

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Mariana NOREL • Petru BUCURENCIU

Limba și literatura română

manual
pentru clasa

a V-a

**Acest manual este proprietatea
Ministerului Educației Naționale.**

Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin OM nr. 3393/28.02.2017.

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale
nr. 5267/03.10.2017

**Numărul de telefon european de
asistență pentru copii:**

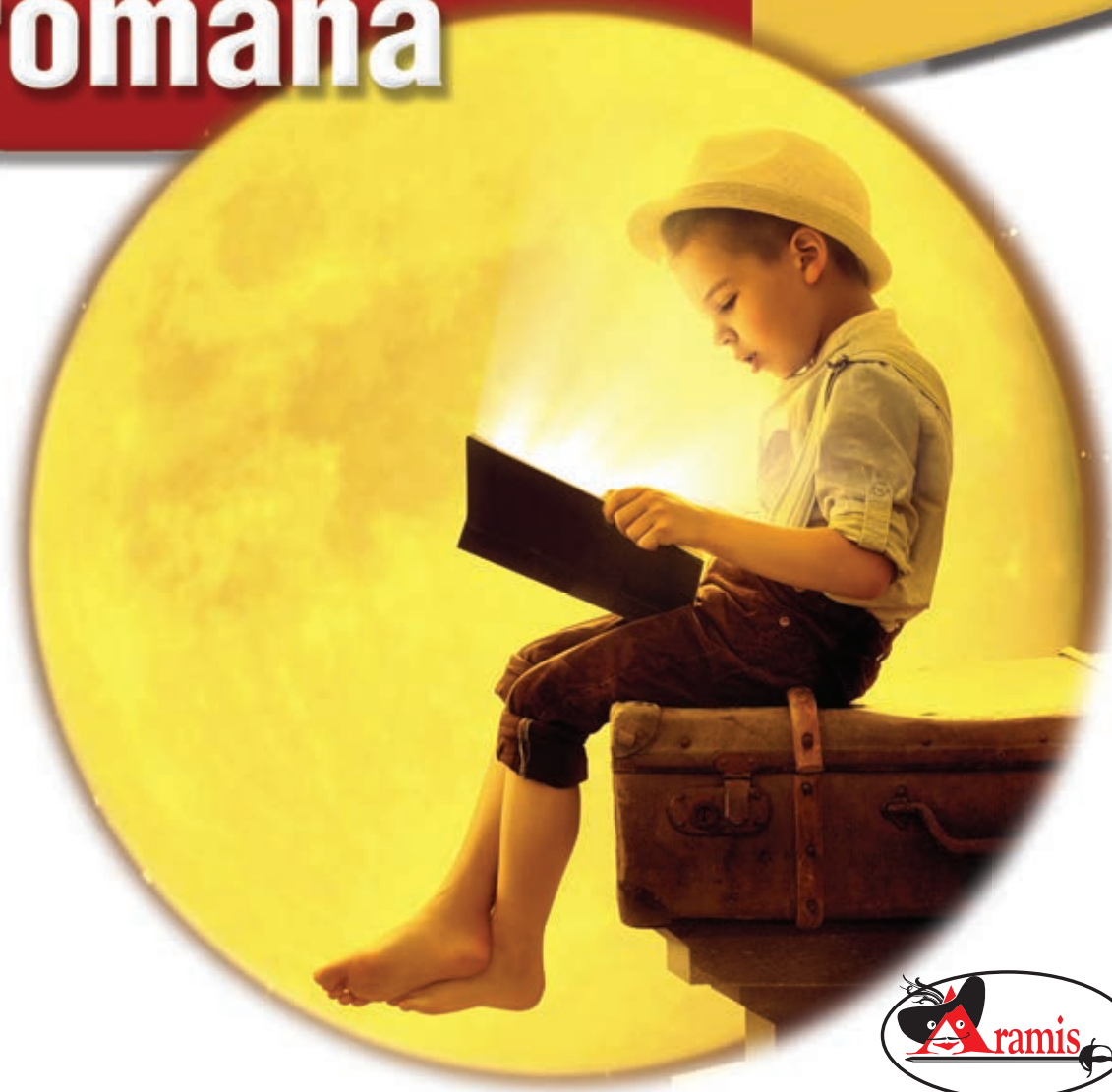
116.111

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Mariana NOREL • Petru BUCURENCIU

Limba și literatura română

manual
pentru clasa
a **V-a**

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar

Școala / Colegiul / Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

*Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți: Prof. univ. dr. Mihaela GHEORGHE, Universitatea „Transilvania” din Brașov
Prof. Ioana DĂNEȚIU, gradul I (Colegiul Național „O. Goga” Sibiu, IȘJ Sibiu), inspector

Redactare: Alina Nicolae Perțea
Ilustrare: Victoria Argint, Shutterstock.com
DTP: Cristina Dumitrescu
Corectură: Eugenia Oprea

ISBN 978-606-706-617-3

Copyright © 2017 Aramis Print s.r.l. toate drepturile rezervate

Aramis Print s.r.l. • Redacția și sediul social: B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38

Tel.: 021.461.08.10/14/15; fax: 021.461.08.09/19; e-mail: office@edituraaramis.ro; office@megapress.ro

Departamentul desfacere: tel.: 021.461.08.08/12/13/16; fax: 021.461.08.09/19; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro

www.librariaaramis.ro

Tipărit la MEGApress

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....
Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

.....
Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost'pământ!

<i>Deșteaptă-te române</i> , de Andrei Mureșanu.....	3	Elemente de construcție a comunicării	59
Cuprins	4	• Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului. Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor	59
Competențe generale și competențe specifice	6	• Categoriile semantice: sinonime, antonime	62
Instrucțiuni de utilizare a manualului.....	8	• Câmpul lexical	64
RECAPITULARE INIȚIALĂ	9	Elemente de interculturalitate	65
EVALUARE INIȚIALĂ	12	• Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică	65
UNITATEA 1 – ȘCOALA, A DOUA MEA CASĂ		• <i>Dăcița din Ceahlău</i> (legendă populară românească)	65
Comunicare orală	16	• <i>Traian</i> (legendă populară românească)	67
Lectură . Textul literar	17	Recapitulare	69
• <i>Angel Demetrescu</i> , fragment, de B. Ș. Delavrancea.....	18	Evaluare	71
Comunicare scrisă. Redactare	21	UNITATEA 3 – PRIETENIA, COMOARĂ PENTRU SUFLET	
Planul simplu de idei. Notițele.		Comunicare orală	74
Așezarea în pagină.....	21	Lectură . Textul literar narativ	76
Lectură . Textul nonliterar.	24	• <i>Vasile Porojan</i> , fragmente, de Vasile Alecsandri	76
• <i>Recompensarea elevilor</i> , fragment din <i>Statutul elevului 2016</i>	24	Comunicare scrisă. Redactare	80
Elemente de construcție a comunicării	26	• Textul narativ. Etapele scrierii	80
• Sunet. Literă.....	26	• Textul descriptiv. Descrierea unei ființe	80
• Silaba. Accentul.....	29	Lectură . Textul nonliterar	81
Lectură . Text alternativ.....	31	• <i>Câinele, prieten al omului</i> , fragment, articol scris de Valeriu Anghel	81
• <i>Povestea frindelului</i> , fragment, cap. 3 <i>Întrebarea</i> , de Andrew Clements.....	32	Elemente de construcție a comunicării	83
Recapitulare	35	• Verbul.....	83
Evaluare	39	• Modul indicativ. Timpurile modului indicativ	85
UNITATEA 2 – FAMILIA ȘI IMPORTANȚA EI		• Modul imperativ	95
Comunicare orală	42	• Predicatul verbal	97
Lectură . Planul dezvoltat de idei	43	Lectură . Text alternativ.....	100
• <i>D-I Goe...</i> , de I. L. Caragiale	44	• <i>Emil și detectivii</i> , fragmente, de Erich Kästner	101
Elemente de construcție a comunicării		Elemente de interculturalitate	105
• Enunțul. Punctuația enunțului	50	• Modele comportamentale în legende greco-romane	105
• Variație stilistică. Limba standard. Normă și abatere	53	Recapitulare	100
Comunicare scrisă. Redactare	54	Evaluare	111
• Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere.....	54		
• Lectură. Text alternativ	56		
<i>Heidi</i> , cap. 2 <i>Acasă la bunicul</i> , de Johanna Spyri	56		

UNITATEA 4 – CARTEA, IZVOR DE CUNOAȘTERE

Comunicare orală	114
Lectură. Împărtășirea impresiilor de lectură.....	116
• <i>Manuscrisul șoarecelui-scriitor din podul cu cărți</i> , de Ion Acsan	116
Elemente de construcție a comunicării	121
• Substantivul. Felul, genul, numărul, categoria determinării	121
• Pronumele personal.....	125
• Pronumele de politețe	127
Lectură. Text alternativ.....	129
• <i>Povestea fără sfârșit</i> , de Michael Ende.....	130
Elemente de construcție a comunicării	134
• Subiectul exprimat (simplu și multiplu)	134
• Acordul predicatului verbal cu subiectul.....	134
Elemente de interculturalitate	137
• De la prima carte tipărită la cartea digitală..	137
Elemente de construcție a comunicării	141
• Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp.....	141
Comunicare scrisă. Redactare	143
• Prezentarea textului: inserarea unor desene, grafice, fotografii, scheme	143
Recapitulare	144
Evaluare	147

UNITATEA 5 – NATURA, SURSĂ DE VIAȚĂ ȘI DE INSPIRAȚIE

Comunicare orală	150
Lectură. Textul literar descriptiv	152
• <i>Frunza</i> , de Emil Gârleanu	152
Elemente de construcție a comunicării	156
• Adjectivul	156
• Gradele de comparație ale adjectivului	159
Lectură. Textul narativ nonliterar	163
• <i>Amplă acțiune de ecologizare în Delta cu prilejul Zilei Internaționale a Dunării</i>	163

Elemente de construcție a comunicării	166
Numeralul.....	166
Comunicare scrisă. Redactare	170
• Textul descriptiv: descrierea unui loc, a unui obiect real/imaginar.....	170
• Textul explicativ: definiții, scheme	170
Elemente de construcție a comunicării	171
Atributul	171
Lectură. Text alternativ.....	174
• <i>Unde fugim de-acasă, Muntele cel hodoronc-tronc</i> , de Marin Sorescu	174
Recapitulare	178
Evaluare	181

UNITATEA 6 – CĂLĂTORIA ÎN LUMI IMAGINARE	
Comunicare orală	184
Lectură	185
• <i>Închide ochii și vei vedea Orașul</i> , fragment, de Iordan Chimet.....	186
Elemente de construcție a comunicării	189
• Propoziția simplă și propoziția dezvoltată....	189
Lectură. Text multimodal – banda desenată	191
• <i>Vrăjitorul din Oz</i> , de Frank Baum	192
Comunicare scrisă. Redactare	194
• Redactarea textelor narative – narațiuni ficționale.....	194
Recapitulare	195
Evaluare	199

RECAPITULARE FINALĂ	202
EVALUARE FINALĂ	205
Din înțelepciunea popoarelor	207

COMPETENȚELE GENERALE ȘI COMPETENȚELE SPECIFICE

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

UNITATEA 1 – ȘCOALA, A DOUA MEA CASĂ

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate; 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite; 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare; 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutorii);

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse; 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare; 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare;

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.2. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității;

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative; 4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrierii și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază; 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală

UNITATEA 2 – FAMILIA ȘI IMPORTANTA EI

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate; 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite;

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse; 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare; 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare; 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.2. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și a clarității; 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative; 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative; 4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrierii și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază; 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții;

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

UNITATEA 3 – PRIETENIA, COMOARĂ PENTRU SUFLUL

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate; 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite; 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare;

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue și multimodale; 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse; 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare;

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.2. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității; 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative; 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative; 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală; 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții;

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi; 5.2. Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice

CONȚINUTURI ALE ÎNVĂȚĂRII

Comunicare orală: • Text de ascultat: știre/ • Interacțiuni: dialoguri între doi participanți/ • Unitățile comunicării: vorbitor, ascultător, ascultarea atentă a interlocutorului fără a-l întrerupe, refuzarea corectă a informațiilor, întrebări de clarificare, reformularea unui pasaj, confirmarea prin mijloace nonverbale sau paraverbale a atenției acordate interlocutorului/ **Lectură:** • Textul literar/ • Ideea principală. Cuvinte-cheie/ • Planul simplu de idei/ • Textul nonliterar/ • **Comunicare scrisă – Redactare:** • Prezentarea textului: scrisul de mână, aşezarea în pagină/ • Planul simplu de idei/ **Elemente de construcție a comunicării:** • Alfabetul limbii române, ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic/ • Tipuri de sunete: vocală, consonană, semivocală/ • Corespondența sunet-literă/ • Silaba/ • Accentul (aplicativ)/ • Dicționarul. Articolul de dicționar/ **Recapitulare/ Evaluare sumativă**

Comunicare orală: • Text de ascultat: lectură orală realizată de un elev/ • Unitățile comunicării: acle de limba/ (a afirma, a întreba, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara etc.); pereche de adiacenți: întrebare – răspuns, invitație – acceptarea/refuzarea invitației, reproș – acceptarea/refuzul reproșului, a face un compliment – a răspunde la un compliment etc./ • Exprimarea adecvată a emoțiilor/ **Lectură:** • Ideea secundară. Tema/ • Planul dezvoltat de idei/ **Comunicare scrisă – Redactare:** • Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere/ **Elemente de construcție a comunicării:** • Enunțul. Punctuația enunțului/ • Enunțuri aserive, interogative, exclamative, imperative/ • Vocabularul (Cuvântul, unitate de bază a vocabularului/ Cuvântul și contextul; forma și sensul cuvintelor/ Categorii semantice: sinonime, antonime/ Câmpul lexical)/ • Variație stilistică (limba standard. Normă și abateră)/ **Elemente de interculturalitate:** • Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică/ **Recapitulare/ Evaluare sumativă**

Comunicare orală: • Text de ascultat: poezie pentru copii/ • Interacțiuni: conversații informale/ • Unitățile comunicării: elemente paraverbale (intenționate vocală, intonație, tempoul vorbirii) și nonverbale (mimică, poziții corporale, contact vizual), abitudini comunicative (atenție, empatie)/ **Lectură:** • Textul narativ/ • Narativul literar: acțiune, personaj, timp, spațiu/ **Comunicare scrisă – Redactare:** • Etapele scrierii: generarea ideilor, planificarea, scrierea/ • Descrierea unei ființe/ **Elemente de construcție a comunicării:** • Verbul (flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana, modul și timpul/ moduri verbale: indicativ și imperativ), enunțul imperativ/ timpurile modului indicativ; timpuri simple și compuse; structura timpurilor compuse: verbe auxiliare (a fi, a avea, a avea) și forme verbale nepersonale (infinitivul, participiul)/ • Predicatul verbal/ • Propoziția afirmativă. Propoziția negativă/ **Elemente de interculturalitate:** • Modele comportamentale în legende greco-romane/ **Recapitulare/ Evaluare sumativă**

UNITATEA 4 – CARTEA, IZVOR DE CUNOAȘTERE

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate; 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutorii);

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale; 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare; 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

3.2. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității; 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative; 4.3. Monitorizarea propriilor fonetice și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază; 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală; 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții;

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

5.2. Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice

UNITATEA 5 – NATURA, SURSĂ DE VIAȚĂ ȘI DE INSPIRAȚIE

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate; 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite; 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutorii);

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale; 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse; 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare; 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.2. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității;

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative; 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative; 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală; 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

UNITATEA 6 – CĂLĂTORIA ÎN LUMI IMAGINARE

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare; 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politic față de interlocutorii);

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale; 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare; 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare; 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

3.2. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate; 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative; 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală;

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Comunicare orală: • Text de ascultat – înregistrare video a unei activități cu elevii – cerc de lectură/ Interacțiuni – povestiri/ • Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: cuvinte-cheie, idei principale, temă, informații generale și de detaliu/ • Unitățile comunicării: acțiune de limbaj (a afirma, a întreba, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara etc.); percheile de adiacență: întrebare – răspuns, invitație – acceptare/refuzarea invitației, reproș – acceptare/refuzul reproșului, a face un compliment – a răspunde la un compliment etc./ • Strategii de comprehensiune: interieți simple (relații cauză-efect, problemă-soluție etc.), predicții, împărțirea impresiilor de lectură/ • Interes și atitudine față de lectură/ • Textul explicativ (aplicativ)

Comunicare scrisă – Redactare: • Prezentarea textului: inserarea unor desene, grafice, fotografii, scheme/ • Părțile textului: paragrafe/ **Elemente de construcție a comunicării:** • Substantivul: genul, numărul. Tipuri de substantive: comun, propriu. Categoria determinării: articolul (hotărât, nehotărât)/ • Pronumele. Tipuri de pronume: pronume personale, de politețe (Flexunea pronumelui personal în raport cu persoana, numărul, genul)/ • Subiectul exprimat (simplic și multiplu). Acordul predicatului cu subiectul/ • Variație stilistică: Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp/ **Elemente de interculturalitate:** • Carte românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală/ **Recapitulare/ Evaluare sumativă**

Comunicare orală: • Text de ascultat: poezie descriptivă/ • Interacțiuni: descrieri de locuri, explicații/ • Unitățile comunicării: reguli de acces la cuvânt (întreruperi, suprapuneri, luarea cuvântului, așteptarea rândului la cuvânt)/

Lectură: • Textul descriptiv, literar și nonliterar/ • Limbajul figurat: personificarea, comparația/ • Narativul nonliterar: acțiune, persoane, timp, spațiu/ **Comunicare scrisă – Redactare:** • Sții: corectitudine gramaticală, respectarea convențiilor ortografice și de punctuație/ • Texte descriptiv: descrierea unui loc, a unui obiect real/imaginar/ • Texte explicative: definiții, scheme/ **Elemente de construcție a comunicării:** • Adjectivul/ • articol demonstrativ/ • acordul adjectivului cu substantivul/ • gradele de comparație/ • Numeralul: cardinal, ordinal, aspecte normative/ • Atributul/ • Posibilități combinatorii ale substantivului (substantiv atribuit). Prepoziția/ **Recapitulare/ Evaluare sumativă**

Comunicare orală: • Text audiat – povest/ • Interacțiuni – prezentări simple pe teme date/ • Elementele nonverbale și paraverbale ca mărci ale personalității individului/ **Lectură:** • Narativul în texte multimodale (text și imagine – bandă desenată)/ • Text literar – basm, text multimodal – benzi desenate/ **Comunicare scrisă – Redactare:** • Redactarea textelor narative – narrațiuni ficționale/ **Elemente de construcție a comunicării:** • Propoziția simplă/ • Propoziția dezvoltată/ • Recapitulare / • Evaluare sumativă

INSTRUCIUNI DE UTILIZARE A MANUALULUI

- Titlu de unitate**
- Titlu de lecție**
- Secvență de lucru**
- COMUNICARE ORALĂ**
- Observăm și discutăm
 - Ascultăm și descoperim
 - Creăm și ne jucăm
- LECTURĂ**
- Observăm
 - Explorăm și învățăm
 - Interpretăm
- ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII**
- Citim
 - Observăm
 - Aflăm
 - Exersăm
 - Valorificăm

UNITATEA 1 ȘCOALA, A DOUA MEA CASĂ

COMUNICARE ORALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Priveste imaginea cu atenție și spune:

- cine sunt persoanele prezentate;
- ce crezi că fac acestea;
- despre ce consideri că vorbește;
- cum crezi că se simt.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

În continuare, vei asculta o piesă despre începutul anului școlar.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele întrebări:

1. Pentru cine au fost ambele mări mari în prima zi de școală?
2. Numerele numerelor care stimeau călătorii au Alex.
3. De ce crezi că Alex a putut avea întâlnire când a mers pentru materiale de clasă a V-a?
4. Care este sursa succesorului în opoziția Școlărești?
5. Care experiență ai avut în anul școlar început?
6. Vorbitori din textul ascultat sunt Alex, Ștefania, Mihai și Ștefania. Precizează ordinea apariției lor în text.
7. Care au fost impresiile tale în prima zi de școală din clasa a V-a?

2. Ascultă din nou textul și completează următoarele enunțuri, folosind cuvintele din textul ascultat. Vei scrie litere 1 și 3, cuvinte.

1. Anul școlar începe în
2. Elevii interesează și se împartărită ... de început de an școlar.
3. Copiii din clasa pregătitoare au primit ... și cărți de colorat.
4. Alex este elev în clasa
5. Pentru elevii clasei a V-lea, anul se va încheia
6. Cândva în copilărie în bășoara de din spatele mamei ...
7. Al doilea succesor este ... alfabetic.
8. Programul „Școala Alfabetică” presupune ... extensivitate.

CREĂM ȘI NE JUCĂM

1. Imaginată-ți și îți poți reporter:

1. Realizează interviu cu trei colegi din școală pe tema deschiderii anului școlar. Pregătește trei întrebări susținătoare, scrie-le și alge trei colegi din clase diferite cărora să le adresezi.

ANGHEL DIN METRESCU

Fragment de Barbu Ștefănescu-Dăbârbăncă

„Am avut nevastă de a cunoaște pe Angel Dăbârbăncă de demult. Mă a fost profesor și apoi în urmă anilor. Și amintirea mării a pierit nici o clipă respectul care mi s-a acordat.

Îl văd pe copilul. Și eu sunt mare, slab, palid, cu un pic ... cu un pic ... și acum jurcă înșel, ca și nu mi s-a întors: „Când tătutul pălăzară?” în mijlocul clasei. E multă dragoste, o îndrăginită dragoste, cu postură de fanfarist, imponent, mure ochi albaștri-deșchiși, și harnic, și tăc, și căpătâșilor, în acești ochi, o comandă în contra cărora mizeria nu poate rezista. Din această viață, frumusețe și clar, porocare gravă. ... Ca curier, ... toate printru și celălalt metode în sus când sunt plătite de comenzi, și șomac; marea în băta puternică când nu gura știu țigă. Mă dau câte un bit de fier când te știu vinovat și te apucă de la cară, ca un câmpie pălăzară, și te apucă în jos, în genunchi, când începi să vorbești. Suntem oțel și jurăci sub acruie gravă ...

Abd ... și ai făcut datoria, ai răspuns bine și ai dat seama de valoarea ...

Portofoliu

• Completează o fișă ...

• Alge marea ...

- Rubrică complementară**
- Portofoliu
 - Reținem
 - Aventura lecturii
 - Pauza de ortografie
 - explicații
 - definiții

- Secvență de învățare**
- Pătrundem în lumea textului
 - Discutăm despre text
 - Leșim din lumea textului – Reflectăm
- Titlu de lecție**
- Titlu de unitate**

INTERPRETĂM

1. Citește și înțelege pentru elevii cu rezultate deosebite în studiu să se realizeze școlari să aibă rezultate bune! Argumentează și răspunde într-un text de aproximativ 20 de cuvinte.
2. Scrie cu îndrăzneală din cuvintele puse: au înțeles, în școlă clară, era mai bună decât pe parcursul anului școlar.
3. Dacă ai avea un coleg cu rezultate excepționale la învățături sau în cadrul unei concurs, ți-ai scrie și alte răspunsuri din alte mențiuni în documentul prezentat?

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

Formeți perechi și realizați, pe un carton A3, un alt text și imagini realizate prin care să vă amintiți pe elevii din școlă voastră despre posibilitatea de a fi recompensați în cazul în care alge performanța la concursuri și alge școlă. Folosiți informații din textul studiat, însă adăugați și răspunsurile la care vi gândiți voi.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII SUNET, LITERĂ

REȚINEM!

Alfabetic limbă română (cu ordine totalizată literelor) folosite în scrisul limbii române. Acestea conține 31 de litere, 26 de consoanțe și 5 vânt de caracterizare diferențiate prin scrierea numerelor diactice ă, â, ș, ț.

CITIM

scrie, vorb, țes, voce, gînd, crea, gînd, drag, chem, gînd, șă, silăbă, țes, vorb, as

OBSERVĂM

Scrie, pe câte o linie, câte un cuvânt și câte un sunet din fiecare din următoarele cuvinte:

scare	2	2	scare
glădă	1	1	scare
țes	2	2	scare

AFLĂM

SUNETELE LIMBII ROMÂNE

În limbă română există trei tipuri de sunete:

- consoanele (se pronunță cu ajutorul altor sunete) B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z.
- vocalele (se pronunță singure) A, Ă, I, E, O, U, Ū.

EVALUARE

3. Completează următoarele enunțuri:

1. Împartă ... în câteva minute.
2. Documentați-vă ... din cauza impresiei.
3. Copii sunt rugați să fie ...
4. Lili vrea să ajute învățarea lecturii ...
5. Fata nu trebuie să spună nimic din ...

4. Formulează răspunsuri pentru următoarele întrebări care vizează textul dat:

1. Transcrie două repere temporale din text.
2. Identifică spațiul acțiunii din fragmentul dat.
3. Numerele personajelor care au parte la acțiune.
4. Menționează cu ce condiție a început lăsa în acțiune personajul.
5. Precizează motivul pentru care Lili e convinsă că totul va reși bine.

5. Imaginată-ți ce te va întâmpla mai departe și scrie câteva rânduri prin care să se potrivească la baza unei continuarei a textului.

Autoevaluare

1. 10 puncte (5 x 2 puncte)

2. 10 puncte (5 x 2 puncte)

3. 20 de puncte (5 x 4 puncte)

4. 20 de puncte (5 x 4 puncte)

5. 50 de puncte (5 x 10 puncte)

În total ai 100 puncte din cele 100. Pentru a afla nota finală, împarte numărul tău de puncte la 10.

• Ai ajuns la finalul evaluării. Care te simți în acest moment? Alge, dă-mi emoționante date, pe care să le descrie cu mai multe cuvinte.

😊 😐 😞

- Iteme de evaluare**
- Autoevaluare**

Varianta digitală a manualului:

videoclipuri

audiții

jocuri interactive

imagini statice

■ Se dă textul:

Aș vrea să fiu mereu copil,
Să mă-nvârtesc fără sfială,
Să văd bujorii în April
Trezindu-se din amorțeală

Și-n iarba umedă, covor,
S-alerg desculță pe afară,
Legat de coada unui nor,
S-admir cocorul alb cum zboară,

Să simt parfum de flori de tei
Și mâna mamei peste frunte,
Sărutul cald, iubirea ei,
Destinul încercând să-nfrunte

Și casă fratelui mai mic
Să-i fac din preșuri colorate
Și să nu-mi pese de nimic,
Să râd cât pot, pe săturate,

Să fac mâncare la păpuși
Din stânjenei și lăcrimioare,
Să leg cu ață cărăbuși
Și în văzduh să-i pun să zboare

Și să miroasă pe pământ
A liliac și micșunele,
Să zburd prin ploaie și prin vânt
Cu ochii sus pe cer, la stele,

S-alerg cu-albinele în roi
Și să mă cred o mică zână,
Să iau furnici din mușuroi
Și să le simt mergând pe mână,
[...]

Să prind o gărgăriță-n zbor
Și să o urc pe degețele,
S-ascult chemându-se cu dor
În geamul casei turturele

Și zmeul să îl trag de sfori,
Să sar cât vreau peste băltoace,
Cunună să îmi fac din flori
Și-ntruna eu să cânt, că-mi place,
[...]

S-ascult senină-n dimineți
Cum cântă-n ram o vrăbiuță
Și înotând printre nămeți
Să-nham dulăi la săniuță

Și să mă joc cu alți copii
Sub geam de-a tata și de-a mama
Și să visez în nopti târzii
C-arunc în basm chiar eu năframa

Și să rămân mereu copil,
Ca-ntr-o oglindă fermecată,
Iar în mireasma lui April
Să simt copilăria toată!

(Copilărie, Lidia Batali)

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Alege litera corespunzătoare răspunsului corect.
 - a. Din ce era făcută casa fratelui mai mic?
A. lemne; B. preșuri; C. creioane; D. haine.
 - b. Din ce făcea copila mâncare la păpuși?
A. legume; B. fructe; C. flori; D. frunze.
 - c. Ce făcea copila cu furnicile din mușuroi?
A. le dădea de mâncare; C. le îndemna să intre înapoi, în mușuroi;
B. le strivea; D. le lăsa să se plimbe pe mâna ei.
 - d. Ce își făcea copila din flori?
A. o cunună; B. un buchet; C. un aranjament; D. cercei.
 - e. Când se juca cu dulăii copila?
A. primăvara; B. vara; C. toamna; D. iarna.

2. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
 - a. La ce lună a anului face referire autoarea textului?
 - b. Numește trei nume de flori care apar în textul citit.
 - c. Menționează trei mici viețuitoare cu care copila obișnuia să se joace.
 - d. În ce moment al zilei cânta vrăbiuța pe ramură?
 - e. Ce joc al copiilor este amintit în ultima parte a textului?

ANALIZA TEXTULUI

În versurile date, autoarea evocă un moment semnificativ din viața omului, și anume copilăria. Precizează ce stări sufletești pot fi asociate cu această vârstă unică, având în vedere următoarele pasaje selectate din text. În acest sens, completează, în caietul de clasă, un tabel asemănător celui dat.

pasajul din textul dat	starea sufletească
<i>Aș vrea să fiu mereu copil, Să mă-nvârtesc fără sfială</i>	
<i>Și mâna mamei peste frunte, Sărutul cald, iubirea ei</i>	

Și să nu-mi pese de nimic, Să râd cât pot, pe săturate	
Să zburd prin ploaie și prin vânt Cu ochii sus pe cer, la stele	
S-alerg cu-albinele în roi Și să mă cred o mică zână	
Și-ntruna eu să cânt, că-mi place	

VALORIFICĂM TEXTUL

- 1. Desparte în silabe următoarele cuvinte:

păpuși, mușuroi, senină, înotând, toată.

- 2. Scrie cuvinte cu înțeles asemănător pentru următoarele cuvinte din text:

mereu, destinul, să zburd, fereastra, fermecată.

- 3. Scrie cuvinte cu sens opus pentru cuvintele date:

umedă, să leg, sus, mică, nopți.

- 4. Transcrie din textul citit câte trei cuvinte care: denumesc ființe, exprimă acțiuni, arată însușiri.

DINCOLO DE TEXT

- 1. Alege cinci cuvinte din textul dat și integrează-le într-o compunere de 80-100 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare hazlie, pe care crezi că o să ți-o amintești cu drag atunci când vei deveni adult. Dă un titlu sugestiv compunerii tale.

- 2. **Discutați în grupe de câte patru elevi!**

Dați exemple de opere literare citite sau ascultate și de filme/desene animate vizionate, în care este evocată sau descrisă copilăria. Discutați despre acestea, alegeți una pe care o știți toți din grupă/care v-a impresionat și prezentați-o colegilor de clasă.

■ Citește textul și rezolvă cerințele.

Samson, câinele ciobănesc dat de baci în grija unor gospodari, se înzdrăvenește după o boală grea și pleacă în căutarea stăpânului. Ajunge însă la o altfel de turmă, cu baci, târlă și cu miei cum nu mai văzuse până atunci – o școală dintr-un sat.

Învățătorul și copiii îl adoptă sub numele de Ciobănilă. Ajuns mândria școlii, câinele își primea „mieii“ în fiecare dimineață, îi păzea cu strășnicie și făcea fel de fel de ghidușii, ca să le fie pe plac.

Numai un lucru nu-i plăcea lui Ciobănilă: duminica și sărbătorile... Nu pricepea de ce în zilele astea mieii lui nu se întorc la țarc. El ieșea în drum și îi aștepta zadarnic... Unii copii îl zăreau și-l strigau de departe. El alerga și încerca să-i abată spre școală. Dar se ivea baciul, care-i mâna acum în altă parte, într-o târlă unde el nu avea îngăduința să pătrundă și de unde se auzeau răsunând cântece. Atunci, în zilele acelea urâcioase, suna un clopot mare, cu vuiet adânc, nu mic și pițigăiat, ca cel de la gâtul berbecului de la stână... Clopotul ăsta chema pe mielușii lui și pe baci acolo. Sunetele lui îl pătrundeau ca un vânt sonor, îi intrau în blană și-l înfiorau tot... el se resemna și se proptea afară, dincolo de clopotniță, unde se punea cu botul pe labe... După ce se sfârșea ce se petrecea înăuntru (nu știa ce: tuns de lână, mulsoare), se întorcea acasă numai cu învățătorul, amândoi posaci: mieii lor se amestecau în gloata oamenilor, de unde nu-i mai putea scoate.

– Lasă, Ciobănilă, că mâine vin iar... îl mângâia dascălul.

Dar câinele tânjea, se posomorâse. Ca să-l mai însenineze, îl luă în ziua Nașterii Domnului la biserică. După ieșirea de la slujbă a fost o tăvăleală prin zăpadă de-a valma, câinele și mieii rostogoliți unii peste alții într-o joacă nebună, că sta lumea și se uita ca la comedie. Ciobănilă își pierduse toată seriozitatea: făcea nebunii mai rău ca un țânc fără minte.

Atunci, învățătorului îi veni în gând ceva. Strânse elevii și le vorbi astfel:

– Copii, lui Ciobănilă i se urăște fără voi și vă duce neconținut dorul.

Eu zic să treceți zilnic pe la școală să-l luați și pe el.

– Păi, noi ne ducem cu colindul, domnule.

– Cu atât mai bine: îl luați cu colindul, vă însoțește cât mergeți cu sorcova și cu plugușorul... Pretutindeni are să vă fie pază și tovarăș.

Copiii strigară ura, zvârlindu-și căciulile în sus, spre marea bucurie a lui Ciobănilă, care sări să le adune de pe jos.

(*Ciobănilă*, după Vasile Voiculescu)

- **1.** Decide dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - a. După ce se înzdrăveneste, câinele pleacă în căutarea unei școli.
 - b. Lui Ciobănilă îi plăceau zilele în care putea sta în preajma copiilor.
 - c. Câinele nu voia să intre în biserică alături de copii.
 - d. Oamenii s-au oprit pentru a privi joaca în zăpadă a unor miei.
 - e. Copiii au primit cu bucurie propunerea de a-l lua pe Ciobănilă la colindat.

- **2.** Stabilește corespondența între elementele coloanelor date, transcriind perechile pe caiet, pentru a obține perechi de cuvinte cu înțeles asemănător.

a. ghidușie	1. veselie
b. baci	2. mulțime
c. gloată	3. pozna
d. elev	4. oboseală
e. bucurie	5. școlar
	6. cioban

- **3.** Completează următoarele enunțuri.
 - a. Numele inițial al câinelui adoptat de copii este ...
 - b. Ciobănilă a ajuns ... școlii.
 - c. Din biserică, Ciobănilă putea să audă doar ...
 - d. În ziua de ..., învățătorul a decis să-l ia pe Ciobănilă la biserică.
 - e. Copiii îl vor lua pe Ciobănilă la colindat, cu ... și cu plugușorul.

- **4.** Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
 - a. Transcrie, din textul dat, două grupuri de cuvinte care se referă la spațiul întâmplărilor.
 - b. Din ce cauză nu-i plăceau lui Ciobănilă duminicile și sărbătorile?

- c. Când a avut loc „tăvăleala prin zăpadă“?
- d. Menționează două trăsături ale lui Ciobănilă, ținând cont de acțiunile acestuia.
- e. Precizează care sunt cuvintele care exprimă acțiuni în următoarea secvență: ...*vă însoțește cât mergeți cu sorcova și cu plugușorul.*

■ **5.** Imaginează-ți o întâmplare din timpul colindului copiilor împreună cu Ciobănilă și scrie o compunere, de maximum 100 de cuvinte, în care să o relatezi. În redactarea compunerii, vei avea în vedere:

- să stabilești ideile pe care le vei dezvolta;
- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecti cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecti regulile de scriere a unei compuneri;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:

1. **15 puncte** (5 × 3 puncte)
2. **15 puncte** (5 × 3 puncte)
3. **15 puncte** (5 × 3 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **25 de puncte** (5 × 5 puncte)

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

- Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment? Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

UNITATEA 1

ȘCOALA, A DOUA MEA CASĂ

La finalul acestei unități,

➔ **A. vei ști:**

- ce sunt cuvintele-cheie;
- ce este ideea principală;
- care sunt sunetele limbii române;
- ce este silaba.

➔ **B. vei fi capabil:**

- să identifici informațiile esențiale și de detaliu dintr-un text ascultat;
- să formulezi ideile principale dintr-un text;
- să realizezi planul simplu de idei al unui text;
- să redactezi, individual și în echipe, texte scurte în care să integrezi și desene;
- să stabilești corespondența dintre sunete și litere;
- să accentuezi/pronunți corect cuvintele.

➔ **C. vei manifesta:**

- interesul de a participa la discuții pe teme familiare, exprimându-ți opiniile și sentimentele;
- un comportament comunicativ politicos față de interlocutori;
- dorința de a analiza constant textele proprii sau texte diverse, în vederea stabilirii corectitudinii și a clarității acestora.

COMUNICARE ORALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Privește imaginea cu atenție și spune:

- cine sunt persoanele prezentate;
- ce crezi că fac acestea;
- despre ce consideri că vorbesc;
- cum crezi că se simt.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

În continuare, vei asculta, în formatul digital al manualului, o știre despre începutul anului școlar.

- Formulează răspunsuri orale pentru următoarele cerințe.
 - Pentru cine au fost emoțiile mai mari în prima zi de școală?
 - Numește materiile care stârnesc curiozitatea lui Alex.
 - De ce crezi că Alex a avut acea ezitare când a enumerat materiile de clasa a V-a?
 - Care este rețeta succesului în opinia Ștefaniei?
 - Câte săptămâni sunt în anul școlar menționat?
 - Vorbitorii din textul ascultat sunt Alex, Ștefania, Mihai și reporterul. Precizează ordinea apariției lor în text.
 - Care au fost impresiile tale în prima zi de școală din clasa a V-a?
- Ascultă din nou textul și completează următoarele enunțuri, folosind cuvinte din textul audiat. Vei scrie între 1 și 3 cuvinte.
 - Anul școlar începe în
 - Elevii intervievați și-au împărtășit de început de an școlar.
 - Copiii din clasa pregătitoare au primit ... și cărți de colorat.
 - Alex este elev în clasa
 - Pentru elevii clasei a VIII-a, anul se va încheia
 - Gândurile copiilor la început de an școlar sunt
 - Al doilea semestru are ... săptămâni.
 - Programul „Școala altfel“ presupune ... extrașcolare.

CREĂM ȘI NE JUCĂM

- Imaginează-ți că ești reporter.
 - Realizează interviuri cu trei colegi din școală pe tema deschiderii anului școlar. Pregătește trei întrebări respectând tema dată și alege trei colegi din clase diferite cărora să le adresezi

întrebările. Înregistrează interviurile cu telefonul mobil sau cu tableta și prezintă-le colegilor din clasă. Discutați apoi care au fost punctele tari ale interviului și care aspecte mai pot fi îmbunătățite.

- b. Realizează, în fața clasei, un interviu (3-4 întrebări) cu trei colegi din clasă, cărora să le soliciți să-și expună așteptările lor cu privire la clasa a V-a.

PENTRU A REALIZA UN INTERVIU REUȘIT, ȚINE CONT DE URMĂTOARELE SUGESTII

- Adresează întrebările clar și corect.
- Ascultă-l pe cel care răspunde la întrebări cu atenție, fără a-l întrerupe.
- Dacă răspunsul primit nu este clar, cere informații suplimentare.
- Asigură-te că cel pe care îl intervievezi este atent la întrebările pe care i le adresezi.

- **2. Formați perechi** și realizați scurte dialoguri în care să vă expuneți impresiile pe care le-ați avut în prima zi de școală. Citiți dialogurile create și alegeți trei dintre acestea pentru a fi interpretate în fața clasei.

În momentul în care colegii vor interpreta dialogurile, veți fi atenți și veți discuta despre ce observați în legătură cu următoarele aspecte: tonul utilizat de participanții la dialog; poziția corpului; gesturile; mimica/expresia feței.

LECTURĂ. TEXTUL LITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- **1.** Ce înseamnă școala pentru tine?

Formulează un răspuns și împărtășește-l colegilor tăi de clasă. Scrie ce ai răspuns la întrebare pe un *post-it*, apoi lipește-l pe tablă, alături de răspunsurile celorlalți colegi. La final, recitiți toate răspunsurile și discutați despre ele, stabilind zece cuvinte-cheie pe care le asociați cu școala.

- **2.** Numește cinci calități ale unui profesor ideal.

- **3.** Privește imaginea dată și menționează dacă dascălul surprins în imagine corespunde idealului tău. Argumentează-ți răspunsul.

cuvinte-cheie

= cuvintele care surprind ideile cele mai importante din text

Textul literar este rodul imaginației scriitorului, în care realitatea este transfigurată, creându-se un univers imaginar nou, cu scopul de a-l sensibiliza/impresiona pe cititor.

Barbu Ștefănescu-Delavrancea
(1858-1918)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

ANGEL DEMETRIESCU

fragment

de Barbu Ștefănescu-Delavrancea

...Am avut norocul de a cunoaște pe Angel Demetrescu de demult. Mi-a fost profesor și mai în urmă amic. Și amicitia nu mi-a șters nicio clipă respectul convenit profesorului.

Îl văz pe catedră. Și eu sunt mic, slab, palid, cu un păr... cu un păr... și acum parcă tresar, ca să nu mă întrebe: „Când tăiem pădurea?“ în mijlocul clasei. E nalt, drept, c-o redingotă neagră, cu pantalonii fumurii; impozant; niște ochi albaștri-deschiși, și luminoși, și iuți, și cuprinzători. În acești ochi, o comandă în contra căreia nimeni nu poate rezista. Din acești ochi, frumoși și clari, pornesc priviri... Ce curios... aceste priviri îți ridică mânele în sus când sunt pătate de cerneală, îți pornesc inima în bătai puternice când nu prea știi lecția, îți dau câte un bici de fiori când te știi vinovat și te apucă de la ceafă, ca un clește puternic, și te apasă în jos, în genuchi, când meriți pedeapsă. Suntem niște jucării sub aceste priviri...

Ah!... ți-ai făcut datoria, ai răspuns bine; ți-ai dat seama de valoarea cuvintelor; ai înțeles sensul capitoulului din istorie... Mușchii sprincenilor, cari apasă neconținut asupra ochilor, se ridică în sus; ochii se măresc și se înseninează; în loc de acele săgeți reci și tăioase, o lumină blândă, caldă, mângâietoare. Ș-acum își aruncă în sus șuvițele de păr blond și lucios cari îi cade pe frunte; mișcarea e tot de leu care își scutură coama; dar câtă deosebire!

Pleci în bancă moleșit de fericire.

Ți-a zis „Bravo!“ Ți-e de ajuns cel puțin pentru o săptămână.

N-a surâs încă, n-a râs. Surâsul său era rar și scump și întotdeauna amestecat cu milă. Numai când se convingea că nu lenea, ci natura săracă a elevului era cauza vreunei prostii colosale, începea să răză pe catedră, dar un râs cumpătat, fără zgomot. Și întreaga clasă sărbătorea această delicată manifestație de prietenie.

Mi-aduc aminte de trei momente de veselie ale profesorului meu ca de trei evenimente plăcute din viața mea de la 12 până la 16 ani. Când „Decebal, murind, mai luptă câteva zile“, când „Mihai Viteazul, trecând Țarigradul, se apropie până sub zidurile Nicopolei“, și a treia oară...

Eram în clasa IV-a. Dupe programul de atunci, într-a patra se preda o geografie mare și grea...

Anglia. „D-l cutare să poftască la lecție.“

E ceva de sever în glas. Și d-l cutare nu știe boabă din Anglia. E unul din colegii noștri, cari învăța foarte anevoie și pricepea foarte puțin. Vina nu era a lui.

— Anglia... â... Anglia... â... Englitera... â...

Noi – între râs și temere. Furișam priviri de spioni asupra profesorului.

— Anglia, â... Englitera, â... foarte bine. Mai departe.

Noi, din bancă: va râde, nu va râde? Nu știm încă.
 — Anglia... se mărginește la nord cu marea...
 — Cu marea?
 E sever încă. A trecut mâna prin păr.
 — Cu Marea Nordului...
 — Foarte bine...
 Parcă începe a surâde. Ochii se măresc; semn bun.
 — La sud cu marea...
 — Cu marea?
 — Cu Marea Sudului...
 — Foarte bine.
 Figura sa albă se rumenește. Abia se ține de răs.
 — La vest cu marea...
 — Cu marea?
 — Cu Marea Vestului.
 — Bravo... mai departe.
 A surâs. A răs.
 Elevul a prins curaj și are aerul d-a se mira de el: „Cum dracu știu eu astăzi când niciodată n-am izbutit să știu?!“
 — La est... cu Marea Estului.
 Râsul a izbucnit.
 Geograful ne privește indignat: „De ce să râză ei când d-l Demetriescu îmi spune bine?“
 — Ia spune-mi... ce este est?
 Tânărul stă pe gânduri. Și-a făcut o socoteală hotărâtoare. Întrebarea trebuie să fie grea. Își ia avânt... ah! dacă va izbuti și în acest răspuns!
 — Est... este persoana a treia singulară de la verbul *esse*.
 Niciodată nu voi uita: Angel Demetriescu a trecut peste măsura râsului său. Îi curgeau lacrimi pe obraz.
 După ce s-au potolit și el și clasa:
 — Treci la loc. Să știi că-ți pun 4 fiindcă ai știut la geografie persoana a treia de la verbul *esse*.
 Singurul 4 în tot anul. Restul: 1, 2, 3 și 3, 2, 1.

esse = a fi, în limba latină – n.a.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

■ OBSERVĂM

- **1.** Precizează cuvinte cu înțeles asemănător pentru următoarele cuvinte preluate din textul citit: *amiciție, impozant, neconținut, deosebire, a surâs, întotdeauna, indignat*.
- **2.** Scrie cuvinte cu sens opus pentru următoarele cuvinte preluate din text: *vinovat, blândă, fericire, zgomot, anevoie, curaj, tânărul*.
- **3.** Creează enunțuri cu formele actuale ale următoarelor cuvinte: *văz, mânele, genuchi, sprincenelor, dupe, cari*.

■ EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- 1. Identifică pasajele în care sunt descriși ochii dascălului.
- 2. Menționează cum reacționează elevii atunci când sunt lăudați de profesor.
- 3. Transcrie fragmentele în care sunt surprinse reacțiile profesorului la răspunsurile elevului.
- 4. Citește următoarele enunțuri și decide care dintre ele sunt idei principale din text.

Profesorul i-a cerut povestitorului să taie o pădure.

Copiii erau impresionați de privirile profesorului.

Dascălul avea adesea momente de veselie.

Un elev a fost ascultat la ora de geografie.

Răspunsurile greșite ale elevului au stârnit umorul profesorului.

■ INTERPRETĂM

- 1. Menționează care este relația dintre profesor și elevi, referindu-te la atitudinea și la acțiunile dascălului, respectiv la comportamentul elevilor. Utilizează, ca model, tabelul dat pentru a surprinde cât mai bine relația.

ACȚIUNILE DASCĂLULUI	REAȚIILE ELEVILOR	INTERPRETAREA ACESTORA

REȚINEM!

- **Ideea principală** reprezintă enunțul în care sunt surprinse **informațiile esențiale** dintr-un paragraf al textului. În momentul în care este formulată o idee principală, se au în vedere întrebări ca: ***cine?, ce face?, când? unde?***
- Totalitatea ideilor principale dintr-un text alcătuiesc **planul simplu de idei** al acestuia.

- 2. Ce sentimente îl încearcă pe povestitor în momentul în care își aduce aminte de profesorul său?

- 3. Numește calitățile profesorului Demetriescu. Compară calitățile acestuia cu cele pe care le-ai identificat tu pentru profesorul ideal.

- 4. **Joc de rol**

Alegeți doi colegi care să joace dialogul dintre elev și profesor în fața clasei. Urmăriți și notați gesturile acestora, modul în care interacționează (*sunt atenți unul la celălalt, se ascultă, răspund în mod corespunzător etc*).

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- 1. **Formați perechi** și creați un dialog în care să surprindeți un moment din timpul unei lecții, la orice disciplină, asemenea celui din textul citit. Creați un portofoliu cu toate dialogurile realizate în clasă. Puteți utiliza și desene prin care să ilustrați situațiile.

- 2. **Formați grupe** de câte 6-8 elevi și realizați proiectul școlii ideale, în care v-ar plăcea să studiați. Proiectul vostru va cuprinde următoarele:
 - a. un desen în care să apară clădirea și curtea școlii;
 - b. macheta sau schița unei săli de clasă (mobilier, echipamente etc.);
 - c. regulamentul școlii – pentru elevi și profesori;
 - d. un imn al școlii (versuri și muzică).

COMUNICARE SCRISĂ – REDACTARE PLANUL SIMPLU DE IDEI. NOTIȚELE. AȘEZAREA ÎN PAGINĂ

1. Citește următorul fragment din opera literară *Recreația mare*, de Mircea Sântimbreanu. Pentru fiecare secvență delimitată în tabelul dat, formulează, pe caiet, o idee principală pentru a obține planul simplu de idei al textului.

SECVENȚA	IDEEA PRINCIPALĂ
<p>Pitită în banca sa ca-ntr-o tranșee, ascunsă după meterezul din față – cel mai spătos coleg –, Eugenița dintr-a cincea trăiește emoțiile infanteristului în pragul atacului inamic. „M-ascultă! M-ascultă!!! Și nici titlul lecției nu-l știu...</p>	<p>Eugenița, elevă în clasa a V-a, se ferește de ochii profesorului de teamă să nu fie ascultată din lecția pe care nu o știe.</p>
<p>Uf, a-nchis catalogul, n-ascultă astăzi“, răsuflă ea ușurată și se îndreaptă în bancă, asudată, dar victorioasă. Slavă ție, zeiță a infanteriei fără muniții, atacul nu va avea loc.</p>	
<p>Deodată se strâmbă ca săgetată într-o măsea: profesorul întreabă fără catalog, din bănci! Eugenița se pitulează din nou în spatele meterezului, cu ochii închiși, așteptând glonțul rătăcit al vreunei întrebări. „Numai de nu m-ar pocni!“ Ascultă pașii grei ai profesorului printre bănci și se lipește și mai tare de pupitru, ca un calcan de fundul mării.</p>	
<p>„Babi... cum? Babilonienii? Cine-or mai fi și ăștia? Sunt un popor care nu mai sunt?! Încurcată mai e și istoria asta!...</p>	

Data: _____

Magic Lilli dă școala peste cap
de KNISTER
(fragment)

Planul simplu de idei

1. _____

SECVENȚA	IDEEA PRINCIPALĂ
<p>Dar nu trebuie să se vadă că nu știu“, plănuiește mica strategă, hotărâtă să folosească toate resursele camuflajului.</p> <p>„O să ridic mâna la orice întrebare. Eu! Eu! Spun eu, tovarășe profesor. În ce epocă au trăit? Știu eu? Eu! Spun eu!“ Și, lungită peste bancă, cu mâna în aer, pare o praștie întinsă, din care e gata să-și ia zborul... răspunsul.</p>	
<p>„Am scăpat, am scăpat, se bucură fetița, întreabă pe ai de nu ridică mâna. Hehe...“ [...]</p>	
<p>„Cine a fost Hamurabi? De unde să știu eu? Sunt pierdută, iar se uită la mine! Acum o să scap penarul și-o să adun toate penițele, căpățelele de creion, ascuțitoarea, guma... Până atunci o să răspundă altul...“</p>	
<p>— Să spun eu?</p> <p>Eugenița se răsucește cu inocență spre vecinul din spate, din stânga, din dreapta. „Eu?“</p> <p>Da, chiar ea. Infanteristul a fost lovit de moarte. Se ridică șovăitoare, palidă, și îngaimă cu glasul pierdut:</p> <p>— Ha... Hamuba... Habamu... Habar... n-am, tovarășe profesor...</p>	

■ **2.** Citește următorul fragment, preluat din opera literară *Magic Lilli dă școala peste cap*, de Knister, și realizează planul simplu de idei al acestuia, ținând cont de sugestiile de mai jos.

- Citește tot textul cu atenție.
- Delimitează secvențele în funcție de ceea ce se întâmplă.
- Pentru fiecare secvență, formulează o idee principală, referindu-te la aspectele esențiale.
- Recitește ideile principale și verifică dacă acestea sunt corect formulate.
- Verifică dacă succesiunea ideilor principale este logică și coerentă.
- Scrie planul simplu de idei obținut pe o pagină separată, având drept model pagina dată.

Inspectorul trage aer în piept și ia loc la catedră.

– Începeți, doamnă Grach, spune el scurt. Am pierdut deja prea mult timp.

Își scoate din nou carnețelul, arătând dintr-odată foarte prost dispus.

– Vai de mine, murmură Lilli pentru a treia oară în această dimineață. Dacă până și trucul de urgență a dat greș, ce altceva ar mai putea fi făcut?

Lilli își consultă biletelul. Pe ultimul rând își notase un truc pentru DRAGOSTE. Lilli și-l notase ieri pentru cazul în care inspectorul nu s-ar fi purtat drăguț cu învățătoarea. Nu a găsit DRĂGUȚ în cartea de vrăji, ci doar DRAGOSTE, dar până la urmă nu este mare diferență, sau cine știe?

În orice caz, momentan inspectorul nu se arată a fi deloc drăguț. Iar Lilli și așa se simte vinovată pentru ce s-a întâmplat: cu vrăjile ei a dat toată școala peste cap!

Ezită să rostească trucul cu dragostea. Dacă dă greș și acesta? Of, și ce dacă, mai rău de-atât nici că se poate!

Începe să murmure formula complicată pentru DRAGOSTE. Nici n-a apucat bine să termine și inspectorul ridică privirea. Se uită mai întâi la copii, apoi la învățătoare. Și cum îi strălucesc ochii dintr-odată!

– Hm, hm, doamnă Grach, spune el fascinat. Când vă privesc, parcă îmi crește inima în piept.

– Poftim? întreabă învățătoarea nedumerită.

– Vreau să zic că, declară inspectorul, inima mi-a devenit așa ușoară, de parcă ar dori să țopăie. E ca și cum... cum să spun... vreau să zic, știți, eu nu sunt căsătorit. Dumneavoastră sunteți?

O, nu! oftează Lilli. Cu siguranță nici aceasta nu este cea potrivită!

Se grăbește să repete formula dragostei, așa cum era scrisă în carte, pentru a putea întoarce vraja.

Și se pare că are efect, deoarece strălucirea din ochii inspectorului dispare.

În schimb, colegii lui Lilli se strâng toți în brațe și unii chiar se pupă.

Inspectorul și doamna Grach se uită unul la celălalt înmărmuriți și nu pot scoate nicio vorbă.

Lilli în schimb nu stă cu mâna în sân. Agitată, repetă formula magică, fără să fie sigură că a rostit corect acele cuvinte dificile. [...]

Lilli răsuflă ușurată. Vraja se pare că a luat sfârșit și toate au revenit la normal.

KNISTER
(n. 1952)

PORTOFOLIULI

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

AVENTURA LECTURII

- Dacă dorești să afli ce s-a mai întâmplat în școala lui Lilli, citește opera integrală.

LECTURĂ. TEXTUL NONLITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Orice instituție, inclusiv școala în care studiați, are un regulament intern ce cuprinde și o serie de norme de comportare prin care se asigură buna funcționare a acesteia.

Formați grupe de 3-4 elevi și realizați un mini-regulament în care să stabiliți care sunt drepturile și obligațiile elevilor din școala voastră.

RECOMPENSAREA ELEVILOR,

fragment preluat din *Statutul elevului 2016*

Textul nonliterar este rezultatul observării realității, în care sunt transmise date reale, cu scopul de a-l informa pe cititor.

Art. 13.

- (1) Elevii care obțin rezultate remarcabile în activitatea școlară și extrașcolară pot primi următoarele recompense:
 - a) evidențiere în fața clasei și/sau în fața colegilor din școală sau în fața consiliului profesoral;
 - b) comunicare verbală sau scrisă adresată părinților, tutorei sau susținătorului legal, cu mențiunea faptelor deosebite pentru care elevul este evidențiat;
 - c) burse de merit, de studiu și de performanță sau alte recompense materiale acordate de stat, de agenți economici sau de sponsori, conform prevederilor în vigoare;
 - d) premii, diplome, medalii;
 - e) recomandare pentru a beneficia, cu prioritate, de excursii sau tabere de profil din țară și din străinătate;
 - f) premiul de onoare al unității de învățământ preuniversitar.
- (2) Performanța elevilor la concursuri, la olimpiadele pe discipline, la olimpiadele inter/transdisciplinare, la olimpiadele de creație tehnico-științifică și artistică și la olimpiadele sportive se recompensează

financiar, în conformitate cu prevederile stabilite de Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice.

- (3) La sfârșitul anului școlar, elevii pot fi premiați pentru activitatea desfășurată, cu diplome sau medalii, iar acordarea premiilor se face la nivelul unității de învățământ, la propunerea învățătorului/institutorului/profesorului pentru învățământul primar, a profesorului diriginte, a consiliului clasei, a directorului școlii sau a consiliului școlar al elevilor.
- (4) Diplomele sau medaliile se pot acorda:
 - a) pentru rezultate deosebite la învățătură, sau pe discipline/module de studiu, potrivit consiliului profesoral al unității; numărul diplomelor pe care un elev le poate primi nu este limitat;
 - b) pentru alte tipuri de performanțe: pentru purtare, pentru alte tipuri de activități sau preocupări care merită să fie apreciate.
- (5) Elevii din învățământul gimnazial, liceal, profesional, postliceal pot obține premii dacă:
 - a) au obținut primele medii generale pe clasă și acestea nu au valori mai mici de 9.00; pentru următoarele medii se pot acorda mențiuni conform reglementărilor interne ale unității de învățământ;
 - b) s-au distins la una sau la mai multe discipline/module de studiu;
 - c) au obținut performanțe la concursuri, festivaluri, expoziții și la alte activități extrașcolare desfășurate la nivel local, județean/al municipiului București, național sau internațional;
 - d) s-au remarcat prin fapte de înaltă ținută morală și civică;
 - e) au înregistrat, la nivelul clasei, cea mai bună frecvență pe parcursul anului școlar.

Statutul elevului este un document oficial, acum fiind în vigoare cel aprobat în 2016. Acesta reglementează drepturile și îndatoririle elevilor. Fiecare elev este dator să cunoască prevederile acestui statut, atât pentru a-și putea exercita drepturile care îi sunt prevăzute, cât și pentru a se achita de îndatoririle care îi revin.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie cuvinte cu înțeles opus pentru următoarele cuvinte din text: *deosebite, materiale, sfârșitul, a primi, limitat, primele, interne.*
2. Scrie cuvinte cu înțeles asemănător pentru cuvintele *remarcabile* și *tipuri*, apoi integrează-le în enunțuri.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Ce fel de burse pot primi elevii cu rezultate remarcabile în activitatea școlară și extrașcolară?
2. La propunerea cui sunt premiați elevii la sfârșitul anului școlar?
3. Precizează pentru ce sunt oferite diplomele și medaliile.
4. Numește trei situații în care elevii primesc premii din partea școlii.

■ INTERPRETĂM

- **1.** Consideri că recompensele pentru elevii cu rezultate deosebite îi stimulează și pe ceilalți școlari să aibă rezultate bune? Argumentează-ți răspunsul într-un text de aproximativ 70 de cuvinte.
- **2.** Scrie ce înțelegi din următorul pasaj: *au înregistrat, la nivelul clasei, cea mai bună frecvență pe parcursul anului școlar.*
- **3.** Dacă ai avea un coleg cu rezultate excepționale la învățătură sau în cadrul unui concurs, ce alte recompense diferite de cele menționate în documentul prezentat i-ai oferi?

■ IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- **Formați perechi** și realizați, pe un carton A3, un afiș (text și imagini/schițe/desene) prin care să-i anunțați pe elevii din școala voastră despre posibilitatea de a fi recompensați în cazul în care obțin performanțe la concursuri și olimpiade școlare. Utilizați informații din textul studiat, însă adăugați și recompense la care vă gândiți voi.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII SUNET. LITERĂ

REȚINEM!

- **Alfabetul limbii române** cuprinde totalitatea literelor folosite în scrierea limbii române. Acesta conține 31 de litere, 26 de caractere aparținând alfabetului latin, iar 5 sunt caractere obținute prin aplicarea semnelor diacritice (ă, â, î, ș, ț).

■ CITIM

copil, soare, tren, zece, ginere
ceas, gheață, fragi, chenar, ghidon
fix, xilofon, text, xerox, ax

■ OBSERVĂM

- Scrie, pe caiet, câte litere observi când citești și câte sunete auzi când rostești următoarele cuvinte:

soare	–	<input type="text" value="?"/>	litere;	<input type="text" value="?"/>	sunete;
ghidon	–	<input type="text" value="?"/>	litere;	<input type="text" value="?"/>	sunete;
text	–	<input type="text" value="?"/>	litere;	<input type="text" value="?"/>	sunete.

■ AFLĂM

SUNETELE LIMBII ROMÂNE

În limba română există trei tipuri de sunete:

- **consoanele** (se pronunță cu ajutorul altor sunete): **b, c, d, f, s, t etc.**
- **vocalele** (se pronunță singure): **a, ă, î, e, i, o, u;**

- **semivocalele** (asemănătoare cu vocalele, însă, spre deosebire de acestea, sunt adesea pronunțate mai puțin intens și nu pot alcătui singure silabe): **ɛ, ɪ, ɔ, ʊ**.

ex. C A R T E

c v c c v

C O R

c v c

C O A L Ă

c s v c v

CORESPONDENȚA SUNET-LITERĂ

- **A.** De regulă, în limba română, o literă transcrie un singur sunet: cameră – 6 litere și 6 sunete.

OBSERVAȚIE

Există sunete care pot fi redată prin litere diferite:

sunetul î poate fi redat prin litera **î** (înainte, neîncetat, coborî) sau prin litera **â** (adânc, pâine);

sunetul k poate fi redat prin litera **c** (carte), prin litera **k** (kilogram) sau prin litera **q** (Qatar);

sunetul v poate fi redat prin litera **v** (vapor) sau prin litera **w** (watt);

sunetul i poate fi redat prin litera **i** (iarna) sau prin litera **y** (yală);

sunetul u poate fi redat prin litera **u** (cuprins) sau prin litera **w** (show).

- **B.** Grupurile de litere *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* pot transcrie:

a. două sunete – atunci când sunt urmate de consoană în aceeași silabă sau când formează singure silaba

cere – 4 litere, 4 sunete

gem – 3 litere, 3 sunete

chenar – 6 litere, 5 sunete

verighetă – 9 litere, 8 sunete

b. un singur sunet – atunci când sunt urmate de o vocală în aceeași silabă sau când apar la finalul unui cuvânt monosilabic (format dintr-o singură silabă)

ciornă – 6 litere, 5 sunete

fragi – 5 litere, 4 sunete

cheamă – 6 litere, 4 sunete

gheară – 6 litere, 4 sunete

- **C.** Litera *x* transcrie două sunete.

a. ks: fixat – 5 litere, 6 sunete

b. gz: examen – 6 litere, 7 sunete

EXERSĂM

- **1.** Identifică sunetele din următoarele cuvinte și menționează dacă sunt consoane, vocale sau semivocale: *carton, seară, leoaică, prieten, ciorbă, moară, iepure, trece, ghetete, puișor, voiau, trecător, creșă, stropitoare, croitoreasă*. Scrie cuvintele în ordine alfabetică.
- **2.** Selectează din lista următoare acele cuvinte în care numărul sunetelor nu este egal cu numărul literelor: *televizor, cearșaf, ceremonie, veghează, Alexandru, George, salariu, unghi, cireașă, weekend, ciorbă, ghetuțe, girofar, laptop, chemare*.

ȘTIAI CĂ?

Știința care se ocupă cu studiul sunetelor dintr-o limbă se numește fonetică.

Originea cuvântului se găsește în termenul grecesc φωνή, fone, care înseamnă voce, sunet.

Scrierea în limba română actuală se bazează, în special, pe **principiul fonetic**: cele mai multe cuvinte se scriu așa cum se pronunță.

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Se utilizează **des-** înaintea consoanelor **p, t, c, z, f, h**: *despacheta, destăinui, dezăpezi.*
- Se utilizează **dez-** înaintea consoanelor **b, d, g, l, m, n, r, v** sau înaintea **vocalelor**: *dezlega, dezumfla, deznădejde, dezorganizat.*

■ **3.** Precizează numărul de litere și numărul de sunete din următoarele cuvinte: *ureche, ghepard, genuflexiune, geolog, xeroxat, ciorap, ghem, fugi, tragedie, excelent, ciripit, Cenușăreasa, tort, cucerire, ciot.*

■ **4.** Notează ce sunete transcrie litera **x** în următoarele cuvinte: *maxim, exercițiu, Alexandra, taxă, inox, excursie, xilofon, boxă, examinare, exil, auxiliar, extraordinar, exemplu, există.*

■ **5.** Completează, pe caiet, următoarele cuvinte cu literele **î** sau **â**.

_nt_mplător
hotăr-
ne_nțelegere
bl_nd
_nceput

plăp_nd
_ntrebare
cobor_
sub_nțeles
complet_nd

■ **6.** Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile de scriere.

- Victoria lui a fost înbucurătoare.
- Greșala recunoscută e pe jumătate iertată.
- A alunecat pe gheață și s-a lovit.
- Cornel este un elev respectos.
- I-am oferit un acțibild pentru colecție.
- Este considerată o persoană îngânfată.
- Au locuit în Istanbul trei ani.

■ **7.** Alege varianta corectă, utilizând dicționarul acolo unde e necesar:

bonboane / bomboane
emblemă / enblemă
V. Alecsandri / V. Alexandri
isgonit / izgonit
trăsnit / trăznet
afectos / afectuos

dezpachetat / despachetat
desbătut / dezbătut
clujean / clujan
sibeian / sibian
ieste / este
crenvuști / crenvurști

REȚINEM!

Numărul sunetelor este mai mare decât cel al literelor atunci când în cuvânt apare litera **x** sau în cuvinte ca *eu, el, este, eram*.

Numărul sunetelor este mai mic decât cel al literelor atunci când în cuvânt apar grupurile de litere *che, chi, ghe, ghi*, respectiv *ce, ci, ge, gi* (cele din urmă, când sunt urmate de vocală în aceeași silabă).

VALORIFICĂM

1. Imaginează și scrie un dialog între consoane (C), vocale (V) și semivocale (S) prin care fiecare grup de sunete încearcă să convingă pe ceilalți că este cel mai important.
2. Se dau cuvintele *panglică* și *pamblică*. Menționează care este forma corectă, apoi creează o scurtă poveste în care să valorifici confuzia care se ivește, adesea, în jurul acestor cuvinte.
3. Citește cu voce tare următoarele cuvinte din limbile română și engleză: *pisică, mare, înalt, cat, sea, tall*. Ce diferență remarci în privința vocalelor din aceste cuvinte? Prin ce litere sunt redată acestea?

SILABA. ACCENTUL

CITIM

mai, doi, car, el, var
mare, dorință, câine, elefant, varză
Acele fete s-au înțepat în acele buncii.

OBSERVĂM

Desparte în silabe următoarele cuvinte:
carte, salvare, tablou, profesor, mal, copii.

AFLĂM

SILABA

Silaba reprezintă sunetul sau grupul de sunete rostit printr-un singur efort expirator, având obligatoriu în componență o vocală.

În funcție de numărul de silabe din componența lor, cuvintele pot fi clasificate astfel:

- **monosilabice:** dor, cal, eu;
- **plurisilabice:** caiet, carnețel, petrecere.

Pentru a afla dacă un cuvânt este monosilabic sau plurisilabic, e nevoie să desparti acel cuvânt în silabe. De asemenea, despărțirea în silabe este necesară atunci când trebuie să desparti un cuvânt la capăt de rând.

EXEMPLE DE DESPĂRȚIRE A CUVINTELOR ÎN SILABE

a. podiș: po-diș;	teamă: tea-mă;	florile: flo-ri-le.
b. înger: în-ger;	munte: mun-te;	capsă: cap-să.

EXCEPȚIE (b)

Exemplu:
 cab u ca-**bl**u
 cd u cø **dr**u
 p h i~~x~~ n
 p -**hli-ș** n
 litru li-**tr**u

EXCEPȚIE (c)

Exemplu:
 p ta: p **nc-ta**;
 arctic: **arc-tic**;
 jertfă: **jert-fă**.

c. cinste: cin-**ste**; vârstă: vâ**r-stă**;
 aspru: as-**pru**; constructor: con-**struc-tor**.
 d. alcool: al-**co-ol**; ființă: fi-**in-ță**; croitor: cro-**i-tor**.

ACCENTUL

Accentul reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe din structura cuvântului. În limba română, accentul nu are loc fix.

Se remarcă importanța accentului în cazul cuvintelor care se scriu la fel, dar care se pronunță diferit, având adesea sensuri diferite.

Exemplu:

Ei au trei **copii**: un băiat și două fete.
 Profesorul a cerut două **copii** ale fișei.

EXERSĂM

- **1.** Grupează cuvintele din următorul fragment în monosilabice și plurisilabice.

Mai cu seamă explicațiile la istorie erau minunate. Pe sub tavanul scund al clasei treceau eroii altor vremuri în cununile lor de neguri. Îi urmăream înfiorat, auzeam parcă freamățul luptelor și, acasă, îi visam o noapte întreagă.

(Domnu Trandafir, M. Sadoveanu)

- **2.** Desparte următoarele cuvinte în silabe:

școală, geografie, biologie, specialist, ianuarie, arctic, subiect, coafor, relaxare, bibliotecă, somptuos, marionetă, punctuație.

- **3.** Alege varianta corectă.

sup-lu / su-plu

geo-lo-gi-e / ge-o-lo-gi-e

te-xt / text

punc-taj / pun-ctaj

ast-ru / as-tru

pat-ru / pa-tru

fii-că / fi-i-că

cov-rig / co-vrig

sculp-tor / scul-ptor

tea-tru / te-a-tru

- **4.** Accentuează corect următoarele cuvinte, utilizând un dicționar dacă e nevoie: *butelie, doctoriță, trafic, veveriță, ferigă, caracter, firav, duminică, profesor, rucsac, fenomen, aripă.*

- 5. Scrie propoziții prin care să illustrezi sensurile următoarelor cuvinte, în funcție de accent.

torturi / torturi

haină / haină

companie / companie

umbrele / umbrele

lumină / lumină

acele / acele

voi / voi

fugi / fugi

VALORIFICĂM

- 1. Se dau următoarele silabe:

că, ne, sta, ce, nu, ta, re, zut, mi, vă, su, pă, tea, toar, nos,
pâi, tor, ci, car, să, ri, loa, vâ, pun, os, să, lu, vin, școa,
rar, fe, lă, ban, par, a, te.

Creează, cu ajutorul silabelor date, cel puțin șapte cuvinte și integrează-le într-un text pe o temă care să aibă legătură cu școala.

- 2. Formați perechi și scrieți un dialog, de 7-8 replici, în care să valorificați perechea de cuvinte *veselă-veselă*. Jucați dialogul în fața clasei.

Ortografia – ansamblul de reguli prin care se stabilește scrierea corectă.

Ortoepia – ansamblul de reguli prin care se stabilește pronunțarea corectă.

Regulile ortografice și ortoepice se regăsesc în **DOOM** – Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române.

REȚINEM!

sunetul sau grupul de sunete rostit cu un singur efort expirator

preferința pentru despărțirea în silabe după pronunțare

SILABA

cuvinte monosilabice și plurisilabice

silabă accentuată = silaba pronunțată mai intens

LECTURĂ. TEXT ALTERNATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- 1. Menționează cât mai multe cuvinte și grupuri de cuvinte pe care le asociezi cu noțiunea de școală.
- 2. Ce înseamnă pentru tine un coleg simpatic? Scrie un text, de aproximativ 50 de cuvinte, în care să-ți formulezi răspunsul la întrebare.
- 3. Împreună cu un coleg din clasă, stabilește cel puțin trei avantaje și trei dezavantaje ale temelor pentru acasă.

POVESTEA FRINDELULUI

fragment – cap. 3 *Întrebarea*
de Andrew Clements

Prima zi de școală a fost de acomodare. Elevii au primit manualele și au stat de vorbă.

Toți întrebau:

— Ce-ai făcut în vacanța de vară?

Primele cinci ore au trecut ușor pentru Nick.

Dar venea a șasea oră. Doamna Granger nu știa de glumă.

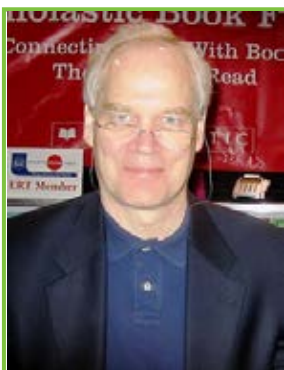
Mai întâi le-a dat un test de evaluare, ca să vadă câte cuvinte cunoșteau elevii din cele treizeci și cinci pe care le aveau de învățat în acea săptămână. Tremur, circular, orchestră – lista nu se mai termina. Cele mai multe îi erau cunoscute lui Nick.

Apoi le-a împărțit foile cu metoda de predare. Pe urmă, o prezentare scrisă despre scrisul de mână și apoi, un exemplu despre cum trebuie să arate titlul fiecărei lecții. Treizeci și șapte de minute fără nicio pauză.

Nick se pricepea de minune să pună întrebări ca să tragă de timp – strategia „piedică pentru profesor” sau „pierdere de timp garantată”. Cu trei minute înainte de clopoțel, în acea fracțiune de secundă dintre sfârșitul lecției și anunțarea temei pentru ziua următoare, Nick putea să lanseze o întrebare care-i distrăgea atenția profesorului destul cât să amâne sau chiar să renunțe la temă.

Sincronizarea era importantă, dar întrebarea potrivită era partea cea mai grea. Întrebări despre știrile zilei, întrebări despre facultatea la care a fost profesorul, întrebări despre cartea sau sportul sau despre hobby-ul favorit al profesorului – Nick știa toate manevrele posibile și avea foarte mare succes.

Și iată-l acum în clasa a cincea, spre finalul primei ore de engleză cu doamna Granger: Nick simțea în aer apropierea temei pentru acasă, așa cum un fermier simte că vine o furtună.

Andrew Clements
(n. 1949)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

Doamna Granger a făcut o pauză ca să-și recapete suflul și mâna lui Nick a țâșnit în sus ca o săgeată. S-a uitat la schema cu elevii din fiecare bancă, apoi s-a uitat la el. Ochii ei cenușii și tăioși nu erau nici măcar la intensitate medie.

— Da, Nicholas?

— Doamna Granger, aveți atât de multe dicționare în clasa asta, și mai ales acela enorm... De unde au apărut atâtea cuvinte? Au fost copiate din alte dicționare? Este o carte foarte mare.

Era grenada perfectă: Buum!

Mai mulți colegi au zâmbit și câțiva s-au uitat pe furiș la ceas. Nick avea o reputație bună și toată clasa știa ce făcea.

Din nefericire, și doamna Granger știa. A ezitat o clipă, apoi i-a zâmbit, puțin cam prea frumos ca să fie adevărat. Ochii ei aveau culoarea unui nor de furtună.

— Ah, ce întrebare interesantă, Nicholas. Aș putea vorbi ore întregi despre asta, cu siguranță.

Se uită apoi spre toți elevii din clasă.

— Mai vrea și altcineva să știe răspunsul?

Au dat cu toții din cap în semn că da.

— Foarte bine. Nicholas, nu vrei tu să cercetezi și să susții o prezentare în fața clasei pe acest subiect? O să fie mult mai plăcut să descoperi răspunsul singur decât să-l afli de la mine. Te rog să pregătești prezentarea pentru ora următoare.

Doamna Granger i-a zâmbit din nou. Foarte frumos. Apoi a revenit la ale ei.

— Iar tema pentru mâine o găsiți la pagina doisprezece din manualul Cuvinte vii...

Nick mai că n-a auzit tema. Inima îi bătea tare și se simțea mic, foarte mic. Simțea că i se înroșiseră vârful urechilor și că străluceau. Eșec total. Temă suplimentară. Și, probabil, un mic semn negru în dreptul numelui său, pe schema cu elevii.

Tot ce auzise despre această profesoară era adevărat: nu e bine să te pui cu Călărețul Singuratic.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

■ OBSERVĂM

1. Scrie cuvinte cu înțeles asemănător și cu sens opus pentru următoarele cuvinte preluate din text: *prima*, *nu se termina*, *apoi*, *enorm*, *întrebare*, *a zâmbit*, *adevărat*.
2. Caută într-un dicționar sensul următoarelor cuvinte și integrează-le în enunțuri: *sincronizare*, *hobby*, *manevră*, *reputație*, *a ezita*.
3. Ce sens are cuvântul *grenadă* în textul citit?

AVENTURA LECTURII

- Oare a reușit Nicholas să realizeze tema? Ce s-a întâmplat la următoarea oră a doamnei Granger? Poți afla răspunsurile la aceste întrebări și poți descoperi noi întâmplări, citind întreg romanul.

DEX – Dicționarul explicativ al limbii române este cel mai cuprinzător dicționar de uz general al limbii române, fiind editat pentru prima dată în 1975.

Articolul de dicționar cuprinde diverse informații referitoare la un cuvânt: forme pe care acesta le ia, partea de vorbire căreia îi aparține, explicația cuvântului, reguli de pronunție, etimologia/originea cuvântului.

■ EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Precizează, într-un enunț, unde și când are loc întâmplarea relatată în textul dat.
2. Numește personajele care apar în acest text.
3. Prezintă în ce constă strategia lui Nick și care este scopul acesteia.
4. Transcrie fragmentul în care este surprinsă reacția lui Nick în momentul în care primește tema suplimentară.

5. Stabilește ordinea logică și temporală a următoarelor idei principale pentru a obține planul simplu de idei al textului.

Nick o întreabă pe doamna Granger despre originea cuvintelor.

Elevii primesc un test de evaluare din cuvintele de învățat.

Copiii primesc tema pentru a doua zi.

Doamna Granger îi dă lui Nick tema suplimentară despre cuvinte.

Primele cinci ore au fost ușoare pentru elevi.

Elevii sunt întrebați dacă doresc să cunoască răspunsul la întrebarea lui Nick.

Profesoara le vorbește copiilor despre metoda de predare și despre notițe.

■ INTERPRETĂM

1. Menționează care este atitudinea profesoarei față de elevii săi.
2. Cum reacționează colegii lui Nick în momentul în care acesta o întreabă pe doamna Granger despre originea cuvintelor? Explică reacția acestora.
3. Scrie ce înțelegi din următorul fragment: *Din nefericire, și doamna Granger știa. A ezitat o clipă, apoi i-a zâmbit, puțin cam prea frumos ca să fie adevărat. Ochii ei aveau culoarea unui nor de furtună.*
4. Consideri că Nick este un coleg simpatic? Se încadrează el în portretul colegului simpatic la care te-ai gândit?

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. **Formați perechi** și căutați în DEX definițiile următoarelor cuvinte: *școală, elev, profesor, lecție, test, bibliotecă, examen, vacanță*. Apoi, pentru fiecare cuvânt, oferiți definiții proprii, originale și creați un dicționar paralel, ordonând alfabetic cuvintele.
2. Imaginează-ți că ai posibilitatea să alegi tu ce materii să studiezi la școală – dintre cele existente sau materii noi – și realizează un orar pentru o săptămână. Vei avea cinci ore în fiecare zi.

■ Se dă textul de mai jos.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în țintirim, care era îngrădit cu zaplaz de bârne, streșinit cu șindrilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală; și-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaei, dascălul bisericii, un holteiu zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-o zi că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat de dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Balan” și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai”;

Ion Creangă
(1837-1889)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi poștește pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșele va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarul câte un sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit în răs. Pacatul ei, sârmana!

– Ia, poftim de încalecă pe Balan, jupâneasă! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog sfântului Nicolai cel din cuiu.

(*Amintiri din copilărie*, Ion Creangă)

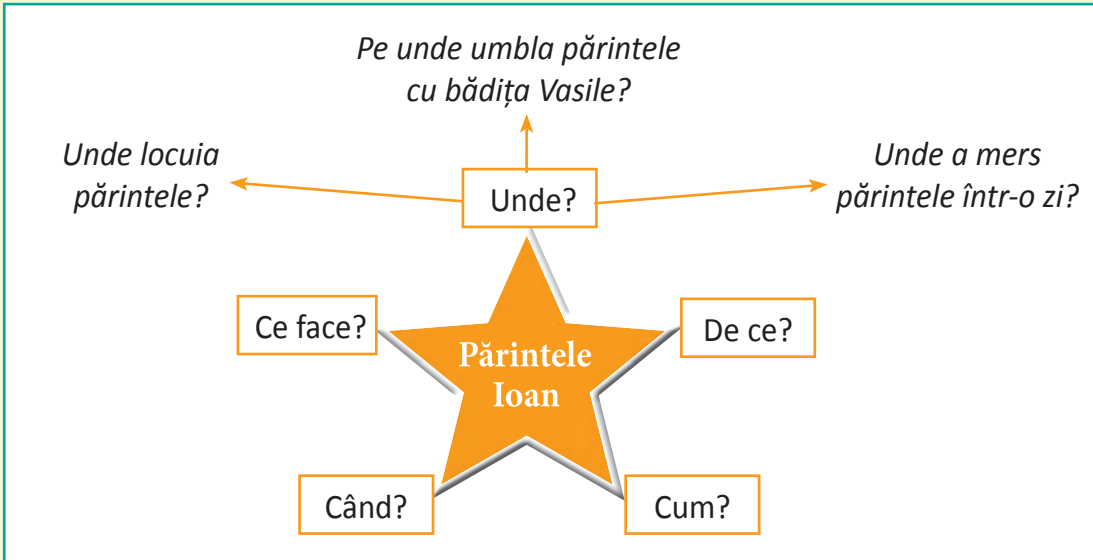
ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Citește textul și caută cuvintele necunoscute în dicționar.
2. Realizează corespondența dintre cele două coloane, combinând literele cu cifrele.

<ul style="list-style-type: none"> a. bădița Vasile b. moș Fotea c. Smărăndița d. Ioan 	<ul style="list-style-type: none"> 1. fata preotului 2. preotul din sat 3. cojocarul satului 4. dascălul bisericii 5. primarul satului
--	---
3. Răspunde oral la următoarele întrebări.
 - a. Cine i-a convins pe săteni să-și dea copiii la școală?
 - b. Ce le aduce părintele copiilor la școală?
 - c. Care este cadoul lui moș Fotea pentru școlari?
 - d. Ce regulă impune părintele?
 - e. Cine este primul copil pedepsit?
4. Formulează, în scris, trei idei principale din textul dat.

ANALIZA TEXTULUI

- 1. De ce crezi că părintele este considerat a fi un om vrednic și bun? Pentru a-ți construi răspunsul, completează următoarea schemă. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date, oferind răspunsuri la acestea.

- 2. Scrie un text de aproximativ 50 de cuvinte în care să o prezinți pe Smărăndița așa cum este surprinsă în textul citit.
- 3. Scrie ce înțelegi din următorul pasaj: *Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții.*
- 4. Ce părere ai despre pedepsirea elevilor? Argumentează-ți răspunsul.

VALORIFICAREA TEXTULUI

- 1. Numește tipurile de sunete care apar în următoarele cuvinte: *deal, frumos, școală, hramul, părintelui.*
- 2. Selectează, din următoarea listă, doar cuvintele în cazul cărora numărul sunetelor nu este egal cu cel al literelor: *chilie, voinic, eram, cea, întrecea, petrece, satului, biciușor, săptămână.*
- 3. Desparte în silabe următoarele cuvinte din text: *poarta, împreună, gânduri, pofteste, fiecare, atunci, posomorât.*
- 4. Transcrie șapte cuvinte monosilabice din text.

DINCOLO DE TEXT

- **Formați perechi.** Priviți următoarele imagini din școli diferite și scrieți asemănările și deosebirile dintre acestea. În care dintre cele două clase surprinse v-ar plăcea să studiați? De ce?

- Realizați și voi o schiță a clasei în care v-ar plăcea să studiați.

- Citește textul și rezolvă cerințele.

A doua zi de dimineață, Lilli abia așteaptă să ajungă la școală.

Și-a propus foarte multe! Între timp, a ascuns cu grijă bilețelul cu trucurile vrăjite în buzunarul de la pantaloni. În sala de clasă, învățătoarea îi anunță pe copii că inspectorul va ajunge în câteva minute.

– Vă rog să vă purtați civilizată, fiți drăguți și politicoși, le spune doamna Grach încă o dată. Dacă veți fi atenți, totul va ieși foarte bine.

Copiii își dau seama că este destul de emoționată.

– Cu siguranță va ieși bine! spune Lilli încurajator.

Cel mai mult și-ar fi dorit să-i fi spus învățătoarei de planul ei și că va avea grijă, cu ajutorul unor mici vrăji, ca totul să decurgă bine.

Dar bineînțeles că mica vrăjitoare sub acoperire nu are voie să sufle nimănui vreun cuvânt despre puterea ei fermecată!

(*Magic Lilli dă școala peste cap*, Knister)

- **1.** Grupează, pe caiet, următoarele enunțuri în **Adevărate** sau **False**.
 - a. În cuvintele *dimineață*, *școală*, *voie* nu există semivocale.
 - b. În cuvântul *ajunge*, numărul sunetelor este egal cu numărul literelor.
 - c. În cuvântul *ei*, numărul sunetelor este mai mare decât cel al literelor.
 - d. Toate cuvintele din seria *rog*, *avea*, *vrăji* sunt monosilabice.
 - e. Cuvântul *pantaloni* se desparte în silabe astfel: *pan-ta-loni*.

- **2.** Stabilește corespondența între elementele coloanelor date, combinând literele cu cifrele.

- a. grijă
- b. mici
- c. dar
- d. este
- e. învățătoarea

1. cuvânt monosilabic
2. cuvânt format din două silabe
3. cuvânt cu două semivocale
4. mai multe litere decât sunete
5. cuvânt care conține o singură consoană
6. mai puține sunete decât litere

- **3.** Completează următoarele enunțuri.
 - a. Inspectorul ... în câteva minute.
 - b. Doamna Grach este ... din cauza inspecției.
 - c. Copiii sunt rugați să fie
 - d. Lilli vrea să-și ajute învățătoarea făcând
 - e. Fata nu trebuia să spună nimănui despre... .

- **4.** Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
 - a. Transcrie două repere temporale din text.
 - b. Identifică spațiul acțiunii din fragmentul dat.
 - c. Numește personajele care iau parte la acțiune.
 - d. Menționează cu ce condiție va ieși totul bine în opinia profesoarei.
 - e. Precizează motivul pentru care Lilli e convinsă că totul va ieși bine.

- **5.** Imaginează-ți ce s-a întâmplat mai departe și scrie cinci idei principale care ar putea sta la baza unei continuări a textului.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **30 de puncte** (5 × 6 puncte)

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

- Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment? Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

UNITATEA 2

FAMILIA ȘI IMPORTANȚA EI

La finalul acestei unități,

➔ **A. vei ști:**

- ce este tema textului;
- ce este ideea secundară;
- care sunt părțile textului;
- ce sunt sinonimele, antonimele și câmpul lexical;
- ce este limba standard;
- ce sunt enunțurile asertive, interogative, exclamative și imperative.

➔ **B. vei fi capabil:**

- să identifici tema, informațiile esențiale și de detaliu, comportamentele care exprimă emoții dintr-un text ascultat;
- să prezinți oral informații și idei, exprimând opinii, emoții și sentimente, pornind de la un text ascultat;
- să formulezi tema, ideile principale și secundare ale unui text;
- să realizezi planul dezvoltat de idei al unui text;
- să formulezi răspunsuri personale și/sau creative;
- să redactezi, individual și în echipe, texte scurte, respectând părțile textului;
- să stabilești sinonimele și antonimele unor cuvinte;
- să folosești, în vorbire și în scriere, limba standard;
- să formulezi enunțuri variate, folosind semnele de punctuație potrivite.

➔ **C. vei manifesta:**

- interesul de a participa la discuții pe teme familiare, exprimându-ți opiniile, emoțiile și sentimentele;
- interes și atenție în timpul lecturării unor texte;
- dorința de a analiza constant textele proprii sau texte diverse, în vederea stabilirii corectitudinii, coerenței și clarității acestora;
- respect pentru identitatea personală și națională, pentru diversitatea culturală și lingvistică.

COMUNICARE ORALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

1. Priviți cu atenție imaginea și discutați în perechi:

- ce fac cei doi băieți;
- cine credeți că sunt ei: colegi de clasă, frați, prieteni, verișori etc.;
- despre ce credeți că vorbesc;
- cum credeți că se simt.

2. Notați, în caiete, rezultatul discuțiilor voastre, completând a doua coloană a unui tabel asemănător celui de mai jos.

Discuții pe baza imaginii	Ce credeți că se întâmplă?	Ce s-a întâmplat?
Ce fac cei doi băieți?		
Cine sunt ei?		
Despre ce vorbesc?		
Cum se simt?		

3. Împărtășiți ideile voastre cu ale celorlalți colegi. Completați coloana a doua a tabelului cu propuneri diferite, făcute de colegii voștri.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

1. Ascultă textul înregistrat (în varianta digitală) și completează coloana a treia a tabelului (*Ce s-a întâmplat?*).

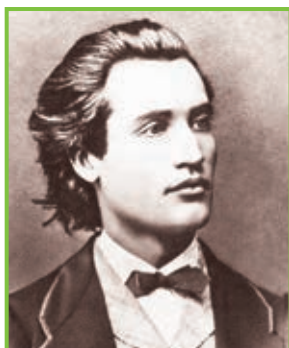
2. Ai audiat poezia *Copii eram noi amândoi*, de Mihai Eminescu. Enumeră alte texte scrise de Mihai Eminescu, auzite sau citite de tine.

3. Răspunde oral la întrebările următoare, reascultând textul de câte ori este nevoie.

- Ce jocuri sunt prezentate în textul audiat?
- Din ce construiau copiii cetăți și turnuri?
- Care este jocul descris în detaliu?
- Ce răsplată a primit copilul-povestitor de la fratele său?

4. Indică cinci cuvinte pe care le consideri reprezentative pentru textul audiat. Motivează alegerea făcută.

5. Descoperă în textul audiat cuvinte care exprimă emoțiile trăite de copilul-povestitor. Explică-le colegilor de clasă care sunt emoțiile/sentimentele pe care le transmit cuvintele identificate.

Mihai Eminescu
(1850-1889)

■ CREĂM ȘI NE JUCĂM

- **1.** Ești fratele copilului-povestitor din textul audiat. Povestește-le colegilor de clasă despre jocurile voastre, adăugând încă unul, preferat de tine.
- **2.** Formulează întrebări care te-ar ajuta să alcătuești planul simplu de idei al textului.
- **3.** Găsește o altă modalitate de comunicare, în afara cuvântului, prin care să prezinți o idee principală a textului audiat, *Copii eram noi amândoi*, de Mihai Eminescu.

■ PĂREREA TA CONTEAZĂ

- În comunicarea online, în afara cuvintelor și a imaginilor, se pot folosi emoticoane pentru exprimarea emoțiilor. Alege dintre variantele de mai jos pe cea care, după părerea ta, redă cu mai mare fidelitate sentimentele/emoțiile trăite:
 - a. doar cuvinte;
 - b. doar imagini;
 - c. doar emoticoane;
 - d. cuvinte, imagini, emoticoane;
 - e. cuvinte și imagini;
 - f. cuvinte și emoticoane;
 - g. altceva (indică la ce te referi).
- Explică/Motivează alegerea făcută.

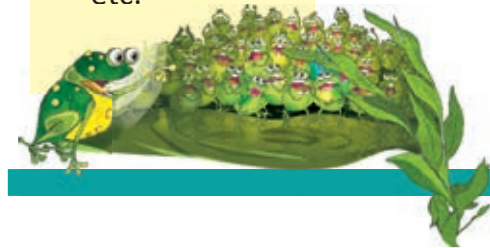
PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de Mihai Eminescu.

REȚINEM!

În comunicarea orală, emoțiile vorbitorilor pot fi exprimate variat:

- prin gestică și mimică;
- prin rostirea mai apăsată a unor cuvinte;
- prin oprirea înaintea unor cuvinte-cheie etc.

LECTURĂ. PLANUL DEZVOLTAT DE IDEI

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- **1.** Ați învățat la istorie, în clasa a IV-a, despre epoca modernă. Imaginați-vă cum a fost acum 100 de ani viața de elev. Care credeți că era atitudinea familiei față de elevii buni la învățătură? Dar față de cei care rămâneau repetenți? **Discutați în grupe** de câte patru-cinci elevi, apoi relațați întregii clase concluziile discuțiilor voastre.
- 2.** Crezi că s-a schimbat atitudinea familiei de astăzi față de învățătură? **Discutați în perechi**, apoi împărtășiți părerea voastră celorlalți colegi.
- 3.** Prezintă care sunt cerințele familiei tale:
 - a. față de învățătură, b. față de modul în care îți petreci timpul liber, c. față de felul în care vorbești cu membrii familiei și cu persoanele adulte.
- 4.** Mulți scriitori au surprins în operele lor aspecte privind atitudinea familiei față de învățătură. La începutul secolului trecut (1901), Ion Luca Caragiale a scris și a publicat textul următor. Pentru a înțelege textul, citește explicațiile din subsolul paginii.

D-L GOE...

de I. L. Caragiale

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam' mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai¹.

Puțin ne importă² dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineața. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m.³ D. Goe este foarte impacient⁴ și, cu un ton de comandă, zice încrunțat:

– Mam' mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

– Vine, vine acuma, pușorul mami! răspunde cucoana.

Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: le Formidable⁵, și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul”.

– Vezi ce bine-i șade lui – zice mam' mare – cu costumul de marinel⁶?

– Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

– Da' cum?

– Marinal...

– Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel.

– Vezi, că sunteți proaste amândouă? întreprupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...

– Da' cum, procopsitul⁷? întrebă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

– Mariner...

REȚINEM!

- În **subsolul paginii** se pot nota explicații ale unor cuvinte, termeni, enunțuri care fac accesibil textul citit.

¹ 10 mai – această zi avea, la începutul secolului trecut, trei semnificații: Ziua Regalității, Ziua declarării independenței statului român și Ziua națională a României.

² importă – (în text) interesează, contează

³ a.m. – antemeridian, de dinainte de amiază

⁴ impacient – nerăbdător, neliniștit, îngrijorat

⁵ Le Formidable – (în limba franceză) Formidabilul, numele unui vas mic de război, folosit pentru paza coastelor (canonieră), preluat în denumirea costumului de marinar purtat de Goe

⁶ marinel, marinal, mariner – marinar

⁷ procopsit – (în text) învățat, instruit

– Apoi de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam' mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul – și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam' mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu⁸; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

– Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d-l Goe, și-l trage puțin înapoi.

– Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspundă ceva urâtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere.

– Mamațoo! mam' maree! tantii!

– Ce e? Ce e? sar cocoanele.

– Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să oprească!!!

Tot într-un timp, iacăta conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

– Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

– Parol!⁹! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

– Dar noi n-am declaratără? strigă mamața.

– Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria? zice mam' mare.

– De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

– Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

– Uite ce e, cucoană – zice conductorul – trebuie să plățiți un bilet...

– Să mai plătim? n-am plătitără o dată?

– Și pe dasupra un leu și 25 de bani.

– Și pe dasupra?...

– Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamața, și-l zguduie pe Goe de mână.

– Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e? zice mam' mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamața lui, tocmai când trenul, clănțanind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lui mam' mare într-un sens, combinată cu clătănătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... în sfârșit, n-au ce să

⁸ *cupeu* – compartiment de călători într-un vagon de cale ferată

⁹ *parol!* – (din limba franceză) pe cuvânt!, serios!, zău!

**Ion Luca
Caragiale**
(1852-1912)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam' mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam' mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonicierii *le Formidable*.

– Te mai doare nasul, pușorule? întrebă mam' mare.

– Nu... răspunde Goe.

– Să moară mam' mare?

– Să moară!

– Ad', să-l pupe mam' mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

– Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam' mare scuiându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

– Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipe și dumneaei și-l sărută.

– Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

– Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam' mare.

Dar mamița adaogă:

– Da' pe mamițica n-o pupi?

– Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor¹⁰.

– Așa? zice mamița. Lasă!... și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

– Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

– Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam' mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

– Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

– Pușorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam' mare.

– E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma de spre Crivina către Periș.

– Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam' mare.

Mam' mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

– Goe! pușorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

– Vai de mine! țipă cucoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!

Și toate cucoanele sar...

– A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

– Goe! mamică! acolo ești?

¹⁰ humor – (în text) proastă dispoziție

- Da!
- Aide! zice mam' mare, ieși odată! ne-ai speriat.
- Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.
- De ce?... te doare la inimă?
- Nu! nu pot...
- E încuiat! zice mam' mare, vrând să deschidă pe dinafară.
- Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

- Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru! În sfârșit, iacăta conductorul cu biletul: primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam' mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva pușorului. Pușorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă.

- Șezi binișor, pușorule! să nu strici ceva! zice mam' mare.

Trenul își urmează drumul de la Periș către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluier scurte, și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

Ce e? ce e?... Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

- Goe! pușorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! tocmai în vagonul de unde zburase mai adineauri pălăria marinerului! Cine? cine a tras manivela? Mam' mare doarme în fundul cupeului cu pușorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfârșit, și ajunge în București cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam' mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipe pe pușor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se suie cu pușorul în trăsură și pornesc în oraș:

- La bulivar¹¹, birjar¹²! la bulivar!...

¹¹ *bulivar* – (formă folosită incorect) bulevard

¹² *birjar* – vizitiu (și posesor) al unei birje

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

- 1. Descoperă, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, semnificația următoarelor cuvinte:

hatâr, urbe, filologic, vergea, macaz, a urni, beret.

- 2. Goe și cele trei doamne folosesc unele cuvinte greșit sau diferit față de forma actuală. Rescrie enunțurile următoare, folosind forma corectă:
 - Dar noi n-am declaratără?
 - Cine mă pupă... uite!... ciucalată!
 - La bulivar, birjar! la bulivar!...
- 3. Alcătuieste enunțuri potrivite pentru a evidenția sensurile diferite ale cuvintelor: *care, mare, pică, puișor.*

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- 1. Citește cu atenție fragmentul următor.

„Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam' mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai. Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m.“

- a. Stabilește ideea principală.
- b. Descoperă alte informații/idei care pot clarifica ideea principală stabilită.
- 2. **Activitate în perechi.** Completați, în caiete, tabelul de mai jos, parcurgând pașii dați.
 - a. Recitiți textul *D-l Goe...* de I. L. Caragiale, delimitând secvențele în funcție de întâmplările relatate.
 - b. Formulați câte o idee principală pentru fiecare secvență delimitată.
 - c. Formulați, pentru fiecare idee principală, două-trei idei secundare.
 - d. Citiți planul simplu de idei (coloana a doua a tabelului), verificând dacă s-a respectat succesiunea întâmplărilor.
 - e. Citiți planul dezvoltat de idei (coloanele a doua și a treia ale tabelului), verificând dacă detaliile indicate – ideile secundare – clarifică ideea principală stabilită.

- f. Stabiliți care dintre cele două planuri de idei vă este mai util în relația/povestirea întâmplărilor din textul citit.

SECVENȚA DE TEXT	IDEI PRINCIPALE	IDEI SECUNDARE
„Ca să nu mai rămâie [...] la opt fără zece a.m.”		
„D-l Goe este foarte impacient [...] ...”		
...		

REȚINEM!

- **Ideile secundare** reprezintă dezvoltări ale ideii principale, oferă detalii despre secvența din care s-a extras ideea principală.
- Ideile principale și secundare alcătuiesc **planul dezvoltat de idei**.

COMPARĂM!

IDEI PRINCIPALE	IDEI SECUNDARE
<ul style="list-style-type: none"> • enunțuri care surprind informații esențiale dintr-un paragraf al textului; • se formulează pornind de la întrebări precum: <i>care este lucrul cel mai important prezentat în fragment?, cine?, ce face?, când?, unde?</i>; • pot fi scrise: <ul style="list-style-type: none"> - sub forma unor cuvinte-titlu; - sub forma unor întrebări; - ca enunțuri marcate la final cu punct. 	<ul style="list-style-type: none"> • enunțuri care surprind detalii dintr-un paragraf al textului; • oferă informații suplimentare despre: <ul style="list-style-type: none"> - locul și timpul desfășurării întâmplărilor; - personaje și acțiunile lor; - condițiile/circumstanțele în care se petrec întâmplările; • se scriu folosind forma aleasă pentru notarea ideilor principale.

- **3.** Descoperă un aspect din viața obișnuită care este surprins în textul *D-l Goe...* de I. L. Caragiale. Ai surprins și în alte texte acest aspect? Indică titlurile și autorii acestor texte.

INTERPRETĂM

- Folosiți varianta digitală a manualului, pentru a efectua următoarele sarcini.
- **1.** Vizionați, în clasă, ecranizarea textului *D-l Goe...* de I. L. Caragiale, accesând linkul <https://www.youtube.com/watch?v=M-y5lmUls2g>.
- **2. Activitate în perechi.** Descoperiți modalități de exprimare directă a emoțiilor și sentimentelor personajelor.
- **3. Activitate în perechi.** Stabiliți măsura în care înregistrarea video respectă textul original, indicând asemănările și deosebirile.

REȚINEM!

- **Tema** este ideea/problema principală care este dezvoltată într-un text, surprinzând un aspect general al realității.
- Întrebări potrivite pentru a descoperi tema textului sunt:
 - Despre ce este vorba în text?
 - Care este problema abordată în text?
- Exemple de teme: *familia, copilăria, cartea, natura, istoria* etc.

- **4.** Caută alte ecranizări ale textelor lui Caragiale, cunoscute de tine, fie din clasele primare, fie din lectura proprie. Recomandă colegilor o astfel de ecranizare, pe baza criteriilor de mai jos:
 - măsura în care înregistrarea video respectă textul original;
 - asemănări între textul original și ecranizare;
 - deosebiri între textul original și ecranizare.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- **1.** Exprimă-ți părerea despre atitudinea și comportamentul lui Goe față de cele trei rude (mama, bunica și mătușa) și față de străini (tânărul, conductorul, alți călători).
- **2.** Realizați un poster reprezentativ, cu reguli de comportament în familie, folosind mijloace diferite de exprimare: cuvinte, fotografii, desene, decupaje din reviste etc.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII. ENUNȚUL. PUNCTUAȚIA ENUNȚULUI

CITIM

Ieri, Raluca și Eduard, frați gemeni, au fost în parc. Aici s-au întâlnit cu alți colegi de clasă. Au discutat despre organizarea petrecerii-surpriză pentru colega lor, Andreea.

- La ce oră ne vom întâlni mâine? întreabă Mihai.
- La patru și un sfert. Ajungem în cincisprezece minute, răspunde Raluca.
- Fiți punctuali! Să nu întârzie nimeni!
- Eeei! Cum să întârziem? E petrecerea-surpriză de ziua Andreei! spune Eduard.

OBSERVĂM

- Descoperă semnele de punctuație folosite în text.

AFLĂM

În procesul comunicării, vorbitorii interacționează prin limbaj, urmărind diferite scopuri comunicative.

Scopurile comunicative ale vorbitorilor pot fi transmise prin enunțuri, alcătuite dintr-un singur cuvânt sau mai multe cuvinte care comunică o informație despre:

- reacția interlocutorului: *Ce surpriză!, Vai!, Nu se poate!;*
- despre un fapt sau eveniment.

Enunțul este o unitate de bază a comunicării, ce transmite o anumită informație despre un fapt sau un eveniment.

Prin **enunțurile asertive** se comunică o informație referitoare la producerea unui eveniment.

Evenimentul despre care se transmite o informație se poate situa diferit față de momentul enunțării:

- anterior (s-a produs): *Maria i-a citit o poveste surorii sale.*
- simultan (este în curs de a se produce): *Maria îi citește o poveste surorii sale.*
- posterior (se va produce): *Maria îi va citi o poveste surorii sale.*

La sfârșitul enunțurilor asertive se folosește **punctul**. Dacă informația transmisă indică implicarea afectivă a vorbitorului, la sfârșitul enunțului asertiv se poate pune **semnul exclamării**.

De exemplu: *Verișorii noștri au plecat adineauri.*
Adineauri au plecat verișorii noștri!

Enunțurile imperative exprimă un ordin, o comandă, un îndemn, o interdicție.

De exemplu: *La dreapta!, Deschideți cărțile!, Hai!, Nu e voie!*

Prin **enunțurile exclamative** se exprimă o stare afectivă în legătură cu un eveniment care a provocat emoții, surprize, nemulțumiri etc.

De exemplu: *Ah! Ce ușor a fost exercițiul!, Of! Am obosit!, Frumoasă vreme!, Nu-mi place cum a procedat!*

Prin **enunțurile interogative** se formulează întrebări, se solicită o informație.

De exemplu: *Când vor sosi invitații?, Ți-a plăcut filmul?*

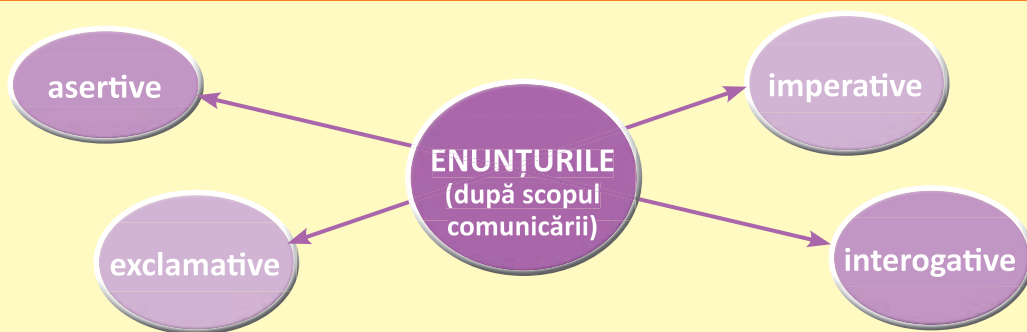
EXERSĂM

1. Recitește textul dat în rubrica **Citim**.
 - a. Stabilește felul enunțurilor. b. Citește cu voce tare enunțurile interogative. c. Citește cu voce tare enunțurile exclamative.
2. Realizează oral corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, semnul de punctuație potrivit enunțurilor din coloana A, apoi transcrie enunțurile.

A	B
Doi copii discută în pauză	.
- Mâine vom avea zi liberă	.
- De ce	?
- Ai uitat E ziua școlii	?
- Ce bine Se vor organiza concursuri	?
- Sigur că da	!
	!

- **3.** Alcătuieste câte un enunț care:
 - a. exprimă o bucurie;
 - b. exprimă o comandă;
 - c. transmite o informație despre un eveniment care s-a produs anterior;
 - d. transmite o informație despre un eveniment care este în curs de a se produce;
 - e. transmite o informație despre un eveniment care se va produce;
 - f. exprimă o interdicție;
 - g. solicită o informație;
 - h. exprimă un îndemn.
- **4.** Citiți cu atenție enunțurile următoare, rostind apăsat cuvintele îngroșate. Observați vreo schimbare? **Discutați în perechi**, apoi stabiliți, la nivelul întregii clase, modificările constatate.
 - **Vrei** să ne jucăm în curte după ce terminăm proiectul?
 - Vrei să **ne jucăm** în curte după ce terminăm proiectul?
 - Vrei să ne jucăm **în curte** după ce terminăm proiectul?
 - Vrei să ne jucăm în curte **după ce** terminăm proiectul?
 - Vrei să ne jucăm în curte după ce **terminăm** proiectul?
 - Vrei să ne jucăm în curte după ce terminăm **proiectul**?

REȚINEM!

VALORIFICĂM

- **1. Lucrați în perechi.**
 - a. Imaginați un dialog între doi membri ai unei familii (un adult și un copil).
 - b. Notați în caiete dialogul creat, folosind semnele de punctuație potrivite enunțurilor formulate.
 - c. Interpretați dialogul în fața clasei.
 - d. Stabiliți felul enunțurilor create.
- **2.** Creează un enunț asertiv, apoi transformă-l în enunț exclamativ și interogativ.

VARIAȚIE STILISTICĂ

LIMBA STANDARD. NORMĂ ȘI ABATERE

CITIM

„- Vezi ce bine-i șade lui – zice mam’ mare – cu costumul de marinel?

- Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

- Da’ cum?

- Marinal...

- Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel.

- Vezi, că sunteți proaste amândouă? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...

- Da’ cum, procopsitul? întrebă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

- Mariner...“

(Ion Luca Caragiale, *D-l Goe...*)

OBSERVĂM

Descoperă:

- a. cuvintele folosite corect; b. cuvintele folosite greșit.

AFLĂM

Limba standard reprezintă limba corectă, folosită în condiții obișnuite de comunicare.

A vorbi și a scrie corect înseamnă a respecta **normele** (regulile) **limbii**.

Dacă se scrie sau se rostește greșit un cuvânt, se constată o **abatere** de la limba standard.

EXERSĂM

1. Identificați, în enunțurile următoare, abaterile de la limba standard. Transcrieți enunțurile, respectând normele limbii standard:

- Părinții miau cumpărat o bicicletă.
- Maria și ioana sunt verișoare.
- În ce clasă este sor-ta?
- Bunicii mei au sosit ieri de la Țară. Ei locuiește într-un sat de pe valea Oltului.

2. Stabilește forma corectă: *noștri/noștrii, pamblică/panglică, minge/mingie, pâne/pâine, i-a dat/ia dat, prietenii mele/prietenii mei.*

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Evită utilizarea unor termeni preluați din limbi străine, care au corespondent în limba română.

În loc de:

Ești **ok**? folosește

Ești **bine**?

Te simți bine?

Jocul acesta e **cool**.

- Jocul acesta este **grozav**.

REȚINEM!

LIMBA STANDARD

Este reper pentru toți vorbitorii unei limbi.

Are stabilitate în timp.

Se folosește în situațiile oficiale de comunicare, în școală, în mass-media etc.

VALORIFICĂM

- 1. Diferite posturi de televiziune au rubrici consacrate vorbirii corecte. Urmărește o astfel de emisiune și notează abaterea și norma prezentate.
- 2. **Activitate în perechi.** Descoperiți în vorbirea elevilor 4-5 abateri de la limba standard, apoi completați un tabel asemănător celui de mai jos în caiete.

ABATERI DE LA LIMBA STANDARD

ENUNȚURI REFORMULATE, CU RESPECTAREA LIMBII STANDARD

COMUNICARE SCRISĂ – REDACTARE. PĂRȚILE TEXTULUI: INTRODUCERE, CUPRINS, ÎNCHEIERE

CITIM ȘI OBSERVĂM

Citiți cu atenție textul preluat din caietul unui elev de clasa a V-a și răspundeți la următoarele întrebări.

1. Care este titlul textului?
2. Unde este scrisă data?
3. Câte alineate are textul?
4. Ce informații oferă primul alineat? Dar alineatele următoare?

PUFI CEL BUCLUCAȘ

02.10.2017

În prima zi de școală, Pufi s-a ținut după mine până în clasă. Nu mai aveam timp să-l duc acasă.

L-am ascuns în bancă, ținându-l cu mâna să nu se miște.

Doamna dirigintă ne-a întrebat dacă iubim animalele și eu am ridicat mâna să răspund. Într-o clipă, Pufi a zbughit-o din bancă și a început să țopăie printre colegi, răsturnând cărți și caiete. S-au stârnit zâmbete și râsete. A zâmbit și doamna dirigintă.

După ce cățelul năzdrăvan a fost prins, doamna mi-a spus să nu îl mai iau altă dată la școală. Așa am făcut!

Introducere

Cuprins

Încheiere

AFLĂM

Textul are trei părți:

❖ **introducere** – în care sunt prezentate timpul, locul și personajul/personajele;

❖ **cuprins** – în care sunt prezentate întâmplările în ordinea desfășurării lor;

❖ **încheiere** – în care este prezentată concluzia sau sfârșitul întâmplării/întâmplărilor.

EXERSĂM

1. Redactează un text, după modelul dat, relatând o întâmplare cu un membru al familiei.
2. Verifică textul creat de colegul tău! Schimbați între voi caietele și stabiliți dacă ați respectat cerințele realizării unui text:
 - textul are introducere, cuprins și încheiere;
 - textul este scris corect;
 - semnele de punctuație corespund ideii transmise;
 - sunt respectate alineatele și așezarea corectă a textului în pagină.

VALORIFICĂM

1. La Unitatea de învățare nr. 1 – Școala – a doua mea casă, ai realizat planul simplu de idei al fragmentului preluat din opera literară *Magic Lilli dă școala peste cap*, de Knister. Redactează, pe baza planului, un text în care să povestești fragmentul dat. Respectă cerințele redactării unui text.
2. Redactează un text, de maximum o pagină de caiet, în care să relați o întâmplare fericită dintr-o familie.

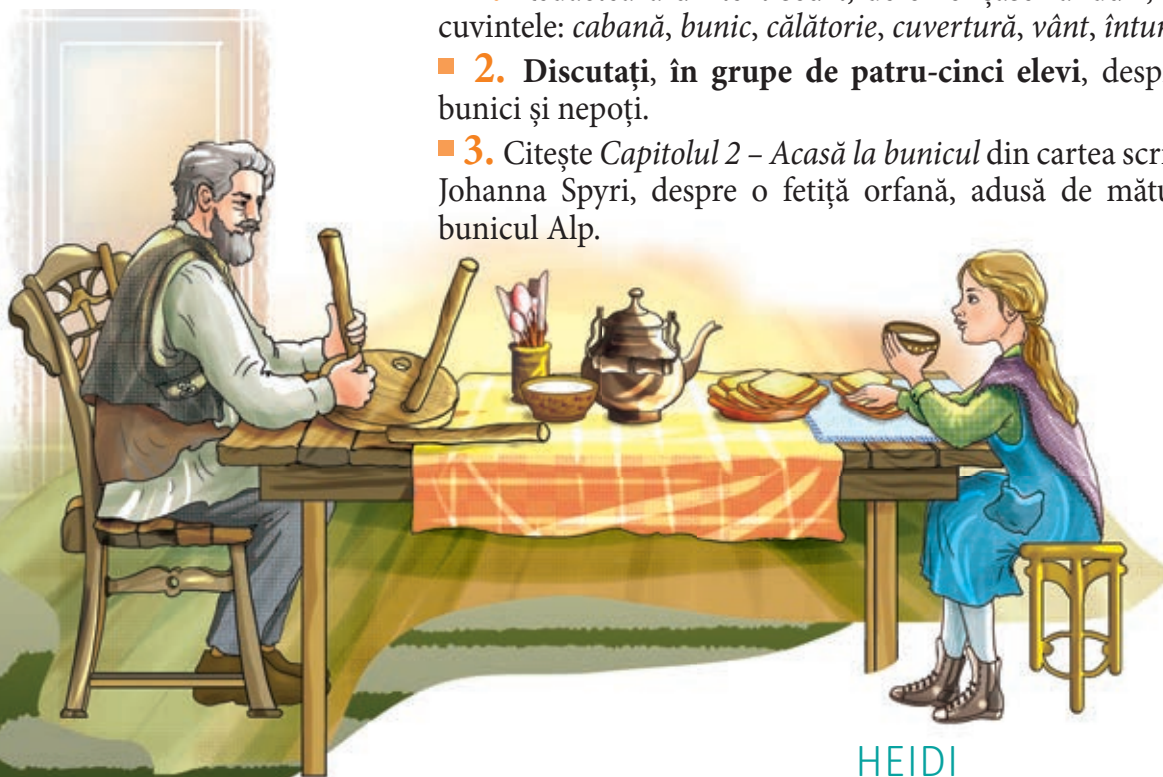
REȚINEM!

- În redactarea unui text, trebuie să ținem seama de:
 - ➔ părțile textului (introducere, cuprins și încheiere);
 - ➔ așezarea textului în pagină;
 - ➔ scrierea corectă și lizibilă;
 - ➔ folosirea corectă a semnelor de punctuație.

LECTURĂ. TEXT ALTERNATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Redactează un text scurt, de cinci-șase rânduri, în care să apară cuvintele: *cabană, bunic, călătorie, cuvertură, vânt, întuneric*.
2. **Discutați, în grupe de patru-cinci elevi**, despre relația dintre bunici și nepoți.
3. Citește *Capitolul 2 – Acasă la bunicul* din cartea scriitoarei elvețiene Johanna Spyri, despre o fetiță orfană, adusă de mătușa ei, Detie, la bunicul Alp.

HEIDI

de Johanna Spyri

Johanna Spyri
(1827-1901)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

CAPITOLUL 2 ACASĂ LA BUNICUL

De îndată ce Detie plecă, unchiul Alp se întoarse la vechiul său loc în scaun, fumând și aruncând în aer rotocoale. Heidi se arătă interesată de tot ce era în preajmă și se apucă să cerceteze locul unde se afla cabana și împrejurimile. Apoi se apropie de bunicul ei, spunându-i că dorește să vadă și cum era înăuntru.

Bunicul o luă în casă. Era o încăpere nici prea mare, nici prea mică, a cărei podea era acoperită de foarte puțină mobilă. Heidi îl întrebă dacă își putea ține hainele în dulap și le îndesă cât mai tare, ca și cum n-ar mai fi trebuit să le folosească niciodată.

- Unde o să dorm, bunicule? întrebă Heidi.
- Unde vrei tu.

Asta fu pe placul fetiței, care începu să caute un loc unde să se culce. Într-un colț, deasupra patului bunicului, era o scăriță la capătul căreia se găsea un pătul. Locul îi plăcu imediat, iar fereastra care dădea spre vale

o făcu și mai fericită. Se decise să-și facă acolo dormitorul. Bunicul fu și el mulțumit de idee.

– Poți să-mi dai niște cearșafuri? îl întreabă Heidi pe bunicul, după ce aranjase fânul ca să-l facă să semene cu un pat.

El îi aduse o bucată de pânză deasă, aspră și o ajută s-o întindă. Apoi își admiră gânditoare munca și îi ceru bunicului o cuvertură.

– Ce este aia o cuvertură? întreabă bunicul.

– Când intri în pat, trebuie să te bagi între cearșafuri. Cearșaful de deasupra se cheamă cuvertură, pentru că te acoperă, îi explică Heidi.

– Și dacă nu am așa ceva?

– Atunci, în locul ei, o să mă învelesc cu niște fân, răspunse Heidi.

Cu toate astea, bunicul aduse de jos un sac făcut din in gros și o ajută să-l întindă și pe acesta.

– E atât de plăcut. Abia aștept să mă strecor între cearșafuri și să mă culc, spuse Heidi.

Dar bunicul o ținu pe-a lui, insistând că mai întâi va trebui să mănânce ceva. Prăji niște pâine și fierse lapte într-un ceainic, în timp ce Heidi aranja farfuriile, castroanele și cuțitele lângă bucățile de pâine de pe masă.

Numai că în cameră era un singur scaun, pe care stătea bunicul. Iute, Heidi luă un scaunel cu trei picioare și se așeză pe el, cu toate că era prea scundă ca să stea cum trebuie. După toată călătoria era foarte însetată, așa că bău tot castronul de lapte dintr-o înghițitură.

– Îți place laptele? o cercetă bunicul.

– Da, a fost foarte bun, răspunse Heidi.

Terminară de mâncat și bătrânul meșteri din trei bețe un scaun mai înalt pentru Heidi. Era foarte încântată de ce vedea, observa tot ce făcea bunicul, în timp ce ea se învârtea prin casă, punând totul la loc și aranjând lucrurile.

Cum se lăsă seara, vântul începu să șuiere dezlănțuit și brazii să se legene dintr-o parte în alta. Heidi era foarte binedispusă și simțea că devine și ea una cu natura.

Chiar atunci se auzi fluieratul strident al lui Peter, care aducea înapoi, de la păscut, două capre. Le lăsă și dispăru imediat.

– Sunt ale noastre? O să stea mereu cu noi, bunicule?

– Da, sigur că da, spuse bătrânul.

Nu după mult timp s-a înnoptat și după o cină cu lapte de capră și pâine, Heidi se duse la culcare. Cum a doua zi dimineață se scula devreme, bătrânul o urmă și el curând. Peste noapte, vântul a devenit atât de furios, încât toată casa părea să se clatine, scârțâind sub vuietul lui. Bătrânul se muștră:

– Probabil că fetița s-a speriat.

Și se duse să vadă ce făcea. Heidi dormea liniștită. O privi un timp, până când luna se ascunse între nori și se făcu întuneric.

AVENTURA LECTURII

- Dacă dorești să cunoști alte întâmplări prin care trece Heidi, citește integral cartea.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Descoperă, în *Dicționarul explicativ al limbii române*, semnificația următoarelor cuvinte: *pățul, a meșteri, dezlănțuit, a se muștra*.
2. Alcătuieste enunțuri potrivite pentru cuvintele: *împrejurime, vale, idee, fân, a insista*.
3. Identifică în text cuvintele care demonstrează tema textului: familia.
4. Observă imaginea care însoțește textul. Citește cu voce tare fragmentele de text surprinse în imagine.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Răspunde la următoarele întrebări.
 - a. Cine o aduce pe Heidi la bunicul Alp?
 - b. De ce se arată interesată Heidi?
 - c. Care este primul lucru pe care îl face Heidi când intră în casă?
 - d. Cum își alege Heidi locul unde va dormi?
 - e. Cine pregătește masa?
 - f. Pe cine cunoaște Heidi când se lasă seara?
2. **Lucrați în perechi.**
 - a. Recitiți textul.
 - b. Împărțiți textul citit în fragmente.
 - c. Stabiliți ideea principală a fiecărui fragment.
 - d. Scrieți în caiete planul simplu de idei.
3. Întocmește planul dezvoltat de idei, valorificând planul simplu realizat anterior.
4. Acțiunile lui Heidi demonstrează că este o fetiță harnică. Identifică fragmentele de text care demonstrează hărnicia lui Heidi.

INTERPRETĂM

1. Bunicul Alp are gesturi pline de afecțiune pentru nepoata lui, Heidi. Descoperă în text semne ale grijii pe care o poartă bunicul pentru Heidi.
2. **Discutați în perechi.** Explicați semnificația titlului textului citit: *Acasă la bunicul*.
3. **Exprimă-ți părerea!** De ce crezi că dormea Heidi liniștită, deși casa scârțâia sub vuietul vântului?

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Indică două motive pentru care ai vrea să citești cartea scriitoarei Johanna Spyri.
2. Cunoști alte texte care să oglindească relațiile dintre bunici și nepoți? Recomandă un astfel de text colegilor de clasă.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VOCABULARUL. CUVÂNTUL, UNITATE DE BAZĂ A VOCABULARULUI. CUVÂNTUL ȘI CONTEXTUL. FORMA ȘI SENSUL CUVINTELOR

CITIM

Doi colegi discută în pauză:

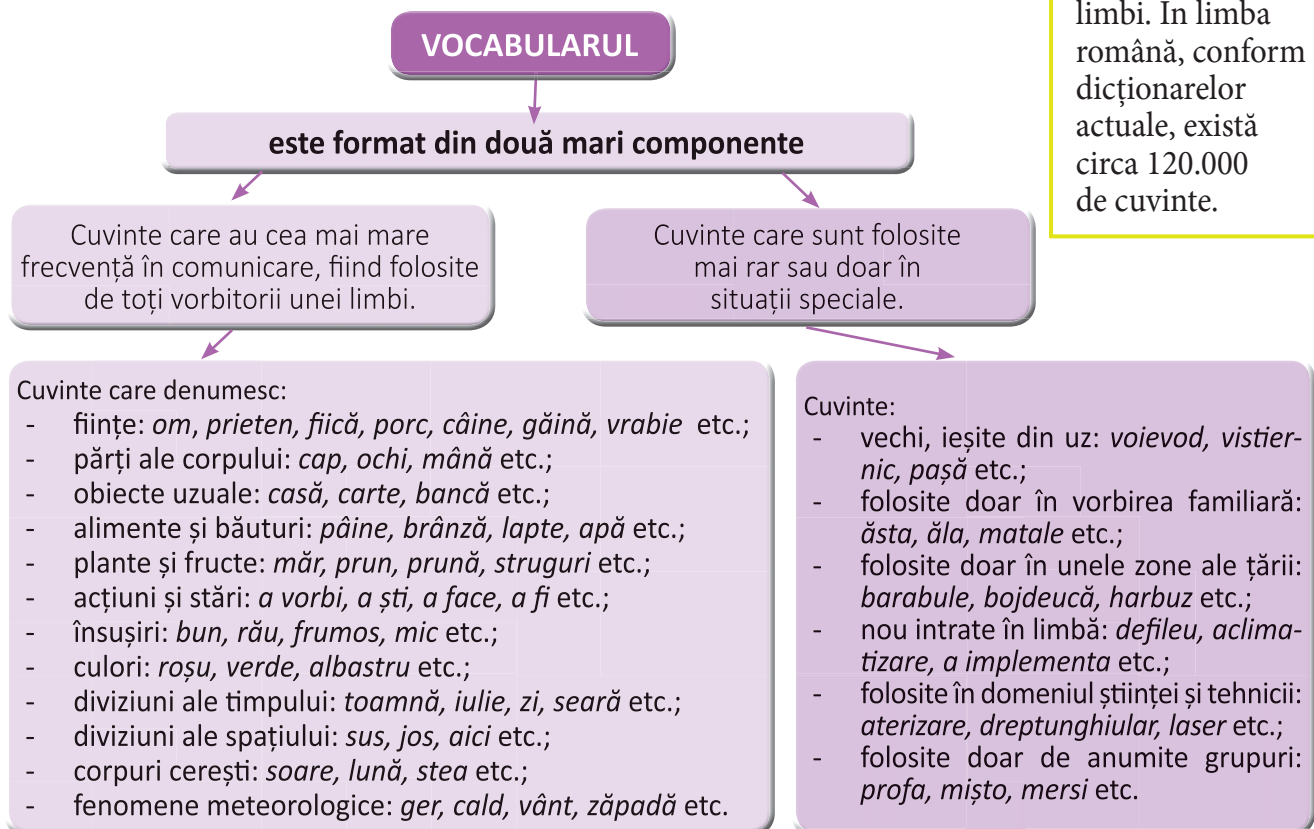
- Ieri am luat zece la matematică.
- Eu, doar opt, mi-a luat mult timp rezolvarea celui de-al doilea exercițiu și nu am terminat lucrarea.
- Am observat că erai foarte concentrat, nu ți-ai luat ochii de pe foaie!

OBSERVĂM

1. Un cuvânt este reluat în mai multe enunțuri. Care este acesta?
2. Descoperă cu ce cuvinte l-ai putea înlocui, pentru a evita repetarea aceluiași termen.

AFLĂM

- Enunțurile sunt alcătuite din unul sau mai multe cuvinte.
- Un cuvânt, în enunțuri diferite, poate avea sensuri diferite. Sensul cuvintelor se stabilește în context.
- **Vocabularul** sau **lexicul** reprezintă totalitatea cuvintelor unei limbi. În limba română, conform dicționarelor actuale, există circa 120.000 de cuvinte.

• **Cuvântul** este unitatea de bază a vocabularului. Se caracterizează prin **formă** (sunete/litere) și prin **sens** (poate avea unul sau mai multe înțelesuri).

EXERSĂM

- **1.** Descoperă, în primele două paragrafe ale textului literar *Heidi*, de Johanna Spyri, cuvinte care aparțin primei categorii și care denumesc:
- a. ființe;
 - b. obiecte uzuale;
 - c. acțiuni;
 - d. însușiri;
 - e. diviziuni ale spațiului;
 - f. diviziuni ale timpului.
- **2.** Transcrie în caiet, în coloana potrivită, următoarele cuvinte:
alb, aviz, a bea, buldozer, cucuruz, frate, ieri, istorie, imprimantă, primăvară, ploaie, pridvor, super, scund, verdict, voios.

CUVINTE CU FRECVENȚĂ MARE ÎN COMUNICARE	CUVINTE FOLOSITE MAI RAR

- **3.** Indică sensurile contextuale ale cuvintelor subliniate:
- a. Sora lui Mihai i-a dat o carte de ziua lui.
 - b. Când a intrat în clasă, a dat bună ziua.
 - c. S-a dus la biblioteca școlii și a dat înapoi cartea împrumutată.
 - d. Cum ai dat cartofii?
 - e. M-ai dat gata cu atitudinea ta!
 - f. Părinții mi-au dat cele mai bune sfaturi.
- **4.** Conform *Dicționarului explicativ al limbii române (DEX)*, cuvântul *a atinge* are mai multe sensuri:
- a. „a lua contact direct (dar, superficial, ușor sau în treacăt) cu un lucru sau cu o suprafață“;
 - b. „a lovi, a izbi (ușor)“;
 - c. „a aduce prejudicii, a provoca pagube; a vătăma, a leza“;
 - d. „a jigni, a insulta, a ofensa“;
 - e. „a impresiona, a înduioșa, a mișca“;
 - f. „a ajunge la o anumită distanță (în spațiu sau în timp) sau la o anumită limită“.
- Alcătuiește enunțuri potrivite pentru fiecare dintre sensurile indicate.
- **5. Lucrați în perechi.** Alcătuiți contexte (enunțuri) potrivite pentru fiecare expresie, apoi explicați sensurile diferite ale cuvântului *a pune*:
- a. *a pune de mâncare*
 - b. *a pune foc la casă*
 - c. *a pune mâna în foc*
 - d. *a pune capul în pământ*
 - e. *a se pune chezaș*
 - f. *a pune în cumpănă*
 - g. *a pune paie pe foc*

Dacă întâmpinați dificultăți în stabilirea sensului, folosiți *Dicționarul explicativ al limbii române*.

REȚINEM!

VOCABULARUL

Cuvinte care au cea mai mare frecvență în comunicare, fiind folosite de toți vorbitorii unei limbi

Cuvinte care sunt folosite mai rar sau doar în situații speciale

CUVÂNTUL
(unitate de bază a vocabularului)

formă

De exemplu: f, l, o, a, r, e
FLOARE

sens

1. parte a plantei, care are, de obicei, o corolă frumoasă, variat colorată
2. plantă care face flori

VALORIFICĂM

1. Lucrați în perechi.

Formați cât mai multe cuvinte combinând literele *a, c, n, ă, r, e, t, â, î, p*.

2. Alcătuiți cinci enunțuri, folosind cuvinte cu frecvență mare în comunicare.

3. Alcătuiți contexte potrivite pentru a demonstra sensurile diferite ale cuvintelor *coș, a da, lună, mare, râs*.

CURIOZITĂȚI ALE LIMBII ROMÂNE:

- cele mai scurte cuvinte în limba română sunt alcătuite dintr-o literă: *a, e, o*;
- cel mai lung cuvânt românesc este alcătuit din 44 de litere, termen folosit în medicină:

Pneumonoultramicroscop csilicovolcaniconioza;

- cel mai lung cuvânt din limba română se află pe locul al treilea în topul celor mai lungi cuvinte din Europa; pe locul întâi este un cuvânt german (79 de litere), pe locul al doilea, un cuvânt turcesc (70 de litere);
- cel mai lung cuvânt românesc alcătuit doar din vocale este *uiuiu* (5 vocale);
- există enunțuri care au cuvinte alcătuite doar din vocale:

Oaia aia e a ei.

Eu îi iau ei oaia aia.

Oaia aia a ei o iau eu.

CATEGORII SEMANTICE: SINONIME, ANTONIME

CITIM

Bunicul lui Heidi avea o încăpere nici prea mare, nici prea mică.
În cameră era foarte puțină mobilă.

OBSERVĂM

1. Descoperă în textul de mai sus două cuvinte care au înțeles identic.
2. Descoperă în textul de mai sus două cuvinte care au înțeles opus.

AFLĂM

În limba română, două sau mai multe cuvinte, diferite ca formă, pot avea același înțeles sau înțeles asemănător, ori pot avea înțeles opus. Aceste cuvinte se pot grupa în **categorii semantice** (de înțeles/sens).

EXERSĂM

1. Realizează corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, sinonimele cuvintelor din coloana A.

A	B
voios	însemnătate
îndemânat	tăcere
elev	suire
a citi	arbore
liniște	bucuros
urcare	a lectura
copac	a asculta
vârf	școlar
importanță	abil
a audia	culme

2. Transcrie textul în caiet, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele lor.

„Heidi se arată interesată de tot ce era în preajmă și se apucă să cerceteze locul unde se afla cabana și împrejurimile. Apoi se apropie de bunicul ei, spunându-i că dorește să vadă și cum era înăuntru.“

(Johanna Spyri, *Heidi*)

3. Completează enunțurile cu sinonimele cuvintelor dintre paranteze. Transcrie enunțurile în caiet.

Cerul este ... (frumos).

Apa izvorului este ... (clară).

Cei doi frați ai Ioanei participă la ... (competiția) sportivă organizată de școala unde ... (studiază).

- **Sinonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens identic sau asemănător.

- Un cuvânt poate avea mai multe sinonime, astfel se formează o **serie sinonimică**.

De exemplu:

a spune = a zice,

a comunica,

a relata,

a povesti,

a nara etc.

- **Antonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens opus.

Tatăl lui Mihai este un om ... (onest) și ... (liniștit).

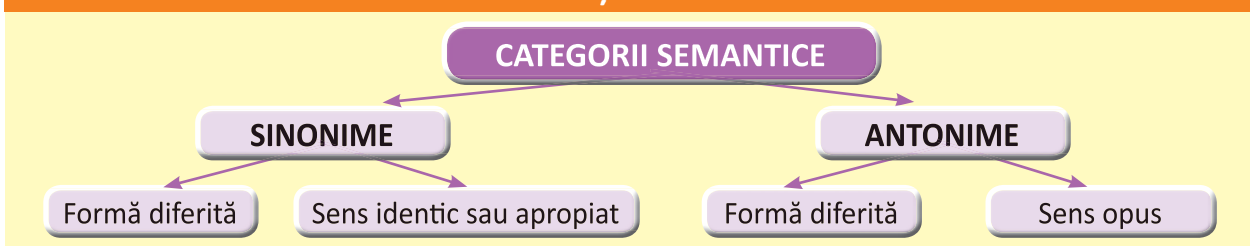
Noi păstrăm ... (datinile) populare.

■ 4. Formează enunțuri cu antonimele cuvintelor: *întuneric, intrare, înalt, lung, gros, gras, a nega, aproape, târziu, a îngheța*.

■ 5. Transcrie tabelul în caiet, apoi completează-l cu termenii lipsă.

CUVINTE/TERMENI	SINONIME	ANTONIME
cuminte		neascultător
curat		
		înfrângere
a alerga		
	confuz	
amic		

REȚINEM!

VALORIFICĂM

1. Activitate în perechi.

a. Modificați textul următor, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele lor:

„Obosit de strădania de peste zi, Peter se lungi pe pământ. Heidi se așază și ea, lăsându-se furată de tot ce natura îi oferea în jur, când, deodată, zări o pasăre mare care dădea târcoale locului, cu țipete răgușite, croncănind. Repede îl trezi pe Peter și îi arăță pasărea. În timp ce o priveau, înainte de a dispărea, pasărea se roti de câteva ori în jur.

– Unde s-a dus? întrebă Heidi.

– Acasă.

– Trăiește așa de sus? Oh, ce plăcut ar fi să trăiești acolo. Te rog, haide să mergem și să-i găsim cuibul.“

(Johanna Spyri, *Heidi*)

b. Stabiliți dacă înlocuirile au modificat sensul textului.

c. Împărtășiți părerile voastre cu întreaga clasă.

■ 2. Alcătuieste un text, de 80-100 de cuvinte, în care să valorifici cel puțin câte patru perechi de sinonime și de antonime (de exemplu, *bun = cuminte, bucurie = veselie; bun ≠ rău, a intra ≠ a ieși* etc.).

CÂMPUL LEXICAL

CITIM

În cadrul activităților de consiliere și dezvoltare personală, elevii din clasa a V-a B și-au prezentat familia.

– Familia mea restrânsă este compusă din patru persoane: mama, tata, sora mea și eu, a spus Victor. În familia extinsă îi pot enumera pe bunicii mei, pe unchii și mătușile mele, pe verișori și verișoare.

OBSERVĂM

Descoperă, în textul citit, cuvintele care aparțin domeniului *grade de rudenie*.

AFLĂM

Cuvintele care aparțin aceluiași domeniu formează **câmpul lexical**.

EXERSĂM

1. Grupează cuvintele următoare în câmpuri lexicale pe care le vei numi:

bucurie, masă, inginer, pictură, grafică, câmpie, tristețe, vale, veselie, muzică, profesor, munte, economist, sculptură, pat, dulap, contabil, scaun, deal, melancolie, râu.

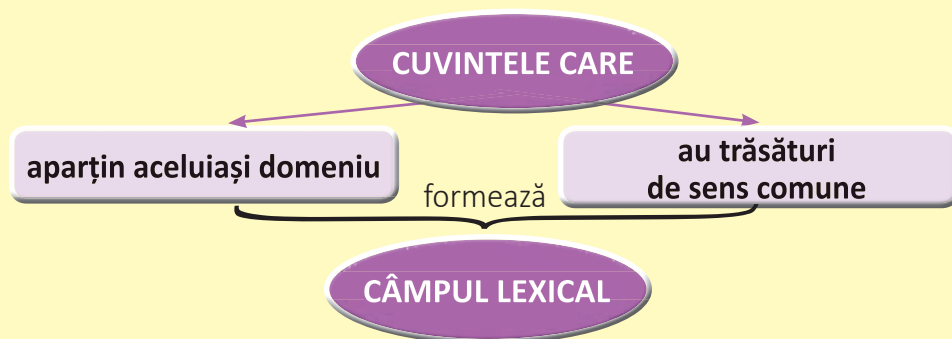
2. Scrie minimum cinci cuvinte care aparțin următoarelor câmpuri lexicale:

a. animale domestice;	c. plante;
b. animale sălbatice;	d. acțiuni.

3. Transcrie enunțurile în caiet. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos și scrie în dreptul celor pe care le consideri adevărate litera A, iar în dreptul celor pe care le consideri false, litera F.

- Cuvintele *ușor, greu, mâine, simpatic, frumos* aparțin aceluiași câmp lexical.
- Câmpului lexical al *părților corpului omenesc* îi aparțin cuvintele: *ochi, urechi, mână, picior, cap, spate*.
- Cuvintele *ghiocei, viorele, lalele, narcise* formează câmpul lexical al *florilor de primăvară*.
- Cuvintele *azi, mâine, alaltăieri, amintiri, nord, zi, noapte* aparțin câmpului lexical al *diviziunilor timpului*.
- Cuvintele *pâine, corn, cașcaval, covrig, prăjitură, cozonac* fac parte din câmpul lexical al *produselor de panificație*.

REȚINEM!

VALORIFICĂM

Activitate în perechi.

- Creiați un dialog în care să folosiți cel puțin șase cuvinte care aparțin aceluiași câmp lexical.
- Prezentați oral dialogul în fața clasei, colegii având sarcina de a descoperi câmpul lexical căruia îi aparțin cuvintele folosite de voi.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE IDENTITATE PERSONALĂ – IDENTITATE NAȚIONALĂ – DIVERSITATE CULTURALĂ ȘI LINGVISTICĂ

NE AMINTIM

În clasa a IV-a ați învățat despre întemeietori.

- Cine sunt întemeietorii unei familii?
- Cine sunt întemeietorii unui popor?
- Cine sunt întemeietorii poporului român?

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTELOR

Citește cele două texte pentru a putea rezolva cerințele.

DĂCIȚA DIN CEHLĂU (legendă¹ populară românească)

Trăia odată pe muntele Ceahlău o dăciță vestită pentru frumusețea ei negrită și mulțimea turmelor de oi și capre.

¹ *Legendă* – text literar în care se povestește despre originea unui popor, unei ființe, unui fenomen etc.

Știați că ultima duminică din luna mai este Ziua Românilor de Pretutindeni?

Ea era fată de crai, însă se lepădase de toate deșertăciunile și ispitele lumești și se făcuse ciobăniță.

Vestea despre dăcița cea frumoasă și bogată din Ceahlău trecuse peste hotare și fel de fel de feciori de crai și împărați veniră s-o pețască, însă toți se întoarseră după cum veniră; fata nu voia să se mărite cu niciun chip.

Povestea cu dăcița din Ceahlău ajunse și la urechile lui Traian, care se spune că era cel mai mare împărat de pe vremea aceea.

Traian se hotărî s-o pețască și el, cât din mândrie, cât din dorința de a avea o împărăteasă așa de frumoasă.

Și plecă la Ceahlău cu mare alai. După un drum lung și anevoios, ajunge în sfârșit la poalele muntelui.

De-aici, peștorii descălecară și o luară pe jos, către stâna ciobăniței celei minunate.

Fata, ieșind întru întâmpinarea oaspeților, îi întrebă – ce caută?

– Pe tine te caut, răspunse Traian. Vin să te iau de soție. Sunt Traian, împăratul împăraților.

Dăcița rămase deodată încremenită la auzul vorbelor preafrumosului Traian, dar repede își veni în fire, aducându-și aminte de jurământul ce-l făcuse, și o rupse la fugă din fața lui Traian, îndepărtându-se spre desișul pădurii.

Traian însă se luă după ea și trei zile și trei nopți o urmări de-aproape, prin fel de fel de văi, păduri. A treia zi însă, fata obosind, Traian o ajunge, pune mâna pe ea și-i zice:

- De ce ai fugit de mine?
- De-acuma însă m-ai prins, nu mai pot fugi, sunt roaba ta.
- Nu roabă, ci stăpână.
- Nu stăpână, ci soție, zice dăcița lăsând ochii în jos.

Și așa Traian se însură cu dăcița din Ceahlău, luând de zestre, pe lângă turmele de oi și capre, și toată țara din jurul Ceahlăului.

TRAIAN

(legendă populară românească)

Apoi cică Traian ăsta a fost un împărat vestit nevoie mare. El a făcut războiul cu toate limbile și pe toate le-a supus și tot el cică a cuprins țara asta care înainte a fost a dacilor.

Ce plâns și ce jale era, vai, mamă, pe femeile dacilor! Plâneau de sărea cămașa de pe ele, că vezi dumneata, cine era să le mai facă lor rostul și agoniseala casei, cine să le mai vadă de copii?

Dar n-a trecut vreme multă și Traian, ca să le împace, a poruncit să fie aduși de la Roma oameni tot unul și unul, pe care să-i dea de bărbați nevestelor în locul dacilor uciși.

Din ei s-au tras românii noștri de azi. Chiar până acum de curând, nu știi? Le zicea româncelor dăcioaice.

EXPLORĂM ȘI INTERPRETĂM

- **1.** Răspunde, în scris, la următoarele întrebări, cu referire la primul text.
 - a. Unde se petrece acțiunea?
 - b. Care sunt personajele?
 - c. De ce este vestită dăcița?
 - d. Cum o pește împăratul Traian pe dăcița din Ceahlău?
 - e. Care este zestrea dăciței?
- **2.** Răspunde oral la următoarele întrebări, cu referire la al doilea text.
 - a. Cine a fost Traian?
 - b. Care sunt faptele care l-au făcut vestit?
 - c. Cum a împăcat Traian femeile dace?
- **3.** Ambele texte au ca temă originea poporului român. Descoperă fragmentele care fac referire directă la această temă și transcrie-le în caiet.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTELOR – REFLECTĂM

Discutați în perechi.

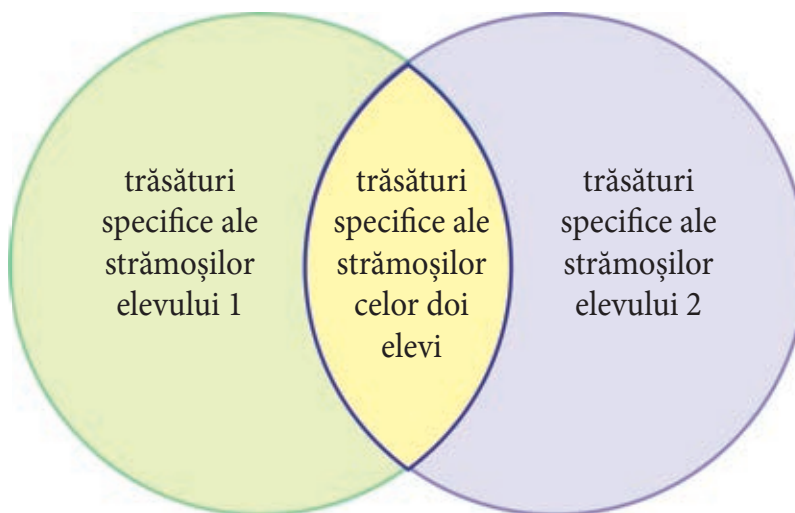
■ **1.** În legendele populare, dăcița este Dochia, fiica lui Decebal, regele dacilor. Nunta ei cu Traian, împăratul romanilor, oglindește nașterea poporului român.

De ce este important să ne cunoaștem strămoșii, adică înaintașii?

■ **2.** Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, cuvântul *strămoș* are și o altă semnificație: persoană care a trăit cu câteva generații înaintea cuiva și din care descind membrii aceleiași familii, străbunic.

- a. Căutați informații despre străbunii voștri, răsfoind albume cu fotografii, jurnale, reviste ale vremii etc. sau amintiți-vă de bunicii/străbunicii voștri. Descoperiți, fiecare, patru-cinci trăsături morale ale străbunilor voștri.
- b. Completați, pe o foaie de desen, următoarea schemă, respectând indicațiile date.

STRĂMOȘII NOȘTRI

- c. Expuneți în clasă schema completată, apoi realizați un tur al galeriei, descoperind care sunt trăsăturile comune pe care le regăsiți și în schemele colegilor voștri.
- d. **Exprimați-vă părerea!**
 - Regăsiți aceste trăsături și la alte persoane, nu doar la strămoșii voștri?
 - Cum putem demonstra respectul pentru strămoșii noștri?
 - Cum putem cinsti memoria înaintașilor?

■ ACTIVITATE PE GRUPE

Citiți textul următor și rezolvați, în scris, cerințele.

CINE POATE ȘTI

de Ana Blandiana

Cine poate ști
De unde vine vara
Și încotro se duce
Cântând
Caravana ei verde și aurie?
Unii zic c-ar veni
Din pământ,
Că-și trage povara,
Din bostănărie,
Că se naște în pepeni verzi,
În miezul lor
Strălucitor
Ca un palat
Luminat
De rubine,
Cu pereți
De porfir și nestemate
Și cu pardoseala purpurie.
Tot ce se poate,
Dar mie
Mi-a spus o fetiță cuminte
Că-și aduce aminte
Cum vara vine din copilărie
Și cum,
În miros de lapte, de fân și de fum,
Alunecă de-aici,
Trasă de fluturi, de buburuze și de furnici,
Înspre bunici.

- **1. Identificați** cuvintele-cheie ale textului.
- **2. Comparați** imaginea cu textul poeziei, transcriind versurile care se regăsesc în imagine.

3. Analizați textul.

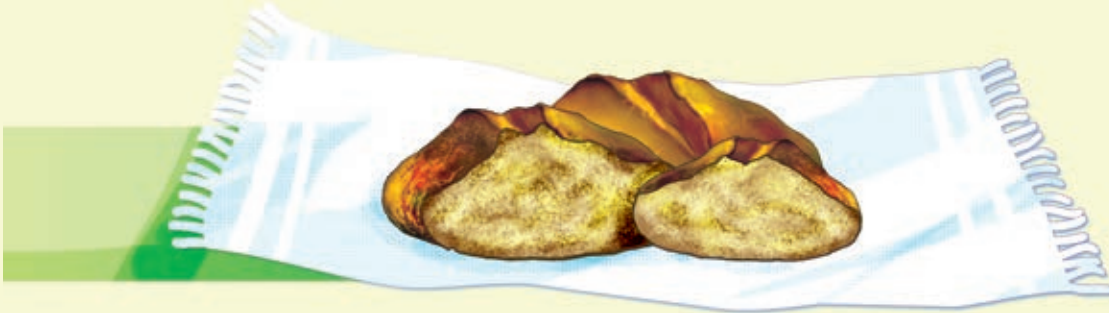
- a. Descoperiți cuvintele care aparțin câmpului lexical al culorilor și câmpului lexical al găzilor.
- b. Indicați sinonimele contextuale ale cuvintelor:
povara, miez, cuminte, miros.
- c. Indicați antonimele cuvintelor și ale expresiilor:
se duce, strălucitor, îmi aduc aminte, aici.
- d. Stabiliți felul enunțurilor.

4. Asociați o întâmplare plăcută petrecută în familie cu un anotimp. Stabiliți care este anotimpul preferat al grupului.

5. Aplicați informațiile oferite de text, stabilind aspectele verii, în ordinea prezentării lor.

6. Argumentați/explicați de ce este asociată vara cu bunicii și copilăria.

■ Citește textul și rezolvă cerințele.

„Când întâlnești în calea ta un român – îmi zicea mama – să-i zici: «Bună ziua!», dar maghiarului să-i zici: «Jo napot!», iar neamțului: «Guten Tag!», și treaba fiecăruia dintre dânșii e cum îți dă răspuns. Tu datorită să ți-o faci și față cu cei ce nu și-o fac pe a lor față cu tine.” [...]

Mai stăruia mama să nu las mâncare-n farfurie, ci să-mi iau din blid numai cât pot să mănânc, fiindcă ceea ce rămâne-n blid se păstrează pentru alți oameni, iar ceea ce lași în farfurie li se aruncă porcilor și cânilor, și e mare păcat să tragi pentru porci ori pentru câni mâncare de la gura oamenilor. Vorbind despre oameni, ea nu-i înțelegea numai pe români, căci îmi dădea tot atât de stăruitor și altă îndrumare.

„Dacă-ți rămâne o bucată de pâne – îmi zicea – și o cer de la tine doi dintre ai tăi, s-o tai în două părți deopotrivă de mari, pentru fiecare câte una. Tot așa să faci și dacă doi străini îți cer bucata. Dacă însă unul dintre ai tăi și un străin ți-o cer, să tai bucata așa, ca una din cele două bucăți să fie mai mare, iar pe aceasta străinului s-o dai, căci al tău îți este mai apropiat și din partea lui dai ceea ce e mai mult.“

Acestea și multe altele de felul acestora mama nici nu le-a născocit din capul ei, nici de prin cărți nu le-a scos, ci le-a-nvățat de la lumea în mijlocul căreia a crescut și-și petrecea viața. Așa gândeau și simțeau șirienii și fără îndoială tot ca dânșii toți românii cu mintea limpede.

(Ioan Slavici, *Pace și bună înțelegere*)

Ioan Slavici
(1848-1925)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

■ **1.** Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe.

a. Indică sinonimele cuvintelor:

calea, stăruia, îndrumare, se aruncă.

b. Indică antonimele cuvintelor:

răspuns, se păstrează, apropiat, limpede.

c. Descoperă în text patru cuvinte care aparțin aceluiași câmp lexical.

d. Transcrie din text un enunț asertiv și un enunț exclamativ.

e. Descoperă în text două cuvinte care sunt abateri de la limba standard.

- **2.** Stabilește ideea principală pentru fiecare dintre cele patru alineate.
- **3.** Identifică enunțul în care se arată că buna-cuviință se transmite de la o generație la alta.
- **4.** Valorifică textele parcurse în această unitate de învățare! Redactează un text de 80-100 de cuvinte despre rolul familiei în educația copilului.
Vei avea în vedere:
 - respectarea părților unui text;
 - respectarea temei date;
 - folosirea limbii standard;
 - utilizarea corectă a semnelor de punctuație;
 - încadrarea textului în limitele date.
- **5.** Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat.
Vei avea în vedere:
 - exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
 - rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
 - evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi interesul colegilor față de textul audiat.

Punctaj acordat:

1. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
2. **20 de puncte** (4 × 5 puncte)
3. **10 puncte**
4. **25 de puncte**
5. **15 puncte**

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

- Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment?
Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

UNITATEA 3

PRIETENIA, COMOARĂ PENTRU SUFLET

La finalul acestei unități,

➔ **A. vei ști:**

- ce este textul narativ și care sunt trăsăturile textului narativ literar;
- ce este verbul și care sunt categoriile în funcție de care acesta își schimbă forma;
- ce este predicatul verbal și ce rol are acesta în propoziție.

➔ **B. vei fi capabil:**

- să selectezi elementele nonverbale și paraverbale, în funcție de situația de comunicare;
- să identifici informațiile importante din texte literare și nonliterare;
- să analizezi și să comentezi informațiile esențiale din diverse texte, exprimându-ți propriul punct de vedere;
- să redactezi un text narativ, respectând principalele etape ale scrierii;
- să descrii o ființă, reală sau imaginară;
- să utilizezi corect diversele forme ale verbului în comunicări scrise și orale;
- să identifici valori umane în texte din perioade istorice diferite.

➔ **C. vei manifesta:**

- interesul de a participa la conversații informale/obișnuite, făcând apel la elementele nonverbale și paraverbale;
- un comportament comunicativ bazat pe atenție și empatie în relația cu interlocutorii;
- dorința de a-ți exprima opiniile și gândurile cu privire la textele citite și ascultate;
- dorința/tendența de a realiza asocierea experiențelor proprii de viață și de lectură cu cele provenite din alte culturi.

COMUNICARE ORALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Privește imaginea cu atenție și spune:

- ce observi;
- cum crezi că se simt personajele;
- ce relație consideri că există între acestea.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

În continuare, vei asculta (în formatul digital al manualului) un fragment din opera literară *Cărțile cu Apolodor*, de Gellu Naum.

1. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - a. Apolodor era tenor în cor.
 - b. Lui Apolodor nu îi plăcea viața de corist.
 - c. Pinguinul își dorea să stea măcar o zi cu frații lui.
 - d. Pisiul Tiț era foarte trist din cauza suferinței lui Apolodor.
 - e. Apolodor învățase prima gamă de la maestrul Domilasolfa.
 - f. Dirijorul i-a ascultat gânditor pe prietenii lui Apolodor.
2. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele cerințe.
 - a. Menționează care este motivul supărării lui Apolodor.
 - b. Numește animalele care doresc să îi aline suferința lui Apolodor.
 - c. Consideri că animalele de la circ dau dovadă de prietenie?
 - d. Care este decizia dirijorului Domilasolfa în privința lui Apolodor?
 - e. Cum ai fi procedat dacă ai fi fost tu dirijorul?

■ **3.** Ascultă din nou textul și completează următoarele enunțuri, folosind cuvinte din textul audiat. Vei scrie între unu și trei cuvinte.

- Pinguinul din Labrador trăia , la Târgul Moșilor.
- Pinguinul era grăsuț, curat,
- Apolodor cânta frumos,
- Lui Apolodor îi era dor de din Labrador.
- Pisoii și-ar fi dat mustața și ... lui pentru Apolodor.
- Ursul vrea să-i ofere un
- Cămila Suzi, tristă, ... cu fața în batistă.
- Dirijorul credea că Apolodor se poate prăpădi

■ PĂREREA TA CONTEAZĂ

• Consideri că elementele paraverbale și nonverbale au vreun rol în comunicare? Influențează acestea transmiterea mesajului? Motivează-ți răspunsul.

■ CREĂM ȘI NE JUCĂM

■ **1. Formați perechi.** Imaginați-vă că unul dintre voi îl întâlnește pe Apolodor, aflat în drum spre Labrador. Creați un dialog și apoi interpretați-l în fața clasei.

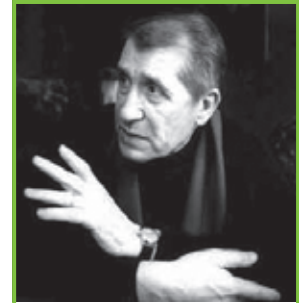
■ **2.** Citiți cu voce tare, în fața clasei, următorul pasaj preluat din opera *Çișmigiu et comp.*, de Grigore Băjenaru.

„Spumegând de indignare, abia putu să articuleze, silabisind ca la lecție:

– Doam-nă... nu mă cheamă Cră-că-nel! (Noi icneam de râs pe sub bănci.) Mă cheamă Octav A-na-sta-se-scu! și-apoi, repezit pe cât putea el: Crăcănel îmi spun (aici un gest teatral, îmbrățișând întreaga clasă) pezevenghii ăștia!”

- Ce observați în privința modului în care personajul pronunță cuvintele? De ce credeți că le pronunță astfel?
- Mimați, în fața clasei, comportamentul personajului Crăcănel.

■ **3. Formați perechi** și creați scurte dialoguri, pe orice temă, pe care să le mimați în fața clasei. Colegii vor trebui să ghicească tema discuției voastre.

Gellu Naum
(1915-2001)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

REȚINEM!

- Într-o comunicare orală, elementele verbale sunt dublate de:
- **elemente paraverbale:** intensitatea vocii, intonația, ritmul vorbirii;
- **elemente nonverbale:** mimică, gesturi, poziția corpului, contactul vizual.

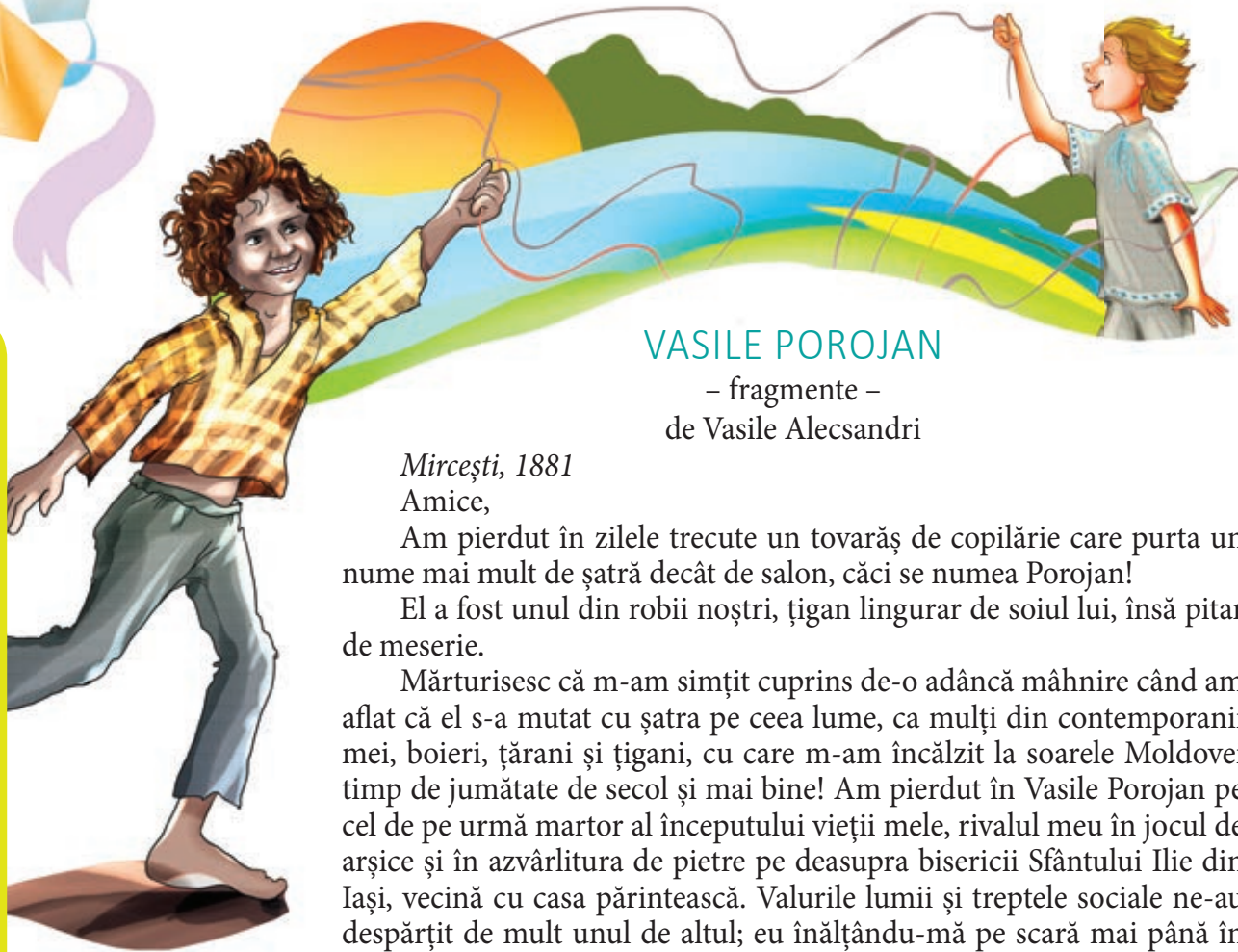
LECTURĂ. TEXTUL LITERAR NARATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Gabriel García
Márquez
(1927-2014)

1. Împarte o foaie în două și scrie, pe coloana din stânga, zece cuvinte sau grupuri de cuvinte pe care le asociezi cu ideea de *prietenie*. Întoarce sau acoperă coloana din stânga, pe care ai scris tu, și oferă-i colegului de bancă foaia pentru a completa și el coloana din dreapta. La final, citiți ambele coloane și vedeți câte cuvinte sau grupuri de cuvinte comune aveți.
2. Cum crezi că ar trebui să fie un prieten ideal? Realizează un scurt portret al acestuia, referindu-te la cel puțin cinci trăsături morale.
3. Comentează, în 50-60 de cuvinte, următorul citat despre prietenie.
Un prieten adevărat te prinde de mână și îți atinge inima.
(Gabriel García Márquez, scriitor columbian)

VASILE POROJAN

– fragmente –
de Vasile Alecsandri

Mircești, 1881

Amice,

Am pierdut în zilele trecute un tovarăș de copilărie care purta un nume mai mult de șatră decât de salon, căci se numea Porojan!

El a fost unul din robii noștri, țigan lingurar de soiul lui, însă pitar de meserie.

Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adâncă mâhnire când am aflat că el s-a mutat cu șatra pe ceea lume, ca mulți din contemporanii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovei timp de jumătate de secol și mai bine! Am pierdut în Vasile Porojan pe cel de pe urmă martor al începutului vieții mele, rivalul meu în jocul de arșice și în azvârlitura de pietre pe deasupra bisericii Sfântului Ilie din Iași, vecină cu casa părintească. Valurile lumii și treptele sociale ne-au despărțit de mult unul de altul; eu înălțându-mă pe scară mai până în vârful ei și el rămânând jos fără a putea pune piciorul nici măcar pe întâia treaptă; însă acum 50 de ani eram amândoi egali dinaintea soarelui, fiind

deopotrivă pârliti de dânsul, și formam o pereche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei până ce apunea. Poamele din grădină nu apucau niciodată a se coace din cauza noastră, căci amândoi știam a ne acăța ca veverițele pe vârfurile cele mai nalte ale copacilor roditori. [...]

Meșteri în arta de a fura merele și perele de pe crengi; îndrăzneți la asaltul stogurilor de fân, din vârful cărora ne plăcea a ne da de-a rostogol; neobosiți la „puia-gaia“, la „poarca“, la „țârca“ și chiar iscoditori de noi jocuri, eram mândri unul de altul!...

Singura deosebire ce exista între noi doi consista într-aceea că pentru fărădelegile noastre copilărești, numai Porojan era pedepsit de către jupâneasa din casă, mama Gahița! Câte bătăi a mâncat el, sărmanul, pe socoteala mea!... De-abia scăpat din mâinile jupânesei cu chica topor și cu obraji bujorați de palme, el alerga la mine și, uitând usturimea, mă îndemna să ne jucăm în puf. Eu îl mângâiam, dându-i câteva parale turcești ca să cumpere halviță și simit, două friandize, cum zic francezii, două Delicatessen, cum zic nemții, pentru care Porojan era în stare să-și vândă căciula dacă ar fi avut-o, și eu în stare să-mi dau papucii din picioare. [...]

Într-o bună dimineață Porojan a fost dat pe mâna unui brutar pentru ca să învețe a plămădi pâini, ciurecuri, colaci, cozonaci etc., și eu am fost trimis la pensionul dlui Victor Cuénim ca să învăț tot ce se putea învăța pe atunci: un pic de franțuzească, un pic de nemțească, un pic de grecească și ceva istorie, și ceva geografie pe deasupra.

Adio, nepăsare a copilăriei! adio, libertate! adio, fericire! Ce-o fi pățit tovarășul meu sub lopata brutarului, nu știu, dar cât pentru mine, îmi aduc aminte că, lipsit de Porojan, îmi părea că eram o ființă fără umbră. [...]

În sfârșit sună ora unei despărțiri complete!... În vara anului 1834 dnul Cuénim dusese elevii săi pe malul Prutului pentru petrecerea vacanțelor. Eram în gazdă pe la casele țărănești din satul X... și ne găseam la largul nostru: veseli, nebuni, zburdalnici ca rândunelele. Între sat și râu se ridica un buchet de copaci rari și pletoși, care devenise arena jocurilor noastre. [...]

Ședeam într-o amiază culcat la tulpina unei răchite, crezându-mă că-s Robinson Cruzoe¹ și așteptând să apară de după copaci o ceată de sălbatici, când zării deodată figura lui Porojan.

– Vasile!... am strigat cu bucurie... Vasile!...

– Eu, cuconașule, răspuse Porojan. Am adus o scrisoare a boierului lui domnul Cuénim.

– Și te-a trimis pe tine?

– Ba nu; dar m-am luat pe urma slujitorului de la Visterie, care a fost însărcinat cu scrisoarea. Îmi era dor să te mai văd o dată, cuconașule, până-a nu te duce la Paris.

– La Paris? eu?

¹ Numele corect al personajului este Crusoe.

Vasile Alecsandri
(1821-1890)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

– Așa... am auzit vorbind fetele de sus, că boierul a hotărât să te trimită la carte, tocmai în fundul lumii... și am venit să te rog ca să mă iei cu d-ta.

– Lasă pe mine, Vasile... făr' de tine nu mă duc, am răspuns cu siguranță.

Însă peste vro zece zile mi-am luat adio de la maica mea, care plângea, de la tatul meu, care se stăpânea ca să nu plângă, de la frate, de la soră, de la mama Gahița, de la servitori și am plecat, lăsând în urma mea pe bietul Vasile Porojan... Ochii lui se umpluseră de lacrimi pentru întâia oară de când îl cunoșteam. [...]

Cinci ani întregi am stat în Paris, cercând, după dorința părintelui meu, să mă pregătesc pentru studiul medicinei, apoi pentru studiul dreptului... Cercare zadarnică, fiind contrară imaginației mele vagabonde și aplecării mele pentru literatură...

La întoarcerea mea în țară, pe la sfârșitul anului 1839, după o plăcută călătorie prin Italia, am găsit casa părintească completă... Porojan singur lipsea, căci fugise a doua zi după plecarea mea la Paris. [...]

Într-o zi, pe când ședeam la masă în umbra copacilor din grădina de la Mircești, zăresc un străin cu surtuc de nankin și cu picioarele goale... Figura lui nu-mi părea necunoscută... o privesc cu luare-aminte... Ce să văd?... Porojan!... Cine poate spune bucuria mea?... Tovarășul meu de copilărie! trăiește! iată-l!... iată-l plângând și sărutându-mi mâinile!... Nu știam ce să-i dau ca să-i fac mulțumire... Îmi venea să-l poftesc la masă; să-i propun o partidă de arșici.

După cele întâi momente de uimire, el îmi povesti odiseea lui, un lung șir de mizerii omenești, apoi se rugă să-l primesc a fi pitar la Mircești, zicând că voiește să moară unde s-a născut. Am primit cu recunoștință, l-am îmbrăcat din cap până-n picioare, i-am hotărât o leafă bună și i-am gătit o odaie deosebită în ogradă. El s-a instalat și după două zile s-a făcut nevăzut împreună cu un cal al vătafului!

De-atunci l-am mai întâlnit o dată la Piatra, slăbănogit, plin de reumatisme, plecat spre pământ de aspra mână a bătrâneții și dezgustat de lume.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

■ OBSERVĂM

■ **1.** Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensul următoarelor cuvinte: *pitar*, *arșice*, *poamă*, *stog*, *iscoditor*, *simit*, *friandize*, *(a) plămădi*, *ciurec*, *surtuc*, *nankin*, *odisee*, *leafă*, *vătaf*.

• Construiește enunțuri cu sinonime ale cuvintelor subliniate.

■ **2.** Oferă sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte din textul citit: *tovarăș*, *amândoi*, *sărmanul*, *despărțire*, *a hotărât*, *uimire*.

- **3.** Grupează cuvintele preluate din text în perechi de antonime: *bucurie, să cumpere, apunea, să vândă, mâhnire, răsărea.*

■ EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- **1.** Identifică două repere spațiale și două repere temporale din text.
- **2.** Numește personajele care apar în textul dat.
- **3.** Recitește povestirea și stabilește ordinea logică și temporală a următoarelor idei principale:
 - Vasile Porojan este angajat brutar la Mircești.
 - Povestitorul pleacă la Paris pentru studii.
 - Băieții inventează fel de fel de jocuri.
 - Povestitorul îl întâlnește pe Vasile la Piatra.
 - Vasile Porojan devine ucenic al unui brutar.
 - Întors de la Paris, povestitorul nu îl mai găsește pe Vasile.
 - Prietenul povestitorului părăsește această lume.
 - Vasile îi cere povestitorului să-l ia și pe el la Paris.
- **4.** Formulează cinci idei secundare din text.

■ INTERPRETĂM

- **1.** Scrie ce înțelegi din următorul paragraf: *...acum 50 de ani eram amândoi egali dinaintea soarelui, fiind deopotrivă pârlâți de dânsul, și formam o pereche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei până ce apunea.* Formulează-ți răspunsul într-un text de 30-50 de cuvinte.
- **2.** De ce crezi că Vasile Porojan a dispărut a doua zi după plecarea povestitorului la Paris?
- **3.** Precizează ce sentimente nutrește povestitorul pentru prietenul său Vasile Porojan, referindu-te la decizia lui de a scrie despre acesta și la tonul pe care îl utilizează.
- **4.** Valorificând textul dat, scrie cât mai multe cuvinte/grupuri de cuvinte prin care poate fi definită prietenia, așa cum este ea văzută de povestitor. Câte dintre acestea se potrivesc cu cele scrise de tine și de colegul tău de bancă?

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- **1.** Formați perechi și realizați un decalog al prieteniei. Stabiliți, drept motto, pentru decalogul vostru un proverb referitor la prietenie, existent sau creat de voi.
- **2.** Creează coperta unei cărți al cărei titlu să fie *PRIETENIA*. Poți realiza un desen sau un colaj, utilizând imagini decupate din ziare și din reviste.

REȚINEM!

- Textul literar în care sunt relatate/povestite/narate evenimente, întâmplări se numește **text narativ literar**.
- **Textul narativ literar** are următoarele trăsături:
 - ♦ Evenimentele relatate constituie **acțiunea**.
 - ♦ La acțiune iau parte **personaje** – principale, secundare, episodice, figuranți.
 - ♦ Acțiunea este plasată în **timp și spațiu**.

decalog = cele zece porunci religioase și morale din *Vechiul Testament*, dezvăluite de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai

COMUNICARE SCRISĂ. REDACTARE TEXTUL NARATIV. ETAPELE SCRIERII

- **1.** Potrivește următoarele cuvinte pentru a obține cinci proverbe despre prietenie.
 - a. Nicio / de / nu / mai / un / prieten / este / bun / avere / preț / decât.
 - b. sfârșește / unde / acolo / neîncrederea / Prietenia / se / începe.
 - c. Prietenia / se / nu / niciodată / stinge / adevărată.
 - d. la / nevoie / se / vreme / cunoaște / de / Prietenul.
 - e. fapte / îndeamnă / Prietenul / te / la / întotdeauna / bune / adevărat.
- **2.** Creează o povestire prin care să ilustrezi unul dintre proverbele obținute la exercițiul anterior. Utilizează sugestiile de mai jos pentru a scrie o compunere reușită!

INTRODUCEREA

- Gândește-te la persoanele care vor lua parte la acțiune.
- Fixează reperele spațio-temporale.
- Scrie situația inițială.

CUPRINSUL

- Scrie pe o ciornă ideile principale pe care le vei dezvolta în compunerea ta.
- Scrie întâmplarea la care te-ai gândit, având mare grijă la ortografie și la punctuație.

ÎNCHEIEREA

- Formulează o impresie pe care ți-a lăsat-o întâmplarea sau o învățătură care se desprinde din aceasta.
- Cere unui coleg sau unui adult să citească textul tău și să-și spună părerea.

TEXTUL DESCRIPTIV. DESCRIEREA UNEI FIINȚE

- **1.** Privește cu atenție imaginea alăturată și rezolvă cerințele.
 - a. Alege unul dintre copiii înfățișați și descrie-l într-un text de circa 100 de cuvinte.
 - b. Cum crezi că se simt persoanele înfățișate? Care este starea lor de spirit?
 - c. Ce impresie îți creează aceasta?

LECTURĂ. TEXTUL NONLITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Gândește-te la poveștile pe care le-ai citit și la filmele/desenele animate pe care le-ai văzut de-a lungul timpului și menționează ființe care s-au dovedit a fi prieteni adevărați pentru oameni. Ce au făcut acestea?

CÂINELE, PRIETEN AL OMULUI

fragment dintr-un articol publicat pe <http://www.ziaruldevrancea.ro/>

Câinele este primul animal îmblânzit de om, cu 12.000 de ani înaintea erei creștine, probabil din șacal, lup sau o specie de câine sălbatic. De aceea poate este și cel mai bun prieten al lui și cel mai credincios.

El îi păzește locuința, îi apără turma, îl însoțește la drum și la vânatoare. După cutremure îi caută pe supraviețuitori sub dărâmături, la avalanșe scurmă zăpada și salvează vieți omenești, sare în ajutorul celor pe cale de a se îneca. Este lângă nevăzători sau de veghe la frontieră, detectează cel mai bine drogurile și se joacă cu copiii. Dacă stăpânul îl ceartă sau îl bate, pleacă umilit ori i se așterne supus la picioare. Când e certat, linge mâna care l-a bătut și se bucură. Și peste toate aceste servicii nu cere decât rămășițele de la masă și adăpost pe vreme rea.

Câinele a fost și rămâne deci cel mai bun prieten al omului, dar poate deveni și cel mai aprig dușman pentru cei răi sau când e lăsat de izbeliște. El are un temperament sensibil și multe calități „morale“, dacă le putem spune așa, indiferent dacă este de rasă ori face parte din haita celor comunitari.

Câinele este cel mai fidel dintre toate animalele domesticite de om: el nu ezită să-și dea chiar și viața pentru stăpânul său. Foarte frecvent își manifestă bucuria când știe că pleacă la plimbare sau e lăsat liber și tristețea când e alungat sau stăpânul său e bolnav. Dacă cineva din familia care îl îngrijește acordă atenție altui câine, el devine gelos și începe să mârâie. Este și un justițiar, nemulțumit când este pedepsit pe nedrept, smerit când știe că a greșit.

Valeriu Anghel

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu titluri de opere literare în care se povestește despre câini.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

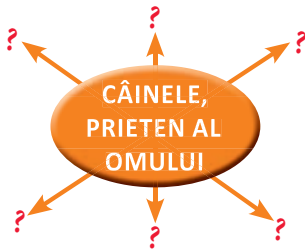
1. Identifică două perechi de sinonime și două perechi de antonime în textul dat.
2. Transcrie trei termeni din câmpul lexical al animalelor.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Formulează răspunsuri pentru următoarele întrebări care vizează textul dat.
 - a. Cum poate fi un câine de ajutor în caz de cutremur?
 - b. Care sunt reacțiile pe care un câine le poate avea atunci când este certat?
 - c. Când devine câinele un dușman?
 - d. În ce mod reacționează un câine al cărui stăpân este bolnav?
 - e. Ce îl determină pe un câine să fie gelos?
 - f. Care crezi că este părerea pe care autorul articolului o are despre câini?

INTERPRETĂM

1. Numește șase calități ale câinelui prin care poate fi justificat titlul articolului dat.
2. Consideri că aceste calități sunt reale sau autorul articolului a exagerat? Justifică-ți răspunsul într-un text de minimum 50 de cuvinte.
3. Recitește textul *Vasile Porojan*, de Vasile Alecsandri, și stabilește asemănările și deosebirile dintre acesta și textul *Câinele, prieten al omului*, completând, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Criteriul	Textul	<i>Vasile Porojan</i>	<i>Câinele, prieten al omului</i>
TEMA TEXTULUI			
IMPLICAREA EMOȚIONALĂ			
LIMBAJUL UTILIZAT			
SCOPUL TEXTULUI			

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- Privește imaginea dată și descrie ce vezi. Care crezi că este relația dintre cei înfățișați? Apoi, scrie o compunere în care să relatezi o întâmplare inspirată de această imagine.
- Citește compunerea în fața clasei.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VERBUL

CITIM

Apolodor a plecat / pleacă / va pleca spre Labrador.
 Noi ne gândiserăm / ne gândim / ne vom gândi la pinguin.
 La circ, erau / sunt / vor fi prietenii tenorului Apolodor.

OBSERVĂM

- Alege cuvântul potrivit din următoarele enunțuri.
Ieri / mâine vom merge să ne jucăm în parc.
 Au vizitat Muzeul Prieteniei *demult / peste câteva zile*.
 Citesc din „Cărțile cu Apolodor“ *acum / mai devreme*.
Sora Ioanei / Copiii s-a împrietenit cu verișoarele mele.
 Veți veni la petrecere *părinții tăi / voi?*
Tu / Acel copil dorești să te joci cu noi?

AFLĂM

- Verbul este partea de vorbire care exprimă acțiunea, starea sau existența.
- Verbul este parte de vorbire **flexibilă**.
- Fiind parte de vorbire flexibilă, verbul își schimbă forma în funcție de **timp, persoană și număr**.
- Verbul are **trei timpuri: trecut, prezent și viitor**.
- Verbul are **trei persoane**, pentru fiecare având forme de **singular și plural**.

număr persoană \ timp	singular			plural		
	trecut	prezent	viitor	trecut	prezent	viitor
I	(eu) am învățat	învăț	voi învăța	(noi) am învățat	învățăm	vom învăța
a II-a	(tu) ai învățat	înveți	vei învăța	(voi) ați învățat	învățați	veți învăța
a III-a	(el/ea) a învățat	învață	va învăța	(ei/ele) au învățat	învață	vor învăța

EXERSĂM

- 1. Identifică verbele din următoarele texte și precizează ce exprimă fiecare, completând în caiet un tabel asemănător celui dat.

„Heidi deschise ușa de la intrare și pătrunse într-o căsuță sărăcăcioasă. Intră într-o altă încăpere, unde o zări pe mama lui Peter, care cârpea o haină pe care Heidi o recunoscuse imediat, căci era a lui Peter. Apoi zări o doamnă în vârstă, care tricota și știu că era bunica lui.“

(Heidi, Johanna Spyri)

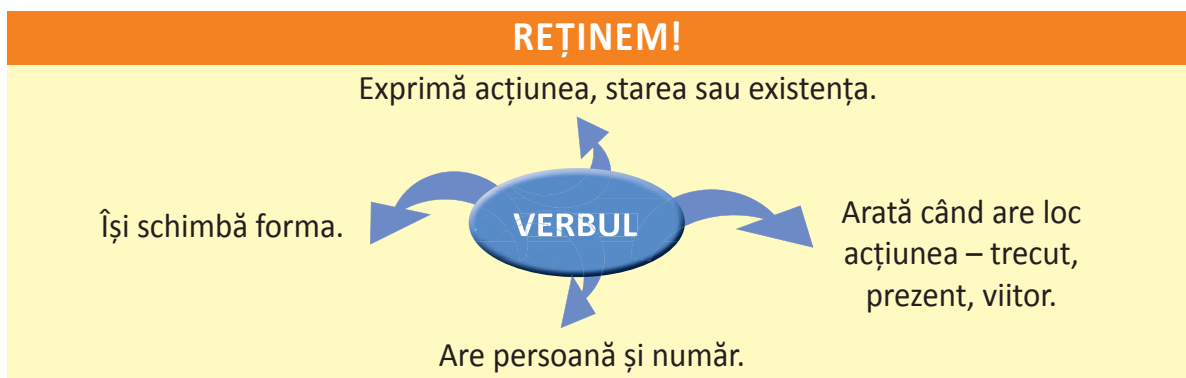

„Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe, apoi iese cu cheseaua în vestibul.“

(Vizită, I. L. Caragiale)

ACȚIUNEA	STAREA	EXISTENȚA

- **2.** Completează următoarele șiruri cu formele verbale care lipsesc, ținând cont de persoană și număr.
 - ◆ credeam, ..., credea, credeam, ..., credeau;
 - ◆ voi mânca, vei mânca, ..., ..., veți mânca, vor mânca;
 - ◆ am înțeles, ai înțeles, a înțeles, ..., ..., ...;
 - ◆ căutasem, ..., ..., căutaserăm, ..., căutaseră;
 - ◆ răspund, răspunzi, ..., răspundem, ..., ...;
 - ◆ intrai, intrași, ..., intrarăm, ...,
- **3.** Trece următoarele verbe la timpurile prezent și viitor, păstrând persoana și numărul: *am salutat, plecase, văzurăm, citeai, ați căzut, coboram, cereau, a vorbit, fuserăți.*
- **4.** Trece următoarele verbe la numărul plural, păstrând timpul și persoana: *a întâlnit, răspund, întreba, ai sosit, va călători, încercă, vei solicita, am băut, voia, voi fi.*
- **5.** Conjugă, la toate persoanele și numerele, următoarele verbe, respectând timpul indicat: *a sparge* – prezent, *a iubi* – viitor, *a minți* – trecut (oricare formă de trecut).

■ VALORIFICĂM

- Scrie câte un text, de aproximativ 100 de cuvinte, în care să relatezi:
 - a. ce ai făcut ieri când te-ai întors de la școală;
 - b. ce faci în aceste momente;
 - c. ce vei face în weekend.

MODUL INDICATIV.

TIMPURILE MODULUI INDICATIV

CITIM

Emil **a plecat** în urmărirea hoțului.
Gustav îl **privea** curios pe Emil.
Emil îl **întâlnește** pe Gustav.
Străinul îi **furase** banii lui Emil.
Gustav îi **aduce** pe prietenii săi.
Băieții îl **vor prinde** pe hoț.
Până a doua zi, copiii **vor fi rezolvat** situația.

OBSERVĂM

- Pune verbele din paranteză la timpurile cele mai potrivite în funcție de context.
 - Ioana (a sosi) ... în urmă cu două zile.
 - Când au sunat părinții tăi, eu (a reciti) ... compunerea.
 - Copiii (a adormi) ... deja când mama s-a întors de la serviciu.
 - Băiatul veni și (a vedea) ... dezastrul din bucătărie.
 - În acest moment, părinții săi (a se uita) ... la documentar.
 - Vei merge în excursie dacă (a avea) ... bani.
 - Mâine pe vremea aceasta, ei (a rezolva) ... deja problema.

AFLĂM

- Modul este forma pe care o ia verbul pentru a exprima cum este considerată acțiunea de către vorbitori.
 - Modul indicativ arată faptul că acțiunea este considerată a fi reală.
 - Modul indicativ este **mod personal**, deoarece verbul își schimbă forma în funcție de persoană.
 - Modul indicativ are șapte timpuri:
 - perfectul compus
 - imperfectul
 - perfectul simplu
 - mai-mult-ca perfectul} timpuri trecute
 - prezentul
 - viitorul
 - viitorul anterior
- } timpuri viitoare

verb auxiliar =
verb care ajută
la formarea
unor moduri și
timpuri

participiu =
formă verbală
nepersonală care
arată acțiunea
îndeplinită

A. TIMPURILE TRECUTE

I. PERFECTUL COMPUS

Mama *a intrat* în cameră și *ne-a chemat* la masă.
Am mers la magazin și *am cumpărat* o pâine.

FORMELE VERBULUI LA PERFECT COMPUS

Forme ale verbului auxiliar *a avea* + participiul verbului de conjugat

	a colora	a vedea	a merge	a citi
am	colorat	văzut	mers	citit
ai				
a				
am				
ați				
au				

Perfectul compus este un timp care exprimă o acțiune săvârșită și încheiată în trecut.

II. IMPERFECTUL

Am observat că elevii *se jucau* în curtea școlii, iar profesorul îi *supraveghea*.

Când au sosit părinții tăi, noi *citeam* o poveste interesantă.

FORMELE VERBULUI LA IMPERFECT

a colora	a vedea	a merge	a citi
coloram	vedeam	mergeam	citeam
colorai	vedeați	mergeai	citeați
colora	vedea	mergea	citea
coloram	vedeam	mergeam	citeam
colorați	vedeați	mergeați	citeați
colorau	vedeau	mergeau	citeau

Imperfectul este un timp simplu al modului indicativ care exprimă o acțiune aflată în desfășurare sau o acțiune neterminată într-un anumit moment din trecut.

III. PERFECTUL SIMPLU

Intrai în casă în urmă cu două minute și *văzui* că lipsește.
Copiii *cântară* cinci melodii ora trecută.

FORMELE VERBULUI LA PERFECT SIMPLU

a colora	a vedea	a merge	a citi
colorai	văzui	mersei	citii
colorași	văzuși	merseși	citiși
coloră	văzu	merse	citi
colorarăm	văzurăm	merserăm	citirăm
colorarăți	văzurăți	merserăți	citirăți
colorară	văzură	merseră	citiră

Perfectul simplu exprimă o acțiune săvârșită în trecut, însă, spre deosebire de perfectul compus, momentul încheierii acțiunii este mai apropiat de momentul vorbirii.

IV. MAI-MULT-CA-PERFECTUL

Elevii *terminaseră* exercițiul când s-a întors profesoara în clasă.
După ce *gustase* sucul, a decis să bea un ceai.

FORMELE VERBULUI LA MAI-MULT-CA-PERFECT

a colora	a vedea	a merge	a citi
colorasem	văzusem	mersesem	citisem
coloraseși	văzuseși	merseseși	citiseși
colorase	văzuse	mersese	citise
coloraserăm	văzuserăm	merseserăm	citiserăm
coloraserăți	văzuserăți	merseserăți	citiserăți
coloraseră	văzuseră	merseseră	citiseră

Mai-mult-ca-perfectul este un timp simplu al modului indicativ care exprimă o acțiune trecută care a avut loc înaintea altui moment sau înaintea altei acțiuni din trecut.

B. TIMPUL PREZENT

Ion *este* la bunica sa și *culege* prune din livadă.

Citesc o povestire și *scriu* o compunere pornind de la aceasta.

FORMELE VERBULUI LA PREZENT

a colora	a vedea	a merge	a citi
colorez	văd	merg	citesc
colorezi	vezi	mergi	citești
colorează	vede	merge	citește
colorăm	vedem	mergem	citim
colorați	vedeți	mergeți	citiți
colorează	văd	merg	citesc

Prezentul este un timp simplu al modului indicativ care exprimă o acțiune care are loc în momentul vorbirii. Uneori, timpul prezent se referă și la acțiuni din trecut (După ce este învinsă la Călugăreni, armata otomană se retrage.) sau la acțiuni din viitor (Măine merg în parc.)

infinitiv =
formă verbală
nepersonală
care denumește
acțiunea

C. TIMPUL VIITOR

I. VIITORUL

La vară, *voi merge* în Franța și *voi vizita* Muzeul Luvru.

Vor veni mâine și mă *vor ajuta* la proiect.

FORMELE VERBULUI LA VIITOR

Forme ale verbului auxiliar *a vrea* + *infinitivul verbului de conjugat*

	a colora	a vedea	a merge	a citi
voi	} colora	} vedea	} merge	} citi
vei				
va				
vom				
veți				
vor				

Viitorul este un timp compus al modului indicativ care exprimă acțiuni care vor avea loc după momentul vorbirii.

OBSERVAȚIE

Alte forme de viitor, specifice limbii vorbite:

- o să colerez, o să colorezi, o să coloreze, o să colorăm, o să colorați, o să coloreze
- am să colerez, ai să colorezi, are să coloreze, avem să colorăm, aveți să colorați, au să coloreze (formate cu ajutorul verbului auxiliar *a avea*);
- oi colora, ai/îi colora, o colora, om colora, ați/îți colora, or colora.

II. VIITORUL ANTERIOR

Măine, la această oră, *vom fi ajuns* în București.

Până vom ajunge noi acasă, Ionel *va fi terminat* de învățat.

FORMELE VERBULUI LA VIITORUL ANTERIOR

Formele verbului auxiliar <i>a vrea</i>	+	verbul auxiliar <i>a fi</i>	+	participiul verbului de conjugat		
		a colora	a vedea	a merge	a citi	
<i>voi</i> <i>vei</i> <i>va</i> <i>vom</i> <i>veți</i> <i>vor</i>	}	fi	colorat	văzut	mers	citit

Viitorul anterior este un timp compus al modului indicativ care exprimă o acțiune viitoare care va avea loc înaintea altei acțiuni din viitor sau înaintea unui moment din viitor.

EXERSĂM

A. TIMPURILE TRECUTE

- 1. Identifică verbele la modul indicativ și stabilește la ce timpuri trecute sunt acestea, completând pe caiet un tabel asemănător celui dat.

„Deodată, în fața mea s-a oprit o copilă, o adolescentă, poate o tânără. Experiența de rătăcitor mă învățase că în lumile noi nimic nu-i mai greu de intuit ca vârsta. Se oprise și mă privea drept în ochi. Avea gâtul de lebadă, iar părul roșcat.“

(*Planeta celor doi sori*, Horia Aramă)

„Murgul nu voia să se ridice, apoi nu voia să plece, ci stătea zgribulit în loc, apoi nu voia să o ia la treapăt, iar deodată el își adună toate puterile, o rupse la fugă încordată și o ținu așa cale de câteva împușcături, apoi căzu frânt la pământ, încât își aruncă stăpânul cât colo între cioate.“

(*Moara cu noroc*, Ioan Slavici)

CURIOZITĂȚI ALE LIMBII ROMÂNE:

Perfectul simplu este utilizat cu precădere în regiunea Olteniei și în comunități izolate din Munții Apuseni. De asemenea, acest timp trecut este des întâlnit în operele literare narative, fiind numit și *timpul din povești*.

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- La perfect simplu, verbele terminate în **-i**, cum sunt **a veni** sau **a citi**, au la persoanele I și a III-a singular formele: **(eu) venii/ (el) veni**, respectiv **(eu) citii/ (el) citi**.

„Cireșarii pătrunseră în încăpere: un cub imens, alb, luminos, dar trist. Recunoșteau camera după planul fetei în alb. Aceleași dimensiuni, aceleași firide săpate în perete, aceeași coloană ciudată, de marmură, în mijlocul încăperii. Cu singura deosebire că încăperea lor era mobilată, sau fusese mobilată cândva, la vremea ei. Câteva jețuri roase amarnic de vreme erau așezate ca un evantai în preajma unui baldachin din care nu mai rămăseseră decât coloanele subțiri și împletite, de bronz, și scheletul acoperământului, iar dedesubt ruinele unui pat domnesc.“

(*Cireșarii*, Constantin Chiriță)

„Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Când am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul – ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.“

(*Vizită*, I. L. Caragiale)

PERFECT
COMPUS

IMPERFECT

PERFECT
SIMPLU

MAI-MULT-CA-PERFECT

- **2.** Conjugă verbele date, continuând șirurile cu restul formelor.

am decis, ai decis, ...

alergam, alergai, ...

sărisem, ...

încercai, încercași, ...

eram, ...

am zis, ...

completasem, completaseși, ...

am apelat, ...

- **3.** Conjugă verbele date la timpurile indicate, la toate persoanele.
 - a închide → imperfect
 - a sosi → perfect simplu
 - a umbla → perfect compus
 - a verifica → mai-mult-ca-perfect
- **4.** Scrie formele de indicativ, perfect simplu, ale următoarelor verbe la persoanele și numerele indicate.

<ul style="list-style-type: none"> a auzi → pers. I, nr. sg. a coace → pers. a II-a, nr. sg. a coase → pers. I, nr. sg. 	<ul style="list-style-type: none"> a stinge → pers. a II-a, nr. pl. a întâlni → pers. I, nr. pl. a vrea → pers. a III-a, nr. sg.
--	---
- **5.** Completează enunțurile cu forma de trecut cea mai potrivită a verbelor din paranteză.
 - a. Noi ... (a admira) peisajul când am remarcat că Irina ... (a lipsi).
 - b. Fetele ... (a se pregăti) de drum și ... (a urca) în mașină.
 - c. Când am intrat în cameră, băiețelul ... (a se trezi) deja.
 - d. În urmă cu zece minute, eu și Cristian ... (a auzi) un sunet straniu.
 - e. Înainte de a vedea filmul săptămâna trecută, băieții ... (a citi) cartea.
 - f. Nu dorea să fie certat, de aceea ... (a face) cum i-au spus unchii.
- **6.** Identifică greșelile strecurate și scrie corect enunțurile.
 - a. Prietenii lui Adi plecase înainte să reușesc să-i invit la petrecere.
 - b. Fata ma întrebat care sunt exercițiile pe care nu leam știut.
 - c. Noi vorbisem cu bunica să ne dea bani de înghețată.
 - d. Arbitrii ierau în mijlocul terenului pentru a da startul partidei.
 - e. Nu vroia să renunțe la planurile pentru sfârșitul de săptămână.
 - f. El zării lupul care se îndrepta spre căprioară.

B. TIMPUL PREZENT

- **1.** Identifică verbele la indicativ, prezent, din următoarele texte.

„Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărinimos. Și-apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată această vietate a bălții, că de la o vreme parcă o pierde din ochi în fundul apei și nici n-o mai zărește. Ridică piciorul, o pășește disprețuitor, și trece, măreț, mai departe.“

(Mărinimie, Emil Gârleanu)

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Formele de imperfect *vroiam, vroiai, vroia, vroiam, vroiați, vroiau* sunt greșite. Sunt corecte fie formele **voiam, voiai, voia, voiam, voiați, voiau** (forme ale verbului **a voi**), fie formele **vream, vream, vream, vreați, vreau** (forme ale verbului **a vrea**).

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- În cazul timpului mai-mult-ca-perfect, formele de plural fără sufixul **-ră** sunt considerate învechite. De aceea, sunt preferate forme ca (noi) **plecaserăm**, (voi) **plecaserăți**, nu (noi) *plecasem*, (voi) *plecaseți*.

„Când marea are vreun necaz în familie, fulgeră și tună. Asta se cheamă sezon de furtună. Atunci pe plajă nu mai stai, sugând dintr-o rază ultravioletă, ca dintr-un pai. Furtuna trece repede, apare soarele și noi alergăm către plajă de ne sfârâie picioarele. Ieșim de prin case și de sub pălării, ca melcii din cochilii.“

(*Unde fugim de-acasă*, Marin Sorescu)

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Verbul **a crea** are, la indicativ, timpul prezent, următoarele forme: **creez**, **creezi**, **creează**, **creăm**, **creați**, **creează**. Aceeași regulă se aplică și în cazul verbelor **a recrea** și **a agreea**.

„Barosanul are în mână catalogul clasei a VIII-a *modernă* de-acum douăzeci ani. Se suie la catedră; iar ceilalți profesori se așază pe scaunele dinainte pregătite.

Vădit emoționat, în timp ce se lasă greoi, pe scaun, Barosanul ne face semn cu mâna și spune surâzând:

– Stați jos, vă rog!“

(*Cișmigiu et comp.*, Grigore Băjenaru)

- **2.** Scrie propoziții cu formele de indicativ, prezent, ale următoarelor verbe la persoanele și numerele indicate.

a aclama → pers. a III-a, nr. sg.

a accentua → pers. a III-a, nr. pl.

a agreea → pers. a II-a, nr. sg.

a se apropia → pers. I, nr. sg.

a pieptăna → pers. a II-a, nr. sg.

a face → pers. I, nr. pl.

a obține → pers. a II-a, nr. sg.

a scădea → pers. a II-a, nr. pl.

- **3.** Alege forma corectă de indicativ, prezent. În unele cazuri, ambele variante sunt acceptate.

bateți/băteți

(eu) întârziu/întârzii

creem/creăm

(eu) continui/continuu

placem/plăcem

transcri/transcrii

atribue/atribuie

învârt/învârtesc

învie/înviază

blestemă/blesteamă

declanșază/declanșează

cheltui/cheltuiesc

■ 4. Alege forma potrivită de prezent, apoi scrie câte un enunț în care să utilizezi forma rămasă.

- Colegul meu de bancă îndoiaie / îndoiește foaia.
- Mama ordonă / ordonează cărțile în bibliotecă.
- L-au rugat pe tata să acorde / să acordeze vioara.
- Copilul manifestă / manifestează interes pentru lectură.
- Pădurarul înseamnă / însemnează copacii care vor fi tăiați.

C. TIMPUL VIITOR

■ 1. Identifică verbele la timpurile viitor și viitor anterior din următoarele texte.

„Trămise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea de știre tuturor că oricine se va găsi să scoată soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fiie-sa de nevastă și încă jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbândi nimic, acela să știe că i se va tăia capul.“

(*Greuceanu*, text cules de Petre Ispirescu)

„Voi veniți la liceu la 7 și un sfert, că aveți să plecați cu pedagogul... Și, băgați-vă bine în cap ce vă mai spun, gândiți-vă tot timpul că, dacă vreunul dintre voi va reuși, succesul nu este numai al lui, personal, sau al clasei noastre, ci al întregului liceu! Nu prea-mi vine să cred c-o să faceți vreo ispravă, că aveți de dat piept cu cei mai buni elevi de la toate liceele din România, dar în sfârșit!“

(*Cișmigiu et comp.*, Grigore Băjenaru)

„Dacă mi-ar fi spus cineva că până la sfârșitul vacanței de vară voi fi învățat să călăresc, voi fi participat la un meci de box, voi fi trecut Canalul Mânecii și mă voi fi bătut într-un duel, i-aș fi râs în nas.“

(*Tânărul Sherlock Holmes. Lipitoarea roșie*, Andrew Lane)

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Verbele **a așeza**, **a deșerta**, **a înșela** au la indicativ, prezent, persoana a III-a, formele **așază**, **deșartă**, **înșală**.
- Verbe ca: **a apropia**, **a continua**, **a împrăștia** au la indicativ, prezent, persoana I, singular formele **apropii**, **continui**, **împrăștii**, în cazul lor terminația de persoana I singular fiind **i**.

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Formele de viitor ca **va citii**, **voi întâlnii**, **vom zării** sunt greșite, deoarece aceste verbe se scriu la infinitiv cu un singur **-i**. Există și verbe terminate în **-ii** la infinitiv: **a pustii**, **a înmii**, **a se sfi**, **a prii**.

■ **2.** Conjugă verbele *a se interesa*, *a tăcea*, *a cere* și *a vorbi* la cele două forme ale viitorului, la toate persoanele.

■ **3.** Alege formele potrivite de viitor și creează enunțuri cu acestea. Argumentează alegerile făcute.

va apare / va apărea
vor tăcea / vor tace
vei vorbi / vei vorbi
veți râde / veți râdea

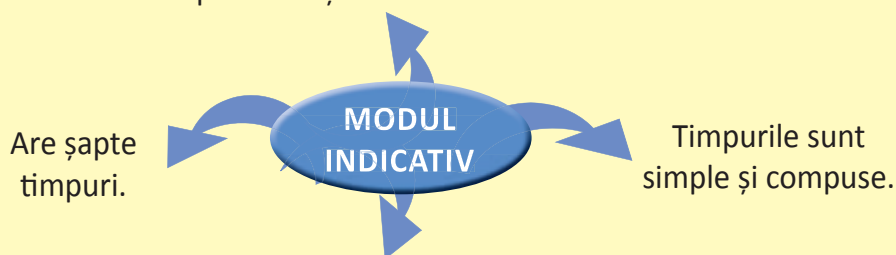
vom bătea / vom bate
va veni / va venii
voi pare / voi părea
se vor sfi / se vor sfi

■ **4.** Scrie enunțuri cu următoarele ortograme:

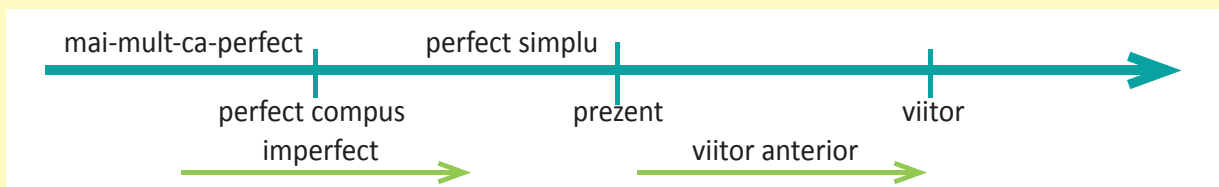
va / v-a; vor / v-or, voi / v-oi.

REȚINEM!

Indică faptul că acțiunea este considerată reală.

Din cele șapte timpuri, patru se referă la trecut, unul la prezent și două la viitor.

VALORIFICĂM

■ **1.** Se dă următorul text.

„Prâslea (ce-și spunea în taină Presley, părându-i-se că sună mai nobil) culese câteva mere, le puse pe o tîpsie de aur și, triumfător, se-ndreptă spre palat cu zmeșorul țopăind după el. Împăratul nu mai putu de fericire. Era pentru prima dată când avea parte de merele cele minunate.“

(*Enciclopedia zmeilor*, Mircea Cărtărescu)

a. Scrie un text de aproximativ 80 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare care crezi că s-a petrecut înaintea momentului surprins în text.

- b. Rescrie textul, punând verbele la timpul prezent, apoi continuă povestea în 70-80 de cuvinte.
- c. Rescrie textul, punând verbele la timpul viitor, persoana I, singular.
- 2. Scrie un dialog de cel puțin 10 replici, în care să integrezi următoarele ortograme: la / l-a, ia / i-a, va / v-a.

MODUL IMPERATIV

CITIM

Ajută-ți mereu prietenii!

Nu uita că prietenia înseamnă sinceritate!

Cereți sfatul unui prieten atunci când simțiți nevoia!

Nu trădați încrederea unui prieten!

OBSERVĂM

- Pune verbele din paranteze la formele potrivite, apoi trece-le la forma negativă.
 - Băiatule, ... (a vorbi) mai tare!
 - Ioane, ... (a veni) cu mine în parc!
 - Copii, ... (a cere) ajutor bunicilor!
 - Dragi colege, ... (a mânca) mai multe mere!

AFLĂM

- Imperativul este **modul personal** care exprimă **ordine, porunci, îndemnuri**.
- La modul imperativ, verbul are forme doar pentru persoana a II-a:
 - singular - afirmativ: **pleacă, taci, treci, citește**
- negativ: **nu pleca, nu tăcea, nu trece, nu citi**
(*nu + forma de infinitiv a verbului*)
 - plural - afirmativ: **plecați, tăceți, treceți, citiți**
- negativ: **nu plecați, nu tăceți, nu treceți, nu citiți**
- Enunțul în care sunt adresate ordine, porunci sau îndemnuri, prin intermediul verbului la modul imperativ, se numește **enunț imperativ**. Sfârșitul unui enunț imperativ este marcat prin **semnul exclamării**.

Mergi lângă geam!

Nu spune minciuni!

Încearcă să rezolvi problema!

EXERSĂM

1. Identifică verbele la modul imperativ din textele următoare.

„Știuca îi zise:

– Nu mă omorî, Aleodor; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ți-oi prinde când cu gândul n-ai gândi.

Aleodor o ascultă și o dete în apă. Atunci știuca îi mai zise:

– Ține acest solzișor, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.“

(*Aleodor împărat*, text cules de Petre Ispirescu)

„– Hai, mă, îndrăznește!

– Intră tu întâi: dar fă-ți o intrare demnă de un dascăl.“

(*Cișmigiu et comp.*, Grigore Băjenaru)

„– A, nu, răspunseră într-un glas cele trei foi. Folosiți-ne dumnea-voastră. Scrieți despre năravul acestor școlari! Caietul acesta s-a terminat tot. Măcar să se termine cu folos...“

(*Recreația mare*, Mircea Sântimbreanu)

2. Pune verbele identificate la exercițiul anterior la formele opuse.
3. Scrie formele de imperativ, persoana a II-a, numărul singular ale verbelor date, completând în caiet un tabel asemenea celui de mai jos.

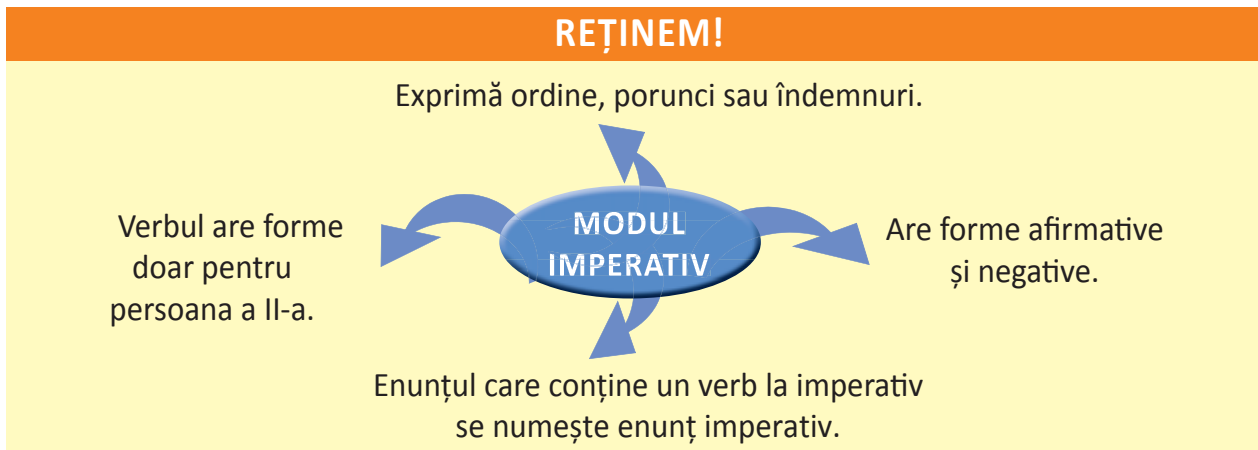
a duce, a desface, a fi, a ghici, a colora, a zice, a lua, a modifica, a pieri, a aduce, a introduce, a relua, a bifa, a îmbrăca.

verbul	forma afirmativă	forma negativă

4. Integrează în enunțuri formele de imperativ (afirmative și negative), persoana a II-a, numărul plural, ale următoarelor verbe:
a îndrăzni, a suna, a cere, a merge, a crea, a iubi, a provoca.
5. Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile.
a. Taceți când vorbește un om mai în vârstă!
b. Nu refă exercițiul de ieri!

- c. Dragi copii, scrie-ți toată poezia!
- d. Nu fii egoist!
- e. Nu readu în discuție acel incident!
- f. Fi-ți bun și ajuta-ți-mă!
- g. Zii cine lipsește!

REȚINEM!

VALORIFICĂM

- **1.** Fratele tău mai mic este singur acasă, iar tu ești în întârziere. Scrie-i acestuia un SMS (Short Message Service – serviciul de mesagerie scurtă) în care să-i spui trei lucruri pe care trebuie să le facă și trei pe care nu trebuie să le facă până ajungi tu acasă.
- **2.** Construiește un dialog, de aproximativ 10 replici, în care să introduci cel puțin 5 verbe la modul imperativ. Alege pentru dialogul tău una dintre următoarele teme: în parc, supărare între prieteni, tema pentru acasă.

PREDICATUL VERBAL

CITIM

Prietenii mei **citesc** o poveste în fiecare zi.
 Copiii **au alergat** pe stadion cu prietenii lor.
Vom sărbători onomastica amicei noastre, Maria.
Trimite-mi un mesaj mâine-dimineață!

OBSERVĂM

- **1.** Pune întrebări la care să răspundă cuvintele scrise îngroșat în propozițiile citite anterior.
- **2.** Rescrie propozițiile date, punând verbele la forma negativă.

AFLĂM

- **Predicatul verbal este partea principală de propoziție care atribuie o acțiune subiectului, arătând ce face acesta. Într-o propoziție, predicatul este obligatoriu.**
- Predicatul se numește verbal, deoarece **este exprimat printr-un verb la mod personal – indicativ, imperativ sau altele.** Verbul care poate îndeplini funcția de predicat verbal, având înțeles de sine stătător, se numește **verb predicativ.**
- Predicatul verbal răspunde la întrebarea **ce face?** (și la variantele acesteia în funcție de mod și timp), pusă cuvântului/cuvintelor care arată cine face acțiunea.
- În funcție de **aspectul predicatului**, se disting două tipuri de propoziții:
 - ♦ **propoziții afirmative:** Colegul meu **desenează** un copac.
 - ♦ **propoziții negative:** Colegul meu **nu desenează** un copac.

EXERSĂM

1. Identifică predicatele verbale din următoarele texte.

„În timp ce făcea treabă, multe lucruri o ademeneau pe Heidi. Lumina strălucitoare a soarelui, foșnetul brazilor, frumusețea zilei, toate o chemau afară. Lăsa treaba făcută doar pe jumătate și ieșea afară. Dar apoi, simțindu-se vinovată, se întorcea și se apuca din nou de treabă.“

(*Heidi*, Johanna Spyri)

„Făt-Frumos auzi o vrajă lungă prin aer și se uită prin nori. Cale de două ceasuri – pierdută în naltul cerului – plutea încet, încet prin albastrul tăriei Miazănoaptea bătrână cu aripile de aramă.

Când baba înota smintită pe la jumătatea lacului alb, Făt-Frumos aruncă buzduganu-n nori și lovi Miazănoaptea în aripi. Ea căzu ca plumbul la pământ și croncăni jalnic de douăsprezece ori.“

(*Făt-Frumos din lacrimă*, Mihai Eminescu)

„Scormon se ridică cu labele pe umerii ei.
 – Scormon! strigă ea înduioșată, apoi îi cuprinse capul și îl sărută, privind speriată împrejur, ca să vadă dacă nu o va fi zărit cineva. După aceea se ridică repede, intră în curte, în casă și ieși cu o bucată de mălai proaspăt.
 – Scormon, ia, mănâncă! grăi ea, întinzându-i bucata. Câinele începu să mușine mălaiul.“

(*Scormon*, Ioan Slavici)

- **2.** Transcrie, din textele date, predicatelor exprimate prin verbe la modurile indicativ și imperativ. În cazul verbelor la indicativ, precizează la ce timp sunt acestea.

„Când vorbeau bătrânii, porcelul ședea în culcuș, într-un cotlon sub vatră, cu râtul în sus și, uitându-se țintă în ochii lor, asculta ce spun ei și numai pufnea din când în când. Și cum sfătuiau bătrânii, ei între ei, despre acestea, numai iaca se aude sub vatră: «Tată și mamă! eu îl fac.» Baba atunci a amețit de bucurie, moșneagul însă, gândind că-i Ucigă-l crucea, s-a speriat și, uimit, se uita prin bordei în toate părțile, să vadă de unde a ieșit acel glas; dar, nevăzând pe nime, și-a mai venit în sine. Însă godacul iar a strigat:

– Tată, nu te înfricoșa, că eu sunt! Ci trezește pe mama și du-te la împăratul de-i spune că eu îi fac podul.“

(*Povestea porcului*, Ion Creangă)

„– Așteptați! grai el. Dacă nu veniți voi la mine, mă duc eu la voi! Și apoi porni popa la colindă. Cât e ziua de mare, gura lui nu se mai oprea. Unde prindea oamenii, acolo îi ținea la sfaturi. La câmp dai de popă; la deal dă popa de tine; mergi la vale, te întâlnești cu popa; intri-n pădure, tot pe popa îl afli. Popa la biserică, popa la mort, popa la nuntă, popa la vecin: trebuie să fugi din sat dacă voiești să scapi de popa. Și unde te prinde te omoară cu sfatul.“

(*Popa Tanda*, Ioan Slavici)

- **3.** Scrie propoziții, afirmative sau negative, în care predicatul verbal să fie exprimat prin verbele date la modurile și la timpurile indicate.

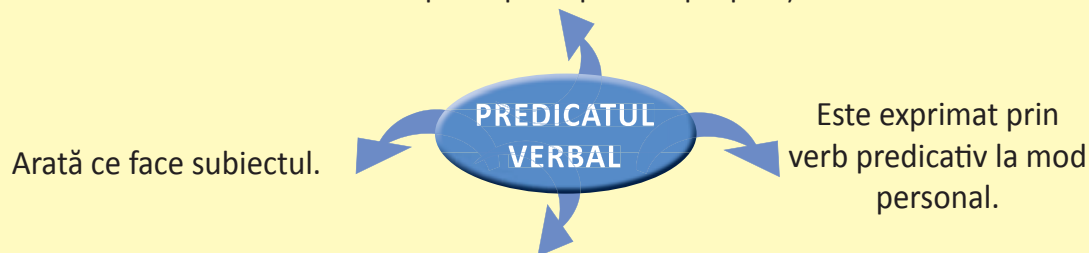
- a. a împrieteni – indicativ, perfect compus
- b. a viziona – indicativ, imperfect
- c. a parca – indicativ, viitor
- d. a vopsi – imperativ
- e. a se însera – indicativ, mai-mult-ca-perfect
- f. a bea – indicativ, prezent

- **4.** Scrie propoziții afirmative în care predicatelor să fie exprimate prin verbele *a împodobi*, *a vizita*, *a tăcea*, *a rescrie*, *a zice*, *a porni*, *a aranja* la orice mod și timp. Apoi, transformă propozițiile scrise în propoziții negative.

- 5. Alege varianta corectă.
 - a. Fratelui meu îi place / plac înghețata și ciocolata.
 - b. Mă doare / dor picioarele de atâta alergat.
 - c. Ioana și Georgiana au promis / a promis să ne ajute.
 - d. Unul dintre copii au abandonat / a abandonat concursul.
 - e. Acei băieți încercaseră / încercase să trișeze.
 - f. Amicii tăi dorește / doresc să participe la concurs?
 - g. O familie de vrăbiuțe locuiesc / locuiește în curtea noastră.

REȚINEM!

Este parte principală de propoziție.

În funcție de aspectul predicatului, există propoziții afirmative și negative.

VALORIFICĂM

- 1. Creează un text narativ de aproximativ 100 de cuvinte, în care să utilizezi doar enunțuri negative. Fă schimb de compuneri cu un coleg. Fiecare elev va citi compunerea colegului și va găsi un titlu potrivit pentru aceasta. Titlul va fi conceput sub forma unei propoziții afirmative.
- 2. Alcătuieste un scurt text despre sportul tău preferat, folosind predicate verbale exprimate prin verbe din același câmp lexical.

LECTURĂ. TEXT ALTERNATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

În muzică, **cvintetul** denumește o formație muzicală alcătuită din cinci voci sau din cinci instrumentiști care execută împreună o com-poziție muzicală; compoziție scrisă pentru o asemenea formație.

- 1. Creează o definiție originală pentru cuvântul *prieten*, realizând un cvintet – poezie alcătuită din cinci versuri urmând structura:
 - primul vers – un cuvânt-cheie, subiectul: *prietenul*
 - al doilea vers – două cuvinte care descriu subiectul
 - al treilea vers – trei verbe care se referă la acțiunile subiectului
 - al patrulea vers – patru cuvinte care exprimă sentimentele față de subiect
 - ultimul vers – un cuvânt care exprimă esența subiectului

La final, expuneți cvintetele în clasă și citiți creațiile tuturor colegilor, acordându-le o față zâmbitoare 😊 celor pe care le considerați mai reușite.

- 2. Ce părere ai despre găștile / grupurile de prieteni? Faci parte dintr-un astfel de grup? Dacă nu, ți-ar plăcea să faci parte?

EMIL ȘI DETECTIVII

– fragmente –
de Erich Kästner

Pe aleea Kaiser, colț cu strada Trautenau, omul cu pălăria tare coborî din tramvai. Emil îl zări, apucă valiza și buchetul de flori, îi spuse domnului care citea ziarul: „Vă mulțumesc încă o dată nespus, domnule“ și coborî repede.

Hoțul trecu prin fața primului vagon, păși peste șine și se opri pe trotuarul din față. Tramvaiul plecă, lăsând strada liberă și Emil observă că omul, după o clipă de șovăire, se îndrepta spre terasa unei cafenele.

Acum trebuia să fie prudent. Ca un detectiv, Emil se orientă repede. La colțul străzii văzu un chioșc de ziare și alergă să se ascundă după chioșc. Ascunzătoarea era ideală, între chioșc și un stâlp pentru afișe și reclame. Emil puse jos valiza, își scoase cascheta și își șterse fruntea de sudoare. [...]

Deodată, în spatele lui Emil răsună un sunet puternic de trompetă. De spaimă, făcu o săritură cât colo și, întorcându-se, zări un puști care se uita râzând la el.

– Ei, nu te speria, șmechere! zise el.

– Dar cine a sunat din trompetă în spatele meu? întrebă Emil.

– Eu, cine credeai? Se vede că vii de la țară! Altfel ai fi știut că am un claxon de bicicletă în buzunarul pantalonilor. Sunt cunoscut ca un cal breaz aici.

– Eu sunt din Neustadt, vin de la gară.

– Așa... din Neustadt! Se vede după îmbrăcăminte!

Erich Kästner
(1899-1974)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

– Retrage-ți cuvintele imediat! Că de nu, am să-ți trag o leapșă de-ai s-o simți!

– Haide... haide... zise celălalt împăciuitor. Te-ai supărat? Azi e prea frumos afară ca să boxăm. Dar... dacă ții neapărat...

– Să lăsăm asta pentru mai târziu, explică Emil. Acum nu am timp. Și aruncă o privire spre cafenea, ca să se asigure că Grundeis era tot acolo.

– Și eu care credeam că, dimpotrivă, ai mult timp... Domnul se instalează cu valiza și cu buchetul de flori în dosul chioșcului și se joacă singur de-a v-ați ascunselea! Trebuie să ai mult timp de pierdut pentru jocul ăsta.

– Nu, zise Emil, supraveghez un hoț.

– Cum? Am auzit bine? Un hoț? Și de la cine a furat?

– De la mine! zise Emil, care se simțea foarte mândru. În tren. În timp ce dormeam. O sută patruzeci de mărci... pe care trebuia să-i aduc bunicii, la Berlin. Pe urmă a părăsit vagonul, după ce a furat, și s-a dat jos la gara Zoo. L-am urmat și eu, după cum îți închipui. Am luat amândoi tramvaiul și acum uite-l că stă colo, pe terasa cafenelei, acela cu pălărie tare. Pare foarte binedispus.

– Asta-i strașnic, băiete! exclamă puștiul. Tocmai ca la cinematograful! Și ce vrei să faci acum? [...]

– Ascultă, găsesc că povestea asta e strașnică! Pe cuvântul meu, strașnică! Și dacă nu te deranjează, șmechere, am să te ajut și eu.

– Ți-aș fi așa de recunoscător!

– Nu vorbi prostii! Asta se înțelege de la sine doar! Pe mine mă cheamă Gustav.

– Și pe mine Emil.

Erau încântați unul de celălalt și își strânseseră mâna.

– Acum la lucru! zise Gustav. Dacă nu facem altceva decât să bătătorim pământul aici, banditul o să ne scape. Mai ai ceva bani?

– Niciun chior.

Gustav apăsă încet pe claxon, ca să-și trezească ideile. Dar nu-i folosi la nimic.

– Dacă te-ai duce să mai chemi doi-trei camarazi? propuse Emil.

– Ideea e splendidă, șmechere! exclamă Gustav entuziasmat. N-am decât să fluier și să claxonez puțin prin curți. Într-o clipă prăvălia are să fie plină.

– Atunci du-te, îl sfătui Emil. Dar să vii repede. Dacă nu, ticălosul o să fugă iar. Eu va trebui să mă duc, bineînțeles, după el și o să fiu cine știe pe unde când o să te întorci. [...]

După zece minute, Emil auzi din nou sunetul claxonului. Se întoarce și zări cel puțin două duzini de puști care, conduși de Gustav, veneau cu pași mari pe strada Trautenau.

– Halt! Ei, ce zici de asta? întrebă Gustav, cu fața radiind de bucurie.

– Sunt mișcat, zise Emil care, ca să-și manifeste bucuria, făcu cu mâna.

– Prieteni! Iată-l pe Emil din Neustadt. V-am povestit despre ce e vorba. Îl vedeți acolo șezând pe ticălosul acela care i-a furat banii? Acela din dreapta, la marginea terasei, cu pălăria tare. Dacă ne scapă, suntem niște mămăligi! Ați înțeles?

– O să-l prindem, Gustav! zise un băiat care purta ochelari.

– Țsta e Profesorul, explică Gustav și Emil îi întinse mâna.

Toată banda îi fu apoi prezentată, pe rând.

– Acum, zise Profesorul, trebuie să ne grăbim. Haidem! Mai întâi, dați gologanii încoace!

Fiecare dădu ce avea. Monedele cele mici cădeau în cascheta lui Emil. Ba se văzu strălucind chiar și o piesă de o marcă, pe care o dăduse un băiat foarte mic, care se numea Vineri. Acesta țopăia de bucurie și i se dădu voie să numere banii adunați.

– Capitalul nostru se ridică la cinci mărci și șaptezeci și cinci de pfenigi¹, le spuse el ascultătorilor atenți. Cel mai bun lucru ar fi să împărțim această sumă la trei dintre noi, pentru cazul în care am fi siliți să ne despărțim.

– Foarte bine, zise Profesorul.

Emil și cu el primiră fiecare câte două mărci, iar Gustav o marcă și șaptezeci și cinci.

– Vă mulțumesc foarte mult, zise Emil. După ce o să-l prindem, o să vă dau banii înapoi. Acum ce facem? Aș vrea mai întâi să las undeva valiza și florile. Dacă va trebui să alerg iar, bagajul ăsta mă încurcă.

– Adă-ncoa bocceaua, zise Gustav. O s-o duc cât ai clipi la cafeneaua Josty. O s-o las la bufet și cu ocazia asta o să-l miros puțin și pe hoțul nostru.

– Fii prudent, spuse Profesorul. Ticălosul nu trebuie să știe că sunt detectivi pe urmele lui. Asta ar complica operațiunile.

– Mă iei drept un idiot? murmură Gustav și plecă.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

■ OBSERVĂM

■ **1.** Caută în DEX sensul următoarelor cuvinte și creează enunțuri cu acestea: *prudent, sudoare, strașnic, prăvălie, gologan, boccea*.

■ **2.** Scrie câte un sinonim potrivit pentru următoarele cuvinte din text: *deodată, cuvintele, camarad, splendidă, banda, strălucind, adunați*.

¹ **Marca** a fost unitatea monetară în unele țări europene (Germania și Finlanda) până la introducerea monedei euro. **Pfenigul** era unitatea monetară divizionară germană, reprezentând a suta parte dintr-o marcă.

AVENTURA LECTURII

- Ce s-a întâmplat mai departe cu Emil și cu cei din gașca lui Gustav? A fost hoțul prins? Oare și-a recuperat Emil banii? Află răspunsurile la aceste întrebări, citind opera completă.

- **3.** Scrie câte un antonim pentru următoarele cuvinte: *liberă, puternic, afară, dormeam, bucuria, atenți, ar complica.*

■ EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

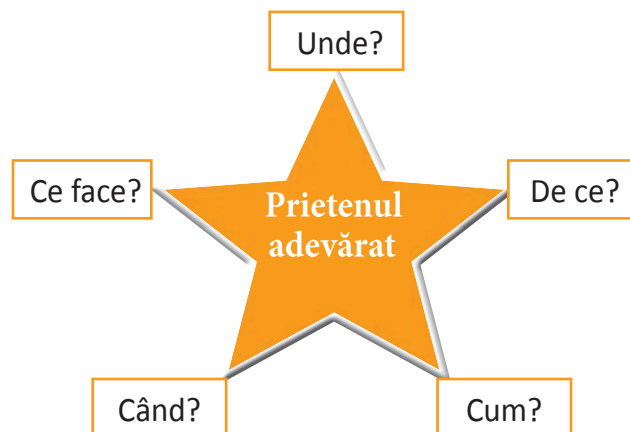
- **1.** Notează trei repere spațiale din textul citit.
- **2.** Numește personajele care iau parte la acțiunea relatată în textul dat.
- **3.** Realizează planul simplu de idei al acestui text.
- **4.** Precizează cum reacționează Emil în momentul în care apare Gustav.

■ INTERPRETĂM

- **1.** Consideri că decizia lui Emil de a face pe detectivul este una potrivită? De ce?
- **2.** Menționează ce îl determină pe Gustav să îl ajute pe Emil.
- **3.** Scrie ce înțelegi din următoarea secvență: *Îl vedeți acolo șezând pe ticălosul acela care i-a furat banii? Acela din dreapta, la marginea terasei, cu pălăria tare. Dacă ne scapă, suntem niște mămăligi! Ați înțeles?*
- **4.** Cum ți se pare decizia celor din „gașca” lui Gustav de a-și dona banii pentru a-l ajuta pe Emil?

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- **Formați perechi** și realizați o planșă despre ce înseamnă un prieten adevărat în viziunea voastră. Puteți porni de la următoarea schemă, scriind cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date și oferind răspunsuri la acestea, pentru a obține o imagine complexă a prietenului adevărat.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE. MODELE COMPORTAMENTALE ÎN LEGENDE GRECO-ROMANE

1. Citește următoarele texte și rezolvă cerințele.

A.

– Soțul mi-e mult prea drag, a spus ea solului. Țin la zilele lui mai mult decât la mine. Singura mea durere e că n-o să-l mai văd. Altminteri, eu sunt gata să plec, fără zăbavă, jos, sub pământ, la Hades, doar să trăiască el.

Iar solul, zeul morții, Tanatos, cel ce are o sabie tăioasă, s-a învoit s-o ia pe tânăra Alcesta, în locul lui Admet. S-a apropiat de ea, cu sabia în mână, tăindu-i o şuviță din părul mătăsoș. Cum i-a tăiat şuvița, Alcesta a-nchis ochii, scoțând doar un suspin:

– Admet, rămâi cu bine. Eu te-am iubit nespus...

A lunecat pe lespezi. Trupul i s-a răcit.

Vă-nchipuiți ce jale a potopit palatul! Inima lui Admet s-a sfâșiat de chinuri, văzând pe cea mai bună și cea mai credincioasă dintre soțiile ce-au trăit pe pământ pierind sub ochii lui.

– Mai bine muream eu, zicea, plângând, Admet. Cum să se ducă ea, atâta de frumoasă, atât de tânără? Cum să-și jertfească ea zilele netrăite, doar ca să trăiesc eu? Nu-mi trebuie nici mie viața fără de ea.

Tocmai când aveau loc întâmplările-acestea în palatul din Fera, a sosit și Heracle. Admet, care-l iubea și-l prețuia nespus pe eroul Heracle, n-a vrut să-l întristeze cu suferința sa.

Și nu i-a spus nimic din chinul ce-l rodea. A poruncit să fie Heracle ospătat cu tot ce-avea mai bun: bucate, băuturi și fructe din grădini. I-a-ntins o masă mare.

Atâta că Heracle, în timp ce sta la masă, a și băgat de seamă că toți aveau șiroaie de lacrimi pe obraz.

Hades era, în mitologia greacă, zeul infernului, fiul lui Cronos și al Rheeli, stăpânul lumii subpământene.

Thanatos (și Tanatos) era zeul morții în mitologia greacă, fiul zeiței Nyx (Noaptea) și al lui Erebos (Întuneric), frate gemăn cu Hypnos, zeul somnului.

Alexandru Mitru
(1914-1989)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

AVENTURA LECTURII

- Dacă dorești să descoperi mai multe despre zeii și despre eroii din Grecia Antică, citește întreaga operă *Legendele Olimpului*, vol. I – *Zeii* și vol. al II-lea – *Eroii*. Vei descoperi întâmplări neașteptate și fascinante.

A întrebat pe-o slugă, a întrebat-o pe-alta, și până la sfârșit a aflat adevărul.

„O, preabunul meu prieten, a cugetat Heracle, n-ai vrut să mă mâhnești! Numai că am aflat. Mă voi lupta cu moartea ce ți-a răpit soția, și am s-o smulg lui Hades.“

Noaptea, când toți dormeau, Heracle s-a sculat ușor din așternut. Știa că-n prima noapte, după ce-nchidea ochii oricare muritor, venea zeul Tanatos ca să ridice umbra trupului adormit.

S-a furișat Heracle, în taină, spre lăcașul unde zăcea Alcesta. Potrivit datinei, nu avea voie nimeni să stea prin apropiere când trebuia să vină zeul morții, Tanatos. Însă eroul nostru s-a așezat la pândă. A așteptat un timp, și-a auzit deodată fâlfâitul de aripi al zeului Tanatos. Atunci s-a repezit și l-a cuprins pe zeu în brațele-i vâjnoase. S-au luptat toată noaptea. Spre ziuă l-a trântit Heracle pe Tanatos cu pieptul la pământ și l-a legat în ștreanguri. Moartea fusese-nvinsă.

– Nu-ți mai dau de-aici drumul, iar sabia ți-o sfarm, i-a glăsuț Heracle, dacă nu redai viața soției lui Admet și dacă n-ai să juri că și prietenul meu va rămâne în viață.

Nemaiavând ce face, Tanatos a jurat. A-ntors-o iar la viață pe tânăra regină; l-a lăsat și pe Admet să viețuiască-n tihnă.

(*Biruința asupra morții*, din opera *Legendele Olimpului*, vol. *Eroii*, de Alexandru Mitru)

B.

Vechii greci nu aveau zei ai prieteniei, deși aveau cultul prieteniei. Cum s-ar putea explica asta? Zeii și zeițele sunt plini de capricii, geloși, impulsivi, mânioși, își abandonează protejații, lovesc, îi folosesc pe oameni în propriul interes, îi înalță și îi coboară după bunul plac. Nu te poți încrede în ei, nu te poți bizui pe ajutorul lor, chiar când sunt de partea ta. Dacă în vechiul cer grecesc prietenia nu are un zeu, asta se întâmplă pentru că ea este deasupra capriciilor și mâniilor, deasupra dorințelor hulpave, a răsplății și a răzbunării. Nu există un zeu al prieteniei pentru că zeii nu sunt destul de senini ca s-o patroneze, nu se ridică la înălțimea ei.

Dintre cele trei feluri de prietenie pe care le numește Aristotel – prietenia din necesitate, cea din plăcere și cea „perfectă, a oamenilor [...] care-și doresc unul altuia binele“, numai cea din urmă merită numele de prietenie și rezistă. Să dorești binele pentru altcineva înseamnă, în acest din urmă caz, să-l dorești, totodată, pentru tine. [...]

Prietenia nu te face să suferi. Dacă te face să suferi, nu e prietenie.

Prietenia nu există fără reciprocitate și fără egalitate, indiferent de valoarea, vârsta, sexul sau calitățile fiecăruia dintre prieteni. În momentul în care unul se simte deasupra celuilalt nu mai există prietenie. [...]

Prietenia e pe viață. Dacă s-a terminat, s-a terminat viața, și nici chiar asta nu oprește prietenia. Ea continuă atâta timp cât măcar unul

dintre cei doi mai trăiește și trece apoi de la sine, ca la vechii greci, în poveste. [...]

Prietenia e ca mierea: nu expiră și nu are termen de garanție. Dacă expiră, e marfă contrafăcută.

Te bucuri întotdeauna când îți revezi un prieten, după orice interval de timp: minute, ore sau ani. Dacă nu te bucuri, nu e prietenie. [...]

Se poate greși în viață. Asta nu tulbură prietenia care e dincolo de greșală și iertare.

(Despre prietenie, cu dragoste, articol scris de Ioana Pârvulescu, preluat de pe www.lapunkt.ro)

Ioana Pârvulescu
(n. 1960)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu date despre autoare.

ÎNȚELEM TEXTELE

1. Răspunde oral la următoarele întrebări.
 - a. Care sunt personajele din textul scris de Alexandru Mitru?
 - b. De ce nu a dorit Admet să-i spună lui Heracle de moartea soției?
 - c. Cum a aflat Heracle de moartea Alcestei?
 - d. De ce nu există un zeu al prieteniei la vechii greci în opinia Ioanei Pârvulescu?
 - e. Care sunt cele trei tipuri de prietenie pe care le identifică Aristotel și la care face referire autoarea articolului?
 - f. Cu ce compară Ioana Pârvulescu prietenia? Ce a stat la baza acestei comparații?
2. Realizează, în scris, planul simplu de idei al textului preluat din opera literară *Legendele Olimpului*.

INTERPRETĂM TEXTELE

1. Recitește textele și selectează din fiecare câte un fragment care ți se pare semnificativ, care te-a impresionat sau care te-a făcut să te gândești la o experiență personală. Apoi, completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

FRAGMENTUL SELECTAT	INTERPRETAREA ACESTUIA*

* Interpretarea fragmentului se face având în vedere următoarele întrebări.

- ✓ De ce ai ales acest fragment?
- ✓ Cum te-ai simțit când l-ai citit?
- ✓ La ce te-ai gândit când l-ai citit?
- ✓ Ce întrebări ai în legătură cu fragmentul ales?

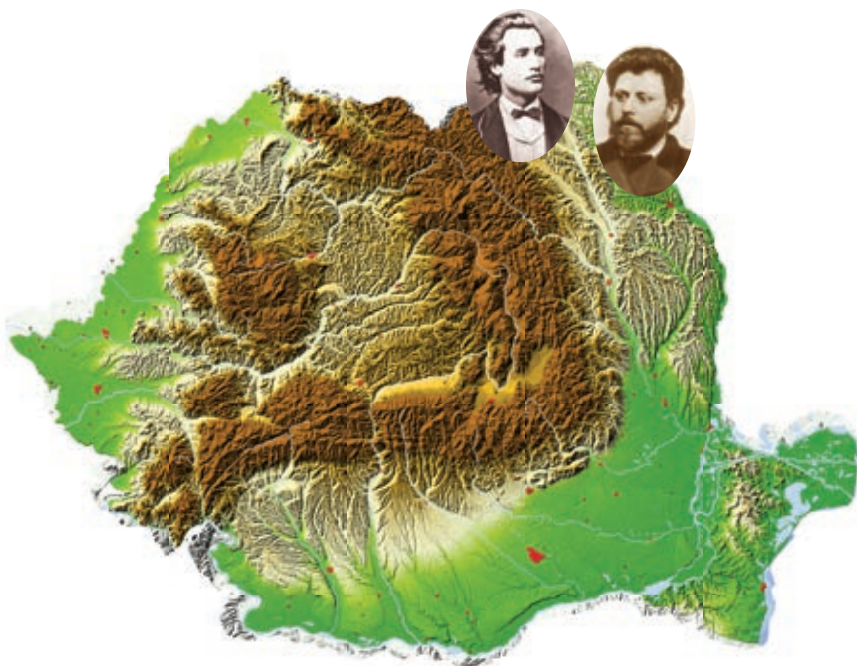
- 2. În textul Ioanei Pârvulescu se aduc în fața cititorilor valorile prieteniei, existente din cele mai vechi timpuri, în diversele culturi ale lumii. Ilustrează aceste valori cu situații din legenda citită, realizând un tabel asemenea celui de mai jos.

VALORILE PRIETENIEI	SITUAȚIA DIN LEGENDĂ
„...este deasupra capriciilor și mâniilor, deasupra dorințelor hulpave, a răsplății și a răzbunării“	
„Să dorești binele pentru altcineva înseamnă... să-l dorești, totodată, pentru tine“	
„Prietenia nu te face să suferi.“	
„Prietenia nu există fără reciprocitate și fără egalitate...“	
„Prietenia e pe viață. Dacă s-a terminat, s-a terminat viața, și nici chiar asta nu oprește prietenia.“	
„Te bucuri întotdeauna când îți revezi un prieten.“	

DINCOLO DE TEXTE

- 1. Valorile prieteniei și sacrificiul pentru binele comunității sau al unei ființe dragi apar și în literatura română în opere cum sunt basmul popular *Greuceanu*, cules de Petre Ispirescu, sau textul *Poveste cu oi* (vol. *Cartea cu jucării*), scris de Tudor Arghezi. Citește una dintre aceste opere și redactează un text de aproximativ 100 de cuvinte, în care să menționezi ce ți-a plăcut și ce nu ți-a plăcut în povestea citită.

- 2. Prietenia dintre scriitorii Mihai Eminescu și Ion Creangă este una dintre cele mai cunoscute din literatura română. **Lucrați în echipe** de 4-5 colegi și căutați alte prietenii celebre din cultura română sau universală, din trecut sau din prezent. Realizați, apoi, împreună (toate grupele), o hartă a prieteniei, poziționând personalitățile în zonele geografice de unde provin acestea.

■ Se dă textul:

Cireșarii își aleseseră locul pentru popasul de noapte într-o poiană largă, aflată la vreo cinci sute de metri de intrarea în peșteră. Își instalaseră în grabă două corturi: unul mare pentru băieți, altul mai mic pentru fete. Masa de seară se servi repede, transformându-se printr-o hotărâre unanimă în cea mai îmbelșugată masă a zilei. Îndeletnicirea lor de moment, foarte domestică și comună, se petrecea într-un decor unic, de o rară sălbăticie și măreție. Parcă erau în fundul unei căldări, înconjurați de stânci uriașe, de dantele și zorzoane de piatră, și mai erau arborii cu răcori înmiresmate, și mai ales culorile amurgului ca niște falduri blânde, binecuvântându-i și veghind deasupra capetelor lor.

Cutezătorii fuseseră harnici și inimoși: ajunseseră la peșteră odată cu asfințitul, își pregătiseră locul pentru popasul de noapte, erau toți sănătoși, nu mai erau flămânzi și parcă și oboseala pleca încet din ei ... Da! ... Ziua încă nu se terminase și nici lumina nu se subțiasse de tot, și mai erau câteva treburi de făcut, unele plăcute, poate chiar distractive, altele ceva mai grele, la care nu oricine putea să se încumete. Dar rolurile erau împărțite de multă vreme.

Astfel, în timp ce Ursu și Victor, cu toporiștele în mâini, se repeziră spre marginea pădurii pentru a alege lemne de plută, Lucia și Dan, manevrând cam la întâmplare două lopeți scurte, de excursie, rădeau iarba și frunzișul dintr-un cerc trasat cu grijă între cele două corturi și săpau chiar în mijlocul cercului o groapă ovală. Ionel și Maria aduceau vreascuri, cu brațele, parcă ferindu-se unul de altul, fiecare făcându-și depozitul propriu.

– Gata! îi trezi Lucia din preocuparea lor oarbă și îndărătnică. Cu ce ați adus până acum, putem petrece aici o noapte polară...

Și se pregăti să aprindă focul, dar Maria se întepeni în fața ei:

– Stai! încă n-ai voie să faci focul!

(Cireșarii – Vol. 1 – Teroarea neagră, cap. IX, 4, Constantin Chiriță)

■ ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

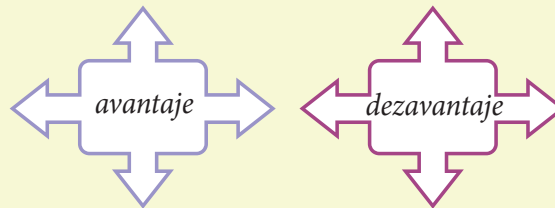
- 1. Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele: *largă*, *repede*, *harnici*, *nu se terminase*, *stai*.
- 2. Transcrie două grupuri de cuvinte care se referă la spațiul întâmplărilor.
- 3. Menționează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - a. Fetele aveau un cort mai mare decât băieții.
 - b. Cina a fost cea mai bogată masă a zilei.
 - c. Copiii au ajuns la peșteră înainte de a se întuneca.
 - d. Ursu și Victor au plecat să exploreze pădurea.
 - e. Maria credea că nu e momentul ca focul să fie aprins.

- 4. Răspunde oral la următoarele întrebări.
 - a. De ce era unic locul în care au ajuns copiii?
 - b. Ce aveau de făcut Ursu și Victor?
 - c. Cui i-a revenit sarcina de a pregăti locul pentru foc?
 - d. Ce făceau Ionel și Maria?
 - e. Cine a vrut să aprindă focul?

■ ANALIZA TEXTULUI

- 1. Scrie ce înțelegi din următorul fragment: *Cu ce ați adus până acum, putem petrece aici o noapte polară...*
- 2. Precizează cel puțin trei trăsături ale grupului de prieteni prezentat în fragmentul dat, având în vedere ce fac aceștia.
- 3. Consideri că este distractiv să aprinzi un foc în mijlocul naturii? Scrie un text de aproximativ 70 de cuvinte, în care să formulezi un răspuns argumentat la această întrebare.
- 4. Personajele din textul citit muncesc în echipă, împărțind sarcinile. Notează avantaje și dezavantaje ale muncii în echipă.

■ VALORIFICĂM TEXTUL

- 1. Menționează la ce timpuri ale modului indicativ sunt următoarele verbe preluate din text: *aleseseră, se servi, săpau, ați adus, putem*.
- 2. Transcrie, din text, verbul la modul imperativ, menționând persoana și numărul.
- 3. Indică predicatul verbal din următorul enunț.
Și se pregăti să aprindă focul, dar Maria se înțepeni în fața ei.
- 4. Scrie o propoziție afirmativă și una negativă în care să apară verbul *a explora* la modul indicativ, timpul viitor.

■ DINCOLO DE TEXT

- 1. Imaginează-ți ce s-a întâmplat în continuare și scrie, în acest sens, un text narativ de aproximativ 150 de cuvinte.
- 2. **Lucrați în perechi!** Priviți imaginea alăturată și precizați ce conține, menționând mesajul, respectiv scopul acesteia.

 Citește textul și rezolvă cerințele.

– Biletele, domnilor! zice conductorul, intrând cu zgomot în compartimentul nostru.

Acum Bubico scoate capul foarte sus și, vrând să sară afară de la locul lui, începe să latre și mai grozav ca adineaori. Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează. Conductorul face un pas către cocoana, care-și caută biletul ei în săculețul de mână, pe când Bubico latră și chelălăie disperat, smucindu-se să iasă din paner.

– Bubico! zice cocoana, șezi mumos, mamițo!

Și-ntinde biletul. Când mâna conductorului s-a atins de mâna cocoanei, Bubico parc-a-nnebunit. Dar conductorul și-a terminat treaba și iese. Cocoana își învelește favoritul mângâindu-l „mumos“; eu mă lungesc la loc închizând ochii, pe când Bubico mârâie înfundat ca tunetul care se tot depărtează după trecerea unei grozave furtuni. [...]

„Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului!“ zic în gândul meu. N-am văzut de când sunt o javră mai antipatică și mai scârboasă... Dacă aș putea, i-aș rupe gâtul.

În zbieretele desperate ale lui Bubico, mamițica îmi dă s-aprind. Îi mulțumesc și m-așez în locul cel mai depărtat din compartiment, de teamă că n-am să mai pot rezista pornirii și am să-i trag la cap când și l-o mai scoate din paner.

– Frumușel cățel aveți, zic eu cocoanii, după câteva momente de tăcere; da' rău!

– Aș! nu e rău, zice cocoana; până se-nvață cu omul; dar nu știți ce cuminte și fidel este, și deștept! Ei bine! e ca un om, frate! doar că nu vorbește...

Apoi către paner, cu multă dragoste:

– Unde-i Bubico?... Nu e Bubico!...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

– Să-i dea mama băiețelului zăhărel?... Bubico! Bubi!! [...]

(Bubico, I. L. Caragiale)

- 1. Decide dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - a. Bubico rămâne nepăsător când intră controlorul în compartiment.
 - b. Gălăgia făcută de cățel îl deranjează pe povestitor.
 - c. Povestitorul se îndepărtează de paner de teamă să nu fie mușcat de Bubico.
 - d. Stăpâna lui Bubico este de părere că acesta este deștept asemenea unui om.
 - e. Doamna îl alintă pe cățel, dorind să-i ofere zahăr.

- 2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date:

- a. zice
- b. șezi
- c. a terminat
- d. n-am să pot
- e. să sară

- 1. mod indicativ, viitor
- 2. mod indicativ, perfect compus
- 3. mod imperativ
- 4. alt mod
- 5. mod indicativ, prezent
- 6. mod indicativ, imperfect

- 3. Completează următoarele enunțuri.
 - a. În text predomină verbele la modul indicativ, timpul ...
 - b. Verbul *a zice* are la imperativ, negativ, persoana a II-a, singular, forma ...
 - c. Verbul *n-am văzut* este la persoana ..., numărul ...
 - d. Verbul *mulțumesc* are la indicativ, perfect simplu, forma ...
 - e. Predicatele verbale din enunțul *Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează* sunt ... și ...

- 4. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

- a. Identifică două repere spațiale din text.
- b. Numește personajele care iau parte la acțiune.
- c. Precizează două trăsături ale lui Bubico.
- d. Menționează care este părerea povestitorului despre cățel.
- e. Transcrie un fragment în care este surprinsă reacția lui Bubico în momentul în care este alintat de stăpână.

- 5. Continuă textul cu un dialog, de 6 replici, între povestitor și stăpâna lui Bubico.

- Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment?
- Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

Punctaj acordat:

- 1. **10 puncte**
(5 × 2 puncte)
- 2. **10 puncte**
(5 × 2 puncte)
- 3. **20 de puncte**
(5 × 4 puncte)
- 4. **20 de puncte**
(5 × 4 puncte)
- 5. **30 de puncte**
(6 × 5 puncte)

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

La finalul acestei unități,

➤ **A. vei ști:**

- ce este textul explicativ;
- ce este substantivul (comun/propriu);
- ce este articolul;
- ce este pronumele (personal/de politețe);
- ce este subiectul;
- cum se face acordul predicatului cu subiectul.

➤ **B. vei fi capabil:**

- să faci predicții;
- să identifici relații cauză – efect, problemă – soluție etc.;
- să descoperi caracteristici ale textului explicativ;
- să împărtășești impresii de lectură;
- să integrezi în textul scris desene, grafice, fotografii, scheme;
- să folosești corect, în scris și în vorbire, forme diferite ale substantivelor, articolelor, pronumelor;
- să alcătuești enunțuri corecte, făcând acordul predicatului cu subiectul;
- să descoperi variații ale formei și sensului cuvântului, în timp;
- să formulezi răspunsuri personale și/sau creative;
- să identifici valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice.

➤ **C. vei manifesta:**

- interes pentru a participa la interacțiuni verbale, valorificând ascultarea activă;
- un comportament comunicativ politicos față de interlocutori;
- dorința de a analiza constant textele proprii sau texte diverse, în vederea stabilirii corectitudinii, coerenței și clarității acestora;
- respect pentru cartea tipărită și digitală.

COMUNICARE ORALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Priviți fotografia și **discutați în grupe** de câte patru elevi.

1. Unde se petrece acțiunea?
2. Ce fac elevii?
3. Despre ce credeți că vorbesc?
4. Ce face elevul din stânga imaginii?
5. Cum credeți că se simt elevii?

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

1. Vizionați, pe varianta digitală a manualului, filmul „2 aprilie – Ziua Internațională a Cărții pentru Copii“, urmărind:

 - a. tema discuției dintre elevi și profesoară;
 - b. felul în care interacționează elevii cu profesoara;
 - c. emoțiile trăite și transmise de elevi și de profesoară.
2. Reluați vizionarea filmului. Răspundeți la întrebări și notați răspunsurile în caiete.

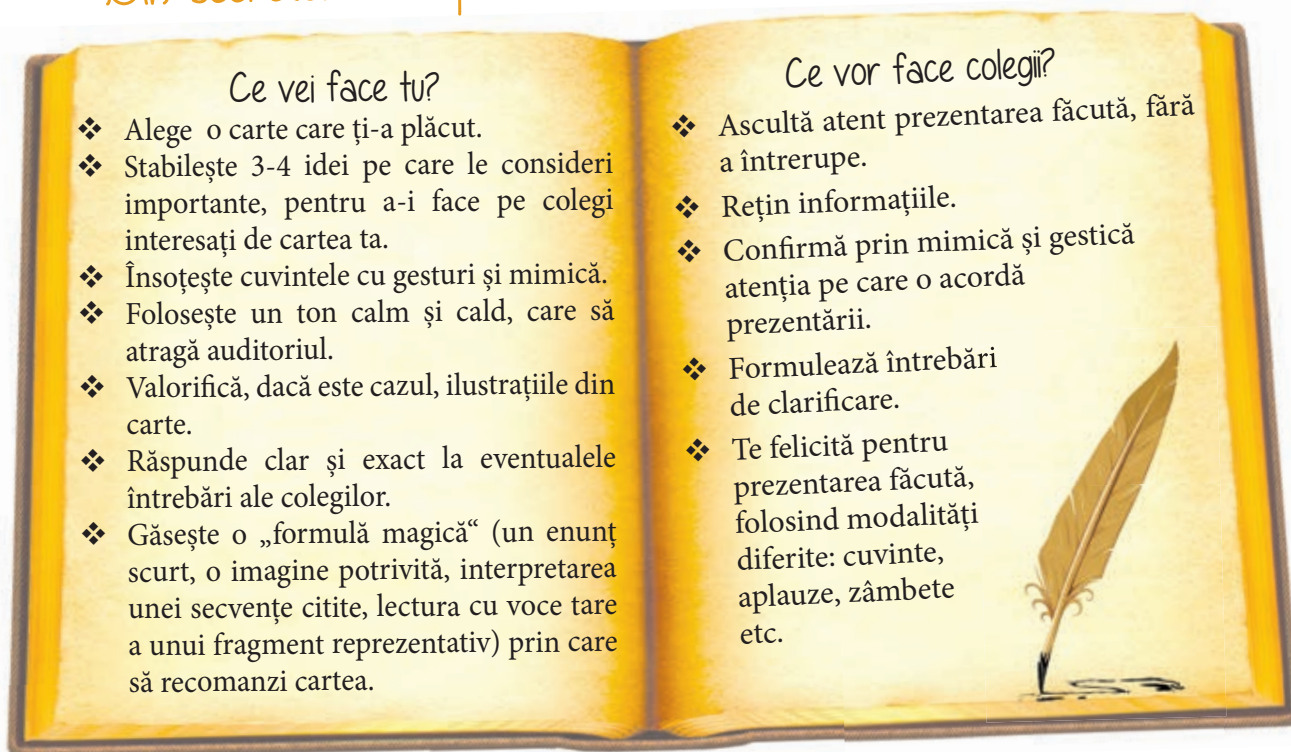
 - a. Care este tema textului audiat?
 - b. Care sunt cuvintele-cheie folosite de elevi? Descoperiți cel puțin trei dintre acestea.
 - c. Ce cărți au citit elevii?
 - d. Cum își recomandă elevii cartea preferată? Care sunt aspectele pe care le scot în evidență?
 - e. Ce modalități au folosit vorbitorii pentru a-și exprima emoțiile? Dacă aveți nevoie de sprijin, recitiți informațiile de la pagina 43.
3. Ascultă cu atenție schimbul de mesaje din film. Notează:

 - a. o întrebare formulată de cadrul didactic;
 - b. un răspuns dat de un elev;
 - c. solicitarea unei clarificări;
 - d. recomandarea făcută de profesoară;
 - e. un compliment și răspunsul la compliment;
 - f. felicitarea elevilor de către cadrul didactic.

■ CREĂM ȘI NE JUCĂM

■ 1. Alege o carte din cele citite de tine. Realizează o prezentare atractivă, pentru a-ți convinge colegii să o citească și ei.

Din secretele unei prezentări atractive a unei cărți citite!

Ce vei face tu?

- ❖ Alege o carte care ți-a plăcut.
- ❖ Stabilește 3-4 idei pe care le consideri importante, pentru a-i face pe colegi interesați de cartea ta.
- ❖ Însoțește cuvintele cu gesturi și mimică.
- ❖ Folosește un ton calm și cald, care să atragă auditoriul.
- ❖ Valorifică, dacă este cazul, ilustrațiile din carte.
- ❖ Răspunde clar și exact la eventualele întrebări ale colegilor.
- ❖ Găsește o „formulă magică” (un enunț scurt, o imagine potrivită, interpretarea unei secvențe citite, lectura cu voce tare a unui fragment reprezentativ) prin care să recomanzi cartea.

Ce vor face colegii?

- ❖ Ascultă atent prezentarea făcută, fără a întrerupe.
- ❖ Rețin informațiile.
- ❖ Confirmă prin mimică și gestică atenția pe care o acordă prezentării.
- ❖ Formulează întrebări de clarificare.
- ❖ Te felicită pentru prezentarea făcută, folosind modalități diferite: cuvinte, aplauze, zâmbete etc.

■ 2. Organizați un „club de lectură” la care să invitați colegii mai mici, din clasa a IV-a. Alegeți una dintre cărțile citite de voi și găsiți o modalitate atractivă de prezentare:

- jucați rolul personajului principal;
- citiți cu voce tare fragmente reprezentative;
- reprezentați cu ajutorul gesticii și al mimicii (pantomimă) o secvență din carte;
- fiți o „carte vorbitoare”.

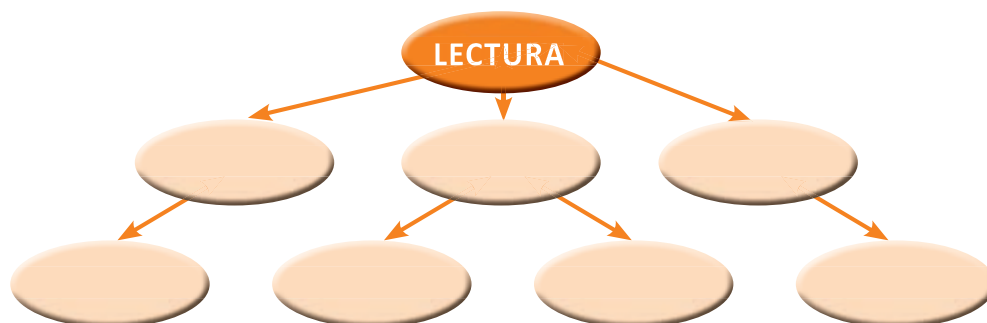
Sărbători ale cărții

- 16 februarie – Ziua Internațională a Cititului Împreună
- 3 martie – Ziua Mondială a Scriitorilor
- 2 aprilie – Ziua Internațională a Cărții pentru Copii
- 23 aprilie – Ziua Internațională a Cărții și a Drepturilor de Autor, Ziua Bibliotecarului

LECTURĂ. ÎMPĂRTĂȘIREA IMPRESIILOR DE LECTURĂ

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- 1. Ce este, după părerea ta, lectura?
Împărtășește ideile tale cu ceilalți colegi.
Completați, pe o foaie A3, ciorchinele de idei, pornind de la modelul dat.
Afișați foaia în sala de clasă și completați-o pe măsură ce aflați noi informații despre lectură, parcurgând această unitate de învățare.

- 2. Exprimă-ți opinia! Cum poți deveni scriitor?

MANUSCRISUL ȘOARECELUI-SCRIITOR DIN PODUL CU CĂRȚI

de Ion Acsan

Am venit pe lume într-un întunecos ungher¹ al podului doldora² de cele mai gustoase bucate. Nu pentru cerul gurii, ci pentru foamea minții, greu de potolit. Nu m-a speriat numărul casei – 13! – căci nu sunt superstițios. Numele străzii însă da: a Pisicilor. Nu la singular, ci la plural. Ca și cum una singură n-ar fi fost îndeajuns. Noroc că nicio mustăcioasă cu gheare de oțel nu se ivea fie și în trecere pe acoperiș.

¹ ungher – colț, loc retras

² doldora – umplut peste măsură, plin până la refuz

Cu destulă frică am crescut printre cărțile unui profesor de literatură. [...]

Ageamiu³ cum eram, potrivit năravului⁴ meu șoricesc, m-am apucat să rod copertile și cotoarele, ca să-mi tocesc dinții. Altfel aș fi ajuns mai dințos ca ruda mea mai renumită prin talentele ei arhitectonice: castorul. Profesorul m-a certat zdravăn, făcându-mă de două parale: „Cum de-ai îndrăznit să te atingi de niște cărți pe care nici nu le înțelegi? Te pricepi să le deosebești pe cele bune, care merită să fie citite, de cele rele, demne de dinții tăi năstrușnici? Ești un demon ignorant și distructiv. N-ai ce căuta în străvechiul templu cu coloane de carton și pereți de hârtie tipărită! Du-te mai întâi la școală și pe urmă stăm de vorbă!“ [...]

L-am ascultat totuși pe pedagogul meu și am încetat numaidecât să rod cărțile pe care nu eram în stare să le judec. Mereu cu ochii pe mine, maestrul a băgat de seamă că mă cumișisem dintr-odată. Mi-a zis: „Bravo, ești un șoricel ascultător! O să ne înțelegem bine. Poate ai și un dram⁵ de minte în căpșorul tău îmblănit, ce crezi?!“

Gestul afirmativ cu care am întărit presupunerea lui profesorală l-a făcut să izbucnească într-un râs homeric⁶. Înainte să mă expedieze degrabă sub rafturile cu cărți, a adăugat sentențios: „Înfățișează-te în fiecare dimineață la masa mea de lucru, ca să te învăț cititul și scrisul. Și acum, piei din ochii mei, analfabetule!“

A doua zi am fost mai punctual decât învățătorul meu voluntar. Tocmai el s-a arătat mai încurcat decât mine, căutând să-și ascundă surpriza printr-un mormăit: „Mă bucur că ești un rozător de cuvânt. Pasămite, faci parte din tagma⁷ șoarecilor năzdrăvani, care se nasc arareori în neamul vostru...“ [...]

„Cu cititul ne vom descurca noi prin semne. Mai greu o să fie însă cu scrisul. Sper că nu vrei să rămâi un simplu cititor, neînstare să se iscălească? Ar fi păcat!“ [...]

Cu o respectuoasă plecăciune, m-am și retras în încăperea mea de viitor elev. Mi-am controlat ținuta într-un ciob de oglindă. Mi-am netezit blănița cam răvășită și plină de praful așternut pe rafturile colindate zilnic. M-a nemulțumit profund atât manichiura, cât și pedichiura. Mi-am ros fără milă toate gheruțele, care crescuseră în voie. N-am cruțat decât una singură, adică pe cea mai lungă de la lăbuța dreaptă din față. A doua zi, învățătorul mi-a controlat ținuta de elev, oprindu-se desigur și la lăbuțe. A ghicit de îndată rostul ciudatei mele manichiuri, exclamând încântat: „Va să zică ți-ai și procurat un toc nedecupabil, cu peniță cu tot! Rămâne doar să-ți fac

³ *ageamiu* – începător, fără experiență

⁴ *nărav* – obicei, deprindere rea

⁵ *dram* – (în text) bucătică, fărâmă, strop, pic

⁶ *râs homeric* – râs puternic, zgomotos

⁷ *tagmă* – totalitatea persoanelor care aparțin aceleiași categorii profesionale sau sociale; ceată

- Ion Acsan este autorul volumului *Povestirile unui șoarece de bibliotecă*, volum din care face parte textul alăturat.

o călimară dintr-un degetar. Dacă te mânjești cu cerneală pe lăbuță și pe botișor, nu-i nimic. Iese la spălat. Gheara asta ți-a crescut precum nasul lui Pinocchio, de câte ori spunea o minciună. Vezi să nu scoți cu ea ochii vreunei pisici. Și nu te scârpina la urechi când nu știi lecția, că te zgârii!”

Am învățat mai întâi alfabetul. Profesorul mi-a arătat litera A, spunându-mi: „Seamănă cu botișorul tău, nu-i așa?”

Litera C a asemuit-o cu o gheară de pisică. Pentru fiecare literă găsea câte o apropiere plină de haz și de farmec. [...] „Un elev ca tine trebuie să scrie corect și citeț, nu neapărat și frumos. Ai grijă să nu apeși prea tare, că rupi hârtia. Oricum, ești fără nicio îndoială descoperitorul *digitografiei* – scrierea cu degetul, mai bine zis cu gheara. Un toc mai pe măsura ta nici n-aș fi putut găsi!” [...]

Ambiția care mă rodea era să ajung un șoarece-scriitor, cel dintâi și cel mai bun, se subînțelege. Râvneam să asigur numelui meu un renume literar: să aibă și șoarecii un autor al lor, care să rivalizeze cu neobrăzatul motan Murr: cu el se laudă toată pisicimea. M-au atras cărțile care povesteau aventurile reale sau închipuite ale șoarecilor de-a lungul veacurilor. Nici una nu oglindea marile merite ale șoricimii, rolul pe care l-a jucat ea din trecutul îndepărtat până azi...

Începutul n-a fost deloc ușor. Am așteptat zadarnic să coboare asupra mea misterioasa inspirație. [...] După așteptări zadarnice, m-am resemnat. Unde voi găsi un editor gata să publice volumul de versuri cam neoriginale ale unui original șoarece, fie el și de bibliotecă? La urma urmelor, proza era mult mai nimerită pentru sarcina mea de cronicar al ginte⁸ rozătoarelor mărunte. Povestitorii au oricum mai mare căutare decât stihuitorii⁹. Până una alta, am renunțat la poezie. Deocamdată, firește! Mai întâi să-mi încerc norocul în proză. După aceea, vom vedea. Faima de povestitor îmi va deschide toate ușile. Hai s-o dobândim atunci pe aceasta. Așadar, m-am așternut pe treabă și, după multă trudă, am isprăvit: Povestirile unui șoarece de bibliotecă. Se va găsi un binevoitor care va încredința tiparului manuscrisul meu...

⁸ *gintă* – grup de oameni care provin dintr-un strămoș comun

⁹ *stihuitor* – poet, versificator

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

- **1.** Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensul cuvintelor necunoscute, identificate în timpul lecturii textului.
- **2.** Descoperă care dintre cuvintele explicate în subsolul paginii sunt folosite și astăzi. Alcătuieste, în scris, câte un enunț cu minimum patru dintre cuvintele identificate.
- **3.** Indică sinonimele cuvintelor: *a se ivi, a numi, ispravă, frică, restituire, a citi, neobrăzat, a controla.*
- **4.** Formulează enunțuri cu antonimele cuvintelor: *mă bucura, arareori, dorit, simplu, ordine, a deschide, toate, a isprăvi.*
- **5.** Realizează oral corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana **B**, sinonimele structurilor din coloana **A**, apoi transcrie enunțurile în caiet.

A	B
1. au venit pe lume	a. bibliotecă
2. foamea minții	b. o pisică
3. o mustăcioasă cu gheare de oțel	c. s-au născut
4. a face de două parale	d. era atent
5. templu cu coloane de carton și pereți de hârtie tipărită	e. carte
6. era numai ochi și urechi	f. a face de rușine
	g. nevoia de cunoaștere

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- **1.** Recitește cu voce tare primele trei paragrafe și răspunde la următoarele întrebări.
 - a. Unde s-a născut șoarecele-scriitor?
 - b. De ce îl speria adresa casei?
 - c. Unde a crescut șoarecele?
 - d. Ce îl nemulțumea pe șoarecele-scriitor?
 - e. Din ce cauză a fost certat de profesor?
 - f. Care a fost îndemnul profesorului?
- **2.** Descoperă, în text, fragmentele în care se relatează cum învață șoarecele să scrie. Recitește fragmentele și stabilește ideile principale și secundare ale acestora.
- **3.** Descrie activitatea de secretar a șoarecelui, folosind fragmentele de text potrivite.

Textul explicativ oferă informații care permit cititorului/ascultătorului să înțeleagă un cuvânt, un fenomen, o acțiune etc. Texte explicative găsim în:

- dicționare și enciclopedii,
- notițe,
- manuale școlare,
- instrucțiuni de folosire etc.

Paragraful este un fragment dintr-un text care cuprinde o anumită idee, se desparte de restul textului printr-un alineat nou.

■ INTERPRETĂM

- **1.** Explică semnificația expresiilor *a roade cărțile*, *șoarece de bibliotecă*, *a da de gustul cărților*.
- **2.** Șoarecele de bibliotecă prezintă cărțile care i-au plăcut: „M-au atras cărțile care povesteau aventurile reale sau închipuite ale șoarecilor de-a lungul veacurilor“. Indică motivul pentru care crezi că l-au atras aceste cărți.
- **3.** Finalul textului indică preocupările scriitoricești ale șoarecelui. Explică de ce își intitulează scrierile *Povestirile unui șoarece de bibliotecă*.
- **4.** Exprimă-ți opinia! Este biblioteca profesorului de literatură un spațiu al cunoașterii?
- **5.** Scrie un text de 80-100 de cuvinte, relatând ce crezi că s-a întâmplat în continuare cu șoarecele-scriitor.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- **1.** Imaginează-ți că șoarecele a finalizat povestirile sale și a găsit un editor care să-i publice cartea. Creează o copertă de carte care să atragă viitorii cititori.
- **2. Activitate pe grupe.** Participați la lansarea cărții șoarecelui-scriitor.
 - a. Stabiliți, pentru fiecare membru al grupului, câte un rol: șoarecele-scriitor, profesorul de literatură care l-a învățat să scrie, cititorul, participantul la lansarea cărții etc.
 - b. Interpretați rolurile în fața clasei. Valorificați, pentru rolurile jucate, informațiile oferite de text.
- **3.** Împărtășește-ți impresiile de lectură!
 - a. Alege din textul citit un fragment/un paragraf care ți-a plăcut.
 - b. Citește-l cu voce tare colegilor.
 - c. Explică, în două-trei enunțuri, motivul pentru care l-ai ales.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII SUBSTANTIVUL. FELUL, GĒNUL, NUMĂRUL, CATEGORIA DETERMINĂRII

CITIM

Ioana și Mihai sunt elevi în clasa a cincea.
Din ochii bunicii se citește bunătatea.
Citirea cărilor ne oferă bucurii.
Florile împodobesc grădina școlii.
Din parc se aud răsete de copii.
Când este furtună, fulgerele brăzdează cerul.

OBSERVĂM

1. Stabilește ce denumesc cuvintele subliniate: nume de ființe, lucruri, fenomene, stări sufletești etc.
2. Selectează, dintre cuvintele subliniate, pe cele care indică un singur obiect.
3. Descoperă, dintre cuvintele subliniate în ultimele trei enunțuri, pe cele care arată că obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor. De exemplu, *florile*.

*Substantivele
proprie se
scriu cu literă
inițială mare:
Ana, România,
Venus, Unirea
Principatelor etc.*

AFLĂM

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește **obiecte** (ființe, lucruri, fenomene, însușiri, acțiuni, stări sufletești etc.).

Substantivul poate fi:

- **comun** – denumește obiecte de același fel, neindividualizate:
copil, floarea-soarelui, masă, ninsoare, blândete, alergare, entuziasm etc.;
- **propriu** – denumește obiecte unice: *Veronica, București, Munții Carpați, Uniunea Europeană, UNICEF* etc.

Substantivul are trei **genuri**, care se determină prin numărare:

- **masculin (un – doi)**: *un elev – doi elevi, un urs – doi urși, un munte – doi munți*;
- **feminin (o – două)**: *o elevă – două eleve, o floare – două flori, o câmpie – două câmpii*;
- **neutru (un – două)**: *un oraș – două orașe, un album – două albume, un gând – două gânduri*.

Numărul substantivelor:

- **singular** – exprimă un singur obiect: *bancă, profesor, bucurie, ploaie, miros* etc.
- **plural** – exprimă mai multe obiecte: *bănci, profesori, bucurii, ploi, miroșuri* etc.

Articolul este un cuvânt ajutător sau un sunet/grup de sunete care însoțește substantivul; arată măsura în care obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor.

Articolul hotărât arată că obiectul denumit este cunoscut, adică determinat.

Masculin		Feminin		Neutru	
Singular	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural
autorul	autorii	cartea	cărțile	desenul	desenele
autorul lui	autorii lor	cărți ii	cărți lor	desenul lui	desene lor

Articolul hotărât care însoțește substantivele proprii poate fi:

- alipit numelor proprii feminine: Marie**i**, Oane**i**;
- așezat înaintea numelor proprii masculine și a unor nume proprii feminine: **lui** Vasile, **lui** Carmen.

Articolul nehotărât arată că obiectul denumit este mai puțin cunoscut, adică nedeterminat.

Masculin		Feminin		Neutru	
Singular	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural
un autor	niște autori	o carte	niște cărți	un desen	niște desene
unui autor	unor autori	unei cărți	unor cărți	unui desen	unor desene

EXERSĂM

1. Identifică substantivele din textele următoare.

- a. „Urșii se opriră din joacă, văzură muntele și pricepură că se va ciocni de sloiul lor, strivindu-i sub greutatea lepezilor de gheață. Speriați, săriră în apă și se depărtară degrabă, în vreme ce Martin – neobișnuit cu viața de la pol – rămase pe sloi. Când înțelese ce primejdie îl paște voi să sară și el în apă.“

(Vladimir Colin, *Povestea ursului cafeniu*)

- b. „Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiardat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a iedului.“

(Emil Gârleanu, *Căprioara*)

c. „Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mâhnire Cetatea Neamțului de atâtea veacuri!“

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

- **2.** Analizează substantivele identificate la exercițiul 1, completând, în caiete, tabelul de mai jos, conform modelului dat.

Substantivul	Felul	Genul	Numărul	Articulat cu.../ Nearticulat
mușchiul	comun	masculin	singular	articol hotărât

- **3.** Grupează următoarele substantive după gen: *acrobați, afine, aviator, basme, borcan, brazi, buzunare, ciupercă, călăreți, cântece, cercetător, cireșe, clasamente, consimțământ, crengi, decizie, emoții, formalitate, garoafe, grimase, horă, interdicții, indemn, joc, legătură, luptători, mașină, moșnegi, nisipuri, ocean, palmier, pasăre, portocale, poveste, portar, ramură, repetiții, roboți, salvare, sistem, spic, sticlă, șarpe, știre, șurub, telecabină, turn, țară, ușă, văi, vulturi, xilofon.*

Substantivele reprezintă aproximativ 50% din totalitatea cuvintelor limbii române.

- **4.** Modifică următoarele substantive, trecându-le de la singular la plural: *achiziție, activitate, balerină, breloc, burete, caleidoscop, cașcaval, catalog, cal, cercetaș, compliment, dialog, domnitor, excepție, formă, fotografii, gimnast, influență, izolare, împăcare, junglă, kilometru, lacăt, margaretă, mandolină, muzician, navă, orchestră, os, pericol, plugușor, poveste, portar, regulament, realitate, revedere, sacou, scară, seism, stejar, supărare, șarpe, talpă, termos, topire, țârm, uragan, vagon, vânt, vestimentație, xerox.*

- **5.** Se dă textul:

„În vremea veche, pe când oamenii, cum sunt ei azi, nu erau decât în germenii viitorului, pe când Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pământului, în vremea veche trăia un împărat întunecat și gânditor ca miazănoaptea și avea o împărăteasă tânără și zâmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de când împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul și lăsase de moștenire fiilor și nepoților ura și vrajba de sânge. Cincizeci de ani și numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrânit, slăbit de lupte și suferințe – împărat ce-n viața lui nu răsese niciodată, care nu zâmbea nici la cântecul nevinovat al copilului, nici la surâsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveștile bătrâne și glumețe ale ostașilor înălbiți de bătălie și nevoi.“

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din lacrimă*)

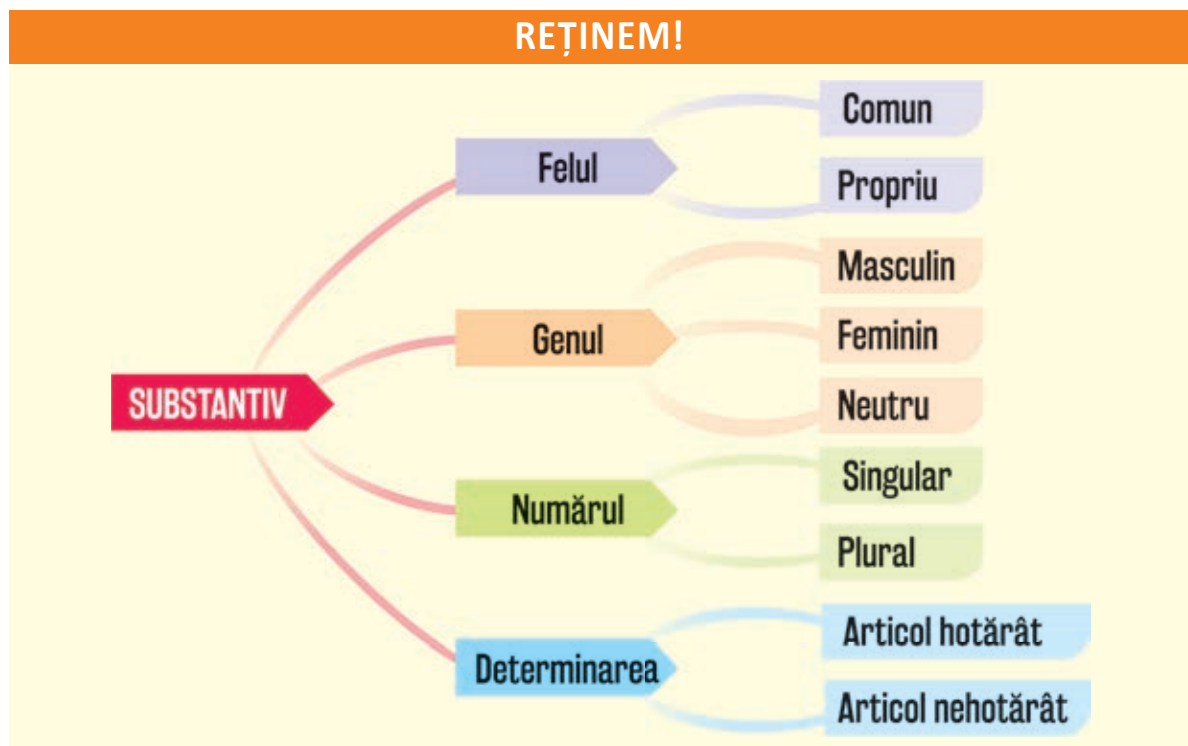
- a. Stabilește ce denumesc substantivele identificate în text, după modelul: *vremea* – denumește o diviziune a timpului;
oamenii – nume de ființe.

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Substantivele *codru*, *membriu*, *ministru*, *litru* se scriu cu un singur **-i** la plural, nearticulat, și cu **-ii** la numărul plural, articulat:
- codru – codri – codrii
- membru – membri – membrii

- Extrage din text substantivele de gen masculin, număr singular.
- Identifică substantivele articulate cu articol hotărât.
- Descoperă substantivele la numărul singular și trece-le, în enunțuri potrivite, la numărul plural.

VALORIFICĂM

- Alcătuiește câte un enunț în care să introduci un:
 - substantiv propriu, nume de persoană;
 - substantiv propriu, nume de corpuri cerești;
 - substantiv propriu, nume de instituții;
 - substantiv comun, genul feminin, numărul singular, articulat cu articol hotărât;
 - substantiv comun, genul masculin, numărul plural, articulat cu articol nehotărât;
 - substantiv comun, genul feminin, numărul plural, nearticulat;
 - substantiv comun, genul neutru, numărul singular, articulat cu articol nehotărât;
 - substantiv comun, genul masculin, numărul singular, articulat cu articol hotărât.
- Prezintă, în scris, într-un text de 60-80 de cuvinte, ultima carte citită, folosind și substantivele: *scriitor*, *carte*, *copertă*, *titlu*, *cititor*, *emoție*, *bucurie*.

PRONUMELE PERSONAL

CITIM

Oana și Mihai sunt în curtea școlii. Ei discută.

– Eu am început să citesc cartea pe care mi-ai recomandat-o tu, spune Oana.

– Foarte bine, răspunde Mihai. Mie mi-a recomandat-o Alina. Ea a primit-o cadou de ziua ei.

– Ce interesant! Noi, cei trei colegi de clasă, citim aceeași carte!

OBSERVĂM

1. Observă cuvintele subliniate. Stabilește rolul lor:
 - a. oferă detalii despre elevii care dialoghează;
 - b. înlocuiesc numele unor persoane;
 - c. sunt nume de persoane.
2. Descoperă care dintre cuvintele subliniate indică: persoana care vorbește; persoana cu care se vorbește; persoana despre care se vorbește.

AFLĂM

Pronumele este partea de vorbire care ține locul unui nume/substantiv.

Pronumele personal indică persoanele care participă la actul comunicării.

Pronumele personal își schimbă forma după persoană, număr și gen.

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Pronumele personale *eu, el, ea, ei, ele* se rostesc cu *i* la început, dar se scriu cu *e*.

Persoana	I	a II-a	a III-a	
			Genul masculin	Genul feminin
Numărul singular	<i>eu, mie, îmi, mine, mă, m-</i>	<i>tu, ție, îți, tine, te</i>	<i>el, lui, îi, i, îl, l-</i>	<i>ea, ei, îi, i, o</i>
Numărul plural	<i>noi, nouă, ne, ni</i>	<i>voi, vouă, vă, vi, v-</i>	<i>ei, lor, le, îi, i-</i>	<i>ele, lor, le</i>

La persoana a III-a se folosesc și alte forme ale pronumelui, considerate forme de politețe: *dânsul, dânsa, dânsii, dânsese*.

EXERSĂM

1. **Activitate în perechi.** Descoperiți și celelalte pronume personale, nesubliniate, din textul de la rubrica *Citim*. Stabiliți persoana, numărul și genul (acolo unde este cazul).

- **2.** Realizează corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana **B**, pronumele personale potrivite enunțurilor din coloana **A**.
Transcrie enunțurile în caiet.

A	B
<ul style="list-style-type: none"> • Maria este acasă, ... învață. • Măine ... vom pleca în excursie. • Călătorii sunt în tren, ... privesc pe fereastră peisajul montan. • Colegul meu rămâne în clasă, ... șterge tabla. • Măine la ce oră veți începe ... antrenamentul? • Azi nu sunt ... elevul de serviciu, ești ... • Ioana și Raluca sunt gemene, ... sunt în clasa a cincea. 	<ul style="list-style-type: none"> eu tu el ea noi voi ei ele

- **3.** Identifică pronumele personale din următoarele proverbe.
- Ce ție nu-ți place altuia nu-i face.
 - Cum tu mie, așa eu ție.
 - Mi-e milă de tine, dar de mine mi se rupe inima.
 - Mi-a veni și mie apa la moară.
- **4.** Alege forma corectă.
- Cartea din care îmi/mie citești un fragment este pe masă.
 - Ne/Mă doare o măsea.
 - În „Săptămâna altfel“, eu/noi vom vizita „Muzeul Național al Literaturii Române“.
 - Am primit un cadou frumos de la ea/ia.
 - Lui George îl/îi place sportul.
- **5.** a. Alcătuieste enunțuri cu următoarele cuvinte: *ea, ia, iei, ei*.
b. Citește cu voce tare enunțurile.
c. Stabilește partea de vorbire căreia îi aparține fiecare dintre cele patru cuvinte.

■ VALORIFICĂM

Activitate în perechi.

- Alcătuiți, în scris, un dialog, din 8-10 replici, în care să folosiți forme variate ale pronumelui personal.
- Prezentați oral, în fața clasei, dialogul realizat.
- Selectați, din dialogurile redade de colegi, pronumele personale.

PRONUMELE DE POLITEȚE

CITIM

În autobuz, toate locurile sunt ocupate. La stația următoare urcă o doamnă mai în vârstă.

Cornel, elev în clasa a cincea, se ridică de pe scaun, spunând:

- Doamnă, vă rog, luați loc dumneavoastră!
- Mulțumesc, dumneata ești foarte politicos!

OBSERVĂM

1. Descoperă cuvintele care țin locul unui nume.
2. Stabilește ce exprimă ele.

AFLĂM

- **Pronumele de politețe** este partea de vorbire care exprimă respectul față de anumite persoane.
- Pronumele de politețe are forme specifice pentru persoanele a II-a și a III-a.

Persoana	a II-a	a III-a	
		Genul masculin	Genul feminin
Numărul singular	dumneata (d-ta), dumitale (d-tale)	dumnealui (d-lui)	dumneaei (d-ei)
Numărul plural	dumneavoastră (d-voastră, dv., dvs.)	dumnealor (d-lor)	dumnealor (d-lor)

În vorbirea familiară, întâlnim și alte forme ale pronumelui de politețe: *mata, matală, mătălică*.

În limba actuală, formele pronumelui personal *dânsul, dânsa, dânsii, dânsese* sunt considerate pronume de politețe, indicând un grad minim de politețe.

SĂ SCRIEM CORECT!

dlui = domnului
d-lui = dumnealui

EXERSĂM

1. Identifică pronumele de politețe din enunțurile date.
 - a. - Ce noutăți doriți să ne prezentați dumneavoastră, domnule?
 - b. Cărțile și caietele dumnealor au fost corectate.
 - c. - Ce vreme urâtă! Cum ai reușit mata să ajungi la timp?
 - d. Dumnealui și-a cumpărat o carte de călătorie, iar dumneaei și-a ales un jurnal.
 - e. - Care este sportul dumitale preferat?
 - f. Prezentarea dumneavoastră este foarte interesantă.

■ **2.** Indică numărul, persoana și genul pronumelor de politețe identificate la exercițiul 1.

■ **3. Activitate în perechi.** Înlocuiți pronumele de politețe identificate la exercițiul 1 cu forme potrivite ale pronumelor personale. Stabiliți ce modificări a trebuit să faceți, ce altă parte de vorbire și-a schimbat forma.

■ **4.** Completează enunțurile cu formele potrivite ale pronumelor de politețe, trecute în paranteză:

- Cine este ...?
- Este domnul Ion Ionescu.
- Și ...?
- Este doamna Maria Ionescu, soția domnului Ionescu, prin urmare ... formează o familie.
- Vă mulțumesc ... că mi-ați oferit aceste informații.
- Mi-a făcut plăcere să discut cu ...

(*dumneata, dumneaei, dumnealui, dumneavoastră, dumnealor*)

REȚINEM!

PRONUMELE DE POLITEȚE

Exprimă respectul față de anumite persoane.

Are forme specifice pentru persoanele a II-a și a III-a.

VALORIFICĂM

■ **1.** Analizează pronumele personale și de politețe din textul următor.

Domnul: Domnu-i acasă?

Feciorul: Da, dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la țară.

D.: Dumneata spune-i c-am venit eu.

F.: Nu pot, domnule.

D.: De ce?

F.: E încuiată odaia.

D.: Bate-i să deschidă.

F.: Apoi, a luat cheia la dumnealui când a plecat. [...]

D.: Atunci e acasă.

F.: Ba nu, da n-a plecat la țară, a ieșit așa.

D.: Unde?

F.: În oraș!

D.: Unde?!

F.: În București.

D.: Atunci să-i spui c-am venit eu.

F.: Cum vă cheamă pe dumneavoastră?

D.: Ce-ți pasă?

F.: Ca să-i spui.

D.: Ce să-i spui? de unde știi ce să-i spui, dacă nu ți-am spus ce să-i spui? Stai, întâi să-ți spun; nu te repezi... Să-i spui când s-o-ntoarce că l-a căutat...

F.: Cine?

D.: Eu.

F.: Numele dv.?...

D.: Destul, atâta! mă cunoaște dumnealui... suntem prieteni...

(I. L. Caragiale, *Căldură mare*)

2. Activitate în grupe de câte patru elevi.

- Redactați două dialoguri, cu aceeași tematică, folosind în unul pronume personale, în al doilea, pronume de politețe.
- Prezentați în fața clasei cele două dialoguri.
- Identificați, în dialogurile prezentate de colegi, pronumele personale și pronumele de politețe.
- Stabiliți care a fost tema și pronumele cel mai frecvent folosit.

LECTURĂ. TEXT ALTERNATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, librăria este un „magazin în care se vând cărți“. Completează definiția librăriei cu detalii pe care le consideri relevante.

2. Activitate în perechi.

- Imaginați un dialog între un librar – proprietar al unei librării, negustor de cărți – și un elev/o elevă de clasa a V-a care dorește să cumpere o carte.
- Redactați, în caiete, dialogul imaginat. Veți avea în vedere:
 - indicarea formulelor de salut, la începutul și la sfârșitul dialogului;
 - folosirea unor întrebări și răspunsuri potrivite temei;
 - utilizarea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație.
- Interpretați, în fața colegilor, dialogul redactat.

POVESTEA FĂRĂ SFÂRȘIT

– fragment –

de Michael Ende

Partea I

ANTICARIAT KARL KONRAD KORENDER PROPRIETAR

Inscripția de mai sus se afla pe ușa de sticlă a unei prăvălioare, dar firește că arăta așa numai când priveai din interiorul încăperii cam întunecoase prin geam afară, spre stradă.

Era o dimineață de noiembrie rece și cenușie și ploua cu găleata. Picăturile se prelingeau pe fereastră și peste literele întortocheate. Tot ce se putea zări prin geam era doar un zid pătat de ploaie pe partea opusă a străzii.

Dintr-odată ușa fu deschisă atât de violent, că micuțul ciorchine de clopoței de alamă atârnat deasupra ei se porni să sune cu zgomot și nu se mai liniști multă vreme.

Făptașul zarvei era un băiețel gras, de vreo zece sau unsprezece ani. Părul castaniu-închis îi atârna ud peste față, haina îi era learcă de ploaie și picura, iar peste umăr purta un ghiozdan prins de o curea. Băiețelul era cam palid și găfâia, dar, spre deosebire de graba de care dăduse dovadă până atunci, rămase acum încremenit în pragul ușii deschise.

În fața lui se afla o încăpere lungă și îngustă, ce se pierdea spre fund în semiîntuneric. De-a lungul pereților până sus la tavan erau rafturi înșesate cu cărți de toate mărimile și de toate formele. Pe podea se îngrămădeau maldăre de tomuri uriașe, iar pe câteva mese se înălțau stive de cărți mai mici, legate în piele și cu cotorul auriu. Din spatele unui zid de cărți înalt cât un stat de om, în celălalt capăt al încăperii, se zărea lumina unei lămpi. [...] Era limpede că acolo ședea cineva, și într-adevăr băiatul auzi acum un glas spunându-i destul de răstit de după zidul de cărți:

– N-aveți decât să vă mirați stând înăuntru sau afară, dar închideți ușa. Trage.

Băiatul ascultă și închise ușa încetișor. Apoi se apropie de zidul de cărți și privi cu băgare de seamă în spatele lui. Într-un fotoliu înalt din piele roasă ședea un bărbat îndesat și greoi. [...]

– Ascultă, băiete, eu nu pot să sufăr copiii. E drept că în ziua de azi toată lumea face mare caz de voi – dar eu nu! Nu sunt absolut deloc un prieten al copiilor. Pentru mine copiii nu sunt nimic altceva decât niște prostovani gălăgioși, niște nesuferiți care strică totul, murdăresc cărțile cu dulceață și le rup paginile, și nu se sinchiesc defel că cei mari ar putea să aibă și ei grijile și necazurile lor. Ți-o spun numai ca să știi de la bun început la ce să te aștepți. Și să mai știi că la mine nu există cărți pentru copii, iar alte cărți nu-ți vând. Asta e, și sper că ne-am înțeles!

Spusese toate acestea fără să scoată luleaua din gură. Apoi deschise din nou cartea și continuă să citească.

Băiatul înclină din cap în tăcere și dădu să plece, dar pe undeva i se părea că nu putea accepta fără replică această cuvântare, așa că se mai întoarse o dată și spuse încet:

– Dar nu sunt chiar toți așa.

Omul își ridică încet privirile și își scoase din nou ochelarii.

– Tot mai ești aici? Ia spune-mi, ce-ar trebui să fac ca să scap de unul ca tine? Ce lucru atât de important mai aveai de spus?

– Nimic important, răspuse băiatul încă și mai încet. Voiam doar... nu toți copiii sunt așa cum ați spus.

– Vasăzică, așa! Prefăcându-se mirat, bărbatul își ridică sprâncenele: Probabil că tu însuși ești marea excepție, nu?

Grăsuțul nu mai știi ce să răspundă. Doar ridică ușor din umeri și se întoarse din nou, dând să plece.

– Dar unde-i buna-cuviință? mai auzi în spatele său vocea morocănoasă. N-ai niciun pic de bună-cuviință, căci altfel s-ar fi convenit să te recomanzi cel puțin...

– Mă numesc Bastian, spusese băiatul. Bastian Balthasar Bux.

– Un nume cam curios, mârâi bărbatul, cu acești trei de B. În sfârșit, tu n-ai nicio vină, nu ți-ai dat tu numele. Eu mă numesc Karl Konrad Koreander.

– Sunt trei de K, spusese serios băiatul.

– Hm, mormăi bătrânul, e-adevărat!

Pufăi câțiva norișori.

– În sfârșit, n-are nicio importanță cum ne numim, că tot n-o să ne mai revedem. Aș mai vrea însă să știu un singur lucru, anume de ce-ai pătruns adineauri cu atâta larmă în prăvălia mea. Mi se pare că fugeai de ceva. Așa e?

Bastian aprobă din cap. Fața lui rotundă părea acum și mai palidă, iar ochii lui încă și mai mari.

Michael Ende
(1929-1995)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

– Probabil că ai jefuit casa de bani dintr-o prăvălie, presupuse domnul Koreander, sau ai omorât vreo bătrână, sau ai făcut altceva ce faceți de-alde voi în ziua de azi. Nu cumva te urmărește poliția, băiete?

Bastian făcu din cap semn că nu.

– Hai, dă-i drumul, continuă domnul Koreander, spune drept de cine ai fugit?

– De ceilalți.

– De care ceilalți?

– De copiii din clasa mea.

– De ce?

– Nu... nu mă lasă-n pace.

– Dar ce-ți fac?

– Mă pândesc în fața școlii.

– Și pe urmă?

– Pe urmă strigă tot soiul de lucruri, înghiontesc și îmi bat joc de mine. [...]

– Și cam ce strigă atunci când îmi bat joc de tine? voi să știe domnul Koreander.

– Ah – tot soiul de lucruri.

– De pildă?

– Bastian! Rotogoală! Sta pe oală, oala se spărgea, iar Bastian zicea: De vină-i greutatea mea!

– Nu-i prea hazos, spuse domnul Koreander, și altceva?

Bastian ezită înainte de a enumera:

– Aiurilă, măi Prostilă – Balivernosu – Mincinosu...

– Aiurilă? De ce?

– Uneori vorbesc de unul singur.

– Și cam ce vorbești de unul singur?

– Îmi imaginez povești, născocesc nume și cuvinte care încă nu există, și tot așa. [...]

DISCUTĂM DESPRE TEXT

■ OBSERVĂM

■ **1.** Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensul următoarelor cuvinte și creează enunțuri potrivite: *maldăr, tom, a se sinchisi*.

■ **2.** Indică sinonimele cuvintelor: *limpede, a se uita, a spune, cuvântare*.

■ **3.** Alcătuieste enunțuri cu antonimele cuvintelor: *rece, micuț, lungă, îngustă*.

■ **4.** Descoperă în text cuvinte și grupuri de cuvinte care fac referire la specificul prăvăliei domnului Koreander.

■ EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- **1.** Indică reperele temporale și spațiale ale textului.
- **2.** Prezintă personajele textului, evidențiind câte o caracteristică a fiecăruia.
- **3.** Stabilește ideile principale și secundare ale textului. Completează, în caiet, tabelul următor.

Fragmentele de text (se indică primul și ultimul cuvânt al fragmentului)	Ideile principale	Ideile secundare

- **4.** Transcrie din text enunțurile care arată de ce a rămas Bastian încremenit în pragul ușii deschise.

■ INTERPRETĂM

- **1.** Alege, din cele trei variante, răspunsul corect și explică alegerea făcută.

Bastian intră în prăvălioară:

- a. *pentru a se adăposti de ploaie.*
- b. *pentru a cumpăra o carte.*
- c. *pentru a scăpa de colegi.*

- **2.** De ce nu are domnul Karl Konrad Koreander cărți pentru copii? Caută o explicație în text.
- **3.** Dezvoltă, în scris, ideea transmisă de enunțul din finalul fragmentului: „Îmi imaginez povești, născocesc nume și cuvinte care încă nu există...”

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- **1. Activitate pe grupe.**
 - a. Realizați, în format hârtie sau digital, o prezentare a unei librării în care se vând doar cărți pentru copii și adolescenți.
 - b. Întocmiți o listă a cărților care nu ar putea lipsi din această librărie.
 - c. Completați lista cu propunerile făcute și de celelalte grupe.
- **2.** Explică semnificația următorului citat: „Cred că nicio carte nu rezistă dacă nu zidești în ea o parte din sufletul tău.” (Cella Serghi)

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

SUBIECTUL EXPRIMAT (SIMPLU ȘI MULTIPLU)

ACORDUL PREDICATULUI VERBAL CU SUBIECTUL

CITIM

Trecătorii se opresc în dreptul vitrinelor librăriei „George Coșbuc”. În vitrina librăriei se văd cărți pentru copii și caiete de colorat. Xenia descoperă o carte atractivă. Ea intră în librărie. Cartea este pe raftul al doilea.

OBSERVĂM

1. Identifică predicatelor din enunțurile de mai sus.
2. Descoperă, în fiecare enunț, cuvântul/cuvintele care arată cine face acțiunea.
3. Stabilește, pentru fiecare enunț, legătura care există între predicat și cuvântul/cuvintele care arată cine face acțiunea.

AFLĂM

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine săvârșește acțiunea exprimată de predicatul verbal.

Subiectul poate fi exprimat prin:

- substantiv comun: **Cartea** este pe bancă.
- substantiv propriu: **Dana** citește cu plăcere.
- pronume personal: **Noi** ne aflăm în curtea școlii.
- pronume de politețe: La ce oră sosiți **dumneavoastră**?

Subiectul poate fi:

- **simplu**: **Privighetoarea** cântă frumos.
- **multiplu**: **Berzele și rândunelele** s-au întors în țară.

Predicatul verbal se acordă cu subiectul exprimat prin substantiv în număr.

Predicatul verbal se acordă cu subiectul exprimat prin pronume în număr și persoană.

S
Elevul
subst. com., nr. sg.

P
citește textul.
verb, nr. sg.

S
Elevii
subst. com., nr. pl.

P
citesc textul.
verb, nr. pl.

S
Ea
pron. pers., nr. sg.,
pers. a III-a

P
ajunge la școală la ora opt.
verb, nr. sg.,
pers. a III-a

S
Voi
pron. pers., nr. pl.,
pers. a II-a

P
ajungeți la școală mai devreme.
verb, nr. pl.,
pers. a II-a

EXERSĂM

1. Identifică subiectele din enunțurile următoare.
 - a. Matei învață la istorie.
 - b. A apărut luna pe cer.
 - c. Privighetoarea și ciocârlia cântă foarte frumos.
 - d. Ursul este în bârlog.
 - e. După-amiază, noi plecăm cu trenul la Predeal.
 - f. A înverzit pădurea.
 - g. Dumnealor sunt rudele voastre?
 - h. Îmi plac foarte mult primăvara și florile.

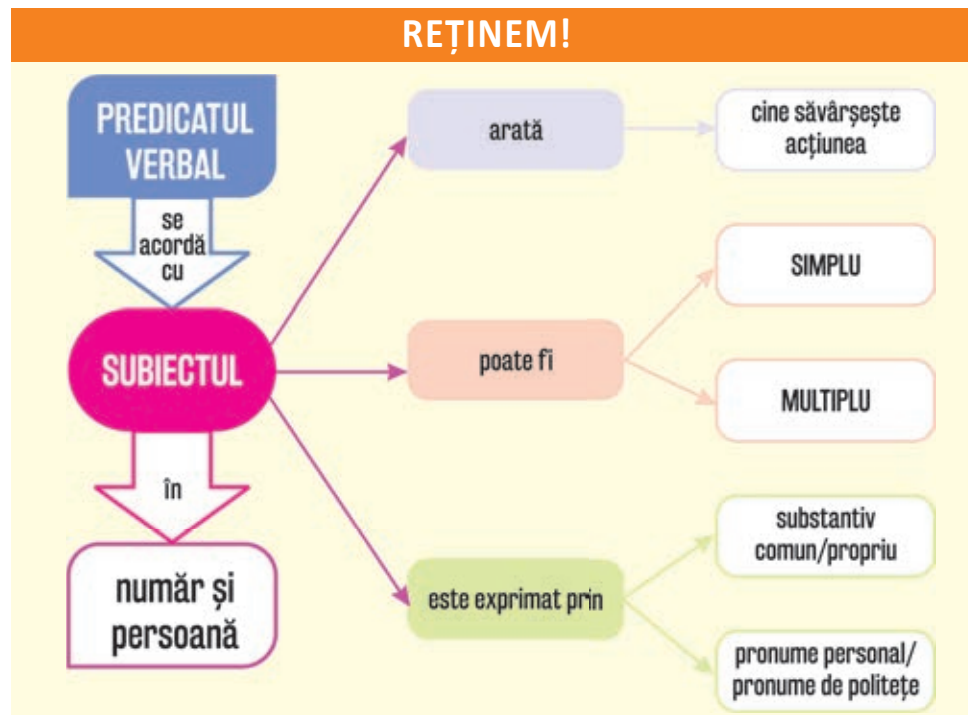
2. Realizează corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, subiectele potrivite enunțurilor din coloana A. Transcrie enunțurile în caiet.

A	B
Duminică ... prânzim în familie.	dumneai
Săptămâna viitoare ... veți afla rezultatele concursului.	flori
Astăzi ... a vizitat școala noastră.	dumneavoastră
Toamna cad ... copacilor.	noi
Au răsărit primele ...	voi
Ce carte îmi recomandați ..., doamnă profesoară?	frunzele

3. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele următoare să fie subiecte: *băiat, exercițiul, munte, coperta, tabloul, personajele, apa, coleg, curcubeu, dicționarul.*

- 4. Transformă enunțurile, trecând predicatoarele exprimate prin verb la numărul plural. Realizează acordul predicatului cu subiectul.
- El este în clasă.
 - Începe ora de limba și literatura română.
 - Un elev șterge tabla.
 - Dumneata ai fost la teatru?
 - Copilul se joacă în parc.
 - Floarea aceasta are culoarea roșie.
 - Dumneai ne-a prezentat exponatele muzeului.

■ VALORIFICĂM

- 1. Alcătuieste câte un enunț în care subiectul să fie exprimat prin:
- substantiv comun, genul feminin, numărul singular;
 - pronume personal, numărul plural, persoana a II-a;
 - substantiv propriu, nume de persoană, genul masculin;
 - pronume de politețe, numărul singular, persoana a III-a, genul masculin;
 - substantiv comun, genul neutru, numărul plural;
 - pronume personal, numărul plural, persoana a III-a, genul feminin.
- 2. Redactează un text, cu 10-12 enunțuri, în care substantive comune și proprii, pronume personale și de politețe să fie subiecte. Dă un titlu potrivit textului creat.

În redactarea textului, vei urmări: acordul predicatului cu subiectul; respectarea ortografiei și a punctuației; scrierea lizibilă.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE DE LA PRIMA CARTE TIPĂRITĂ LA CARTEA DIGITALĂ

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTELOR

Citește informațiile oferite de textele următoare și rezolvă cerințele.

A. Momente semnificative din istoria cărții

3200-3500 î.Hr. – Tăblițele de argilă din Mesopotamia

Aprox. 3000-2500 î.Hr. – Papyrusul la egipteni, romani și greci

190 î.Hr. – Sulurile de pergamente din piele de animale din Roma antică

868 – Prima carte din lume scrisă pe hârtie

1100 – Hârtia, inventată de chinezi, ajunge în Europa.

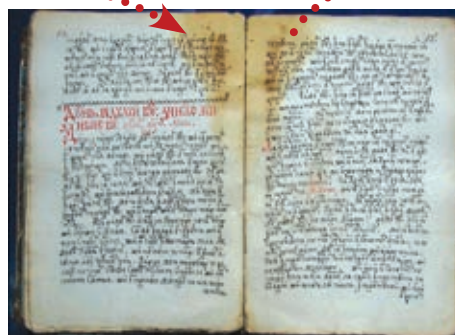
Secolul al XV-lea – Manuscrisele medievale – scrise de copiiști, de obicei călugări

1456 – Gutenberg tipărește Biblia, în Germania.

30 ianuarie 1561 – apare la Brașov prima carte tipărită în limba română de Diaconul Coresi, **Tetraevanghelul**.

Cronicarii au scris primele cărți de istorie ale neamului.

1688 – Biblia de la București

15 mai 1815 – se înființează, la Timișoara, prima bibliotecă publică.

1868 – primul abecedar, **Metodă nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primară**, scris de Ion Creangă și cinci colegi institutori

1883 – apare volumul **Poesii** al lui Mihail Eminescu.

1922 – apare primul **Dicționar universal al limbei române**, de Lazăr Șăineanu.

2007 – Cartea în format electronic – primul e-reader

B. Beneficii ale cititului

„Atunci când vorbim despre cărți, automat ne vin în cap tot soiul de povești menite să ne suscite interesul. Cu toții dorim să aflăm ce se ascunde dincolo de copertile închise, fără a ne gândi însă la importanța și la utilitatea cărților pe care le citim.

Deja te-am făcut curios, așa e?

Ei bine, pentru cei mai mulți dintre noi, lectura a devenit un adevărat hobby. O mică plăcere a vieții, pe care ne-o acordăm mai des sau mai rar. Însă, dacă încercăm să privim în profunzime, vom vedea că lectura prezintă reale beneficii de care noi, cititorii, ne putem bucura pe deplin.

Care sunt acestea?

1. O cultură generală vastă.

Cu cât crește numărul cărților pe care le citim, cu atât mai multe și mai variate vor fi și cunoștințele dobândite.

2. O exprimare corectă, fluentă și coerentă.

E știut faptul că lectura contribuie la îmbogățirea vocabularului.

Așadar, citește.

Notează-ți pe un carnețel expresiile ori cuvintele noi.

Caută în dicționar explicația acelor cuvinte pe care nu le înțelegi, iar apoi încearcă pe cât posibil să le memorezi și să le folosești în discuțiile ulterioare.

3. O gândire analitică dezvoltată.

De cele mai multe ori, cărțile aduc în atenție subiecte ce pot fi abordate din mai multe unghiuri.

Astfel că, la rândul nostru, învățăm să vedem lucrurile din mai multe perspective și, prin urmare, să găsim mai ușor soluțiile unor probleme. [...]

Acum, având în vedere faptul că am aflat care sunt efectele benefice ale lecturii, nu îți pot spune decât atât: *citește*.

- Citește cărțile care îți plac, cele care îți trezesc curiozitatea ori pe cele din care știi că vei avea ceva de învățat.
- Citește mult și constructiv.
- Citește și vei avea parte de o dezvoltare personală armonioasă.“

(<https://1cartepesaptamana.ro/10-beneficii-reale-ale-cititului/>, articol scris de Roxana Bălan)

■ EXPLORĂM ȘI INTERPRETĂM

- **1.** Răspunde la următoarele întrebări, cu referire la textul A.
 - a. Care au fost suporturile pe care s-a scris de-a lungul timpului?
 - b. Când și unde s-a tipărit prima carte?
 - c. Cine este considerat părintele tiparului?
 - d. Unde s-a tipărit prima carte în limba română?
 - e. Cine este unul dintre autorii primului abecedar în limba română?
 - f. De când datează prima bibliotecă publică de pe teritoriul țării noastre?
 - g. Ce inovații a adus în lectura cărților secolul al XXI-lea?
- **2.** Rezolvă următoarele sarcini, cu referire la textul B.
 - a. Indică beneficiile pe care le oferă lectura.
 - b. Alege, din ultimele trei enunțuri, unul dintre îndemnurile de a citi și explică alegerea făcută.
 - c. Prezintă-le colegilor alte două beneficii pe care le oferă lectura, dar care nu se regăsesc în text.
- **3.** Ilustrează, cu exemple adecvate, două asemănări și două deosebiri între textele A și B.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTELOR – REFLECTĂM

- **1. Discutați în perechi.** De ce credeți că primele cărți tipărite au fost religioase?
- **2. Activitate în grupe.**
 - a. Discutați despre folosirea cărților tipărite și a celor digitale.
 - b. Stabiliți avantajele și dezavantajele cărților tipărite.
 - c. Stabiliți avantajele și dezavantajele cărților digitale.
 - d. Realizați un afiș/o prezentare digitală prin care să oglindiți cât mai sugestiv avantajele și dezavantajele cărților tipărite și ale celor digitale.
- **3.** Formulează un îndemn la lectură pe care să îl oferi colegilor tăi.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ISTORIA CUVINTELOR – VARIAȚII ALE FORMEI ȘI ALE SENSULUI ÎN TIMP

CITIM

„Că nu iaște alta mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților.“ (Miron Costin)

OBSERVĂM

- Descoperă cuvintele care astăzi au altă formă – se scriu și se rostesc altfel.

AFLĂM

Unele cuvinte își schimbă forma și sensul în timp.

De exemplu:

„Prostimea rămasă cu gura căscată.” (Costache Negruzzi)

prostimea = oamenii simpli – schimbare de sens

rămasă = rămase – schimbare de formă

EXERSĂM

1. Descoperă, în trei texte literare studiate în unitățile de învățare anterioare, cuvinte care astăzi au altă formă sau alt sens.
2. Alcătuieste enunțuri potrivite cu forma corectă și sensul actual ale cuvintelor descoperite la exercițiul 1.
3. Identifică, în textele următoare, cuvinte care azi au altă formă sau alt sens.

a. „Ștefan-vodă cel Bun multe războaie au bătut. Și așe să aude din oameni vechi și bătrâni că, câte războaie au bătut, atâte mănăstiri cu biserici au făcut.” (Ion Neculce, *O samă de cuvinte*)

b. „Fiind băiet păduri cutreieram
Și mă culcam ades lângă izvor.”

(Mihai Eminescu, *Fiind băiet păduri cutreieram*)

c. „Aradul se află în câmpie, pe țarmurul de la dreapta al Murășului; se văd însă bine de la Arad cele din urmă dintre dealurile revărsate din Carpați spre marele șes de la Tisa și de la Dunăre, Podgoria ce se-ntinde de la Murăș până-n lunca Crișului Alb.

Pe subt aceste dealuri, la marginea șesului, sunt înșirate unul lângă altul zece sate înfloritoare, toate românești...”

(Ioan Slavici, *Lumea prin care am trecut*)

REȚINEM!

- Cuvintele unei limbi suferă modificări atâta timp cât sunt folosite.

■ VALORIFICĂM

Activitate în perechi.

- **1.** Descoperiți, în limbajul textelor transmise prin SMS sau pe rețelele de socializare, cuvinte/mesaje pe care utilizatorii le scriu diferit față de forma lor corectă, literară, adică de limba standard.
- **2.** Reformulați cuvintele/mesajele descoperite.
- **3. Exprimați-vă opinia!**
 - a. Care variantă vi se pare mai potrivită, cea din mediul online, cu modificări ale formei și sensului cuvântului, sau varianta care respectă limba standard?
 - b. Cum ați putea interveni pentru a îmbunătăți comunicarea în mediul online, evitând prescurtările nepermise sau eliminarea unor sunete/litere din cuvânt?
 - c. **Discutați în perechi**, apoi realizați un poster/afiș care să reunească, sintetic, răspunsul vostru la cele două întrebări.
 - d. Expuneți posterele realizate în clasă. Realizați un tur al galeriei, fiecare grupă va evalua posterele realizate de celelalte grupe, pe baza unor criterii de evaluare stabilite în comun.

COMUNICARE SCRISĂ. REDACTARE

PREZENTAREA TEXTULUI: INSERAREA UNOR DESENE, GRAFICE, FOTOGRAFII, SCHEME

1. Activitate în perechi.

- Comparați manualele de limba și literatura română, de matematică și de istorie.
- Completați, în caiete, un tabel asemănător celui de mai jos.

Criterii de comparare/ modalități de exprimare	Manualul de		
	Limba și literatura română	Matematică	Istorie
pagini încărcate cu text			
text însoțit de desene			
text însoțit de grafice			
text + fotografii			
text + scheme			
alte modalități ... (specificați)			

- Stabiliți, pe baza tabelului completat, modalitatea de exprimare cea mai potrivită pentru înțelegerea textului.
- Împărtășiți părerea voastră cu colegii.

2. Redactează un text, în acord cu tema unității de învățare, în care să folosești modalități variate de exprimare: cuvântul, fotografia, desenul, schema etc.

Vei avea în vedere:

- respectarea părților unui text;
- delimitarea părților textului prin paragrafe;
- respectarea temei date;
- valorificarea, în afara cuvântului, a cel puțin altor două modalități de exprimare;
- folosirea limbii standard;
- utilizarea corectă a semnelor de punctuație;
- încadrarea textului în limitele date.

■ Citește textul și rezolvă cerințele.

În acest moment sună telefonul. Domnul Koreander se ridică cu oarecare efort din fotoliu și își târșâi pașii până într-un mic cabinet din spatele prăvăliei. Ridică receptorul și Bastian auzi nedeslușit cum domnul Koreander își spunea numele. Pe urmă ușa cabinetului se închise și nu se mai auzi nimic altceva decât un murmur înăbușit.

Bastian stătea locului și nu-și dădea câtuși de puțin seama ce se întâmplase cu el și de ce spusese și recunoscuse toate acestea. Nu putea suferi să i se pună atâtea întrebări. Amintindu-și dintr-odată că va ajunge mult prea târziu la școală, îl trecură căldurile, da, sigur, trebuia să se grăbească, trebuia s-o ia la goană – dar rămase pe loc, acolo unde se afla, fără să se poată hotărî. Ceva îl țintuia locului, dar nu știa ce.

Glasul înăbușit tot se mai auzea de dincolo din cabinet. Era o conversație telefonică foarte lungă.

Bastian își dădu seama că tot timpul se uitase fix la cartea pe care o avusese în mână domnul Koreander și care acum se găsea pe fotoliul de piele. Îi era cu neputință să-și ia ochii de la ea. Avea impresia că din ea pornea un soi de forță magnetică ce-l atrăgea irezistibil.

Se apropie de fotoliu, întinse încet mâna, atinse cartea – și în aceeași clipă ceva înăuntrul său făcu „țac” – ca și cum s-ar fi închis o capcană. Bastian avea sentimentul nedeslușit că, odată cu atingerea cărții, începuse ceva irevocabil ce-și va urma cursul de-acum înainte.

Ridică volumul și-l privi pe toate părțile. Era legat în mătase arămie și lucea când era înclinat într-o parte sau alta. Răsfoindu-l în grabă, văzu că textul era tipărit cu două feluri de litere. Nu părea să conțină poze, avea în schimb inițiale mari și minunate ilustrate. Uitându-se încă o dată mai bine la scoarțe, descoperi pe ele doi șerpi, unul deschis și unul închis la culoare, mușcându-și unul altuia coada și alcătuiind astfel un oval. Iar în oval era scris, cu litere ciudate, întortocheate, titlul:

POVESTEA FĂRĂ SFÂRȘIT

E un lucru tare misterios cu pasiunile omenești, iar în cazul copiilor totul se petrece la fel ca și în cazul celor maturi. Cei copleșiți de o pasiune n-o pot explica, iar cei ce nu au trăit niciodată

ceva asemănător nu pot înțelege. [...] În cazul lui Bastian Balthasar Bux pasiunea erau cărțile.

Cine n-a petrecut o după-amiază întreagă cu urechile încinse și cu părul zbârlit aplecat deasupra unei cărți, citind și iar citind, și uitând de lumea din jurul său, și nebăgând de seamă că-i e foame sau frig –

Cine n-a citit niciodată pe ascuns sub plapumă, la lumina unei lanterne de buzunar, fiindcă tata sau mama sau vreo altă persoană grijulie a stins lumina pe motivul bine intenționat că acum trebuie să dormi, căci mâine te scoli devreme –

Cine n-a vărsat niciodată lacrimi amare, fie pe față, fie în ascuns, fiindcă o poveste minunată se sfârșea și urma despărțirea de personajele alături de care luaseși parte la atâtea aventuri, ființe iubite și admirate ce îți stârniseră îngrijorări și speranțe, și fără a căror prezență viața părea dintr-odată goală și lipsită de sens –

Cine nu cunoaște nimic din toate acestea din proprie experiență nu va putea înțelege ceea ce făcu Bastian acum.

Se uita țintă la titlul cărții, simțind cum îl lua ba cu frig, ba cu cald. Da, asta era, la asta visase de atâtea ori și asta își dorise de când fusese cuprins de pasiunea sa: O poveste care să nu se sfârșească niciodată! Cartea tuturor cărților!

Trebuia să aibă cartea, fie ce-o fi, cu orice preț!

(Michael Ende, *Povestea fără sfârșit*)

■ ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

- **1.** Descoperă în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute din textul citit.
- **2.** Formulează enunțuri cu sinonimele contextuale ale cuvintelor/expresiilor:

nedeslușit, nu putea suferi, țintuia, misterios.

- **3.** Precizează dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false.
 - a. Domnul Koreander s-a grăbit spre micul cabinet.
 - b. Bastian s-a speriat că va întârzia de la școală.
 - c. Bastian și-a mutat privirea de la cartea de pe fotoliu.
 - d. Cartea era legată în piele arămie.
 - e. Lui Bastian îi plăceau cărțile.
 - f. Bastian voia cartea tuturor cărților.

AVENTURA LECTURII

- Dacă dorești să afli ce se va întâmpla cu Bastian după ce deschide cartea, citește integral *Povestea fără sfârșit*, tradusă până acum în 36 de limbi.

ANALIZA TEXTULUI

1. Explică de ce rămâne singur Bastian în prăvălie.
2. Descrie cartea care îl „atrăgea irezistibil“ pe Bastian.
3. Descoperă, în text, indicii pentru a demonstra că pasiunea lui Bastian erau cărțile.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Descoperă, în al doilea alineat al textului:
 - a. un substantiv propriu;
 - b. două substantive comune, de genul feminin;
 - c. un substantiv neutru, la numărul singular.
2. Indică subiectele din următoarele enunțuri preluate din text.
 - a. „În acest moment sună telefonul.“
 - b. „Domnul Koreander se ridică cu oarecare efort din fotoliu.“
 - c. „Ușa cabinetului se închise.“
 - d. „Glasul înăbușit tot se mai auzea dincolo de cabinet.“
3. Explică sensul cuvântului subliniat din următorul enunț: „Uitându-se încă o dată mai bine la scoarțe, descoperi pe ele doi șerpi, unul deschis și unul închis la culoare, mușcându-și unul altuia coada și alcătuind astfel un oval.“

DINCOLO DE TEXT

Imaginează-ți un muzeu al literaturii pentru copii, în care sunt expuse cărți, casete video, diafilme, diapozitive, CD-uri etc.

1. Ești **ghid** în acest muzeu. Alcătuieste un text format din opt-zece enunțuri, prin care să trezești interesul vizitatorilor și să îi conduci prin cele mai importante săli ale muzeului.
2. Ești **vizitator** al muzeului. Formulează cinci-șase întrebări pe care le-ai adresa ghidului, în legătură cu exponatele văzute sau cu personaje / cărți / casete / CD-uri etc. pe care ai dori să le vezi într-un astfel de muzeu.
3. Realizează **un anunț publicitar**, cu ajutorul desenului, decupajelor, cuvintelor și al altor mijloace alese de tine, prin care să recomanzi vizitarea muzeului literaturii pentru copii.

 Citește cele șase reflecții despre carte, apoi rezolvă cerințele.

- a. „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris
Încet gândită, gingaș cumpănită;
Ești ca o floare, anume înflorită
Mâinilor mele, care te-au deschis.“
(Tudor Arghezi, *Ex libris*)
- b. „Citește! Citind mereu, creierul tău va deveni un laborator
nesfârșit de idei și imaginații, din care vei întocmi înțelesul și
filozofia vieții.“
(Mihai Eminescu)
- c. „Toți acei ce au acces la o bibliotecă, la cărți, sunt niște inși mai
buni decât alții, mai fortificați, iar durerile îi ating mai puțin și
nefericirile trec mai repede.“
(Mircea Eliade)
- d. „O încăpere fără cărți e ca un trup fără suflet.“
(Cicero)
- e. „În cărți există mai multe comori decât în toate cufărele piraților
de pe Insula Comorii.“
(Walt Disney)
- f. „Dacă nu-ți place să citești, înseamnă că n-ai găsit cartea potrivită.“
(J. K. Rowling)

- **1.** În cele șase texte apare cuvântul *carte*. Descoperă două elemente cu care este comparată cartea.
- **2.** Alege textul **a**, **b** sau **c** și explică-l, în 3-5 rânduri.
- **3.** Rezolvă următoarele sarcini.
 - a. Analizează substantivele din textul **d**, indicând felul, genul, numărul și determinarea (articolul).
 - b. Indică pronumele din textul **f**.
 - c. Stabilește subiectul din textul **e**.

- **4.** Valorifică textele parcurse în această unitate de învățare! Redactează un text de 60-80 de cuvinte despre importanța cărții în viața omului.

Vei avea în vedere:

- respectarea părților unui text;
- respectarea temei date;
- folosirea limbii standard;
- utilizarea corectă a semnelor de punctuație;
- încadrarea textului în limitele date.

- **5.** Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat.

Vei avea în vedere:

- exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
- rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
- evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi interesul colegilor față de textul audiat.

Punctaj acordat:

1. 10 puncte	(2 × 5 puncte)
2. 15 puncte	
3. 30 de puncte	(5 × 4 + 5 + 5 puncte)
4. 20 de puncte	
5. 15 puncte	

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

- Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment?
- Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

UNITATEA 5

NATURA, SURSĂ DE VIAȚĂ ȘI DE INSPIRAȚIE

La finalul acestei unități,

➤ **A. vei ști:**

- ce este textul descriptiv, literar și nonliterar;
- figurile de stil: personificarea și comparația;
- trăsăturile textului narativ nonliterar;
- ce este adjectivul;
- gradele de comparație ale adjectivului;
- ce este numeralul (cardinal și ordinal);
- ce este prepoziția și care e rolul acesteia.

➤ **B. vei fi capabil:**

- să identifice informațiile esențiale și de detaliu din textele citite sau ascultate;
- să recunoști un text descriptiv literar sau nonliterar;
- să descrii oral sau în scris un loc sau un obiect;
- să identifice figurile de stil: personificarea și comparația;
- să redactezi texte descriptive în care să utilizezi limbajul figurat, figurile de stil învățate, respectiv valorile expresive ale adjectivului și ale atributului;
- să scrii, individual și în echipe, texte în care să integrezi imagini, desene, scheme;
- să valorifici adjectivele în mod corespunzător în texte proprii;
- să folosești formele corecte ale numeralelor cardinale și ordinale;
- să recunoști atributul și părțile de vorbire prin care poate fi exprimat.

➤ **C. vei manifesta:**

- interesul de a prezenta oral sau în scris idei și informații pornind de la texte, citite sau ascultate, și de la imagini;
- un comportament comunicativ politicos față de interlocutori, folosind strategii de ascultare;
- dorința de a te documenta pentru a stabili legături între discipline sau diverse domenii.

COMUNICARE ORALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Priviți tabloul cu atenție și **discutați**, în perechi, despre:

- elementele acestuia;
- caracteristicile elementelor surprinse;
- ce sugerează acestea în privința momentului zilei, anotimpului.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

În continuare, vei asculta (în varianta digitală) poezia *Dimineața*, de Vasile Alecsandri.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele cerințe.
 - a. Care este anotimpul descris în poezia ascultată?
 - b. Ce flori sunt menționate în această poezie?
 - c. Viețuitoarele prezentate în versurile ascultate sunt bobocii, păsările, caii și mieii. Aranjează-le în ordinea apariției lor în text.
 - d. Cum ți se pare atmosfera surprinsă în poezie?
 - e. Care crezi că este starea de spirit a celui care privește și descrie peisajul?
 - f. Imaginează-ți că ești în mijlocul tabloului descris. Cum te-ai simți?
2. Ascultă din nou textul și completează următoarele structuri cu termenii din text care se referă la însușirile substantivelor date.

a. ... natură	e. fumuri ...
b. câmpul ...	f. mieii ...
c. ... flori (de primăvară)	g. ... copiliță
d. frunze ...	h. ...izvor

■ CREĂM ȘI NE JUCĂM

■ 1. Joc (15 minute)

Formați perechi. Unul dintre voi va juca rolul anotimpului primăvara, iar celălalt va fi un alt anotimp, la alegere. Veți purta dialoguri în cadrul cărora fiecare va aduce argumente în favoarea sa, pentru a demonstra cât este el de important. Cei care au fost convingși de partenerul de conversație vor expune în fața clasei argumentele primite. Vor fi centralizate argumentele puternice pentru fiecare anotimp, toți elevii votând anotimpul cu cele mai interesante și convingătoare argumente.

■ 2. Vorbim în fața clasei!

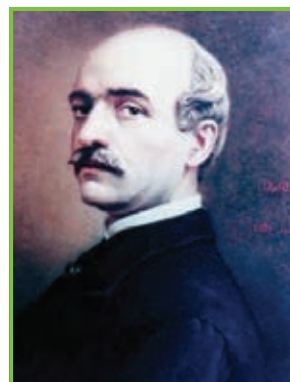
Selectează o fotografie dintre cele făcute de tine în diferite ocazii, în care este surprins un loc pe care l-ai vizitat la un moment dat. Prezintă imaginea colegilor de clasă și descrie locul, oferind și detalii referitoare la ce ai făcut acolo, atmosfera de acolo, stările pe care le-ai avut atunci când ai vizitat spațiul respectiv.

După ce ai terminat prezentarea, colegii îți pot adresa întrebări pentru a afla și alte informații. Colegul care consideri că ți-a adresat cea mai interesantă întrebare va fi următorul care va prezenta imaginea lui.

REȚINEM!

Pentru ca un act de comunicare să fie eficient, este nevoie ca vorbitorii să cunoască și să respecte o serie de reguli de acces la cuvânt.

- ✓ Ascultă-l pe interlocutor/pe cel care vorbește fără a-l întrerupe.
- ✓ Dacă nu ai înțeles ceva, așteaptă ca vorbitorul să termine ce are de spus, apoi adresează întrebări.
- ✓ Dacă tu vorbești și observi că ceilalți nu înțeleg, încearcă să reformulezi, pentru ca informația să ajungă în mod corect la ascultători.
- ✓ Atunci când vrei să adaugi ceva, așteaptă să îți vină rândul sau cere politicos permisiunea de a interveni.

Cine este autorul din imagine?

Formați grupe de 5-6 elevi, pregătiți o scurtă prezentare a acestuia și susțineți prezentarea în fața clasei.

PORTOFOLIU

- Caută pe internet și ascultă alte poezii scrise de Vasile Alecsandri. Realizează o fișă cu titlurile poeziilor pe care le-ai ascultat. Apoi, alege o poezie a lui Alecsandri și înregistrează-te în timp ce o reciti. Prezintă înregistrarea colegilor de clasă.

LECTURĂ. TEXTUL LITERAR DESCRIPTIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- **1. Formați grupe de trei-patru elevi** și căutați informații despre *frunză* – ce este aceasta, ce roluri are, tipuri de frunze. Realizați o planșă cu informațiile selectate, inclusiv fotografii, și prezentați-o colegilor de clasă.
- **2.** Caută definiția termenului *frunză* într-un dicționar. Apoi, creează o definiție proprie, cât mai originală, pentru acest cuvânt.

FRUNZA

de Emil Gârleanu

Lui Cristinel

S-a desfăcut din mugur, într-o dimineață caldă a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă, și apropierea nopții o mâhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, ațipind, până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii până sus, pe cer! Raza se coborî din nou, și toată ziua, încălzită, frunza se scaldă în albastrul văzduhului.

În scurtă vreme se desfăcu mare, verde, mai frumoasă ca toate, mai sus decât celelalte, tocmai în vârf. De deasupra îi cădea lumina, dedesubt se ridica, până la ea, mireasma crinilor albi, singuratici, cu potirul plin de colbul aurului mirositor.

Un ciripit străin o miră. Și cea dintâi rândunică, venită de departe, tăia albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori cu strigăte de bucurie, apoi se așează pe streășina casei, cântând mereu...

Dar într-o dimineață raza de soare nu mai veni. Cerul rămase acoperit de nori. Cea dintâi picătură de ploaie o izbi rece, greoaie. Câteva zile a plouat. Nici rândunele nu se mai vedeau. Dar mirosul crinilor, seara, se împrăștia puternic, umed: o amețea.

După zilele acestea, lipsite de scânteiere, soarele răsări într-o dimineață înfocat, vărsând parcă flăcări, încălzind totul în câteva clipe. Raza o fripse. În după-amiaza zilei acesteia, o păsărică cu pene verzi și galbene, un scatiu, veni, moleșit de căldură, de se furișă sub dânsa, la umbră, la adăpost. Și frunza se bucură, acoperi cum putu mai bine păsărica; iar aceasta ciripi, întâi înăbușită, din gușă, apoi mai prelung, mai dulce, cum nu auzise frunza cântec.

Și în fiecare zi pasărea venea să se ascundă de căldura cotropitoare, în fiecare zi frunza o ferea, și seara cântecul se împrăștia vesel.

Cât n-ar fi dat acuma frunza pe o picătură de ploaie! Dar norii fugeau gonți de vânturile din înălțimi; cerul de sticlă, înflăcărat, uscuse totul. Crinii nu mai miroseau; când și când, rozeta, care își scutura semința coaptă, împrăștia mireasma ei în zorii unora din dimineți. Prea multă lumină, prea multă căldură.

Noaptea senine, cu crai nou, cerul spuzit de stele o fermecau. Ar fi vrut să fie veșnic noapte...

Pasărea venea mereu, câteodată și noaptea rămânea acolo, ațipind, cu căpușorul sub aripă.

Și trecu mult până ce, odată, vântul de toamnă începu să bată. Zilele erau mai răcoroase, nopțile mai reci; cerul arareori curat. Puternic sufla vântul tomnatic! Apusurile erau ca sângele și parcă înroșeau și pământul. Frunza își simți puterile slăbite; cu greu putea să ție piept vântului, care o clătina în toate părțile; câteva tovarășe, smulse, flutură prin aer, apoi fuseseră duse departe.

Pasărea îi venea mai rar, nu mai cânta, și asta o mână cumplit.

Frunza tânjea, se îngălbenea; celelalte, de pe același copac, parcă se îngălbeniseră și mai repede. Începuseră să cadă. Frunza auzea mereu, de acolo, din vârf, foșnetul cobitor al tovarășelor ce o părăseau, strecurându-se ușor, ca o șoaptă, ca o rugăciune, așternându-se jos, într-un lăvicer, pe deasupra căruia vântul alerga grăbit.

De dimineață până seara, și noaptea, frunzele cădeau întruna. Unele mai rezezi, altele mai domoale, legănându-se în aer ca o aripă de fluture, aninându-se de ramuri ca cerând ajutor; numai într-un târziu, dându-se învinse, cădeau, îngropându-se între celelalte.

Într-o dimineață se sperie. În tot copacul rămăsese numai ea! Ramurile goale se loveau unele de altele, tremurând ca de frig. Deasupra, cerul cu nori greoi ca de bumbac; în largul lui, stoluri întregi de

Emil Gârleanu
(1878-1914)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

REȚINEM!

- Textul în care sunt prezentate trăsăturile/ caracteristicile/ particularitățile unui spațiu, ale unui obiect, ale unui fenomen sau ale unui personaj se numește **text descriptiv**.
- Descrierea unui colț de natură/ peisaj/spațiu = descriere de tip **tablou**.
- Descrierea unui personaj/unei persoane = descriere de tip **portret**.

păsări plecau în șir; atunci băgă de seamă că și cuiburile rândunelilor rămăseseră goale.

Un fior o străbătu și se gândi la pasărea pe care nu o văzuse de câteva zile. În clipele acestea, când parcă se cutremura la gândul că poate și dânsa va trebui să se desprindă, să moară, ca și celelalte, vederea prietenei pe care o adăpostise atâta i-ar fi fost de ajutor.

Și pasărea parcă auzi chemarea tovarășei de altădată; veni, dar se opri puțin, pe o altă ramură, ca și când n-ar fi cunoscut locul obișnuit în care cântase; apoi își luă zborul și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vârful aripii frunza care, de-abia mai ținându-se, căzu la rândul ei.

Și lăvicerul de jos nu se mai îngroșă, din ce fusese, cu această, cea din urmă, moartă.

DISCUTĂM DESPRE TEXT**OBSERVĂM**

1. Scrie sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte din text: *mâhni, văzduh, mereu, mireasmă, goale, văzuse, altădată*.
2. Transcrie cinci perechi de antonime din textul citit.
3. Continuă șirurile date, cu termeni din textul dat, pentru a obține câmpuri lexicale, pe care le vei preciza.

mugur...

rândunică...

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Identifică patru repere temporale în textul dat.
2. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - a. Frunza aștepta cu nerăbdare să vină seara.
 - b. Ciripitul rândunicii a fost motiv de uimire pentru frunză.
 - c. Frunza nu era încântată de faptul că păsările se adăposteau la umbra ei.
 - d. Frunza simțea nevoia să fie răcorită de ploaie.
 - e. Aceasta se simțea puternică în fața vântului de toamnă.
 - f. Din cauza vizitelor rare ale pasării, frunza era tristă.
 - g. Frunza a rămas singură, pe ramurile goale ale copacilor.
3. Transcrie pasajele în care este prezentat soarele.
4. Recitește fragmentele în care este surprinsă toamna și menționează ce transformări cauzează acest anotimp.

INTERPRETĂM

1. Citește următoarele structuri din textul dat, acordând atenție sporită cuvintelor scrise înclinat. Ce observi? Spune ce înțelegi din aceste fragmente.

„Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa *ca o sârmă de aur...*“

„*cea dintâi rândunică* [...], tăia albastrul *ca o săgeată...*“

„*foșnetul* cobitor al tovarășelor [...] strecurându-se ușor, *ca o șoptă, ca o rugăciune...*“

2. Identifică alte două comparații în textul dat și scrie ce exprimă acestea.

3. Frunza prezentată în textul dat trece prin diferite stări și are diverse reacții la transformările din natură. Caută pasajele în care sunt surprinse aceste stări și reacții și transcrie-le în caiet, completând un tabel asemenea celui de mai jos.

MOMENTUL	PASAJUL CORESPUNZĂTOR	STAREA/REAȚIA
lăsarea serii		
întâiul ciripit		
aparitia scatiului		
arșița zilei		
noptile senine		
sosirea toamnei		
ultima dimineață		

4. Scrie ce înțelegi din următorul paragraf: *...apoi își luă zborul și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vârful aripii frunza care, de-abia mai ținându-se, căzu la rândul ei.*

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Continuă următoarele structuri pentru a obține comparații originale.

codrul ca ...

ciripitul păsărelelor asemenea ...

un pom cât ...

frunzele ca ...

o veveriță jucăușă ca ...

Fă schimb de comparații cu un coleg și scrie un scurt text descriptiv în care să integrezi structurile create de acesta. După ce ai scris textul, acesta va fi citit de colegul tău, care îți va oferi un calificativ (nesatisfăcător, satisfăcător, bine, foarte bine, excepțional), în funcție de gradul în care consideră că ai integrat corespunzător comparațiile create de el.

2. Imaginează-ți că un obiect drag ție prinde viață și creează un dialog între tine și acesta, evidențiind gândurile, sentimentele și stările obiectului respectiv.

REȚINEM!

• **Comparația** este figura de stil care constă în alăturarea a doi termeni cu scopul de a-l evidenția pe primul, de a-l pune pe acesta într-o lumină nouă.

REȚINEM!

• **Personificarea** este figura de stil care constă în atribuirea de însușiri și stări omenești unor lucruri, fenomene ale naturii sau ființe necuvântătoare.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ADJECTIVUL

CITIM

O pasăre **jucăușă** s-a adăpostit la umbra frunzei **primitoare**.
Copilul **responsabil** a luat hârtia **motolită** de pe jos și a aruncat-o la coș.

Bărbatul **copleșit** de căldură a intrat în peștera **răcoroasă**.

Băiatul **cel cuminte** povestea cu fata **cea harnică**.

Veselul coleg se juca pe câmpia **cea înverzită**.

OBSERVĂM

- Completează enunțurile punând la numărul plural cuvintele scrise îngroșat la rubrica *Citim*. Ce observi?

Niște păsări ... s-au adăpostit la umbra frunzelor

Copiii ... au luat hârtiile ... de pe jos și le-au aruncat la coș.

Bărbații ... de căldură au intrat în peșterile

Băieții ... povesteau cu fetele

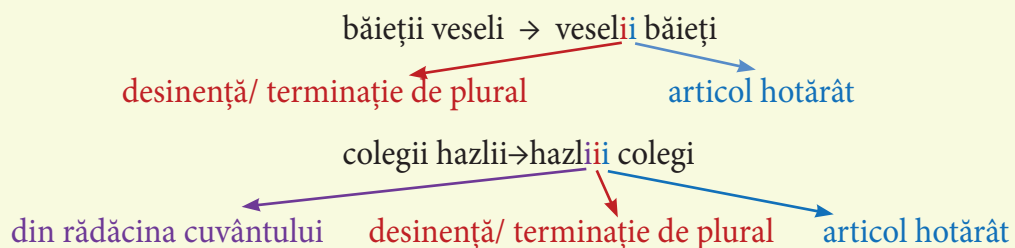
... colegi se jucau pe câmpiile

AFLĂM

- Adjectivul este partea de vorbire **flexibilă** care arată **o însușire a substantivului**.
- Adjectivul **se acordă în gen și număr cu substantivul determinat**, schimbându-și forma în funcție de acestea.
băiat **înalt** → băieți **înalți** fată **înaltă** → fete **înalte**
- Când substantivul determinat este articulat hotărât, adjectivul poate fi legat de acesta prin **articol demonstrativ**. **Articolul demonstrativ**, numit și articol adjectival, **se acordă cu substantivul determinat de adjectiv**.
băiatul **cel** înalt → băieții **cei** înalți
fata **cea** înaltă → fetele **cele** înalte
- Atunci când adjectivul este așezat înaintea substantivului determinat, articulat hotărât, acesta primește articolul.
colegul **isteț** → istețul **coleg**
povestea **frumoasă** → frumoasa **poveste**

OBSERVAȚIE

- scrierea cu **ii** sau **iii** în perechea adjectiv-substantiv

EXERSĂM

- Identifică adjectivele din următoarele texte și analizează-le, completând, în caiete, un tabel asemenea celui dat.

adjectivul	substantivul determinat	gen	număr

„Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui [...] Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a iedului.“

(Căprioara, Emil Gârleanu)

„Pletele lui albe și crețe parcă sunt niște ciorchini de flori albe; sprincenele, mustățile, barba... peste toate au nins anii mulți și grei. Numai ochii bunicului au rămas ca odinioară: blânzi și mângâietori.“

(Bunicul, Barbu Ștefănescu Delavrancea)

„Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gândăcel, un flutur, un clopoțel în floare,
După o iarnă lungă ș-un dor nemărginit,
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!“

(Sfârșitul iernei, Vasile Alecsandri)

„Noaptea-i dulce-n primăvară, liniștită, răcoroasă,
Ca-ntr-un suflet cu durere o gândire mângâioasă,
Ici, colo, cerul dispăre sub mari insule de nori,
Scuturând din a lui poale lungi și repezi meteori.“

(Noaptea, Vasile Alecsandri)

- Pune adjectivele dintre paranteze la formele potrivite, astfel încât să realizezi acordul acestora cu substantivele determinate.

„Acele lucruri ... (simplu) ce ... (veșnic) îți sunt!
Ce ... (sfânt) bucurie descoperi pe pământ.“

(Mărțișor, Ion Pillat)

DRĂGĂ,
drage, s. f.

1. Navă special amenajată sau aparatură cu care se draghează.
2. Instrument în formă de sac sau de plasă cu care se colectează organismele vegetale sau animale de pe fundul apelor.

„«Mircea» — o jucărie ... (minuat) — se rostogolește zbuciumat pe întinderea asta ... (negru) și ... (zgomotos) care se agită, se frământă din toate părțile, formându-se în dealuri ... (negru) cu crestele ... (alb) de spumă, în văi adânci, adânci, fără fund, mutate în același timp de la un loc la altul, într-o goană fără sfârșit, într-un joc ... (amețitor), ... (nebun), fără astâmpăr.“

(*Jurnal de bord, Jean Bart*)

„Curând, Peter aranjă pâinea și brânza și mulse niște lapte ... (proaspăt) de la o capră, apoi o chemă pe Heidi la masă. Văzând masa ... (bogat) din fața ei, fata se așeză și începu să mănânce cu poftă. Dar mâncarea lui Peter era ... (sărăcăcios) față de tot ce Moș Alp pregătise pentru nepoata lui, iar când Heidi se oferă să împartă pâinea și brânza cu Peter, acesta se miră, dar primi imediat.“

(*Heidi, Johanna Spyri*)

■ **3.** Completează următoarele enunțuri cu formele potrivite ale articolului demonstrativ.

- a. În parcul ... înverzit, se jucau copiii ... veseli.
- b. Colegele ... istețe povesteau cu prietenii ... îndrăgiți.
- c. Rochia ... roșie se afla lângă pantalonii ... murdari.
- d. Nu găsesc penarul ... albastru, nici creioanele ... noi.

■ **4.** Alege varianta corectă a adjectivelor din următoarele enunțuri.

- a. Cerceii aurii / aurii erau pe noptiera din camera sa.
- b. Veseli / Veselii copii alergau pe stradă.
- c. Oamenii se plimbau pe lângă zidurile cărămizii / cărămizi.
- d. Tricourile portocalii / portocalii au fost spălate.
- e. S-a întâlnit cu bunii / buni săi prieteni.
- f. Hazliii / Hazlii colegi au plecat mai devreme.

■ **5.** Rescrie următoarele enunțuri, punând grupurile de cuvinte scrise înclinat la numărul plural. Realizează și celelalte modificări ce se impun.

- a. *Pădurea pustie* vestea sosirea iernii.
- b. Pe deasupra valurilor se plimba *peșcărușul argintiu*.
- c. *Zglobiul băiețel* aleargă prin curtea școlii.
- d. *Părintele grijuliu* a participat la ședință.
- e. Apariția pe cer a *cenușiului nor* ne-a speriat.
- f. Au avut norocul să întâlnească *un om cumsecade*.

■ **6.** Rescrie enunțurile date, corectând greșelile identificate.

- a. A discutat îndelung cu dragele sale colege de facultate.
- b. Pentru că se plictisea, a intrat în vorbă cu acel călător vârsnic.
- c. Sunt așteptate cu sufletul la gură ultimile sondaje.
- d. Voi nota greșelile fregvente ale elevilor.
- e. Profesorii au apreciat răspunsul său complet.

REȚINEM!

Arată însușirea substantivului.

Se acordă în gen și număr cu substantivul determinat.

ADJECTIVUL

Poate fi așezat înainte sau după substantiv.

Poate fi precedat de articol demonstrativ (*cel, cea, cei, cele*).

VALORIFICĂM

- Scrie câte cinci adjective care pot arăta însușiri ale următoarelor substantive: *izvor, iarbă, copac, stâncă, cer, iepuraș, păsărele*. Alege cel puțin trei substantive și creează pe baza lor un text, în care să integrezi și adjectivele selectate. Dă un titlu sugestiv textului creat.

GRADELE DE COMPARAȚIE ALE ADJECTIVULUI

CITIM

Ionel este un copil **înalt**.
El este **mai înalt** decât Ioana.
Andreea este **la fel de înaltă** ca Maria.
Dalia este **mai puțin înaltă** decât Cristiana.
Daniel este **cel mai înalt** dintre băieți.
El este **foarte înalt**.

OBSERVĂM

- Răspunde, oral, la următoarele întrebări:
 - a. Cum este Maria?
 - b. Cum este Cristiana?
 - c. Cum este Ioana?
 - d. Cum este Daniel în comparație cu colegii săi?
 - e. Cum este Ionel în comparație cu Daniel?

AFLĂM

- **Gradele de comparație reprezintă formele pe care le ia adjectivul pentru a arăta în ce măsură un substantiv are o însușire în raport cu alte substantive sau cu alte momente ale existenței sale.**
- Gradele de comparație:
 - a. **Gradul pozitiv** – exprimă însușirea fără a o compara: bun, tânără
 - b. **Gradul comparativ** – exprimă însușirea prin raportare la un alt substantiv sau la același substantiv surprins într-un alt moment. Gradul comparativ este de trei feluri:
 - ✓ de superioritate: **mai bun, mai tânără** (decât)
 - ✓ de egalitate: **la fel de bun, tot atât/așa de tânără** (ca)
 - ✓ de inferioritate: **mai puțin bun, mai puțin tânără** (decât)
 - c. **Gradul superlativ** – exprimă cea mai înaltă sau cea mai scăzută însușire. Gradul superlativ este de două feluri:
 - ✓ relativ: – de superioritate: **cel mai bun, cea mai tânără** (din/dintre)
– de inferioritate: **cel mai puțin bun, cea mai puțin tânără** (din/dintre)
 - ✓ absolut: – de superioritate: **foarte bun, foarte tânără**;
– de inferioritate: **foarte puțin bun, foarte puțin tânără**.

OBSERVAȚIE

Superlativul absolut poate fi redat și prin alte mijloace:

- ✓ cu ajutorul unor expresii, cum sunt:
nespus de/extraordinar de/din cale afară de/nemaipomenit de bună
- ✓ prin repetarea adjectivului: Supa este *bună, bună*.
- ✓ prin lungirea unor sunete: Ciocolata este *buuuuună*.

- În limba română, există și **adjective care nu au grade de comparație**:
 - a. adjectivele care arată însușiri ce nu pot fi modificate: **complet, principal, terminat, unic, mort, viu, etern** etc.;
 - b. adjectivele care în limba de origine (limba latină) exprimă comparativul sau superlativul: **maxim, minim, optim, inferior, superior, extrem, anterior, posterior** etc.;
 - c. adjectivele ale căror sensuri nu permit comparația: **dreptunghic, geografic, biologic, acvatic, aerian, terestru, industrial** etc.

EXERSĂM

- 1. Identifică adjectivele din următoarele texte și precizează la ce grade de comparație sunt acestea.

„Eu mergeam cu îngrijire, despicând cu ochiul întunericul nopții, iar cu urechea adâncimile depărtărilor reci, deșerte și întunecoase. Eram poate aproape să ne așezăm pentru noapte în vreuna din îndoiturile mai tainuite ale Hălăucei, când mi se păru că un lătrat de câine îmi atinge auzul; mă oprii locului și ascultai. Era în adevăr un lătrat aidoma de câine și încă nu așa de depărtat, după cât puteam măsura cu auzul. Dacă cea mai dumnezeiască muzică m-ar fi deșteptat din visul cel mai fioros, nu mi s-ar fi părut mai dulce și mai prietenească.“

(*Pe drumuri de munte*, Calistrat Hogaș)

„Calul ridică puțin capul. Drumul se întindea neted, coborând prin mijlocul pădurii, care începea să arate mai deasă, mai bătrână. [...] Trecerea celor doi telegari îi dădu și mai mare putere. Apoi târgul se arătă din ce în ce, și calul, care mai venise o dată, întrezări parcă grajdul mic unde îl așteptase, atuncea, ieslele cu fânul proaspăt. Era răcoare, nu se găsea măcar o fereștrică prin care să străbată căldura cât de cât. Și-n fața lui i se păru că se ridică deodată, în fund, o iesle mare-mare, în care un cal, doi, o sută mănâncă strașnic din iarba coaptă și că pentru dânsul e un locușor mic deoparte.“

(*Gâza*, Emil Gârleanu)

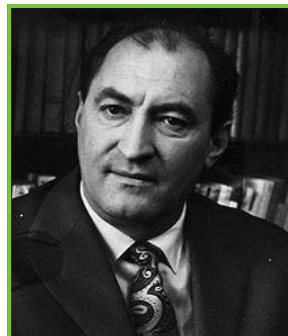
„Noul salon era mult mai mare și mai înalt și mai bogat decât cele pe care le întâlneră în vechea peșteră. Tavanul de pe margini era o aglomerare de bolți și arcade, iar pereții de sub el, plini de arabescuri și de danteleării își scurgeau picioare albicioase de calcar în apa foșnitoare a lacului.“

(*Cireșarii*, Constantin Chiriță)

- 2. Identifică adjectivele care nu au grade de comparație din textul dat.

Topografia Ghețarului de la Scărișoara este simplă, deoarece peștera reprezintă o încăpere unică cu o dezvoltare totală de 700 m. În mijlocul acestei încăperi se află un imens bloc de gheață, cu un volum de 80.000 m³ și care dăinuie în peșteră de peste 4.000 de ani. Fața superioară a blocului (3.000 m²) formează podeaua Sălii Mari. În partea dreaptă acest planșeu se frânge într-un tobogan abrupt de gheață, care dă într-o zonă denumită Biserica. Aici apar primele formațiuni stalagmitice de gheață. Aceasta este zona turistică, restul fiind rezervație științifică, cu două sectoare distincte.

(*Peștera Scărișoara*, pe ro.wikipedia.org)

Constantin Chiriță
(1925-1991)

PAUZA DE ORTOGRAFIE

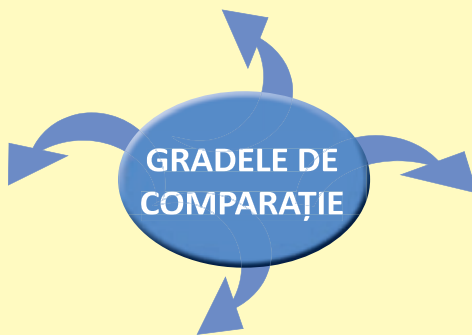
- Adjectivele terminate la singular în „-x” se scriu la plural cu „-cș”: *fix-ficși, ortodox-ortodocși, perplex-perplecși.*

- **3.** Scrie formele de comparativ ale următoarelor adjective: *silitor, scundă, interesanți, rapide, dificil, curate, valoroși, ascuțit, mică, rece.*
- **4.** Integrează în enunțuri formele de superlativ relativ de superioritate ale următoarelor adjective: *vesel, lungă, implicați, mare, luminoase, rușinos, harnici, calmă, zâmbitor.*
- **5.** Rescrie enunțurile date, corectând greșelile identificate.
 - Întotdeauna s-a considerat mai superior decât noi.
 - Hotelul acesta asigură cele mai optime condiții de cazare din zonă.
 - Fișa mea a fost mai completă decât a colegului tău.
 - Acest produs este nespus de foarte căutat de clienți.
 - Care a fost cel mai perfect moment din viața ta de până acum?
 - Oferim un preț foarte minim la toată gama de telefoane.
 - Copacii din pădurea aceea sunt mai uriași decât aceștia.

REȚINEM!

Pozitiv: însușirea nu e comparată.

Comparativ: de superioritate, de egalitate, de inferioritate

Superlativ: însușirea la cel mai înalt/scăzut nivel sau la nivel maxim

Nu toate adjectivele pot avea grade de comparație.

VALORIFICĂM

- **1.** Găsește cât mai multe adjective prin care poți descrie disciplinele pe care le studiezi la școală. Apoi, scrie o compunere în care să compari disciplinele școlare, așa cum le percepi tu, folosind adjectivele identificate. Fă schimb de compuneri cu un coleg și spune dacă părerea acestuia seamănă cu a ta.
- **2.** Privește imaginea alăturată și scrie cât mai multe enunțuri în care să-i compari pe copiii înfățișați, făcând referire la aspectul fizic.

LECTURĂ. TEXTUL NARATIV NONLITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- **1.** Ce părere ai despre protejarea mediului înconjurător? Este aceasta importantă? De ce? Scrie un text de aproximativ 80 de cuvinte, în care să oferi un răspuns la aceste întrebări.
- **2.** A fost sau este clasa ta implicată în proiecte/acțiuni care vizează ocrotirea mediului înconjurător? Dacă răspunsul tău este afirmativ, în ce constau acestea?

AMPLĂ ACȚIUNE DE ECOLOGIZARE ÎN DELTA CU PRILEJUL ZILEI INTERNAȚIONALE A DUNĂRII¹

Câteva sute de copii și adulți au participat, luni, de Ziua Dunării, la o amplă acțiune de ecologizare în Rezervația Biosferei Delta Dunării, organizată de Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor (MMAP) și Asociația Salvați Dunărea și Delta (SDD).

Acțiunile de strângere a deșeurilor de pe malurile fluviului s-au desfășurat în șapte localități situate în zone diferite ale Rezervației. Astfel, pe brațul Sulina, un grup de 30 de voluntari a curățat malul Dunării din apropiere de localitatea Ilgani de Sus, alți aproape 30 de voluntari strângând pet-urile din apropiere de localitatea Maliuc.

„Organizăm frecvent acțiuni de salubritate a malurilor Dunării, iar cea de astăzi nu este prima din acest an. Copiii de la școală aruncă deșeurile la gunoi, dar malurile se umplu de pet-uri aduse din localitate fie de vânt, fie de animale. Copiii sunt uneori stimulați de Primărie cu dulciuri, după posibilități“, a declarat pentru AGERPRES A. M., angajată a Primăriei comunei Maliuc.

Cel mai mic dintre participanții la acțiunea desfășurată în apropiere de Maliuc, I. S., are șapte ani și spune că învață în clasa I la școala din localitatea Gorgova. Știe să folosească cleștele pentru deșeuri, dar preferă să intre printre pietrele de pe dig pentru a scoate un pet neobservat de ceilalți voluntari.

De asemenea, elevii școlii din localitatea Crișan, situată pe brațul Sulina al Dunării, au participat în ultima săptămână la mai multe acțiuni prilejuite de Ziua Dunării, potrivit reprezentanților Administrației

¹ Sursa: <http://www.agerpres.ro>

CURIOZITĂȚI – alte date de referință:

- 15 martie -
15 aprilie -
Luna Pădurii
- 22 martie -
*Ziua Mondială
a Apei*

- 22 aprilie -
Ziua Pământului
- 22 mai -
*Ziua
Internațională
a Biodiversității*
- 5 iunie -
Ziua Mediului

Rezervației. „De aproape o săptămână ne pregătim pentru acest eveniment. Copiii au realizat postere despre Delta, Dunăre și au învățat și poezii“, a afirmat M. C., agent ecolog al Administrației Rezervației Biosferei Delta Dunării.

M. I. C., în vârstă de opt ani, a învățat, de exemplu, cum se fac nuferii din hârtie. „Se iau șase foi, se îndoaie și apoi se fac ca niște bărcuțe. Apoi, se leagă cu un elastic și se mai îndoaie o dată părțile. Dacă vreți, îl și colorăm“. [...]

Ziua Internațională a Dunării este marcată anual, pe data de 29 iunie, după ce în anul 1994, la Sofia, Bulgaria, s-a semnat Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea. Manifestările dedicate acestei zile se desfășoară în toate statele dunărene, pentru a evidenția dorința acestora de a adopta măsuri și strategii comune pentru protejarea fluviului Dunărea, fie că este vorba de fenomene extreme, secetă sau inundații, fie că este vorba despre poluări accidentale. Astfel, pe malurile fluviului au loc festivaluri, întâlniri publice sau evenimente distractiv-educative.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

■ OBSERVĂM

- **1.** Caută în DEX sensurile următoarelor cuvinte și creează enunțuri cu acestea: *voluntar, salubritate, cooperare, biosferă, manifestare.*
- **2.** Scrie sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte din text: *deșeurii, frecvent, să folosească, neobservat, prilejuite, state, protejarea.*
- **3.** Scrie câte un antonim potrivit pentru următoarele cuvinte din text: *amplă, strângere, apropiere, se umplu, comune.*

■ EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- **1.** Formulează enunțuri prin care să răspunzi la următoarele întrebări care vizează textul dat.
 - a. Ce înseamnă prescurtarea MMAP?
 - b. În ce dată este sărbătorită Ziua Internațională a Dunării?
 - c. În câte localități din Delta Dunării au fost organizate acțiuni de ecologizare?
 - d. Câți ani are cel mai mic dintre participanți?
 - e. Cum s-au pregătit elevii școlii din Crișan pentru Ziua Deltei Dunării?

- f. Ce a învățat elevul în vârstă de opt ani să facă?
- g. În care stat dunărean a fost semnată Convenția pentru protecția Dunării?

■ INTERPRETĂM

- 1. Care pare a fi principala categorie de deșeuri întâlnite pe malurile fluviului, așa cum reiese din text?
- 2. Consideri că popularizarea activităților de ecologizare prin intermediul presei este benefică sau nu? Susține-ți răspunsul, scriind un text de aproximativ 70 de cuvinte.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

■ 1. **Formați perechi** și gândiți-vă la un eveniment distractiv-educativ organizat cu prilejul Zilei Internaționale a Dunării. Creați un anunț sau un poster prin care să popularizați evenimentul în rândul colegilor din școală. Oferiți, cel puțin, următoarele informații: data și locul desfășurării, în ce constă evenimentul, cine poate participa, condițiile participării.

■ 2. **Activitate pe grupe.**

Priviți imaginea de mai jos și, pornind de la aceasta, creați o campanie de protecție a mediului, căreia îi veți da un titlu sugestiv. Proiectul vostru va cuprinde:

- un slogan al campaniei;
- o siglă a campaniei – desen sau colaj;
- o prezentare succintă a activităților ce urmează a fi întreprinse;
- un pliant de promovare.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII NUMERALUL

CITIM

Doisprezece elevi din clasa mea au participat anul trecut la **trei** proiecte de protecție a mediului înconjurător. **Doi** s-au înscris în proiectul *Împreună salvăm pădurea*, **patru**, în proiectul *Pădurea – casa animalelor*, iar **al treilea** proiect, *Vrem să respirăm aer curat*, a atras atenția celorlalți **șase** colegi. **Cel de-al doilea** proiect, aflat la **a șaptea** ediție, va fi organizat și anul acesta, așa că am decis să mă înscriu și eu, alături de alți **opt** colegi din clasă.

OBSERVĂM

- **1.** Ce arată cuvintele scrise îngroșat în textul citit?
- **2.** Cum crezi că s-au format structurile **al treilea** și **a șaptea**?

AFLĂM

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care arată:

- ✓ **numărul** obiectelor → numeral **cardinal**;
- ✓ **ordinea** obiectelor prin numărare → numeral **ordinal**.

Numeralul cardinal poate fi:

- simplu: zero, unu, ... zece, sută, mie, milion, miliard
- compus: unsprezece, douăzeci, treizeci și doi, două sute

Numeralul ordinal se formează de la cel cardinal, astfel:

- genul masculin: **al** numeral cardinal + **lea** → **al treilea**; **al zecelea**, **al șaisprezecelea**;
- genul feminin: **a** numeral cardinal + **a** → **a treia**, **a zecea**, **a șaisprezecea**.

REȚINEM!

A. NUMERALUL CARDINAL

1. Numeralesle cardinale compuse cu **1** și **2** (12, 21, 22...) se acordă în gen cu substantivele la care se referă:
 - **doisprezece** colegi, dar **douăsprezece** flori;
 - douăzeci și **unu** de copaci, dar douăzeci și **una** de colege;

2. Pentru indicarea datei, se acceptă atât formele feminine, cât și formele masculine ale numeralului **2** și ale numeralelor compuse care conțin numeralul **2**: **doi/două** mai, **douăzeci** și **doi/douăzeci** și **două** martie.
3. Sunt acceptate ca fiind corecte următoarele forme ale numeralelor cardinale: **paisprezece, șaisprezece, șaptesprezece, optsprezece, șaizeci** (nu patrusprezece, șasesprezece, șaptisprezece, optisprezece, șasezeci) și pronunțările în tempo rapid (**cinsprezece, cinzeci**) pentru numeralele cardinale compuse cu cinci: **cincisprezece, cincizeci**.

B. NUMERALUL ORDINAL

1. Formele de masculin ale numeralelor ordinale corespunzătoare numeralelor cardinale **8** și **1.000.000** sunt **al optulea** și **al un milionulea**, în cazul lor fiind utilizată vocala de sprijin „u”.
2. Forma de masculin a numeralului ordinal corespunzător numeralului cardinal **100** este **al o sutălea**, nu al o sutelea, deoarece acesta se formează de la numeralul **o sută**.
3. Pentru indicarea primei zile a fiecărei luni trebuie folosit numeralul ordinal și nu cel cardinal: **Întâi** Decembrie, **întâi** februarie, nu Unu Decembrie, unu februarie. Se poate scrie și **1** Decembrie, dar **1** se pronunță **întâi**.
4. În cazul numeralelor ordinale redactate cu cifre romane sunt corect scrise următoarele forme: premiul **al II-lea**, clasa **a V-a**, nu premiul al-II-lea, clasa a-V-a.

EXERSĂM

1. Identifică numeralele din textele următoare și precizează felul acestora: cardinal (simplu sau compus), ordinal (formă de masculin sau de feminin).

„Cei doi nu prea voiau să primească, dar, după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o vreme, călătorul străin și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămân oleacă sub răchită, la umbră, să odihnească bucatele. Și, din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pâni dă doi lei celui cu două pâni, zicând: — Ține, frate, partea dumată, și fă ce vrei cu dânsa. Ai avut două pâni întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindcă-am avut trei pâni întregi, și tot ca ale tale de mari, după cum știi.”

(*Cinci pâni*, Ion Creangă)

DUNĂREA AZI

- izvorăște din Munții Pădurea Neagră (Germania);
- se întinde pe o distanță de aproape 3000 de kilometri;
- traversează zece țări și patru orașe-capitală;
- al doilea fluviu ca lungime din Europa, după Volga;
- supranumită „Amazonul Europei”.

„Pe drumu-i lung, de trei mii de kilometri, Dunărea spală trei împărății, șase regate și două principate, dă viață la 30 de orașe, din cari trei sunt capitale, soarbe 120 de râuri, sparge două șiruri de munți, și în falnicu-i mers spre mare își ascultă gloria cântată-n șase limbi.“

(*România pitorească*, Alexandru Vlahuță)

„Autorul lui, elev în clasa a VII-a, descoperise cu trei decenii în urmă, la o problemă complicată, de algebră superioară, patru soluții diferite, ultima dintre ele, profund originală, provocase, după comunicarea ei, o adevărată senzație în lumea matematicienilor. Dezvoltată de maestrul curbelor algebrice, ideea uluitoare a elevului de 17 ani devenise o teorie originală care întregea un capitol, până atunci infirm, al matematicii.“

(*Cireșarii*, Constantin Chiriță)

„Chelnerul i-a adus un pahar cu lapte plin ras, pe care Chiorul l-a băut cu o poftă și mai mare decât primul. Și l-a băut și pe al treilea, oferit de Matei Păunescu, în hazul tuturor.“

(*Cișmigiu et comp.*, Grigore Băjenaru)

- **2.** Scrie cu litere următoarele numerale cardinale:

11, 12, 14, 15, 50, 62, 105, 2017.

- **3.** Completează enunțurile cu numeralele cardinale date, scrise cu litere.

- Vom ajunge acasă înainte de ora 12 ...
- La concursul de ieri, au participat 21 ... de colege din școală.
- Ionuț a reușit să economisească 32 ... de lei.
- Săptămâna trecută, au fost vândute 32 ... de televizoare.
- Am rezolvat 102 ... probleme în vacanța de vară.
- Cele 41 ... de fete au plantat 41 ... de copaci.
- În acea școală, studiază 132 ... de fete și 122 ... de băieți.

- **4.** Scrie numeralele ordinale, formele de masculin și de feminin, corespunzătoare următoarelor numerale cardinale:

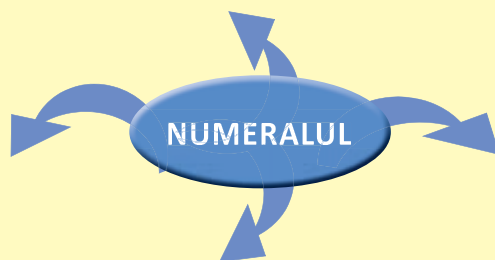
8, 10, 12, 16, 17, 18, 30, 101, 300, 1000, 2000.

- **5.** Redă prin cifre romane următoarele numerale ordinale:
al treilea, a noua, a unsprezecea, al douăzecilea, al două sutelea, a trei suta.
- **6.** Rescrie enunțurile, corectând greșelile identificate.
 - a. Ioana este elevă în clasa a doisprezecea la acest liceu.
 - b. Al treizezecea concurent a părăsit competiția din cauza unor probleme medicale
 - c. Fratele lui este elev în clasa a-VI-a B
 - d. Unu Mai ar trebui să fie zi liberă în toate țările din lume.
 - e. Sunt obligați să plătească amenzi în valoare de doisprezece mii de lei.

REȚINEM!

Numeralele ordinale se formează de la cele cardinale.

Arată numărul:
cardinal, simplu sau
compus.

Arată ordinea prin
numărare: ordinal.

Poate fi precedat de articol demonstrativ:
cei doi, cea de-a treia.

VALORIFICĂM

- **1.** Imaginează-ți că mai mulți colegi din clasa/școala ta au participat la o competiție județeană. Scrie o compunere în care să povestești ce s-a întâmplat în cadrul competiției, utilizând cât mai multe numerale cardinale și ordinale.
- **2.** **Formați perechi** și creați o rețetă de bucătărie, care va conține lista de ingrediente (inclusiv cantitățile necesare) și modul de preparare.

COMUNICARE SCRISĂ. REDACTARE TEXTUL DESCRIPTIV: DESCRIEREA UNUI LOC, A UNUI OBIECT REAL/IMAGINAR

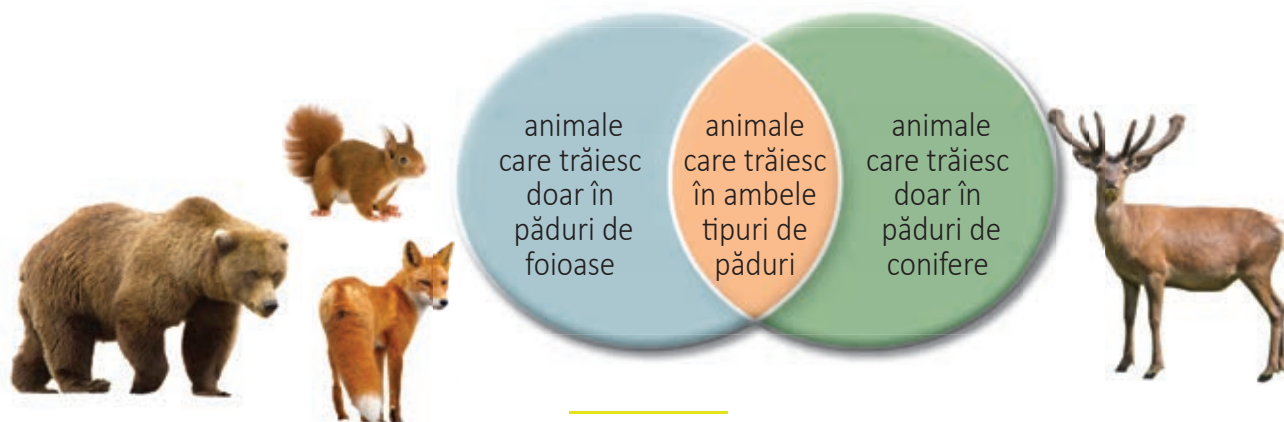
- 1. Privește imaginile de mai jos și spune ce locuri sunt surprinse în acestea. Alege una dintre imagini și scrie un text, de aproximativ 100 de cuvinte, în care să descrii tabloul.

- 2. Realizează o descriere a unui obiect drag ție sau a unui obiect pe care ți-ai dori să-l primești cadou. Fă schimb de lucrări cu colegul de bancă și creează un desen pe baza descrierii realizate de acesta. La final, expuneți desenele, însoțite de texte, în clasă.

TEXTUL EXPLICATIV: DEFINIȚII, SCHEME

- **Lucrați în echipă.** Căutați, pe internet, informații despre pădurile de foioase și despre pădurile de conifere. Scrieți câte o definiție pentru fiecare tip de pădure și stabiliți ce animale trăiesc în acestea, completând, pe caiete, o schemă asemenea celei de mai jos.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ATRIBUTUL

CITIM

De Paști, bunica mi-a dăruit un iepuraș **alb** și pușori **de ciocolată**. Cadoul **de la ea** a fost foarte frumos, însă și **cele două** daruri **primite** de la părinți și de la frați mi-au plăcut mult. Cred că ideea **părinților** de a-mi cumpăra o bicicletă **roșie** a fost genială.

OBSERVĂM

- Recitește cuvintele scrise îngroșat în textul dat și pune întrebări la care să răspundă acestea. Apoi, menționează ce sunt ca părți de vorbire.

AFLĂM

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv, atribuindu-i acestuia caracteristici/trăsături prin care îl particularizează.

Atributul răspunde la întrebările: **care?; ce fel de?; al/a/ai/ale cui?; câți/câte?; al câtelea/a câta?** puse substantivului.

Atributul poate fi exprimat prin următoarele părți de vorbire:

- ✓ substantiv:

Cartea **de povești** este pe birou. / Am văzut casa **Mariei**.

- ✓ adjectiv:

Am citit o poveste **interesantă**. / Fata **mai înaltă** e Cristina.

- ✓ numeral:

Trei iepurași lipseau. / Am reușit din **a patra** încercare.

- ✓ pronume:

Întâlnirea **cu voi** m-a încântat. / Mașina **dumnealui** e nouă.

OBSERVAȚIE

Uneori, atributele, îndeosebi cele exprimate prin substantive și pronume, sunt legate de partea de vorbire determinată prin cuvinte numite **prepoziții**. Prepozițiile pot fi **simple** (**de, în, pe, la** etc.) sau **compuse** (**de la, de pe, de pe la, despre** etc.).

EXERSĂM

1. Identifică atributele din următoarele texte și precizează ce părți de vorbire sunt, completând, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos. În cazul atributelor care sunt legate de substantivele determinate prin prepoziții, numește prepozițiile.

ATRIBUTUL	PARTEA DE VORBIRE PRIN CARE ESTE EXPRIMAT

Ion Agârbiceanu
(1882-1963)

„Dimineața era rece și o pătură groasă de rouă argintie acoperea împrejurimile verzi. O liniște și o tăcere solemnă stăpâna întreaga fire. Neguri albe se ridicau spre văzduhuri din văile depărtate și adânci; iar sub răceala aerului de noapte, respirația vie și călduroasă a apelor Negrei aburea iernatic, trăgând o brazdă sură de ceață mișcătoare...”

(*Pe drumuri de munte*, Calistrat Hogaș)

„Salcâmi înalți, cu toate crengile plecate de greutatea florilor, păreau niște candelabre uriașe [...] și în ei se țesea zborul și zumzetul necurmat al muștelor de aur [...]. Mireasma florilor albe părea a unei tămâi nespuse de fină, care nu mai încăpea în coroana salcânilor, ci se varsă și umple lumea întreagă...”

Pe ulița lor nu mai erau alți salcâmi.“

(*Salcâmi în floare*, Ion Agârbiceanu)

Calistrat Hogaș
(1847-1917)

„Drumul subteran ducea spre munți prin coama de piatră pe care o escaladase el. Ca să se convingă de tot, se cățără pe mânerile de fier, și după vreo zece, doisprezece metri se pomeni într-o încăpere largă...”

(*Cireșarii*, Constantin Chiriță)

2. Completează următoarele texte folosind atribute exprimate prin substantive și prin pronume. Utilizează prepoziții dacă e nevoie.

- Fratele ... se plimba prin pădurea ... și gândul ... pe care îi lăsase singuri în cabana ... de la marginea ... nu îi dădea pace.
- Am întrebat-o pe colega ... de tema ..., însă nu a știut să îmi răspundă, deoarece își uitase la școală caietul ..., în care avea notate exercițiile ..., pe care le aveau de rezolvat acasă.

3. Completează textele date cu atribute exprimate prin adjective și prin numere.

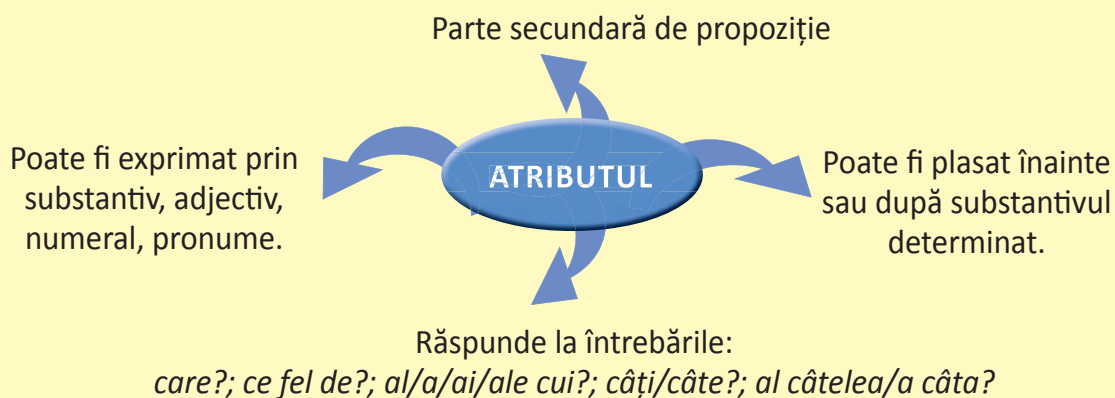
- Priveliștea ... care a apărut în fața lor le-a umplut sufletul cu o bucurie ..., de aceea s-au oprit pentru ... minute și au admirat peisajul ..., pe care au decis să-l immortalizeze cu ajutorul aparatului de fotografiat. Pozele ... sunt impresionante.

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de cei doi autori.

- b. Copiii ... alergau de zor prin parcul ... sub privirile ... ale părinților și ale bunicilor, care îi lăsausă să se bucure de ziua ... de vară. Trecuseră ... ore și copiii ... nu dădeau semne de oboseală.
- 4. Identifică atributele din următoarele enunțuri. Apoi, rescrie enunțurile, plasând atributele înaintea substantivelor determinate.
- Băiețelul isteț pe care l-am întâlnit este Mihăiță.
 - Colegii hazlii au reușit să o înveselească pe fata întristată.
 - Banca a doua a fost mereu a mea.
 - I-au cerut doamnei amabile să le dea cărțile noi.
 - Pe vecinii nervoși nu i-am mai văzut de mult.

REȚINEM!

VALORIFICĂM

Formați grupe de trei-patru elevi și găsiți cât mai multe atribute pentru substantivele *mare, val, briză, soare*. Faceți schimb de liste cu altă grupă și scrieți un text, de aproximativ 150 de cuvinte, în care să integrați cât mai multe atribute create de colegii voștri din cealaltă grupă. Citiți compunerile în fața clasei.

LECTURĂ. TEXT ALTERNATIV

INVĂȚĂM!

Carpații sunt un lanț muntos situat în Europa. Mai mult de jumătate din lungimea acestui lanț muntos este pe teritoriul țării noastre, ocupând o treime din suprafața acesteia.

Carpații sunt **munți tineri** (formați acum aproximativ 250 milioane de ani). Au luat naștere prin încrețirea scoarței terestre (fig. 1). Unele masive muntoase din cuprinsul Carpaților au rezultat în urma **erupției unor vulcani** (fig. 2).

Relieful Carpaților are un aspect accidentat, deși sunt munți de mărime mijlocie, rar depășind 2.000 m. Întâlnim astfel versanți abrupti, văi înguste și depresiuni. **Culmile muntoase** sunt acoperite de păduri și pășuni și sunt fragmentate adesea de ape și de **trecători**. Izvoarele subterane sapă în roci moi (calcare), dând naștere unor grote sau **peșteri** deosebit de pitorești (fig. 3).

Carpații românești prezintă trei **diviziuni**, raportate la poziția față de Depresiunea Transilvaniei și la caracteristicile lor generale:

- Carpații Orientali – de la granița nordică la Valea Prahovei.
- Carpații Meridionali – de la Valea Prahovei la culoarul format de râurile Timiș-Cerna-Bistra.
- Carpații Occidentali – de la Valea Dunării și culoarul Timiș-Cerna-Bistra până la Valea Barcăului.

Prezintă o **climă** de munte, cu temperaturi scăzute, precipitații abundente și vânturi puternice.

Resursele sunt diverse: minereuri, sare, cărbuni, pietre de construcție, ape minerale (subsol), lemn, pășuni, o faună bogată și variată (sol).

Fig. 1 – Formarea munților de încrețire Fig. 2 – Erupție vulcanică Fig. 3 – Peșteră

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Privește pagina preluată din manualul de *Geografie*, citește textul dat și răspunde oral la întrebările date.

- Cum s-au format Munții Carpați?
- Care sunt cele trei diviziuni ale Carpaților?
- Prin ce se caracterizează clima montană?
- Care sunt resursele din Munții Carpați?
- Ce rol crezi că au imaginile/figurile care însoțesc textul?

UNDE FUGIM DE-ACASĂ, MUNTELE CEL HODORONC-TRONC

de Marin Sorescu

M-am făcut luntre și punte și v-am adus de la mare la munte. Mă gândisem să vă las la București și să v-aduc munții acolo, într-o traistă de povești. Dar când să-i fac frumos ghem, munții n-au vrut să încapă în tren. Au zis că ei nu se mișcă din așezarea lor străveche, numai fiindcă sunteți voi niște leneși fără pereche. Acum uitați-vă: toți sunt făcuți din piatră (care e un fel de prefabricată). Nu știu când au crescut acești ștregari, că omenirea când a venit i-a găsit mari. Se opriseră ca niște elefanți în zare, cu tot cerul în spinare. Bine că nu le vine în cap să plece acum mai departe, că n-am avem unde să ne dăm la o parte.

Munții noștri sunt bogați ca soarele. Au aur și argint în toate buzunarele. Creasta aia, care parcă se clatină, cred că e de platină. Unde te-ndrești dai de nuiele pentru fluier și de bușteni groși.

Sub pietre sunt cărbuni, cu care desenează locomotivele aburi pufoși. Au fier, var, sare, dar ce n-au? Chiar și lupi care fac „hauhau“. Ca să nu mai vorbesc de ape minerale și alte izvoare: cu ele munții se spală și pe picioare. Da, da, nu mai sunt alții care să le semene. Uite, ne fac semn să intrăm în ei ca-n cetatea lui Cremene.

Câțiva munți Carpați sunt mai înalți decât ceilalți. Când se uită în jos, uneori, le vine amețală și-atunci își pun comprese cu nori. Căci să știți: munții sunt cei care dirijează ploile, spunându-le norilor: „Ce vă îngrămădiți toți aici ca oile? Mă, apă chioară, nu mă auzi? Plouă mai la câmpie, că mă uzi“.

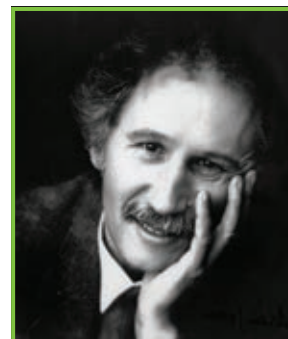
Năzdrăvanilor, stați! M-am luat cu vorba și am uitat să vă spun să respirați. Pentru că lumea – să nu vă mire – vine la munte mai mult să respire. Cică aerul de aici conține nu știu ce vitamine. Și dacă-l tragi în piept zi de zi, cuminte, te faci sănătos pe șapte ani înainte. Vedeți stânca aia bătrână care seamănă cu o mână? Este mâna fermecată cu care muntele ajută farmacia și ne ia nouă astenia. (Tăticul știe ce e aia, cum știți voi de-a puia-gaia). Așa. Acum am ajuns într-o poiană. Puteți călca pe iarbă ca pe un covor sau o blană. Dar nu-mi plecați singuri prin păduri, aoleu, că munții au prăpăstii mai mari decât cele pe care vi le spun eu. În ele se ascund jivinele și își înfig brazii rădăcinile. Brazii sunt cei mai buni alpiniști, copii. Se suie până în vârful muntelui fără frânghii.

Pentru voi munții au și niște ascunzișuri, multe ca frunza și iarba, parcă ar fi fost făcuți pentru baba-oarba. Te ascunzi colo, după un copac, și când strigi: „sunt gata, Chimiță!“ te găsește imediat un urs ori o veveriță. Pentru că toate animalele de care v-am vorbit și multe alte păsări cu pene stau în munți ca în cartea cu desene. Nu pot, căci le-aș arăta eu cu degetul de la coadă și până la cioc sau la bot. Ele se joacă de-a pitulușul pe după stâncă și când se prind se mănâncă. Iar acum au fugit de aici, fiindcă știu că noi suntem voinici și urcăm către vârful muntelui, pe poteci, ținându-ne de ciuperci.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte: *așezare, fiindcă, ștregar, se uită, dirijează, să intrăm, jivine.*
2. Caută într-un dicționar sensul următoarelor expresii: *a se face luntre și punte, fără pereche, a se lua cu vorba.*
3. Scrie antonime potrivite pentru cuvintele: *leneși, uneori, uzi, bătrână, singuri, se suie, multe.*

Marin Sorescu
(1936-1996)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

■ EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- 1. Explică de ce nu a putut povestitorul să aducă munții în București.
- 2. Numește animalele pe care le poți întâlni la munte.
- 3. Identifică și transcrie pasajul în care se vorbește despre beneficiile muntelui pentru sănătate.
- 4. Transcrie, din textul dat, trei structuri care conțin comparații.

■ INTERPRETĂM

- 1. Personificarea este una dintre figurile de stil prin intermediul cărora este prezentat muntele. Caută pasajele din text prin care se susține această afirmație, apoi scrie un text de aproximativ 80 de cuvinte, în care să demonstrezi afirmația dată.
- 2. Recitește atât textul din manualul de *Geografie*, cât și textul scris de Marin Sorescu și completează, în caiet, un tabel, asemenea celui de mai jos, cu citatele referitoare la aspectele menționate.

TEXT \ ASPECT VIZAT	MANUAL DE GEOGRAFIE	MUNTELE CEL HODORONC-TRONC
vechimea munților		
altitudinea		
relieful		
clima		
resurse/bogății		

Discută cu un coleg despre diferențele sesizate în ceea ce privește:

- limbajul utilizat → cuvintele sunt utilizate cu sensuri obișnuite sau cu sensuri noi, există sau nu figuri de stil;
- implicarea celui care oferă informații / povestește → se implică sau nu se implică emoțional, afectiv;
- scopul textului → informează, sensibilizează, distrează.

- **3.** Scrie ce înțelegi din următorul paragraf: *Pentru voi munții au și niște ascunzișuri, multe ca frunza și iarba, parcă ar fi fost făcuți pentru baba-oarba. Te ascunzi colo, după un copac, și când strigi: „sunt gata, Chimiță!” te găsește imediat un urs ori o veveriță.*
- **4.** Ți-ar plăcea să te afli în spațiul montan descris în textul lui Marin Sorescu? De ce?

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- Citește următorul text despre câmpie, preluat din manualul de *Geografie*.

Câmpiile formează treapta de relief cea mai joasă, cu înălțimi până la 200-300 m, cu aspect neted, alcătuite din roci moi, aduse de râuri.

Câmpiile sunt brăzdate de ape cu văi largi, care formează lunci (locuri joase, inundabile, cu sol fertil). Pădurile ocupă suprafețe reduse. Uneori, pe suprafața câmpiilor apar mici ridicături de nisip, numite dune.

În Câmpia Română, clima este secetoasă vara și aspră și geroasă iarna. Pentru obținerea de recolte bogate, aici s-au realizat sisteme de irigații folosind apa râurilor din zonă.

Solul fertil și condițiile climatice favorizează cultura plantelor, astfel câmpiile fiind principalele zone agricole ale țării.

- **1.** Pornind de la textul dat, scrie o scurtă compunere despre câmpie având drept model textul scris de Marin Sorescu despre munte.
- **2.** Realizează un desen prin care să illustrezi un element numit în textul citit. Poți alege dintre: *luncă, dune, sistem de irigații, cultură a plantelor.*

AVENTURA LECTURII

- Dacă dorești să vizitezi și alte spații descrise cu mult haz, citește și celelalte povestioare din volumul *Unde fugim de-acasă*, de Marin Sorescu.

■ Se dă textul:

Apa este leagănul apariției și dezvoltării vieții plantelor, a animalelor și a oamenilor.

Cantitatea de apă de pe Pământ rămâne mereu aceeași. Apa se evaporă din mări, oceane, râuri și lacuri și se întoarce pe pământ sub formă de precipitații (ploaie, zăpadă).

Apa se găsește pe Terra sub formă lichidă (apa din râuri, mări, oceane, apa potabilă) și sub formă solidă, în zăpadă și ghețari. O mică parte din apa planetei se află în aerul pe care-l respirăm sau sub formă de nori.

Cantitatea de apă de pe Pământ este inepuizabilă, dar omul trebuie să fie atent la calitatea ei, deoarece, prin intervenția sa, în apă ajung uneori diverse substanțe dăunătoare vieții.

Pe Terra există apă sărată și apă dulce. [...]

Fără apă dulce, viața pe uscat ar fi imposibilă.

Dacă toată apa de pe Terra ar încăpea într-o sticlă de un litru, apa dulce ar încăpea într-o linguriță.

Pe planeta noastră, nicio ființă nu poate trăi fără apă.

Fără apă, nici omul nu poate trăi. Organismul omului conține trei sferturi apă. Sângele conține patru cincimi apă și circulă atât timp cât păstrează această proporție.

Alimentația, respirația, creșterea nu pot fi concepute fără apă.

Apa reglează temperatura corpului și ajută la hrănirea țesuturilor.

Omul are nevoie de apă de băut, apă pentru igiena personală, apă pentru industrie, agricultură, hidrocentrale.

Apa înfrumusețează peisajul natural, în care omul se recrează privind, înotând, pescuind, navigând.

În prezent, viața civilizată presupune un necesar de apă de 150 de litri pe zi pentru o persoană.

În funcție de vârstă, starea de sănătate, anotimp, cantitatea de apă pe care un om o introduce zilnic în organism (apă de băut, fructe, sucuri, supe etc.) este de 2-3 litri.

Un om poate să trăiască fără hrană până își consumă o bună parte din grăsimi și din volumul mușchilor, dar fără apă nu poate trăi decât câteva zile.

(text preluat din

Natura, prietena mea, clasa a IV-a – Constanța Cuciinic)

■ ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

- 1. Răspunde oral la următoarele întrebări.
 - a. Cum revine apa evaporată pe pământ?
 - b. De ce este nevoie ca omul să fie atent la calitatea apei?
 - c. Care este proporția de apă din sângele omului?
 - d. Sub ce forme este introdusă apa în organismul uman?
 - e. Cât poate omul trăi fără apă?

- 2. Menționează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - a. Zăpada, gheața și norii sunt forme solide ale apei.
 - b. Viața pe Pământ nu ar exista în absența apei dulci.
 - c. Pe Terra, cantitatea de apă sărată este egală cu cea de apă dulce.
 - d. Apa este necesară în vederea reglării temperaturii corporale.
 - e. Viața civilizată presupune, pentru fiecare persoană, un necesar de 150 de litri de apă pe zi.

■ ANALIZA TEXTULUI

- Recitește textul cu atenție și completează, pe caiet, un tabel asemenea celui de mai jos, având în vedere informațiile pe care le-ai citit.

✓	-	+	?
informații cunoscute, confirmate în text	informații care contrazic ce știi	informații noi, pe care le-ai aflat acum	informații care nu sunt clare/despre care vrei să afli mai multe

VALORIFICĂM TEXTUL

1. Transcrie, din textul dat, cinci adjective, precizând genul și numărul fiecăruia.
2. Scrie enunțuri în care adjectivul *dulce* să fie la toate gradele de comparație.
3. Formează numeralele ordinale corespunzătoare numeralelor cardinale 150 și 3.
4. Menționează prin ce părți de vorbire sunt exprimate următoarele atribute preluate din textul dat: (cantitatea) *de apă*, (substanțe) *dăunătoare*, (organismul) *omului*, (calitatea) *ei*.
5. Transcrie o prepoziție simplă și una compusă din textul dat.

DINCOLO DE TEXT

1. Creează trei comparații care să conțină cuvântul *apă* și trei structuri în care să realizezi personificarea apei. Integrează două comparații și două personificări create de tine într-un text de aproximativ 100 de cuvinte. Te poți inspira din imaginile de mai jos.
2. **Formați perechi** și căutați împreună detaliile privind informațiile despre apă pe care le-ați notat în coloana „?” de la rubrica *Analiza textului*. Fișa pe care o veți realiza împreună va fi o piesă din portofoliul personal.

■ Citește textul și rezolvă cerințele.

Atunci Făt-Frumos își luă ziua bună de la părinți, ca să se ducă, să se bată el singur cu oștile împăratului ce-l dușmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămeșă de borangic, țesută în lacrimile mamei sale, mândră pălărie cu flori, cu cordele și cu mărgelile rupte de la gâturile fetelor de mpărați, își puse-n brâu verde un fluier de doine și altul de hore, și, când era soarele de două sulițe pe cer, a plecat în lumea largă și-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintece nourii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimeau auzindu-i cântecele, apele și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele își turburau adâncul, ca să-și azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul când vor șopti văilor și florilor. [...]

Toate stăteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cântecul dorul inimii lui, și cu ochii buzduganul, ce sclikea prin nori și prin aer ca un vultur de oțel, ca o stea năzdrăvană.

Când era-n spre sara zilei a treia, buzduganul, căzând, se izbi de o poartă de aramă, și făcu un vuiet puternic și lung. Poarta era sfărâmată și voinicul intră. Luna răsărise dintre munți și se oglindea într-un lac mare și limpede, ca seninul cerului. În fundul lui se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarald¹, încunjurat de un crâng de arbori verzi și stufoși, se ridica un mândru palat de o marmură ca laptele, lucie și albă — atât de lucie, încât în ziduri răstrângea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbrevă și luncă, lac și țărături. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lângă poartă; și-n aerul cel curat al serii tremurau din palat cântece mândre și senine. Făt-Frumos se sui-n luntre și, vâslind, ajunse până la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scărilor candelabre cu sute de brațe, și-n fiecare braț ardea câte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era înaltă, susținută de stâlpi și de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mândră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din câte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce ședea la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roșie, erau frumoși ca zilele tinereții și vioiși ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur, bătut cu diamante, și cu hainele strălucite, era frumos ca luna unei nopți de vară. Dar mai mândru era Făt-Frumos.

(*Făt-Frumos din lacrimă*, Mihai Eminescu)

¹ Corect – smarald.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte**
(5 × 2 puncte)
2. **10 puncte**
(5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte**
(5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte**
(5 × 4 puncte,
4 × 2 puncte)
5. **30 de puncte**

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

- **1.** Alege litera corespunzătoare răspunsului corect.
 - A. Făt-Frumos a plecat de acasă:
 - a. singur.
 - b. cu tatăl său.
 - c. cu un alt voinic.
 - B. Călătoria lui Făt-Frumos a durat:
 - a. două zile.
 - b. trei zile.
 - c. o zi.
 - C. Voinicul a ajuns la palat:
 - a. înotând.
 - b. cu o barcă.
 - c. sărind.
 - D. Adjectivul *mândru* (palat) este de genul:
 - a. masculin.
 - b. feminin.
 - c. neutru.
 - E. Atributul (scaune) *de catifea* este exprimat prin:
 - a. substantiv comun.
 - b. numeral cardinal.
 - c. adjectiv.
- **2.** Stabilește dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - a. Făt-Frumos a luat cu el două fluieri.
 - b. Natura a rămas indiferentă la cântecele voinicului.
 - c. Palatul în care a ajuns Făt-Frumos era pustiu.
 - d. Numeralul ordinal *a treia* este de genul feminin.
 - e. Atributul (oglină) *de argint* este exprimat prin substantiv comun.
- **3.** Completează următoarele enunțuri, scriind între 1 și 3 cuvinte.
 - a. Buzduganul lui Făt-Frumos poarta de aramă.
 - b. Lacul la care a ajuns voinicul era mare și limpede ca
 - c. Adjectivul (luntre) *aurită* este de genul
 - d. Numeralul *sute* este numeral
 - e. Adjectivul *mai mândru* este la gradul de comparație
- **4.** Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
 - a. Transcrie două grupuri de cuvinte care se referă la spațiul întâmplărilor.
 - b. Identifică două structuri care conțin personificări.
 - c. Menționează două comparații din text.
 - d. Transcrie cele două atribute exprimate prin adjective din următoarea secvență: „...iar boierii ce ședeau la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roșie...”.
 - e. Scrie un enunț în care să existe două atribute, unul legat de substantivul determinat prin prepoziția *de pe* și unul legat prin prepoziția *cu*.
- **5.** Valorifică cele două personificări și cele două comparații identificate la exercițiul anterior, integrându-le într-un text descriptiv propriu, de aproximativ 100 de cuvinte.

- Ai ajuns la finalul evaluării.
Cum te simți în acest moment?
- Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

UNITATEA 6

CĂLĂTORIA ÎN LUMI IMAGINARE

La finalul acestei unități,

➤ **A. vei ști:**

- ce sunt textele multimodale;
- ce sunt narațiunile ficționale;
- cum se formează propoziția simplă;
- cum se formează propoziția dezvoltată.

➤ **B. vei fi capabil:**

- să identifici elemente verbale și paraverbale în diferite situații de comunicare;
- să identifici informații importante din benzile desenate;
- să redactezi texte pentru a relata întâmplări, experiențe imaginate;
- să formulezi propoziții simple și propoziții dezvoltate, respectând normele ortografice și de punctuație;
- să elaborezi răspunsuri personale și/sau creative;
- să asociezi propriile experiențe de lectură cu cele provenind din alte culturi.

➤ **C. vei manifesta:**

- un comportament comunicativ politicos față de interlocutori;
- interes și atenție în timpul lecturii unor texte;
- dorința de a analiza constant textele proprii sau texte diverse, în vederea stabilirii corectitudinii, coerenței și clarității acestora;
- respect pentru diversitatea culturală și lingvistică.

COMUNICARE ORALĂ

■ OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Activitate în perechi. Priviți cele două imagini și stabiliți:

- ce reprezintă fiecare dintre cele două imagini;
- care dintre cele două imagini indică o comunicare politicoasă;
- care sunt indiciile unei comunicări politicoase.

■ ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

- **1.** Urmărește cu atenție videoclipul din formatul digital al manualului și răspunde la următoarele întrebări.
 - a. Despre ce discută Andreea și Nicușor?
 - b. Care sunt gesturile lui Nicușor care te conving că urmărește cu atenție cuvintele Andreei?
 - c. Cum reușește Andreea să atragă atenția lui Nicușor asupra sa?
- **2.** Descoperă în videoclip detalii care îți demonstrează că dialogul dintre cei doi elevi este eficient.

REȚINEM!

Comunicarea orală eficientă necesită îmbinarea elementelor:

- ✓ **verbale** – cuvintele rostite;
- ✓ **nonverbale** – gesturile și mimica,
- ✓ **paraverbale** – intonația, pauzele în vorbire, accentuarea unor cuvinte, viteza vorbirii etc.

■ CREĂM ȘI NE JUCĂM

- Creează un text oral cu ajutorul imaginilor și al imaginației tale, respectând următoarele sarcini:
- **1.** Așază într-o ordine decisă de tine una dintre cele două serii de imagini (A sau B).
- **2.** Imaginează o întâmplare potrivită selecției făcute. Ține seama de gesturile și mimica celor doi copii.
- **3.** Prezintă oral colegilor întâmplarea creată, indicând ordinea în care ai folosit imaginile.

LECTURĂ

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- **1.** Mulți dintre noi visăm cu ochii deschiși sau închiși, ne imaginăm lumi, țări, teritorii în care ne-am simți bine.
 - a. Descrie lumea în care ai dori să trăiești și/sau personajul/personajele care ai vrea să te însoțească în această lume imaginară.
 - b. Împărtășește visurile tale cu ale colegilor de clasă.
- **2.** Realizați, **în grupe de câte trei-patru elevi**, un colaj despre un oraș al viitorului.

ÎNCHIDE OCHII ȘI VEI VEDEA ORAȘUL

(În care vedem ziua sfârșindu-se în pace.
Și mai este vorba și de un pelican albastru)

de Iordan Chimet

Se întâmplaseră, am zis, lucruri ciudate. Și bănuieli, și multe întrebări la care este greu de răspuns. Dar Elli nu puse, totuși, prea mult la inimă spaimile zilei, căci o chema viața în atâtea alte locuri.

Și numai seara, după ce făcuse minune după minune, după ce străbătuse, după părerea ei, întreg cerul și întreg pământul – făcuse chiar peste o sută de pași pe strada principală –, osteni și trase la mal. [...]

Nu adormi. [...] Văluri mari de ceață pluteau printre lucruri, și atunci Elli dori să aibă un pelican albastru. Un pelican albastru, cu ciocul alb de sidex, cu lăbuțele din puf de pernă, cu penele albastre strânse pe trup ca un frac solemn. Un pelican albastru ca zarea albastră și nimic altceva.

– Un pelican, implora Elli din toată inima, și dau un întreg regat pentru el. [...] Să am un pelican albastru, o, Doamne! și mă jur că pe această lume nu mai doresc nimic altceva.

Atunci, în fundul iatacului, Elli zări ochii strălucitori ai pelicanului, cu moțul de pe cap ridicat ca pentru salut. Pe legea mea! era un pelican cum te văd și cum mă vezi. Dar abia întinse Elli mâna să-l prindă, un ciob dintr-o clipită (nu mai mult) și pelicanul i s-ar fi odihnit în brațe. Un ciob (nu mai mult). Dar vezi, tocmai dumnealui, ciobul ăsta de timp, e cel mai greu de obținut în viață. Și ceea ce li s-a mai întâmplat și altora de atâtea ori s-a petrecut și acum: pelicanul dispăru și dus a fost.

– Un pelican albastru... e tot... ce doresc... mai îngână încă o dată Elli, dar nu apucă să termine. În celălalt capăt – al odăii? al grădinii? – între oleandri, îl zări din nou, și ochii săi mici de furnică începură să lumineze pentru a doua oară. Era, parcă, pelicanul, când îl priveai mai de departe, totuși nu era chiar el, când îl priveai mai de aproape. Și când te uitai și mai bine, rămâneai convins că nu era pelicanul albastru – nici gând de el, Doamne ferește! –, ci un arici. [...] Părea că spune:

– Am fost pelican albastru, dar ai vrut să mă porți în brațe și am plecat. Și acuma iată-mă arici, am venit de departe, primește-mă dacă vrei, căci pentru tine am venit.

Și îi întinse oglinda cu una dintre lăbuțe, ca pe un tribut adus de un sclav atotputernicului său stăpân.

– Un arici, se bucură Elli, e tot ce mi-am dorit mai mult, și acum iată-l în fața mea. [...] Ce mi-aș putea dori în viață, dacă nu un arici? Nu e mai mare decât o minge, nu va fi nevoie să construiesc un palat (înalt cât un palat), ca să-l pun la adăpost de ploaie și ninsoare. Împreună, știu că multe necazuri se vor risipi ca vântul (în vânt). [...] Un arici, da, un arici e tot ce-mi doresc; aș da pentru el tot ce mi s-ar cere, chiar un alt arici – dar ceva mai mic.

Și Elli întinse brațele spre arici. Țeposul stătea pe scrin, privind-o blând pe copila din fața sa. Sfios, o salută ca pe un mare șef de oști, ceea ce, în definitiv, și era, dar când mâna fetei fu gata să-l atingă, dispăru. Dispăru și nimic, în afară, poate, de o amintire fugară, nu mai rămase din el. Ba nu, mint! Și mint fără voie, cu nevinovăție, semn că-mi va fi iertat în curând păcatul de a vă fi mințit, căci nu-s defel obișnuit cu lucruri atât de ciudate și atât de tainice întâmplări, cum numai în cărți – și nici atunci, din păcate, prea des – poți întâlni. [...] Ariciul se transforma într-o barză și acum, poposit în celălalt capăt al iatacului, privea copila cu ochii săi iscoditori. Poate că era un artist de circ, cine știe, poate era un scamator.

– O barză nepoftită? Cum a apărut o barză nepoftită în iatacul meu? Sau, stai puțin: credeți că aș fi putut nădăjdui cândva să-mi împlinesc un vis mai frumos decât o barză? [...]

Se părea că de astă dată Elli va reuși să-și îplinească visul de a-și îmbrățișa oaspetele. Se părea deci că va reuși, deși va trebui să adaug că multe lucruri din lumea noastră *par*, așa cum alte lucruri, tot din lumea noastră, *reșesc*, dar nu toate. *Se părea*, așadar, încă o dată, dar ce să vezi? Abia de-i atinse penele – sau își închipuia doar, ceea ce uneori e cam același lucru – și barza dispăru.

Chiar în acea clipă, dacă ți-ai fi aruncat privirea în celălalt capăt al iatacului, ai fi putut zări uimit, pe un vraf de cărți, un cărăbuș cu ochii de mărgean, privind înveselit întreaga încăpere. [...]

– Un cărăbuș? Este adevărat? Nu visez oare cu ochii deschiși? E atât de greu să-mi închipui că am, în fine, acest noroc... [...] Abia acum... îngâna copila... abia acum (când mi-e somn)... îmi dau seama... cât de mult am dorit un cărăbuș... din prima zi l-am dorit... oh! Câte n-aș putea spune despre el... despre noi amândoi... dacă nu mi-ar fi somn... dar vedeți... mi-e așa de somn.

Și, înainte de a se cufunda în țara visului, mai avu puterea să hotărască:

– Să iasă luna.

Și pe dată, luna răsări de dincolo de neguri.

– Și toată lumea, mai spuse, să coboare în pacea somnului.

Așa a fost. Niciun suflet treaz nu mai puteai zări pe distanță de mile și mile și mai departe. Doar la căpătâiul patului ar fi putut descoperi atunci

Jordan Chimet
(1924-2006)

PORTOFOLIU

- Completează o fișă cu alte titluri scrise de același autor.

pelicanul albastru: cu ciocul său de sidef, cu lăbuțele late, cu penele albastre strânse pe trup ca un frac solemn. Cu vocea sa blândă, pe care o poți recunoaște dintr-o mie, șopti:

– Sunt pelicanul albastru. M-ai dorit din toată inima și iată-mă, am venit. Abia acum îți pot spune că nu voi mai pleca: vom sta împreună până la capăt.

Și atunci, Elli începu să viseze.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Identifică în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensul următoarelor cuvinte: *vâl*, *sidef*, *frac*, *vâltoare*, *spălăcit*, *mile*.
2. Formulează enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *tribut*, *defel*, *poposit*, *iatac*, *a se cufunda*.
3. Indică antonimele cuvintelor: *strălucitori*, *obținut*, *sfios*, *dispăru*, *treaz*.
4. Grupează în câmpuri lexicale următoarele cuvinte: *ceață*, *ploaie*, *sidef*, *pelican*, *ninsoare*, *vânt*, *barză*, *neguri*, *mărgean*. Numește câmpurile lexicale obținute.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Citește textul în gând și răspunde la următoarele întrebări.
 - a. Ce și-a dorit Elli înainte de a adormi?
 - b. Care au fost animalele și găzele care i-au apărut înainte de a se cufunda în vis?
 - c. De ce crezi că Elli își dorește un oaspete?
2. Transcrie fragmentul de text în care este descris pelicanul albastru.
3. Identifică în text cuvinte și expresii care arată cufundarea treptată în somn a fetei.
4. Realizează planul simplu de idei al textului.

INTERPRETĂM

1. Explică de ce sunt scrise diferit cuvintele *par*, *reușesc* și *se părea* din fragmentul următor: „Se părea că de astă dată Elli va reuși să-și împlinească visul de a-și îmbrățișa oaspetele. Se părea deci că va reuși, deși va trebui să adaug că multe lucruri din lumea noastră *par*, așa cum

alte lucruri, tot din lumea noastră, *reuşesc*, dar nu toate. *Se părea*, aşadar, încă o dată, dar ce să vezi? Abia de-i atinse penele – sau îşi închipuia doar, ceea ce uneori e cam acelaşi lucru – şi barza dispăru.“

- 2. Interpretează finalul fragmentului, întoarcerea pelicanului albastru.

IEŞIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

- 1. Exprimă-ţi opinia! Ce s-ar fi întâmplat dacă pelicanul s-ar fi odihnit în braţele lui Elli?
- 2. Împărtăşeşte-ţi impresiile de lectură!
 - a. Alege din textul citit un fragment/un paragraf care ți-a plăcut.
 - b. Citeşte-l cu voce tare colegilor.
 - c. Explică, în trei-patru enunţuri, motivul pentru care l-ai ales.
- 3. Pelicanul albastru poate reprezenta instrumentele de scris ale scriitorului (o cunoscută marcă pentru stilouri şi cerneluri a împrumutat numele acestei păsări). Pornind de la această interpretare, explică:
 - a. dorinţa fetei: „Să am un pelican albastru, o, Doamne! şi mă jur că pe această lume nu mai doresc nimic altceva.“;
 - b. mesajul pelicanului: „Sunt pelicanul albastru. M-ai dorit din toată inima şi iată-mă, am venit. Abia acum îţi pot spune că nu voi mai pleca: vom sta împreună până la capăt.“

ELEMENTE DE CONSTRUCŢIE A COMUNICĂRII PROPOZIŢIA SIMPLĂ ŞI PROPOZIŢIA DEZVOLTATĂ

CITIM

Fetiţa visează.
Elli vede un pelican.
Pelicanul albastru dispare.
Apare un arici.
El stă cuminte.
Barza şi cărăbuşul apar în camera fetei.
Elli zâmbeşte.
Ea adoarme cu zâmbetul pe buze.

OBSERVĂM

- 1. Identifică predicatul şi subiectele din fiecare enunţ.
- 2. Transcrie un enunţ care este alcătuit doar din predicat şi subiect.

Pentru a marca părţile de propoziţie, putem folosi abrevieri (prescurtări):

- *sb.* = subiect
- *pred. vb.* = predicat verbal
- *atr.* = atribut

AFLĂM

După structură, distingem două feluri de propoziții:

- ♦ **propoziție simplă** – alcătuită din predicat și subiect (simplu sau multiplu) sau doar din predicat:

pred. vb. sb. simplu
Apare cărăbușul.

sb. multiplu pred. vb.
Mihai și Dan citesc.

pred. vb.
Citim.

- ♦ **propoziție dezvoltată** – care, pe lângă predicat și subiect, poate avea și alte părți de propoziție:

În celălalt capăt al camerei, apare cărăbușul cu ochii de mărgean.

sb. multiplu pred. vb. atr. sb. simplu atr. atr.
Mihai și Dan citesc dintr-o carte de călătorii.

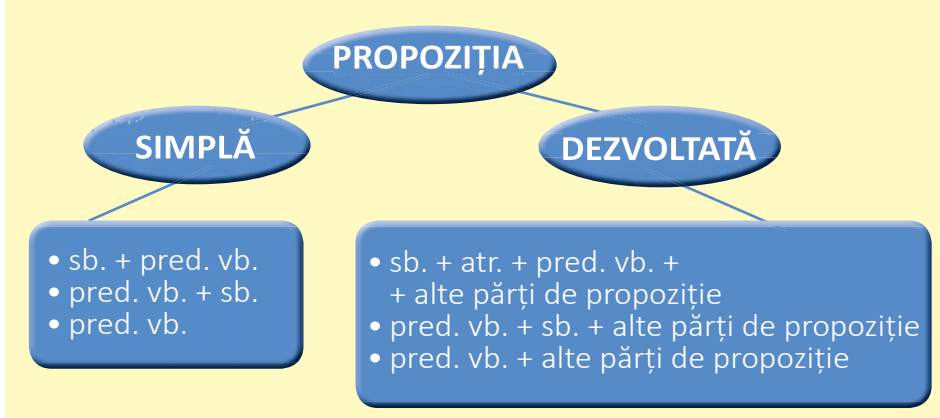
sb. pred. vb. atr.
Noi citim despre Elli și peripețiile ei.

EXERSĂM

- Identifică propozițiile simple și dezvoltate:
 - A venit vara.
 - Nicăieri nu e liniște.
 - Păsările ne încântă auzul.
 - Se văd flori multicolore.
 - Zâmbește!
- Formează propoziții simple cu formele verbale: *a alergat, nu zări, va citi, visează, nu voi pleca.*
- Transformă propozițiile simple, alcătuite la exercițiul 2, în propoziții dezvoltate.
- Completează, în caiet, tabelul de mai jos.

Cuvântul	Funcția sintactică	Propoziție simplă	Propoziție dezvoltată
el	subiect	El aleargă.	Dimineața el aleargă în parc.
	predicat verbal		
	subiect		
		Sosește mătușa.	
a obosit			
			L-au atras locurile frumoase.

REȚINEM!

PAUZA DE ORTOGRAFIE

- Subiectul nu se desparte de predicat prin virgulă. Se folosesc virgulele între subiect și predicat pentru a izola o explicație dată, în acest caz ele au rolul parantezelor.
- Compară:
Ioana citește.
Ioana, eleva din clasa a V-a, citește o carte.
Ioana (eleva din clasa a V-a) citește o carte.

VALORIFICĂM

1. Alcătuieste câte două propoziții simple, respectând structura:
 - a. sb. + pred. vb.
 - b. pred. vb. + sb.
 - c. pred. vb.
2. Alcătuieste propoziții dezvoltate cu următoarea structură:
 - a. sb. + atr. + pred. vb. + alte părți de propoziție
 - b. pred. vb. + sb. + alte părți de propoziție
 - c. pred. vb. + alte părți de propoziție

LECTURĂ. TEXT MULTIMODAL – BANDA DESENATĂ

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. **Discutați în perechi.** Atunci când citiți despre locuri îndepărtate, peisaje și personaje ieșite din comun, vă puteți reprezenta cele citite:
 - a. doar cu ajutorul cuvintelor textului;
 - b. cu ajutorul textului și al imaginilor desenate;
 - c. cu ajutorul imaginilor video;
 - d. ascultând textul povestit de altcineva.Alegeți una dintre variantele propuse și motivați alegerea făcută. Împărtășiți părerea voastră cu ceilalți colegi de clasă.

- 2. Citește textul benzii desenate *Vrăjitorul din Oz*, de Frank Baum, urmărind corespondența imagine – text.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

- 1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensul cuvintelor necunoscute.
- 2. Formulează enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *protecție, ciudate, liniștită, mă tângui, răget.*
- 3. Formulează enunțuri cu antonimele cuvintelor: *înăuntru, aterizare, a coborî, firav, laș.*
- 4. Descoperă informațiile pe care le oferă Dorothy persoanelor întâlnite în drumul său spre vrăjitorul din Oz.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- 1. Răspunde la întrebările următoare.
 - Cine este Dorothy?
 - Unde ajung, după o tornadă, Dorothy și cățelul ei, Toto?
 - Ce obiecte fermecate găsește Dorothy?
 - Cu cine se întâlnește Dorothy în drumul său spre Vrăjitorul din Oz?
- 2. Transcrie din text descrierea tornadei.
- 3. Povestește cum l-a ajutat Dorothy pe Omul de Tinichea.

AVENTURA LECTURII

- Pentru a afla mai multe detalii despre aventurile lui Dorothy și ale cățelului ei Toto, citește integral cartea *Vrăjitorul din Oz*, de Frank Baum.

INTERPRETĂM

1. Selectează din banda desenată două imagini. Explică alegerea făcută.
2. Interpretează, în fața clasei, rolul personajului care ți-a plăcut mai mult.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

Fiecăruia dintre cele trei personaje cu care se întâlnește Dorothy îi lipsește ceva: creierul – Omului din Paie; inima – Omului de Tinichea; curajul – Leului.

Relatează, în 60-80 de cuvinte, ce ar putea reprezenta pentru aceste personaje întâlnirea cu Vrăjitorul din Oz.

COMUNICARE SCRISĂ. REDACTARE. REDACTAREA TEXTELOR NARATIVE – NARAȚIUNI FICȚIONALE

Narațiunea ficțională este un text în care se povestesc întâmplări (acțiuni, evenimente) imaginate, închipuite.

- 1. Redactează o povestire – o narațiune ficțională – în care să relatezi întâmplări petrecute într-un spațiu creat de imaginația ta.

Pentru o compunere reușită, respectă structura unei compuneri, conform prezentării făcute la pagina 55 a manualului.

Elementele de care trebuie să ții cont pentru a redacta o narațiune ficțională sunt:

- ✓ redactarea textului se poate face fie la persoana I, fie la persoana a III-a;
- ✓ **timpul** evenimentelor – întâmplările se pot petrece într-un timp cert/incert sau într-un timp imaginar;
- ✓ **spațiul** unde se desfășoară întâmplările (acțiunile, evenimentele) – poate fi un spațiu existent în realitate sau un spațiu creat/inventat;
- ✓ **personajele** – pot fi asemenea oamenilor pe care îi întâlnim în viața de zi cu zi sau fabuloase (imaginare).

- 2. Realizați, în perechi sau în grupe de trei-patru elevi, o bandă desenată, pe o temă aleasă de voi, relatând întâmplări imaginare.

Cum se face o bandă desenată:

- ✓ decideți rolul fiecărui membru al echipei:
 - scriitor, desenator, coordonator, dacă realizați o bandă desenată în format hârtie;
 - editor text, editor imagine, coordonator – dacă veți folosi noile tehnologii (calculatorul, tableta etc.);
- ✓ stabiliți personajul/personajele, precum și locul și timpul acțiunii;
- ✓ scrieți scenariul/ întâmplările;
- ✓ realizați desenul potrivit scenariului;
- ✓ colorați desenul;
- ✓ introduceți replicile și eventualele sunete și zgomote;
- ✓ alegeți mărimea potrivită a textului, pentru a fi ușor citit.

Continuăm lectura benzii desenate *Vrăjitorul din Oz*, după Frank Baum.

ACELA TREBUIE SĂ FIE ORAȘUL DE SMARALD.

AJUNSERĂ LA POARTĂ.

CLING!
CLING!

CU CE TREBURI PE AICI, STRĂINILOR?

AM VENIT SĂ-I CEREM AJUTORUL MARELUI VRĂJITOR DIN OZ.

TREBUIE SĂ PURTAȚI ACEȘTI OCHELARI.

DOROTHY ÎI POVESTI LUI OZ TOTUL.

O SĂ TE AJUT DACĂ ÎMI FACI UN SERVICIU. SCAPĂ-MĂ DE VRĂJITOAREA CEA REA DE LA APUS.

VEI FI SCLAVA MEAI NU MAI SCAPI NICIODATĂ DE AICI. O SĂ ÎȚI IAU PANTOFIORII DE ARGINT.

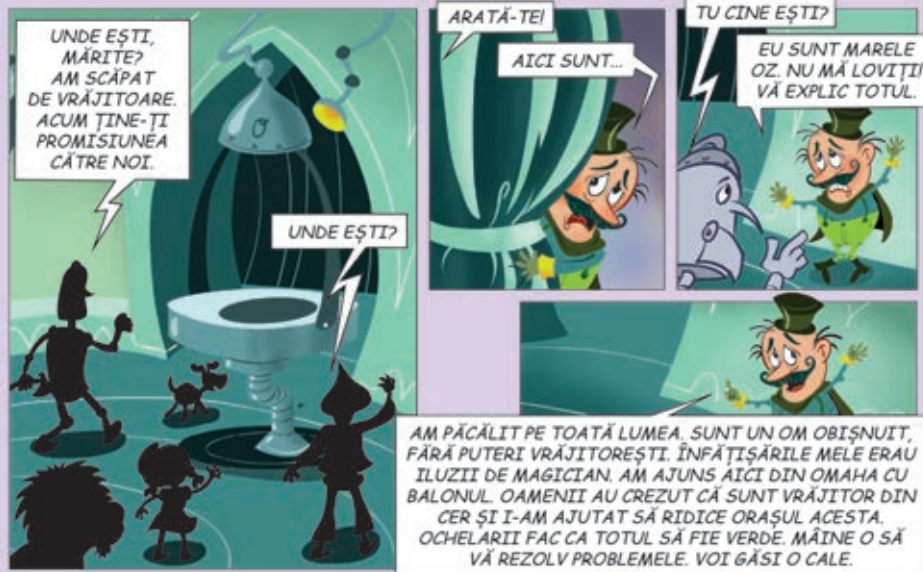

DOROTHY SE ÎNFURIE ȘI, FĂRĂ SĂ ȘTIE CĂ VRĂJITOAREA ERA SENSIBILĂ LA APĂ...

UITE CE MI-AI FĂCUTI MĂ VOI TOPIII...

AM SCĂPAT DE ZGRIPTUROAICĂ. VOI LUA COIFUL PENTRU A CHEMA MAIMUȚELE SĂ NE DUCĂ ÎN OZ.

■ ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

- 1. Stabilește sensul cuvintelor necunoscute, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*. Demonstrează înțelegerea semnificației acestora, formulând în scris enunțuri potrivite.
- 2. Descoperă și transcrie din text:
 - a. formularea unei solicitări;
 - b. formularea unei promisiuni;
 - c. rostirea unei amenințări;
 - d. formularea unei întrebări și a unui răspuns;
 - e. exprimarea bucuriei revederii.

■ ÎN LUMEA TEXTULUI ȘI DINCOLO DE TEXT

Activitate pe grupe de elevi.

Gruparea se face în funcție de modalitatea prin care vă puteți exprima cel mai bine:

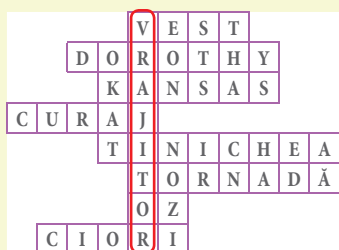
1. povestind, cu ajutorul cuvintelor

- a. Stabiliți ideile principale ale textului.
- b. Explicați semnificația titlului benzii desenate, ținând cont de textul integral.

2. cu ajutorul formulelor, elaborând scheme

- a. Indicați partea de vorbire cu cea mai mare frecvență în imaginea 1.
- b. Transcrieți, din imaginile 2-6, câte o propoziție cu subiect și predicat verbal.

3. desenând, fotografiind elemente din natură, manifestând grijă pentru animale și plante

- Descoperiți cuvintele care indică nume de ființe. Alcătuiți propoziții simple și dezvoltate, folosind aceste cuvinte.
- Indicați părțile de vorbire care oferă imagini ale spațiului în care se află Dorothy și prietenii ei.

4. cu ajutorul desenului și al orientării în spațiu

- Creați, folosind materiale diferite (lut, plastilină, creioane colorate, hârtie, tehnologie digitală etc.), un spațiu în care Dorothy și prietenii ei se simt bine.
- Construiți, folosind cuvinte din text, un aritmograf, care pe verticala A-B să aibă cuvântul SMARALD.

5. folosind sunetele și instrumentele muzicale, ritmul

- Inventați sunete specifice pentru fiecare personaj al benzii desenate.
- Creați o melodie sau ritmuri adecvate pentru a interpreta o secvență din acțiunea relatată în banda desenată.

6. folosind mișcarea, dansul, jocul de rol și mima

- Alegeți o secvență din banda desenată și interpretați rolurile personajelor care apar.
- Creați jocuri de mimă prezentând trei personaje din banda desenată.

7. cooperând în grup, cu înțelegere față de ceilalți

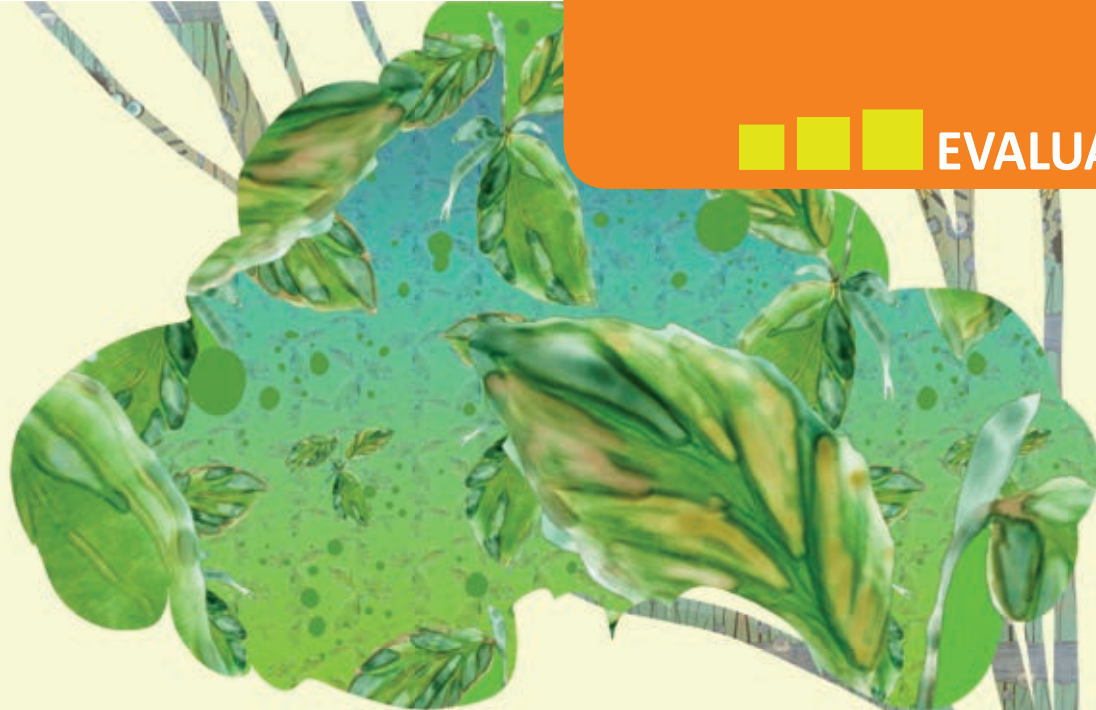
- Explicați modul în care așezarea textului și imaginii contribuie la o lectură atractivă și plăcută a benzii desenate.
- Creați un afiș pentru a invita colegii din celelalte clase să citească basmul *Vrăjitorul din Oz*, de Frank Baum și să vizioneze banda desenată.

8. exprimând propriile păreri, sentimente și trăiri – în cadrul acestui grup, membrii pot decide să realizeze sarcinile individual.

- Creați o nouă aventură în care se vor implica Dorothy și cățelul ei, Toto.
- Redactați un text de maximum 100 de cuvinte în care să povestiți noile peripeții ale lui Dorothy și ale cățelului ei.

- Dați un nume grupului din care faceți parte.
- Prezentați rezultatele activităților realizate colegilor din celelalte grupe.

■ Citește textul și rezolvă cerințele.

A fost odată un împărat, și-n curtea aceluia împărat se afla un pom atât de înalt, încât nimeni nu era în stare să-i vadă vârful. Pomul acesta înflorea și dădea rod în fiecare an, dar nici împăratul, nici curtenii lui, nici vreun alt om pământean n-a apucat să vadă poamă din rodul acela.

Era, se vede, pe acolo, prin înălțimile nestrăbătute de ochiul omenească, cineva care nu lăsa să cadă nicio poamă pe pământ, ci le culegea toate la timpul potrivit. Împăratul ținea doar să afle cum sunt poamele rodite de pomul acela, și a dat de știre în toată împărăția lui că acelaia care se va fi urcat în pomul acela și va putea spune cum anume îi sunt poamele îi va da în căsătorie pe aceea dintre fetele sale pe care el însuși și-o va alege.

Au venit dar boieri de toate spițele, feciori de împărat, până chiar și feți-frumoși, dar nici unul n-a fost în stare să se urce în pom.

Era însă la curtea împărătească un flăcău țanțoș, și acesta s-a lăudat mumei sale că el are să se urce, și-a rugat-o pe aceasta să se ducă la împărat să-i spună că el se urcă.

Împăratul nu credea așa ceva și l-a chemat pe Danciu la sine.

– N-o să fii nici tu în stare să te urci, i-a zis, și să știi că, dacă nu te vei putea urca, dau poruncă să-ți taie capul.

Danciu s-a învoit să-i taie capul, dacă nu va fi în stare să se urce, și a rugat pe împăratul să-i dea răgaz de trei zile ca să se gândească, iar în timpul acestor trei zile a pus pe un meșter faur să-i facă cățărătoare de fier, apoi s-a pus pe urcate.

S-a urcat omul și iar s-a urcat timp de trei zile și trei nopți, și deodată a dat în scoarța copacului de o gaură prin care a intrat în o colibă în care a găsit o babă bătrână, de tot bătrână. El îi dete binețele cuvenite.

- Bună seara, bunică dragă! îi zise apoi.
- Bine că mi-ai zis bunică, îi răspunse baba, căci altfel te-aș fi omorât într-o clipă. Dar ce te aduce pe la noi, puișorul mamei?
- Bunică dragă, răspunse el, n-ai putea să-mi spui ce fel de rod are pomul acesta?
- Mai așteaptă puținel până ce se va fi întors fiul meu, răspunse ea, el va fi știut-o și aceasta, căci suflă și în cele mai mici găuri.
- Iară dânsa era Mama Vânturilor. Seara, după ce s-a întors, fiul ei a simțit miros de om pământean.
- Simt boare de om, zise el mumei sale. Cine a venit și în ce treburi umblă?
- Ea îi spuse ce și cum, toate din fir a păr, precum le aflate de la Danciu.
- De, zise fiul ei, Vântul cel fără de astâmpăr, eu suflu, ce-i drept, în toate găurile, dar până acum tot n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

(*Rodul tainic*, de Ioan Slavici)

1. Transcrie din text:
 - a. o formulă de salut;
 - b. formularea unei întrebări și răspunsul la întrebare;
 - c. trei cuvinte care aparțin câmpului lexical al personajelor de basm;
 - d. formularea unei neîncrederi;
 - e. formularea unei încurajări.
2. Stabilește felul propozițiilor preluate din textul dat, apoi transformă propozițiile simple în propoziții dezvoltate și propozițiile dezvoltate în propoziții simple:
 - a. A fost odată un împărat.
 - b. În curtea aceluia împărat se afla un pom înalt.
 - c. Pomul înflorea.
 - d. Împăratul nu credea.
 - e. Mai așteaptă puținel.
3. Rezolvă următoarele sarcini.
 - a. Descoperă cinci elemente/detalii care indică o narațiune ficțională.
 - b. Stabilește ideile principale ale textului.

- 4. Valorifică informațiile oferite de una dintre cele două imagini!
- Redactează un text de 80-100 de cuvinte despre locuri și personaje imaginare.

Vei avea în vedere:

- ✓ respectarea părților unui text;
- ✓ respectarea temei date;
- ✓ alegerea unui titlu potrivit;
- ✓ folosirea limbii standard;
- ✓ utilizarea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație;
- ✓ încadrarea textului în limitele date.

- 5. Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat.

Vei avea în vedere:

- trezirea curiozității colegilor pentru locurile și personajele prezentate;
- exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
- rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
- evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi interesul colegilor față de textul audiat.

- Ai ajuns la finalul evaluării.

Cum te simți în acest moment?

- Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

Punctaj acordat:

1. **15 puncte**
(5 × 3 puncte)
2. **20 de puncte**
(câte 2 puncte – stabilirea felului propozițiilor, câte 2 puncte – transformarea lor)
3. **20 de puncte**
(5 × 1 + 5 × 3 puncte)
4. **20 de puncte**
5. **15 puncte**

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

RECAPITULARE FINALĂ

Se dă textul:

„Într-o secundă
citesc două cuvinte,
în trei minute,
trei sute șaiszeci
de cuvinte,
în trei ore, ...”

Recapitularea! Începe recapitularea! Recapitularea finală!

Nu știu cum răsună aceste cuvinte în inima altora, începând din luna aprilie, dar pe Griguță îl cunosc bine, și vă pot garanta că în inima lui cuvintele acestea apar fără semnul exclamării. De ce? Să fie oare Griguță – băiatul dolofan și blond ca un bostan copt, ce și-a păstrat încă floarea – un nepăsător? Nici vorbă, învață atât de bine? «Deh...» ar fi răspunsul cel mai potrivit. Atunci?

Îngăduiți-mi să folosesc o comparație. Afară e, să zicem, senin și cald. O umbră de boare clatină de-abia frunzele plopilor. Dar barometrul își mișcă acele spre «schimbător», ba chiar înspre «furtună». Tu privești seninul și admiți, așa-ntr-o doară, că va fi furtună.

Așa e și cu recapitularea pentru Griguță. Va veni, cu siguranță, precis, neîndoielnic, dar... mai târziu. Deocamdată, pe cerul vieții sale școlărești e încă senin.

«Deocamdată, gândește Griguță, să nu fac ceva din ceea ce fac, numai pentru faptul că peste două luni, adică peste șaiszeci de zile, adică peste o mie patru sute patruzeci de ore... va începe recapitularea?» Să nu mai stea câteva minute cu undița la cotul Crișului? Să nu se mai joace cu iezii pădurarului? Să nu mai intre prin colibele de pe dealul Goșei? Seamănă atât de bine cu niște cazemate, doar că sunt de nuiete și acoperite cu paie. Te camuflezi, o iei pe lângă coasta pădurii, te dai după copaci... «Inamicul» e la cincizeci de metri (paște cu un clopot la gât). Uf, greu e să te ascunzi de nimeni! Greu, dar interesant. Ei, da, atâtea lucruri interesante, care fac iarba mai verde, măcrișul mai dulce, seninul mai senin!

Iar recapitularea? O abstracțiune – cum ar zice oricine cunoaște acest cuvânt – care pe Griguță nu l-a putut hotărî nici în aprilie, nici în mai să lase pietrele din mână pentru cărțile din ghiozdan.

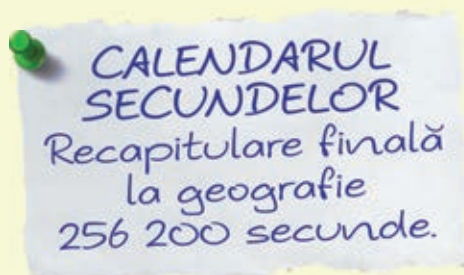
Oricât de abstractă, recapitularea se apropie însă, și, într-o bună zi, pe la începutul lui iunie, ia forma unei liste cu date foarte concrete.

«Va să zică, socotește Griguță, nu mâine, nu poimâine... răspoimâine! Trei zile și două nopți, și pe urmă recapitularea și încheierea mediilor anuale!» Și de data aceasta, cuvintele dobândesc un mare semn de exclamație în inima băiatului.

Un altul s-ar pierde cu firea, dar nu Griguță.

Ajuns acasă, băiatul scoate geografia din ghiozdan. «Câte pagini are? Două sute optsprezece! Fiecare pagină, patruzeci de rânduri, fiecare rând, opt cuvinte. Asta înseamnă în total șaiszeci și nouă de mii șapte sute șaiszeci de cuvinte, adică în trei zile o citesc de șapte ori! Iar dacă scot pozele și hărțile, rămân o sută nouăzeci de pagini, adică șaiszeci de mii opt sute de cuvinte. Într-o secundă citesc două cuvinte, în trei minute, trei sute șaiszeci de cuvinte, în trei ore, douăzeci și una de mii șase sute de cuvinte, în trei zile, cinci sute optsprezece mii patru sute de cuvinte, în trei zile, cinci sute optsprezece mii patru sute de cuvinte, repeta el uluit. Adică o citesc de opt ori și jumătate.» Și Griguță continuă să împartă zilele în ore, orele în minute și secunde, să numere pagini, rânduri, cuvinte...

Tăie cu foarfecele, la repezeală, un cartonaș dreptunghiular, și scrise mare, sus:

Îl bătu în perete și-1 privi satisfăcut. Da, avea timp berechet. Cu condiția să nu mai piardă nicio secundă. Nici una.

(Recapitulare, de Mircea Sântimbreanu)

■ ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

- **1.** Descoperă în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute din textul citit.
- **2.** Formulează enunțuri:
 - a. cu sinonimele contextuale ale cuvintelor: *dolofan, bostan, pădure, a cunoaște*.
 - b. cu antonimele cuvintelor: *nepăsător, potrivit, se apropie, concret*.
- **3.** Identifică cel puțin cinci cuvinte care aparțin câmpului lexical al *timpului*.
- **4.** Precizează dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false:
 - a. Griguță a început recapitularea.
 - b. Deocamdată este liniștit.
 - c. Cazematele de pe dealul Goșei sunt de nuiete.
 - d. În mai a lăsat pietrele din mână pentru cărțile din ghiozdan.
 - e. Griguță a făcut un calendar pentru recapitularea finală la geografie.

ANALIZA TEXTULUI

1. De ce apar, în inima lui Griguță, cuvintele „Recapitularea! Începe recapitularea! Recapitularea finală!” fără semnul exclamării? Caută răspunsul la această întrebare în paragrafele textului citit.
2. Prezintă jocurile preferate ale lui Griguță.
3. Explică rolul comparației folosite în descrierea lui Griguță.
4. Stabilește ce fel de text este *Recapitulare* de Mircea Sântimbreanu:
 - a. text literar narativ;
 - b. text literar descriptiv;
 - c. text literar explicativ.
5. Redactează ideile principale ale textului citit.

VALORIFICĂM TEXTUL

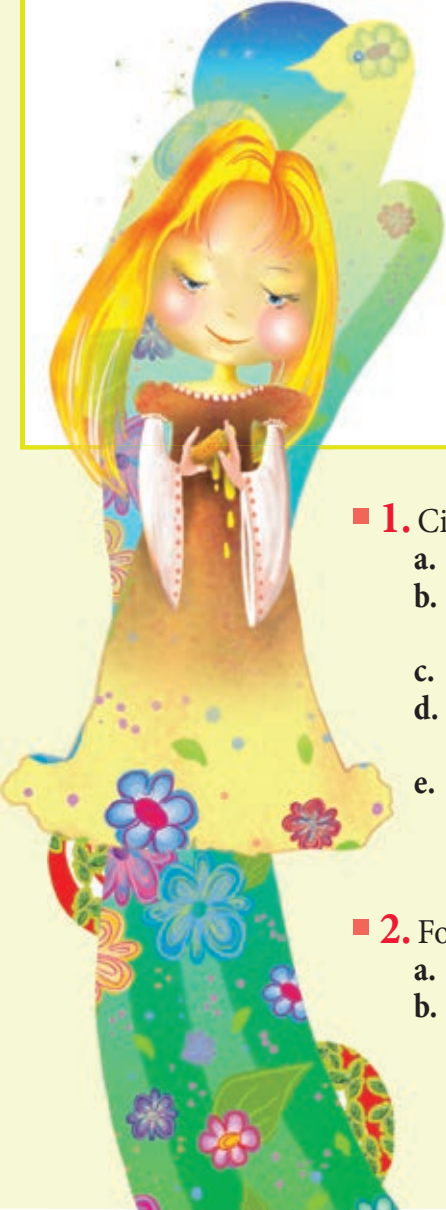
1. Descoperă în text:
 - a. câte un enunț asertiv, interogativ și exclamativ;
 - b. o propoziție afirmativă;
 - c. o propoziție negativă;
 - d. un predicat verbal exprimat prin verb la timpul prezent;
 - e. un subiect exprimat prin substantiv comun;
 - f. două adjective;
 - g. două numere cardinale.
2. **Activitate în perechi.**
 - a. Discutați despre recapitularea finală, așa cum este văzută de Griguță.
 - b. Împărtășiți părerile voastre cu ceilalți colegi.
 - c. Realizați un poster care să oglindească, pe de o parte, părerile lui Griguță, pe de altă parte, părerile voastre despre recapitularea finală.
3. Redactează un text de 60-80 de cuvinte în care să relatezi cum te pregătești pentru recapitularea finală la una dintre disciplinele de studiu din clasa a V-a.

DINCOLO DE TEXT

1. Imaginează-ți că ești colegul și prietenul lui Griguță. Descrie oral modul în care l-ai ajutat pentru a se pregăti bine pentru evaluarea finală.
2. Prezintă alte texte din literatura română și universală în care apare tema școlii/elevului.

Citește textele și rezolvă cerințele.

A.	B.
<p>Deși este încă seară simt că mâine vine vara cu lungi gene de mărar și cu ochii de muștar, cu obrajii de caisă unduindă a narcisă.</p> <p>Ca o pasăre măiastră ea va bate la fereastră, Eu-i deschid. Ea intră-n casă, tărcată și pepenoasă.</p> <p>(Vara, de Nichita Stănescu)</p> 	<p>Primăvara trecuse cu alaiul ei de flori colorate și înmiresmate. Vara venise și se instalase cu toate drepturile ei.</p> <p>Iubesc Vara! Ea cu o baghetă magică împarte soare și cer albastru, nisipuri calde și mare înspumată, dar mai ales cadoul cel mai de preț pentru noi copiii și anume vacanța mare!</p> <p>Iubesc Vara pentru frumusețea anotimpului, dar mai ales pentru vacanța mare. Este vacanța la care visez un an întreg, vacanța în care îmi vizitez bunicii pe care îi iubesc foarte mult, vacanța în care părinții au concediu și îl petrecem împreună...</p> <p>Iubesc Vara pentru că este anotimpul drumețiilor, al partidelor de fotbal nesfârșite cu băieții, al concursului de role, al concursului de raliuri de mașini și al bicicletelor...</p> <p>Iubesc Vara pentru că e vremea cireșelor, vișinelor, caiselor și piersicilor, anotimpul tuturor fructelor moi și dulci șterpelite din grădina vecinilor bunicilor...</p> <p>Iubesc Vara pentru înghețata delicioasă și răcoroasă pe care o savurez într-o zi caniculară...</p> <p>Iubesc Vara pentru nopțile cu luna plină și miile de stele pe care le admir noaptea de la fereastră îmbătat de parfumul teilor sau al reginei nopții...</p> <p>Iubesc Vara pentru o mie de motive și, dacă aș trăi într-o lume fermecată ca cea a cărților mele, aș decreta Vara ca Stăpâna Supremă a lumii. Și dacă ar fi vară mereu și vacanța de vară ar fi veșnică!</p> <p>(http://www.naturalist.ro/viata-si-sanatate/iubesc-vara-1/)</p>

- 1. Citește cele două texte și răspunde cerințelor formulate.
 - a. Stabilește tema celor două texte.
 - b. Indică, pentru fiecare text, câte o caracteristică, prin care îl poți încadra fie în categoria text literar, fie text nonliterar.
 - c. Transcrie o comparație din textul A.
 - d. Transcrie din textul B un enunț prin care să demonstrezi că anotimpul vara este personificat.
 - e. Realizează, pe o hârtie format A4, un portret al verii, așa cum apare în cele două texte. Poți folosi imagini, fotografii, desene care să completeze textul scris. Se va puncta modalitatea în care vei valorifica informația oferită de cele două texte.
- 2. Folosește textul A pentru rezolvarea sarcinilor următoare.
 - a. Descoperă două substantive precedate de prepoziții.
 - b. Identifică două adjective.

- c. Identifică două pronume și indică felul lor.
- d. Precizează timpul verbelor: *vine, va bate*.
- e. Stabilește subiectul și predicatul enunțului: „Eu-i deschid.”

- **3.** Pentru a răspunde cerințelor, utilizează textul B.
 - a. Explică de ce este scris cu literă inițială mare cuvântul *Vara*.
 - b. Descoperă câte trei cuvinte care aparțin unor câmpuri lexicale diferite (minimum două). Precizează, de fiecare dată, câmpul lexical de care aparțin.
 - c. Transcrie din text enunțuri în care se fac referiri la:

<ul style="list-style-type: none"> ➤ școală; ➤ familie; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ prietenie; ➤ carte; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ natură; ➤ lumi imaginare.
---	--	--

- **4.** Alege una dintre cele două imagini!

Redactează un text de 80-100 de cuvinte despre bucuria de a lucra și crea împreună.

Vei avea în vedere:

- respectarea părților unui text;
- respectarea temei date;
- alegerea unui titlu potrivit;
- realizarea corespondenței imagine – text;
- folosirea limbii standard;
- utilizarea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație;
- încadrarea textului în limitele date.

- **5.** Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat.

Vei avea în vedere:

- trezirea interesului colegilor pentru modul în care este prezentată tema;
- exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
- reflectarea corespondenței imagine – text;
- rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
- evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi curiozitatea colegilor față de textul audiat.

Punctaj acordat:

1. **20 de puncte**
(2 + 4 + 2 + 2 + 10 puncte)
2. **20 de puncte**
(5 × 4 puncte)
3. **20 de puncte**
(2 + 6 + 12 puncte)
4. **20 de puncte**
5. **10 puncte**

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

- Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment?
Alege, dintre emoticioanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

ȘCOALA, A DOUA MEA CASĂ

- A învăța înseamnă a munci. (*proverb românesc*)
- A învăța niciodată nu e târziu. (*proverb românesc*)
- Banii nu aduc învățătură, ci învățătura aduce bani. (*proverb românesc*)
- Cel care le dă lecții copiilor învață mai mult decât ei. (*proverb german*)
- Cel ce caută știința caută viața. (*proverb românesc*)
- Cu învățătura omul nu moare de foame. (*proverb românesc*)
- Dacă te gândești la anul următor – însămânțează pământul / Dacă te gândești la următorii zece ani – plantează un copac. / Dacă te gândești la următorii o sută de ani – educă oamenii. (*proverb chinezesc*)
- Educația e pâinea sufletului. (*proverb italian*)
- Învățând pe alții, învățăm și noi. (*proverb latin*)
- Meșteșugul cere vreme și învățătura răbdare. (*proverb românesc*)
- O bună educație este izvorul și temelia cinstei. (*proverb grecesc*)
- Orice ai învăța, înveți pentru tine. (*proverb latin*)
- Pentru a învăța nu este nimeni prea tânăr sau prea bătrân. (*proverb german*)
- Profesorul deschide ușa, dar trebuie să intri singur. (*proverb chinezesc*)
- Școala este locul unde îți țevi norocul. (*proverb românesc*)
- Școala face omul om și-altoiul pomul pom. (*proverb românesc*)
- Toată lumea este o școală. (*proverb românesc*)
- Un profesor este mai bun decât oricâte cărți. (*proverb german*)
- Unde școala se ivește, pământul se-mbogățește. (*proverb românesc*)

FAMILIA ȘI IMPORTANȚA EI

- Când te binecuvântează părintele, poți urca cu bine și muntele. (*proverb grecesc*)
- Câte bordeie, atâtea obicei. (*proverb românesc*)
- Ce a făcut mama și tata, o să facă fiul și fata. (*proverb românesc*)
- Ce naște din pisică șoareci mănâncă. (*proverb românesc*)
- Cinci degete sunt la o mână și nu seamănă unul cu altul. (*proverb românesc*)
- Copiii își cinstea părinților, iar părinții – lauda copiilor. (*proverb românesc*)
- Copilul este răsplata vieții. (*proverb african*)
- Fiecare naș își are nașul. (*proverb românesc*)
- Fructul nu cade departe de pom. (*proverb românesc*)
- Sângele apă nu se face. (*proverb maghiar*)

PRIETENIA, COMOARĂ PENTRU SUFLET

- Când nu-i prietenie, spor în lucru n-o să fie. (*proverb românesc*)
- Chipul omului e oglinda sufletului. (*proverb românesc*)
- Cine a aflat un prieten adevărat, acela comoară-n viață a câștigat. (*proverb românesc*)
- Cine caută un prieten fără defecte rămâne singur. (*proverb arab*)
- Cu sinceritate și respect, vom fi în armonie cu cei din jur. (*proverb chinezesc*)
- Dreptatea, cinstea și cugetul curat sunt cele mai bune calități ale omului. (*proverb românesc*)
- Drumul către casa unui prieten nu este niciodată lung. (*proverb danez*)
- Pasărea după pene, omul după prieteni se cunoaște. (*proverb maghiar*)
- Prieten adevărat este acela care te sfătuiește spre bine, iar nu acela care îți laudă nebuniile. (*proverb românesc*)

DIN ÎNȚELEPCIUNEA POPOARELOR...

- Prietenia nu se mărturisește, se simte. (*proverb românesc*)
- Prietenul la vreme de nevoie se cunoaște. (*proverb românesc*)
- Prietenul se câștigă prin fidelitate, modestie și generozitate. (*proverb arab*)
- Sprijinul casei – pilonii; sprijinul în nenorocire – prietenul adevărat. (*proverb mongol*)
- Un prieten bun poate vedea viitorul și poate da sfaturi potrivite. (*proverb chinezesc*)

CARTEA, IZVOR DE CUNOAȘTERE

- Ai carte, ai parte. (*proverb românesc*)
- Cartea bună e ca o conversație cu un om deștept. (*proverb românesc*)
- Cartea-i o comoară neprețuită. (*proverb românesc*)
- Cărțile sunt dascăli tăcuți. (*proverb maghiar*)
- Cine știe carte ajunge departe. (*proverb românesc*)
- Degeaba ai trăit, dacă nimic n-ai citit. (*proverb românesc*)
- Nu e învățat cel ce citește, ci cel ce știe ce citește. (*proverb românesc*)
- O carte aleasă e un bun prieten. (*proverb românesc*)
- O carte e ca o grădină pe care o duci în buzunar. (*proverb arab*)
- Omul fără carte este ca și lemnul necioplit. (*proverb grecesc*)

NATURA, SURSĂ DE VIAȚĂ ȘI DE INSPIRAȚIE

- Apa trece, pietrele rămân. (*proverb românesc*)
- Când un om se mută departe de natură, inima lui devine aspră. (*proverb amerindian*)
- Cerul, pământul, focul și apa n-au judecată. (*proverb românesc*)
- Copacul cu rădăcini adânci nu se teme de furtună. (*proverb românesc*)
- Cu o rândunică nu se face primăvară. (*proverb latin*)
- Din pomul bun roadă bună se face. (*proverb românesc*)
- După fructe se cunoaște pomul. (*proverb italian*)
- Frumusețea de la natură dăinuie până la moarte. (*proverb spaniol*)
- Încetul cu încetul pasărea își face cuib. (*proverb suedez*)
- Pădurea apără tigrii, tigrii apără pădurea. (*proverb bengalez*)
- Soarele încălzește și pe buni și pe răi. (*proverb românesc*)
- Soarele, că-i soare, și nu poate încălzi toată lumea. (*proverb românesc*)
- Toate florile de mâine sunt în semințele de azi. (*proverb indian*)
- Ziua bună de dimineață se cunoaște. (*proverb românesc*)

CĂLĂTORIA ÎN LUMI IMAGINARE

- Călătorului îi stă bine cu drumul. (*proverb românesc*)
- Cel ce călătorește departe multe știe. (*proverb englezesc*)
- Cel care revine dintr-o călătorie nu va mai fi niciodată la fel ca atunci când a plecat. (*proverb chinezesc*)
- Cine merge pe drum drept nu se rătăcește. (*proverb armenesc*)
- Cine se scoală de dimineață departe ajunge. (*proverb românesc*)
- Dacă n-ar fi povești în lume, cum ar trăi biata lume? (*proverb românesc*)
- Indiferent ce se întâmplă, o călătorie îți oferă întotdeauna o poveste de spus. (*proverb evreiesc*)
- Lumea nu-i numai cât se vede cu ochii. (*proverb românesc*)
- O imagine valorează cât o mie de cuvinte. (*proverb englezesc*)
- Ochii înțeleptului văd mai departe. (*proverb românesc*)

ISBN 978-606-706-617-3

9 786067 066173